

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Carminum liber tertius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

CARMINVM LIBER

TERTIVS.

Ode 1.

Non opibus, aut honoribus: sed animi tranquillitate
vitam beatam effici.

DI profanum vulgus, & arceo.
Fauete linguis. carmina non prius
Audita, musarum sacerdos,
Virginibus, puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari gigantéo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.
Est ut viro vir latius ordinet

B *Arbusta sulcis: hic generosior
Descendat in campum petitor:
Moribus hic, meliorque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit maior, equa lege necessitas
Sortitur insignis, & imos:
Omne capax mouet urna nomen.
Destructus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem:
Non auium, citharæq; cantus
Somnum reducent. somnus agrestium
Lenis virorum non humileis domos
Fastidit, umbrosamque ripam:*
C *Non zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec seuus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi.
Non verberata grandine vineæ,
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces equora sentiunt,
Iactis in altum molibus. huc frequens
Cementa dimittit redemptor
Cum famulis, dominusque, terræ*

E *Fastidiosus. sed timor, & mina
Scandunt eodem, quò dominus: neque
Decedit arata triremi: &
Post equitem sedet atra cura.
Quòd si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus: nec Falerna
Vitis, Achemeniùmque costum:
Cur inuidendis postibus, & noua
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Diuitias operosiores?*

ODI PROFANVM VVLGV[S] arcebantur non initiati, & profani à sacris, quos Græci βεβήλας, καὶ ἀμύητος appellant. Plato θεωρητικῶν ἀφ' ἧς δὴ θεωρητικῶν μὴ τις τῶν ἀμύητων ἐπακέρη. id est, contemplare igitur circumspiciens nequis profanorum, & non initiatorum exaudiat. Theocr. in Amarillide. ζαλῶ δὲ φίλα γυνὴν Ἰασίωνα, ὅς τις πῶσαν ἐκέρησον, ὅς εὐπεροῖσθε βέβαλοι. id est, fortunatum Iasionem existimo, quia ea consecutus est, quæ non audietis vos profani. Res graueis & serias, atque è media philosophia petitas, mysteriorum denique quodammodo simileis, non ludicras, neque amatorias cantaturus, homines prauis opinionibus imbutos & corruptos, atque iccirco vtilissima ad vitam bene instituendam præcepta respuentes, ab his carminibus, tanquam profanos à sacris & mysterioribus, arceat.

FAVETE LINGVIS] εὐφημεῖτε. bona verba dicite: male nominatis Parcite verbis, vt loquitur Od. 14. huius lib. Tibul. eleg. 11. lib. 2. Dicamus bona verba (venit natalis) ad aras. Quisquis ades
n ij lingua

A *lingua vir, mulier que faue.* Virg. lib. 5. *Æne. Ore fauete omnes, & cingite tempora ramis.* Eurip. Iphigen. *πῶς δ' ἐν μέσῳ Ταλθύβιος, ὃ τὸ δ' ἦν μέλον, εὐφημίαν ἀείπει, καὶ στήν ἑρατῆ.* id est. Cum autem in medio stetit Talthybius, cui hoc erat curæ, bona verba, & silentium exercitui prædicauit. *Fauentia* (inquit Festus) bonam ominationem significant. Nam præcones clamantes populum sacrificijs fauere iuebant. fauere enim est bona fari. Propert. lib. 3. de pugna nauali Actiaca, *Sacra facit vates, sint ora fauentia sacris.* & bene ominari dicuntur, qui bona verba loquuntur. Cic. in Bruto. *Hortensij vox extincta fato suo est, nostra publico. Melius, queso ominare, inquit Brutus.* Idem lib. 1. de diuinatione. *hominum voces vocant omina: quæ maiores nostri quia valere censebant, iccirco omnibus rebus agendis, quod bonum, faustum, fortunatumque esset, præstantur: rebusque diuinis, quæ publice fierent, ut fauerent linguis, imperabatur: inque serijs imperandis ut iuibus & iurgijs se absterent.*

MVSARVM SACERDOS] ego Horat. vates, & qui mularum sacra tracto. sic Virg. Georg. 2. *Me verò primùm dulces ante omnia musæ, Quarum sacra fero ingenti percussus amore, Accipiant, &c.*

B *VIRGINIBVS PVERISQVE]* ut castis, integris, incorruptis, & ab omni flagitij & sceleris macula puris.

CLARI GIG. TRIUMPHO] de quo Hesiod. in Theogonia. & diximus supra ad Oden 19. lib. 2. & idem Hor. Od. 4. huiuslib. *Scimus ut impios Titanas, immanemque turmam Fulmine sustulerit caduco.*

CVNCTA SVPERC. MOV.] Hom. il. a. 7. *καὶ κεν ἐγὼν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων.* id est, dixit, & nigris supercilijs annuit Iupiter. sequitur paullo post, *μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον,* id est, magnum autem commouit Olympum. & Virg. 9. *totum nutu tremefecit Olympum.*

EST VT VIRO VIR] sic loquuntur Græci: *ἔστιν ὄς, vel ἔστιν ὄπως.* i. fieri, vel euenire potest, ut: rursus non est, ut: *ὄκ' ἔστιν ὄπως.* epist. ad Iccium lib. 1. *non est ut copia maior Ab Ioue donari possit tibi.* Ostendit. varia hominum esse ingenia ac studia, Fieri (inquit) potest, ut alius alio plus agri habeat, quod arboribus ordinatim conferat: alij se ad honorum petitionem conferant, atque horum rursus alius nobilitate fretus petat: alius moribus & bona existimatione sit superior: alius plures habeat clienteis.

IN CAMPVM] Martium, in quo comitia habentur. verbo autem descendendi vsus est, quia ex urbe Roma antiqua in campum Martium venienti descendendum erat. M. Cælius epist. 4. ad Cic. lib. 8. *At qua spe, quam certa opinione descendat?*

NECESSITAS] ἀνάγκη, eadem (ut quidam volunt) quæ εἰμαρμένη, id est, Parca. vide annot. ad Od. 35. lib. 1. Plutarchus tamen necessitatem distinguit à Parca, seu fato.

SORTITVR] λαχάνει, sorte ducta capit. ex quo λάχσις, quæ temeritate quadam, & sine delectu homines vita spoliat: & qua arbitra, alia alij viuendi & moriendi condicio (quam Horatius fortem nominare solet) contingit.

INSIGNEIS ET IMOS] *Pallida mors equo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres:* Od. 4. lib. 1. vide plura ad Od. 28. lib. 2. insignis autem, id est, ἐπισημῆς, ἐπιφανής, clarus, & nobileis, & in summo honoris gradu constitutos: sup. Od. 34. lib. 1. *& insignem attenuat deus.*

IMOS] infimos, humileis, obscuros.

OMNE CAP. MOV. VRNA NOM.] vide, quæ de vrna & fortibus diximus sup. ad Od. 3. li. 2.

DESTRUCTVS ENSIS CVI] ei, cuius ceruicibus impendit ens destructus, nullæ quantumuis apparatus, & opiparæ epulæ, suaues, aut gratæ poterunt esse. respicit autem notissimam de Damocle Dionysij assentatore historiam: *qui cum in sermone copias, opes, maiestatem illius dominatus commemoraret, ac predicaret, negaretque unquam quemquam beatiorem fuisse: iussit eum Dionysius fortunam experiri suam: collocandum curauit hominem in aereo lecto, strato pulcherrimo textili stragulo, magnificis operibus picto, abacosisque complureis ornavit argento, aurisque calato, tum ad mensam eximia forma pueros delectos iussit consistere. aderant unguenta, corona: incendebantur odores, mensa conquistissimis epulis exstruebantur. fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacu nari seta equina appensum demitti iussit, ut impenderet illius beati ceruicibus. Ita nec pulchros illos administratores aspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam: iam ipse destuebant corona: denique exorauit tyrannum, ut abire liceret, quod iam beatus nollet esse. Hæc sunt M. Tull. Tusc. li. 5. declarabat autem Dionysius (inquit idem Tull.) nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impedeat.*

SICVLÆ DAPES] Siculæ dapes, & Syracusanæ mensæ prouerbij locum obtinent. lege Athē. lib. 12. Plato. lib. 3. de repub. *Συρακυσίαν δὲ ὀφίλησθε πρῶτον, καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων, ὡς ἑοικας, αἰνεῖτε.* M. Tull. lib. 2. de finib. *sit voluptas non minor in nasturtio illo, quo vesci Persas esse solitos scribit Xenophon, quam in Syracusanis mensis, quæ à Platone grauius vituperantur.* Idem lib. 5. Tusc. *Quod cum venissem, vita illa beata, quæ ferebatur, plena Italicarum, Syracusanarumque mensarum, nullo modo mihi placuit, bis in die saturum fieri, &c.*

DVLCEM ELAB. SAP.] id est, exquisitissimæ, summæque artificio, & studio conditæ, & apparatus epulæ, ei videbuntur insuaues, cuius in animo curæ graues, & terrores, & angores, ceteraque animorum pestes infideant. *elaborabunt autem scriptum est in cod. Don. Faer. Vatic. 2. Torn. non, elaborarunt, ut habent vulgati.*

SOMNVN REDVCENT] in nonnullis veteribus cod. scriptum est *reducet*: sed secutus sum cod. Don. Faer. 2. Vatic. Torn. & vulg.

SOMNVS AGREST. LENIS] somnus lenis non spernit humileis agrestium hominum domos, neque umbrosam ripam, id est, dormiunt plerumque suauius in suis tuguriolis rustici, & tenues homines, quam reges & dynastæ in suis ædibus sumtuosissimis, atque instructissimis.

FASTIDIT] spernit. semper Horatius hoc verbum cum acculandi casu coniungit: quod non item solet M. Tull. ex epli causa, epist. 3. lib. 1. *Fastidire lacus & riuos ausus apertos.*

TEM-

A TEMPE] sup. Od. 7. lib. 1. *Theffala Tempe.*

DESIDER. QVOD SATIS EST] qui quantum satis est, desiderat, non nauigat, neque se maris periculo committit, vt mercibus commutandis rem faciat, atque augeat. sic Od. 29. huius li. *Non est meum, si mugiat Africis Malus procellis, ad miseris precos Decurrere.* sic Hesiod. ἐργ. καὶ ἡμ. de ijs, qui iustitiam colunt. θάλασσαν δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές, ὅδ' ἐπινεῖων Νείσοισι καρπὸν δὲ φέρετ ζείδωρος ἀπύρα.

TVMULTVOSVM] quod timorem multum incutit. *Tumultus enim est perturbatio tanta, vt maior timor oriatur. vnde etiam nomen ductum est, tumultus.* Cic. Philip. 8.

SOLLICITAT] sollicitum reddit, & quasi e sede mouet.

NEC SÆVVS ARCT. CAD.] Plautus in Rudente, *Arcturus signum sum omnium quam acerrimum: vehemens sum exorians: cū occido, vehemētor.*

AVT ORIENTIS HÆDI] oriuntur hædi stium post Capram, sole Sagittarium permetiente. Virg. Georg. 1. *Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis, Hædorumque dies seruandi, & lucidus anguis,*

B *Quam quibus in patriam ventosa per aquora vectis Pontus, & Austriferi fauces tentantur Abydi.* ὅταν ἀναπλάσωσι οἱ ἔριφοι (inquit interpret Theoc.) ἀρχαίνας ἢ θάλασσα. id est, orientibus hædis sæuit mare.

NON VERB. GRAND.] epist. ad Albino-uan. lib. 1. *non quia grando Contuderit viteis.* χαλαροκότιαν nominant Græci.

FVNDVSQVE MENDAX] γῆ ἀπιστος. fundus in fidelis. fundus, qui non respondet votis, aut expectationi agricolæ. epist. ad Mæcenat. 2. lib. 1. *Spem mentita seges.* contra Od. 16. huius lib. *& segetis Certa fides mee.* videtur autem hoc loco sterilitatis agrorum causas enumerasse, nimiam siccitatem, imbreis immoderatos, incendium, hiemis præter modum frigida iniuriam: quæ omnia ponit & Xenocr. in Axiocho his verbis: *νῦν μὲν αὐχμὸν, νῦν δὲ ἐπιμβρίας, νῦν δὲ ἐπίκαιρον, νῦν δ' ἐρυσίβλω, νῦν δὲ θάλαπος ἀκαρπὸν, ἢ κρυὸς.* id est, nunc enim siccitatem, nunc imbreis immoderatos, nunc rubiginem, nunc calorem intempestiuum, aut frigus: & Xenoph. in Oeconomico: *Ἐπὶ δὲ τῆς γεωργικῆς πλείστον ἐστὶν αὐτῶν πῶ ἀδύνατα παρρησιάζεσθαι. καὶ γὰρ χαλαραὶ, καὶ πάλιναι εἴσιτε, καὶ αὐχμοὶ, καὶ ὄμβροισι ἐξαιρίοι καὶ ἐρυσίβλω, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλῶς ἐγνωσμένα, καὶ πεποιημένα ἀφαιροῦνται.* id est, Præterea plurimæ res artis agri colēdi, eiusmodi sunt, vt eas homo prouidere nō possit. Nā & grandines, & pruina, & siccitates, & imbrse immoderati, & rubigines, & alia quædam sæpenuerò, quæ pulchrè sunt cogitata, prouisa, & effecta, de manibus eripiunt. & Lucret. lib. 5. *Et tamen interdum magno quasita labore, Cū iam per terras frondent, atque omnia florēt, Aut nimis torret feruoribus ætherius sol: Aut subiti perimunt imbres, gelidæq; pruina, Flabræque ventorum violento turbine vexant.*

C NVNC TORR. AGR. SID.] ἀσφοβόλισμὸν, & σφακελισμὸν putabat significari Germanus Valens: id est, siderationem, quæ tūm euenit, cū arbores pestifero aliquo sidere afflantur, atque adeo

percutiuntur. ex quo ἀσφοβόλισμῳ, seu ἀσφοβόλισμῳ dicuntur. ego putabam vel ἐπίκαιρον describi, id est, incendium, seu æstum immoderatum, ex quo rubigo oritur: vel vredinem. tale ferè illud est Oda 16. epod. *nullius astri Gregem æstiuosa torret impotentia.*

CONTRACTA PISCES ÆQVORA] pestea quàm immodicum pecuniæ quærendæ studium reprehendit, atque infectatus est, incipit nunc suæ ætatis hominum luxuriam, atque ædificandi insolentiam exagitate, qui terra continente non contenti in mari ædificant. eleganter autem, & venustè piscis ait sentire maria fieri contractiora ædificiorum magnitudine, & fundamentorum, quæ in mare iaciuntur, molibus. vide Oden 15. lib. 2. *Iam pauca aratro iugera Regia Mores relinquunt.*

CÆMENTA] cæmenta dicta sunt à cadendo: itaque appellantur lapides cæsi. Od. 24. huius libri. *Cementis licet occupes Tyrrenum omnē tuis: & mare Apullicum.*

DIMITTIT] sic habet libri ver. vulg. *Demitit.* REDEMTORE] redemptores dicuntur, qui opus aliquod faciendum suo periculo, certa merce de pacta conduxerunt: ἐργολάβοι dicuntur à Græcis. epist. ad Iul. Florum lib. 2. *Festinat calidus mulis, gerulisque redemptor.* Redimere enim interdum idem valet, quod conducere, ex quo redemptor idem, quod conductor.

TERRÆ FASTIDIOSVS.] qui terra spreta, in mari ædificat.

NEQVE DECEDIT ÆR. TRIR.] sic sup. Ode 16. lib. 2. *Scandis aratas vitiosa nauis Cura.*

POST EQVIT. SEDET ATRA C.] similis sententia est apud Lucr. lib. 2. in princip. *Quod si ridicula hæc, ludibriæque esse videmus, &c.*

ATRA CVRA] atra, id est, tristis. sic Od. xi. lib. 4. *minuentur atra Carmine cure.*

QVOD SI DOL. NEC PHRY. LAP.] vide quæ annotauimus ad Oden illam 16. lib. 2. ita igitur concludit hunc locum. Si neque ædificia magnifica, neque purpureæ vestes, neque Falerna vina, neque vnguenta Persica morbis animi medentur: cur me meæ fortunæ pœniteat, diuitiasque confectæ, & concupiscam ampliores? *De limit habent 2. Vat. cod. & Torn. congruit cum hoc loco ille, epist. ad Loll. 2. li. 1. Non domus, aut fundus, non eris aceruus, & auri, Agrote domini de duxit corpore febres, Non animo curas.* Per Phrygium autem lapidem columnas Phrygiæ significat, quibus fulciebantur & ornabantur atria domorum sumtuosarum. Tibull. li. 3. eleg. 3. *Quidve domus prodest Phrygijs innixa columnis, Tanaro sine tuis, siue Cariste tuis?*

FALERNA VITIS] sic habent libri Iann. & 2. Vat. quam scripturam probo. nam in vulgatis impressum est *Falerna Vitis*: quam lectionem qui recipiunt, subintelligunt *ἀπὸ κοινῆς ὕψης.*

ACHÆMENIVM QVE COSTVM] Persicum vnguentum ab Achæmene Persarum Rege. sup. Od. 12. lib. 2. & Od. 13. epod. *nardum Achæmenium.* de costo vide Plin. lib. 12. cap. 12.

A INVIDENT. POSTIB.] sumtuosis, magno pretio emtis. sup. Od. x. lib. 2. *aulam inuidendam dixit. postibus autem, id est ostijs, seu foribus: vel simpliciter trabibus.*

CVR VALLE PERM. SABINA] id est, cur spreto, & reiecto meo fundo Sabino, in quo valis est peramœna, diuitias curarum, & molestiarum plenas, & plurimo labore partas, & quas itas amplectar? de verbo *mutandi* vide annot. ad Oden 16. lib. 1.

DIVITIAS OPEROS.] id est, laboriosiores, vel maiores & ampliores, vel in quibus & parandis magno labore, magna que opera, & custodiendis magna cura opus est. Oda 2. lib. 4. *operosa paruis Carmina fingo.*

Ode 2.

Pueros ab ineunte ætate assuefaciendos
asse paupertati, rei militari,
vitæ laboriosæ.

A Ngustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat: & Parthos feroceis
Vexet eques metuendus hasta:
Vitamque sub diuo, & trepidis agat
In rebus. illum ex mtenibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo,
Suspiret: eheu, ne rudis agminum
Sponsus laceffat regius asperum
Tactu leonem: quem cruenta
Per medias rapit ira cædeis.

C Mors & fugacem persequitur virum:
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus repulsa nescia sordida
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit, aut ponit secureis
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Calum, negata tentat iter via:
Cætusque vulgareis, & vdam
Spernit humum fugiente penna.
Est & fideli tuta silentio
Merces. vetabo, qui Cereris sacrum

*Vulgarit arcana, sub iisdem
Sit trabibus, fragilèmq; mecum
Soluat faselum. sæpe Diespiter
Neglectus, incesto addidit integrum.
Rarò antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudio.*

ANGUSTAM, AMICI, PAUPERIEM] Sua dens Horatius vt in exercitatione fortitudinis, & patientiæ pueri versentur, non temerè paupertatem sumit, vt vnum è malis humanis, in quo perferendo & insignis patientia desideretur, & animi fortitudo magnopere acuat. Od. 9. lib. 4. *re etus occupat Nomen beati, qui deorum Muneribus sapienter vti, Duramque callet pauperiem pati.* M. Tull. in Rullum, veteres quosdam Romanos commemorat non solum populi honoribus, rebûsq; gestis, verum etiam patientia paupertatis ornatos. Tùm Aristoteles lib. 3. de moribus ad Nicomach. *τὴν πτωχίαν*, id est, paupertatem in rebus malis, & formidolosis numerat: & pater Ennius ita ferebat duo, quæ maxima putantur, onera, vt eis pane delectati videretur. seuam appellat Horat. Od. 12. lib. 1. Duram Od. 9. lib. 4.

ET PARTH. FER.] qui ipsi sunt equites.

VITAMQUE SUB DIVO] omnes ferè libri calamo exarati habent, *sub diuo*, quos sequor, quæquam etiam *sub diu* ferri potest.

ET TREPIDIS AGAT IN REBUS] Arist. *ἐν τοῖς φοβητοῖς*, id est, in rebus formidolosis, & horribilibus. Idem lib. 2. de mor. ad Nicom. ait nos, dum assuescimus res formidolosas contemnere, easq; perferre, & perpeti, forteis fieri. sic locutus est T. Liuius lib. 4. *Et senatus, vt in trepidis rebus, dictatorem dici Mamercum Æmilium iussit.* Idem lib. 3. 4. *orant, ne se in rebus tam trepidis deserat.*

ILLVM EX MOENIBVS HOSTICIS] illum, nempe militem Rom. prospiciens ex mœnibus hostilibus vxor Regis alicuius barbari, cum quo bellum gerat populus Rom. suspiret hoc modo, atque hæc queribunda voce loquatur.

MATRONA BELL. T.] id est, vxor tyranni bellum gerentis. quid intersit inter matronam, & matrem familias docent Festus, & Nonius, & Seruius ad illum locum Virgil. *Æneid. xi. tum muros varia cinxere corona Matrona, pueriq;.*

RUDIS AGMINVM SPONSVS] non exercitatus in pœlijs: imperitus rei militaris.

ASPERVM TACTV LEONEM] militem Rom. seuum, & formidolosum in congressu, seu conflictu. *δυσσπέρων*: translatio est.

QVEM CRVENTA PER MED. RAP.] manlit in translatione. leones autem maximè esse iracundos testatur his grauissimis versibus Lucretius lib. 3. *Sed calidi plus est illis, quibus acria corda, Iracundaque mens facile effervescent in ira: Quo genere in primis mens est violenta leonum, Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes: Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

DVLCE ET DECORVM EST, &c.] hanc

A hanc sententiam paullo vberius exprimit Pind. *ιδμ. ειδ. εδδμω. Ισω γαρ σαφές, όστις εν ταύτα νεφελά χαλαζαν αιματος παθος φίλας πάτρας άμύεται, λογόν άμύων εναντίω στρατῶν, άστῶν γενεά μέγιστον κλέος αύξων, ζώντε και θανών.* Sciat enim qui in hac nube grandinem sanguinis pro patria pugnans, & exitium propulset aduersario ciuium exercitu, se suis posteris, suoque generi maximam gloriam relinquere, & viuentem, & mortuum. Lucianus in encomio patriæ scribit hanc in prælii cohortationem plurimum valere, si quis dicat bellum esse pro patria susceptum: neminemque esse, qui hac voce audita mortem extimescat, aut periculum metuat. Efficit enim (inquit) nomen & commemoratio ipsa patriæ, vt qui est alioqui timidissimus, ignauissimusque natura, fortissimus existat. Tyrtaeus autem, qui *mares animos* (vt ait Horatius lib. de arte poet. *Versib⁹ exacuit*, hanc eand. sententiã duob⁹ versiculis ita cõplexus est. *Τεθνάμενα γάρ κελον όπι παρομάχοισι πισόντα Αΐδρ' άγαθόν, ώδει ή πατριδι μαρναμενον.* quorum versu hęc ferè sententia est. Pulchrū est virum fortē p̄ patria pugnante, & cadentem inter eos, qui in primo ordine dimicant, mori. **B** Accedat his Homerus. *οίανός άριστος άμύνεσθαι ώδει πάτρης.* id est, optimum est auspiciū pugnare pro patria. Et M. Tull. offic. 1. *Sed omneis omnium caritates patria vna complexa est. pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere?*

MORS ET FVG. PERSEQ.] immo verò sapius seruantur è prælio, qui fortiter pugnans, quàm qui in fuga spem salutis constituunt, quod declarat Hom. *ιλιάδ. ε. Αισθόμενον τ' ανδρῶν πλέονες σοοι, ηε περρανται Φευγόντων δ' εκ αρ κλέος όρνυται, ότε ης αληη.* Hęc igitur huius loci sententia est, Si immortales essent futuri, qui pro patria cum vitæ periculo armis decertare nolunt, turpis esset quidem illa, sed esset aliqua tamen ignauorum causa, ac defensio, cum dicerent se fugiendo salutem consulere maluisse, quàm contra nitendo, & repugnando occumbere. Nunc autem cum belli periculo vitato, sexcenta nobis alia mortis genera impendeant: longè pulchrius, ac laudabilius est pro patria fortiter pugnantem, mortem oppetere, quàm vitam naturæ, aut necessitati reseruare, quod item M. Tull. Philipp. 10. ornatis verbis persequitur. *Ita præclara est, recuperatio libertatis, vt ne mors quidem sit in repetenda libertate fugienda. Quòd si immortalitas sequeretur periculi fugam, tamen eo magis ea nõ fugienda videretur, quòd diuturnior esset seruitus. Cum verò dies, & nocteis omnia nos vndique fata circumstent, non est vestri, Romani que nominis dubitare eum spiritum, quem natura quis debeat, patriæ reddere.* in illis autem verbis Ciceronis, *ea non fugienda videretur* (vt dicam εν παρῶδω) subaudiendum est *mors*. Nam si sine negatione legas, vt in vulgatis, subintelligetur *immortalitas*. sed priorem lectionem magis probo. Sarpedon præterea apud Homerum *ιλιάδ. μ.* verbis idem planè significantibus Glaucum ad fortiter pugnandum excitat. *Ω πέπν. ει μὲν γάρ πύλεμον ώδει πινδε φυγόντες Αει δη μέλλοιμεν άγηρωτ', άθανάτω τε Εσοσθδ', ή τε κεν αύτός ενι πρώτοις μαχόμελω, Ούτε κέ σε τέλλοιμα μάχλω ες κωδάνειραν Νυιδ' έμπης γάρ κήρες έφεσάσιν θανάτω Μυρίωζ, άς εκ έστι φυγείν βροτόν,*

ιδ' ύπαλύξαι. id est, *O mollis: si ex hoc bello numquam agra senectus Saluos, pallida mors numquam nocte integrat atra: Non equidem primos inter pugnare cruentus Sustineam, neque te ad pugnam, aut ad vulnera mittam: At nunc circumstant nos mille pericula leti, Qua effugere haud vquam liceat mortalibus agris.* Sic & Theopompus, *Ει μὲν γάρ ώ τον κίνδυνον τον παρόντα διαφυγόντας άδώς διάγην τον επίλοιπον χρόνον, εκ άν ην θαυμασόν φιλοψυχείν. νυ δέ ποσάτα κήρες τῶ βίω ώδρα πύκασιν, άσε τον εν ταις μάχης θάνατον άρετότερον είναι δοκείν:* id est, Nam si fas esset præfenti periculo declinato, ac vitato, reliquū vitæ tempus securè & sine metu traducere, non esset mirum si quis retinendæ vitæ studio teneretur. Nunc autem tot vitam humanam fata circumualant, vt mors in prælio oppetita longè optabilior esse videatur. huc eodem pertinet illud Æschyli. *Αλλ' ή τε πολλά τραύματ' εν στήνοισ λαβών Οηήσκει ης, ει μη τέρμα σωτρεζοι βίης, Ούτ' εν στήη ης ήμενος παρ' έστια Φεύγει η μάλλον τον παρωμένον μόρον.* id est, At neque quisquam multis in pectore vulneribus acceptis moritur, nisi vitæ terminus adfit: neque domi suæ aliquis sedens ad focum eo magis mortem naturalem, & fato destinatam effugit. Demosthenes item in oratione *ώδει σεφάνε*, quam dudum Latinam fecimus, propè diem edemus, eandem ferè sententiam ponit: *πύρας μὲν γάρ θείν άπασιν ανδράποισ του βίου θάνατος, κ' ά εν οίκίω ης αύτον καθείρξας τηη. δει δέ τες αγαθούς ανδρας εγχειρέν μὲν άπασιν άει τος καλοίς, φέρειν δ' ό, η αν ο θεός δίδω, γενναίως.* id est, omnium, inquit, hominum vitæ mors est extremum, etiam si quis se domi suæ inclusum contineat, omnèque belli periculum fugiat, ac declinet: sed oportet viros forteis semper egregia, & præclara facinora conari bona spe fretos in posterum: quicquid autem Deorum voluntate euenerit, generoso, fortique animo ferre. Accedat ad superiores illos oratores, & poetas, lyricorum princeps Pindarus, cuius sunt hæc *ειδ. α. έλυμα. θανείν δ' όστιν άτάγκη, ήνε ης ανώνυμον γήρας εν σκότω καθήμενος έφοι μάται, άπαντων κελών άμμορος?* id est, cum sit omnibus mortalibus necesse mori, quid est quòd quisquam in tenebris residens senectutem ignobilem, & ingloriam frustra producat, omnium rerum honestarum ac præclararum expers? Sed videtur Horatius Simonidis versum ad verbum ferè expressisse. *ό δ' αν θάνατος έφηκε και τον φυγόμενον.* quem M. Ant. Muretus annotauit, in cod. Iann. & 2. Vatic. *prosequitur virum*, scriptum est.

IMBELLIS IUVVENTE] αποπέμου.
POPULITIVS] per poplites iuuentæ imbellis, significat iuuenes ignauos atq; ad fugiendum, quàm ad pugnandum, expeditiores. poplites enim cernuntur eorum, qui fugiunt, quemadmodum & terga, hoc interest quòd ignauorum fugientium terga plerumque inhonestis vulneribus locum præbent: poplites celeriter explicati, salutem expediunt.

TIMIDOQVE TERGO.] homines ignaui, actimidi, cum fugere, quàm pugnare malint, si forte vulnus accipiant, à tergo vulnerantur: Contra fortes, aduerso pectore. Catullus Carn. de Peleiuupt. *Parcas canenteis, & Peleo, ac Thetidi prædi-*

A prædicentis facit Achillem eis nasciturum *Hostibus aut tergo, sed forti pectore notum*. Ita M. Anton. orator (vt scribit M. Tullius lib. 2 de orat. ad Q. frat. & act. 5. in Verr. de supplicis) M' Aquilium multis auaritiæ criminibus, testimoniisque conuictum, causa propè petorata, ipse arripuit, constituitque in conspectu omnium, tunicamq; eius à pectore abscidit, vt cicatrices populus Rom. iudicisq; aspicerent aduerso corpore acceptas. in cod. Rainutij Farnes. Card. & in vno Vatic. & Torn. scriptum est, *timidò ve tergo*.

VIRTUS REPVLSÆ NESCIA] cur repulsæ nescia? quia virtute præstantes viri à populo, aut à regibus honores non petunt, neque se ei periculo committunt, vt repulsam ferre possint: sed honore proprio, solido, fixo, ac stabili contenti sunt, qui virtuti debetur, atque ad eò defertur, etiam si eam Reges, & populi inornatam, atque inhonoratam iacere patiantur. huic loco similis ille est Ode 2. lib. 2. *Redditum Cyri solio Phraaten Dissidens plebi numero beatorum Eximit virtus, populumque falsis Dedocet uti Vocibus, regnum, & diadema tutum Deferens vni, propriamque laurum, Quisquis, &c.* Itaque vir bonus & sapiens non est consul vnus anni, *Sed quoties bonus atq; fidus Index honestum pratulit utili, &c.* quæ sunt Oda 9. lib. 4.

INTAMINATIS] puris, liquidis, non contaminatis. Sic autem habent omnes libri veteres, & quos in Italia vidi, & quos hinc in Gallia. Cleric. Nicotian. Russard. ceteri præter vnum: quod iccirco admonui, ne quis hinc legendum pertinaciter contendat, fretus sola auctoritate codicum antiquorum, *incontaminatis*, vt syllaba prima huius nominis pertineat ad versus superioris syllabam vltimam, quale est illud *uXorius amnis* Ode 2. lib. 1. quam scripturam tamen non improbo, neque damno si doctis probatur, quin receptæ a te pono.

NEC PONIT, AVT SVMIT] id est, nec deponit, aut capit honores arbitrio popularis leuitatis: & merito. Nam qui virtuti debentur honores, debent esse certi, proprii, & stabiles. at honores à populo delati, incerti, breues, & fluxi sunt, & ab eodem, qui dedit, eripi possunt: vt epist. ad Quint. lib. 1. *Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: vt si Detulerit fasces indigno, detrahet idem.* **C** *Pone: meum est, inquit. pono, tristisque recedo.* sic autem hoc loco secureis pro consulatu, seu prætura posuit, vt Ode 16. lib. 2. *lictorem consularem pro consulatu. solebant enim, & consulibus Romæ, & prætoribus in prouincia fasces, & secures præferri: nisi quod in Oda illa 16. lictorū consularium munus spectauit, quod erat, turbam summouere ante consules: qui tamen curas summouere non possunt: hinc consularem potestatem simpliciter. Cic. oratione in Verr. de supplicis. quærit quamobrem fasces prætoribus præferantur: cur secures date.*

SECUREIS] præturas, consulatus, denique honores & magistratus. Lucret. lib. 3. *Qui petere à populo fasces, sanasque secureis Imbibit, & semper victus, tristisque recedit.* vide annot. ad Sat. 6. lib. 1.

ARBITER POPVL. AVRÆ] popularis auræ nomine populileuitatē ac mobilitatem significat

in mandandis magistratibus, in ferendis suffragiis, in contionibus, & similibus. Eodem pertinent illa apud M. Tull. *Ventus popularis, & concionum venti.* epist. ad Curium. *eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam, & quasi gubernator.* Idem orat. de Harusp. resp. *Supplicium longius, quam voluit, popularis aurora pronexit.* pro Murena. *totam opinionem parua nonnunquam commutat auræ rumoris.* T. Liuius lib. 42. annalium. *Perseus magis auræ popularis erat.* Virg. lib. 6. *Æn. quem iuxta sequitur iactantior Ancus, Nunc quoq; iam nimium gaudens popularibus auris.* ad quem locum sic Seruius, *auris, id est, fauoribus. vnde etiam aurarij dicuntur fauores.*

VIRTUS RECLVD. IMMER. MO. CÆL. &c.] virtus, quæ cælum aperit laude præstantibus viris, quales sunt ij, qui ab omni cupiditate remoti sunt ac liberi (iis enim gloria debetur immortalis, neq; iisdem terminis eorum fama, quibus vita circumscribitur.) vias difficilis & impeditas indagat, & humilium hominum spreto contubernio in cælum euolat.

RECLVDENS] aperiens. vtitur hoc verbo sup. Ode 18. lib. 2. *aqua tellus Pauperi recluditur.* & Ode 24. lib. 1. *Non lenis precibus fata recludere.* & epistol. ad Torqu. lib. 1. *Operta recludit.* & ad August. lib. 2. *reclusa Manè domo vigilare.*

IMMERITIS MORI] iis, qui non meruerunt mori. qui meriti sunt immortalitatem. sup. Ode 17. lib. 1. *immeritamq; vestem,* & Ode 28. *Negligis immeritis nocituram Post modo te natis fraudem committere forsi.* & infr. Ode 6. *Delicta maiorū immeritus lues,* & Sat. 3. lib. 2. *immeritisq; laborat Iratis natus paries Diis, atq; poëtis.* & epistol. ad Villic. lib. 1. *Stulus vterq; locum immeritum causatur iniquè.*

NEC TENT. ITER VIA] iter sibi, & suis patefacit per vias desertas, incultas, interclusas, inusitatas, neque ab aliis tritas.

TENTAT ITER] Ode 4. eiusd. lib. *In sanientem nauita Bosphorum Tentabo, &c.*

VDAM SPERNIT HVVMVM] sic sæpe loquuntur poëtæ. idem in epist. ad Pison. *Aut dum vitat humum, nubes, & inania capiet.* Virg. Georg. 3. *tentanda via est, qua me quoque possim Tollere humo.* contra idem Horat. epist. ad Pison. *Serpit humi tutus nimium, timidusque procella.*

EST ET FIDELI] laudata abstinentia, & animo ab omni cupiditate libero, ac soluto, rerumq; humanarum contentore, degreditur, ac pæne dicam, aberrat ad laudem silentij: neq; postea reuertitur ad sermonem institutum. Est enim poëtarū, tanquam spiritu diuino afflatorum, & mentis agitatione concitatorum, non semper in proposito sermone hære: sed ad alia nonnunquam aberrare, sententiâq; longè à principio diuersa carmen concludere, cuius rei exempla sunt in Ode 13. lib. 2. & Ode 7. lib. 1. & Ode 3. eiusdem: & alia multa. apud Pindarum autem quàm plurima.

SILENTIO] Pind. *id. s. Nep. ait non semper esse laudabile, neq; vilem orationis veritatem, quæ os suum (vt loquitur ille) nudet, ac retegat: sed sæpe prudentis hominis esse scire tacere.* Pindari verba sunt hæc: *ἄτοι ἅπαντα κερδίων φάροισα*

A *περὶ σὺν ἄλλοις ἀσφραγίσαι καὶ σιγῆν πολλὰς ὅτι σφραγίσαντες τὸν νόμον.*

VETABO] Vetabo, inquit, qui Cereris sacrum enuntiarit, mecum habitet, & mecum nauiget.

QVI CERERIS SACRVM, &c.] quod religiosissimo silentio continebatur. cum cymbalis autem & tympanis etiam fiebat, quasi ea, cum filiam suam Proserpinam ab Orco raptam quærerent, ab omnibus sciri vellet, quid quærerent. Quam cum inuestigare, & conquirere vellet, dicitur inflammasse tædas iis ignibus, qui ex Ætnæ vertice erumpunt: quas sibi cum ipsa præferret, orbem omnium peragrasse terrarum, vt scribit M. Tull. actione in Verr. 4. de signis. Hesiod. in Theog. paucissimis verbis hanc fabulam tangit. H (de Cerere loquitur) *πέπε Περσεφόνην λευκὴν ἔλεον, ἡ δὲ Λιδῶν ἐς Ἡρπασιν ἦς ὄρεα μιντρός.* Interpres Theocriti annotat ad illum locum *εἰδ. δ. ζαλῶ δὲ φίλα γυναικῶν ἰασιόνα, ὅς ποσσὼν ἐκέρσησεν, ὅς ἔπεισε δὲ βέλβηλοι, amorem & concubitum Cereris cum Iasione Minois filio etiam ad mysteria Cereris pertinuisse.* M. Tull. eadem orat. narrat, ad sacrarium Cereris aditum non patuisse viris: sacra autem per mulieres & virgines administrari & confici solita. vide ad Sat. ult. lib. 2. de canephoris. Per eum igitur, qui Cereris sacrum vulgavit, intellige hominem linguæ incontinentis, futilem, ac timarum plenum, qui consilia arcana, & recondita tacere aut non possit, aut non velit. cod. Færn. habet *Cereris sacra.*

SVB IISDEM SIT TRABIBVS.] sub eod. recto. iisdem parietibus contineatur: in eodem domicilio maneat: sit mihi contubernalis *ὁμοσφύριον μοι εἶναι ἀπίπιμι αὖ.*

FRAGILEMQVE MECVM SOLVAT] & in eadem nau nauiget.

SÆPÆ DIESP. NEGL. &c.] sæpe Deus vnus impij scelus, piorum, & innocentium pœnis luit. sæpe casti, & integri viri cum sceleratis, & incestis plectuntur. sic Euripid. *ἰκετὶ δ. Κοινὰς γὰρ ὁ θεὸς τὰς τύχας ἡγόμενος τοῖς τῷ νοσοῦντι πῆμασιν διώκεσεν τὸν ἔνοσοῦντα, καὶ ἔδεν ἠδὲ κινῶντα:* id est, cōmuneis enim deus fortunas ducens eius qui agrotat morbis & malis, eum qui non agrotat, & qui nihil peccauit, perdere solet. & Hesiod. *ἔργ. καὶ ἡμε. πολλὰκι δὲ ζῆμα πασα πόλις καὶ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ, ὅστις ἀλιτρεῖται, καὶ τὰ δαλα μηχανάσεται. τοῖσιν δ' ἐρανοῦθεν μέγ' ἐπήραζε πῆμα κρονίων, Λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν: ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί: οὐδὲ γυναικες ἴκπουσιν μινύθουσι δὲ οἶκοι Ζευὸς φραδμοσύνησιν ὀλυμπίου: ἀλλοτε δ' αὖτε ἠ τὸν γε στρατὸν εὐρω ἀπόλεσεν, ἢ ὁ κτύχος, &c.* id est. *Sed sæpe vniversi cines plectuntur ob vnium, Qui scelera admittit, qui res molitur iniquas. His autem exitium calo demittit ab alto Iupiter, & letale malum, pestémq, famémq: Non parium nupte, minuuntur tecta, domúsq. Consilij & mente Iouis patris alittonantis: Nunc pereunt miseri ciues: sæpe ille cohorteis Interimit totas: sæpe altis diruit vrbeis, Et rapidis naueis iactatas obruit vndis. Iupit. (inquit Varro lib. 4. de ling. Lat.) Diiouis & Diespiter dictus, hoc est aër, & dies, id est, diei & lucis pater.*

NEGLECTVS] non cultus, aut etiam offensus facto aliquo improbo, & impio.

RARÒ ANTEC. SCEL.] raro scelestus admissi facinoris, aut culpæ commissæ pœnam effu-

git. culpam enim consequitur pœna, si non statim, neque pari celeritate, at aliquando. Plato lib. 5. de leg. *Τιμωρία δ' ἀδικίας ἀκόλουθος πάσης, ἢς, ὁ, πὶ τυχῶν, καὶ μὴ τυχῶν, ἀλλήλιος ὁ μὲν, ἕκαστος ἐστὶν ἐστρέφόμενος: ὁ δὲ, ἵνα ἐπὶ τοῖς πολλοῖς σῶσται, ἀπολύμενος.* id est, pœna iniustitiæ omnis comes est, quam & quiluit, & qui non luit, miser est: hic quidem, quia non sanatur, ille autem quia, vt alij multi salui sint, interit. Sententia igitur huius loci hæc est. raro ita tarda fuit pœna, vt scelestum assequi non potuerit, & de manibus amiserit: & ita nomen *tarda* intelligitur adiuuare vim verbi *Deseruit.* potest & hoc modo explicari. quamuis pœna tarda sit, assequitur tamen & comprehendit aliquando nocentem. *tarda* quidem est pœna, & *βραδύπους*, id est, tardo incessu: verum tamen scelestum hominem effugere non patitur, sed aliquando eum assequitur. sic Eurip. *ἀλλὰ σιγῆ, καὶ βραδέϊ ποδὶ σείχουσα μάργη τὸς κακὸς ὅταν τύχη.* id est, tacitè, & tardo pede incedens pœna improbos comprehendet, cum fors tulerit. & Tibull. eleg. 9. *Ah miser: & si quis primò perinuria celat: Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.* lege Plutarch. *ὅτι τὸ θεῶν βραδέως μισοσφραγίσαντος.*

Ode 3.

Virtute præditum virum nihil extimescere. oratio Iunonis de Troia euerfa, bello Troiano finito, imperio Romano à Troianis initium capturo.

IUSTVM, & tenacem propositi virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,
Dux inquieti turbidus Adria:
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum serient ruina.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arceis attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tua
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum elocuta consiliantibus
Iunone diuis. Ilion, Ilion
Fatalis, incestusque iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem, ex quo destituit deos
Mercede pacta Laomedon, mihi,

Casta

A Castæq; damnatum Mineruæ
 Cum populo, & duce fraudulento.
 Iam nec Lacenæ, splendet adulteræ
 Famofus hospes: nec Priami domus
 Periura pugnaceis Achiuos
 Hectoreis opibus refringit:
 Nostrisque ductum seditionibus
 Bellum refedit: protinus & graueis
 Iras, & inuisum nepotem,
 Troica quem peperit sacerdos,
 Marti redonabo. illum ego lucidas
 Inire sedes, ducere nectaris
 Succos, & ascribi quietis
 Ordinibus patiar deorum.
 Dum longus inter sæuiat Ilion,
 Romamque pontus: qualibet exsules

B In parte regnante beati.
 Dum Priami, Paridisque busto
 Insultet armentum, & catulos feræ
 Celent inultæ: stet Capitolium
 Fulgens, triumphatisque possit
 Roma ferox dare iura Medis.
 Horrenda latè nomen in ultimas
 Extendat oras, quæ medius liquor
 Secernit Europen ab Afro:
 Quæ tumidus rigat arua Nilus.
 Aurum irrepertum, & sic melius situm,
 Cum terra celat, spernere fortior,
 Quam cogere humanos in usus,
 Omne sacrum rapiente dextra.

C Quicumque mundi terminus obstitit,
 Hunc tangat armis, visere gestiens,
 Qua parte debacchentur ignes:
 Qua nebula, pluuiique rores.
 Sed bellicosis fata Quiritibus
 Hac lege dico, ne nimium pij,
 Rebusque fidentes, auitæ
 Tectæ velint reparare Troiæ.
 Troiæ renascens alite lugubri
 Fortuna, tristi clade iterabitur,
 Ducente victriceis cateruas
 Coniuge me Iouis, & sorore
 Ter si resurgat murus æneus

Auctore Phæbo: ter pereat meis
 Exscissus Argiuis, ter uxor
 Capta uirum, puerosque ploret.
 Non hæc iocosa conuenient lyræ.
 Quo Musa tendis? desine peruicax
 Referre sermones deorum, &
 Magna modis tenuare paruis.

ET TENACEM PROPOSITI] constantem
 in proposito, susceptoque consilio, non quouis
 tamen, sed recto.

NON CIVIVM ARDOR] non ciues irati, ira
 ardentes. hæc sunt referenda ad democratiam: in
 qua populus reip. præst, ut olim Athenis. Quin-
 etiã Romæ, ubi optimates cum populo reip. præ-
 erant, ita loquebantur, *populus iussit: & uelitis, in-
 beatis Quirites.* praua iubentium igitur vel sic ex-
 plica, prauas leges ferentium, seu ponentium po-
 tius & condentium: vel res prauas uolentium atq;
 imperantium.

NON VULTVS INST. TYR.] non præsens
 tyrannus imperans quippiam minus rectum. hæc
 ad tyrannidem pertinent.

MENTE QUATIT SOLIDA] de sententia
 demouet, aut deturbat, id est, non habet eam vim,
 ut eum sententiam mutare cogat.

NE QVE AVST. DVX INQV. TYRB.
 AD R. etiam suprâ Notum, id est, Austrum, arbi-
 trum Adriæ dixit, Ode 3. lib. 1.

NEC FULMINANTIS] nec Iouis fulmina.
 sic rubentem dexteram dixit sup. lib. 1. Od. 2.
 Hoc igitur dicit: non populus ira incensus, non
 tyrannus præsens, & urgens, ut aliquid faciat mi-
 nus rectum: non venti, non fulmen, uirum iustum
 ac sapientem, atque in sententia permanentem,
 commouent, neque conturbant, neque inducunt,
 ut à proposito, susceptoque consilio desciscat.

SI FRACT. ILLAB. ORB.] denique si cæ-
 lum ruat, non terrebatur ruinis. Non defuerunt,
 qui cælum ex lapidibus constare, atque aliquan-
 do collapsurum dicerent: quorum princeps fuit
 Anaxagoras: de quo uide apud Diogenem Laër.

HAC ARTE] his artibus, id est, his virtutibus,
 vel his uis ac rationibus, iustitia scilicet, propo-
 siti constantia dicit Pollucem, Herculem, Bac-
 chum, Romulum ex mortalibus immortalis
 esse factos. Congruunt cum his ea, quæ scribit
 Pausan. Arcadicis, primos illos homines propter
 iustitiam & pietatem dignos esse habitos, à qui-
 bus Dij immortales hospitio acciperentur, &
 quorum mensis accumberent. Atque fiebat (in-
 quit) ut & bonis rectè factorum præmium sta-
 tim perfoluerent, & de improbis ac sceleratis pœ-
 nas sumerent. Nam & Dij fiebant ex hominibus:
 qui etiam ad hunc diem diuinis honoribus affici-
 untur, ut Aristeus Cyrenes, & Liber Semeles, &
 Hercules Alcmenæ, & Amphiarus Oiclei, de-
 niq; Pollux & Castor Clytemnestræ filij: contra
 credibile est Lycaonem feram esse factum, &
 Nioben in saxum uersam propter impietatem.

A mea autem ætate (latè enim patebat hoc tempore improbitas, atque orbem terrarum, vrbeisq; omnibus occupat) nemo Deus ex homine effectus est, nisi si qui verborum ornamentis, & orationis amplificatione, & assentatorum artificio, in Deorum numerum ascripti sunt. Hæc Pausan. vt quidem vertimus. Catullus quoque in Carmine illo pulcherrimo de Pelèi & Thet. nupt. deos immortalis olim cum hominibus versatos & confesos esse fatetur his verbis: *Præsentem namque ante domos inuisere castas Sapius, & sese mortali ostendere cætu Calicole, nondum sprete pietate, solebant. Sape pater diuinum fulgentia templare uisens, Annua cum festis venissent sacra diebus, Conspexit terra Cretum procurrere currus, &c.* Ne illa quidem, quæ scribit Themist. iunior, Euphrades ab eloquentia cognomento dictus, ab his aliena sunt, his verbis: *δίκημα μὲν δὴ καὶ οἱ πάλαι ἐπὶ τῶν αὐθροῦσι ἐφ' Ἡρακλεῖ τῷ διὸς καὶ Ἀλκμήνης, ἀποθεϊσάντες τὴν αὐτὴν, καὶ ἱερά ἴδια κατασκευάσαντες, καὶ θυσίας θύοντες ἢ μόνον ὅσας ἦραι θύειν κελεύον ἦν, ἀλλὰ ὅσας δαίμονι ἦδην, ἀλλὰ καὶ ὅσας θεῶν: ὅτι Ἡρακλῆς παράδειγμα ἐγένετο ἀρετῆς, καὶ πῶν γυν' ἀπασαν ὀπίθοιπέσας πρῶτων τὴν ἐμύθησιν καὶ θηρίων ἐκάθηρεν ἀλλοκότων: &c.*

B id est, *Iustè autem fecerunt etiam veteres in eo, quod Herculem Iouis & Alcmena filium in numerum deorum retulerunt, eiq; templa propria construxerunt, & sacrificia instituerunt, non ea solum, quæ heroè digna sunt, verum etiam quæ iam deo, quoniam Hercules specimen & exemplum virtutis fuit, & totam terram à se peragrata, tyrannorum crudelitate, & ferarum ac monstrorum immanitate purgavit, ac liberavit.* Sic M. Tullius lib. 3. de Offic. *Itémque magis est secundum naturam pro omnibus gentibus (si fieri possit) conseruandis, aut iuuandis maximos labores, molestiasq; suscipere, imitantem Herculem illum, quem hominum fama beneficiorum memor in consilio calesitium collocauit, quam viuere in solitudine, &c.* Strabo autem lib. Geogr. primo ostendens, veteres longius ac latius nauigasse, pluresq; terrarum regiones pedibus peragrassè, quàm posteriores, scribit, Castorem & Pollucem, iccirco maris procuratores ac tutores quosdam, nauigantiumque seruatorum ac liberatores esse dictos, quòd longissimè, latissimèque nauigarint, & mari longinquo ac remoto bella gesserint: Bacchum verò, Herculem, Theseum, Pirithoum, propter eandem causam ad inferos descendisse creditos. De Castore & Polluce plura diximus sup. ad Od. 12. lib. 1.

VAGVS HERCVLES] vagus, qui multa maria, multasque & longinquas terras peragravit, *πολύπλοκος*: quam de Hercule famam confirmat & Pindarus *ἰδμ. εἰδ. δ. ὅς ἔλυμπόνδ' ἔβη. γαίης τε πάσας, καὶ βαθυκρήμου πολιᾶς ἁλὸς ἐξευρᾶν θέναρ, ναυπλίαισι τε πορθμῶν ἀμερόσας: νῦν δὲ παρ' Αἰγυπτῶν κάλλιπον ὄλον ἀμφέπων ναίει, πέπυματὰ τε πᾶσιν ἀθανάτων φίλος, ἦσαν τ' ὀπίκει χροστῶν οἰκῶν ἀνάξ, καὶ γαμβρὸς ἦρας.* id est, qui in Olympum ascendit, cum terras omnes, cumq; maris & profundi altitudinem reperisset, & nauigationibus fretum mansuetum reddidisset. nunc autem apud Iouem vita beatissima perfruens habitat, atque à diis immortalibus in honore habetur, & amatur: Tùm Heben, seu Iuuentatem habet in matrimonio, ædiumque aurearum do-

minus est, & Iunonis gener. sic Horat. de Romulo, Baccho, Castore, & Polluce, Hercule, epist. ad Augustum lib. 2. *Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux Post ingentia facta, deorum in templa recepti.* & Ode 8. lib. 4. *sic Iouis interest Optatis epulis impiger Hercules: Clarum Tyndarida Sidus ab infimis, &c.* Virg. lib. 6. *Æneid. nec tantum Alcides telluris obiuit, &c.*

INNIXVS] quidam libri veteres, & ij sanè non pauci habent, *innixus*: nonnulli *enixus*.

RECUMBENS] immo accumbens potius. nam recumbere est toto corpore cubare & iacere, vt diximus ad Od. 27. lib. 1.

BIBIT] lib. Iannoct. & vnus Vatic. habent *bibet*: quam scripturam si probabimus, intelligemus, hoc dici ab Horatio, Augustum post mortem, in deorum numerum ascriptum iri. Sin, vt est in ceteris libris & manuscrip. & vulg. *bibit*, legemus: vel dicendum erit hanc Odam Augusto mortuo scriptam esse: quod mihi quidem non est verisimile: vel eò confugiendum, vt dicamus, significari ab Horatio, Augusto viuo, & videnti tribui diuinos honores: eumq; deum presentem haberi: quod Palleratio placebat. sic epist. ad August. *Præsentem tibi maturos largimur honores: Inrandasq; tuum per nomen ponimus aras.* & Oda 5. huius lib. *præsentem diuus habebitur Augustus, &c.*

HAC TEMERENTEM] hac te arte merentem præmium, nempe immortalitatem, & honores Diuinos: vel *merentem* accipe absolute pro *militantem*: vt sit tralatio à militibus: quos merere dicimus.

TVE VEXERE TIGRES] iccirco Bacchi currum tigres trahere finguntur, quia nullum est tam ferum, neque tam immane ingenium, quin vino mansuescere, & cicurari possit: vt Od. 21. huius libri. *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerumq; duro: &c.* adiunguntur & lynces, quæ significant varias, & multum dissimileis inter se hominum naturas, ac menteis vino aperiti: immò fortasse vnus & eiusdem hominis ingenium varium, multiplex, subdolum vino domitum, simplicissimum, & verissimum fieri. Propert. lib. 3. *Lyncibus in calum vecta Ariadna tuis.* eadem ratione iunguntur & Pardi.

MARTIS EQVIS] id est, bellis gerendis, seu arte militari.

ACHERONTA FUGIT] immortalitatem consecutus est.

GRATVM ELOCVTA CONSILIAN-
TVS, &c.] Iunone placata: oratione liberali, & leni à Iunone habita, qua significaret, se præteritas offensiones, atque inimicitias ex animo deponere: Romulum in ordinem ac cætum Deorum admittere: Romanis in posterum futuram, aut certè non obstiturâ, quominus imperij sui fineis quàm latissimè, pferant, ac propagent, dummodo ne Troiâ, de integro cõdere, & reparare conetur.

CONSILIAN-
TIBVS DIVIS] consultantibus, consilium habentibus. Vfus est hoc verbo & epist. ad Pisones: *Ille bonis faueatq; & consilietur amicè.* & M. Tull. lib. 15. epist. ad Attic. epist. 10. *difficili ad consiliandum legatione.*

ILION,

A I L I O N, I L I O N] ab hoc loco, Iunonis oratio initium capit. Hæc autem nominis iteratio affectum animi declarat, atque exprimit.

FATALIS, INCEST. QVE IVD. ET MVL. PEREG. V.] Paris & Helena excidij Troiani causam sustinent. fatalis autem, id est, à fatis datus sic suprâ Ode 37. libr. 1. *daret ut catenis Fatale monstrum.*

VERTIT IN PVLVEREM] ἠμαθως: quo verbo vsus est Homer. *ἰλ. 1. πόλιν δέτε πύρ ἀμαθως.* id est, urbem autem ignis in pulverem & cinerem vertit. Horat. epist. 15. libr. 1. *Quicquid erat natæus præda maioris, ubi omne Verterat in fumum, & cinerem.*

EX QVO DESTIT. DEOS MERC.] ab eo tempore, quo Laomedon Deos fraudauit pacta, id est, promissâ mercede: seu non persoluit pactam mercedem: & ita fidem sefellit. Nam hæc vis est verbi *destituit*. Sed quos Deos destituit Laomedon? Neptunum, & Apollinem. Hi enim Iouis iussu Laomedonti suas operas mercede locarant, ad muros Troianos extruendos. At Laomedon perfecto opere, murisq; Troianis ad iustam altitudinem perductis, fidem non seruauit, neque pactam mercedem persoluit: quin eos ita fraudatos Troia expulit. qua de re Home. *ἰλιάδ. φ. vbi sic Neptunus Apollini: Μέμνημαι, ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἰλιον ἀμφὶ, Μῆνοι γὰρ θεῶν, ὅτ' Ἀγνώρι Λαομέδοντι Πάρ Διὸς ἐλθόντες ἠπτεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν Μιδεῶν ὅττι ῥητῶ. Quâquam ex iis, quæ deinceps sequuntur apud Homerum, appâret, solum Neptunum in muris Troianis ducendis operam Laomedonti nauasse: Apollinem autem eius boues custodisse. sic enim Homerus ibidem: Ἡπι ἐρῶ Τρώεσσι πόλιν, καὶ τείχος ἔδωκα Εὐρύτε, καὶ μάλα καλόν, ἦν ἀρρηκτος πόλις εἴη Φοῖβε, σὺ δ' εἰλίποδας ἑλικας βύς βυκαλέεσσας Ἰδης ἐν κτημοῖσι πολυπύχῃ ὑλέεσσης. id est, Ego quidem Troianis urbem, & murum struxi, latum, & præclarum, vt vrbs nullavi frangi posset. Tu verò Phæbe, boues pascebas in collibus Idæ. Verùm Pindarus *ὄλυμπ. εἰδ. η. vtrumque, Apollinem (inquam) & Neptunum, Laomedonti operas locale ad murorum Troianorum extruentionem, narrat: Æacum etiam adhibuisse sibi socium & adiutorem. sic Pind. Τὸν (Æacum) ὁ Λαπύς, εὐρυμέδων τε Ποσειδάων Ἰλίῳ μάλλοντες ὅττι σέφανον πύξαι, καλέετο σωεργὸν τείχος. Hac pœna autem eos affecerat Iupit. propterea, quòd cum Iunone conspirauerant ad illum è cælo, regnòdum deturbandum, vt ait Hom. *ἰλ. α. ὅποτε μιν ζωδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι, Ἡρητ, ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων. sic enim legendum in secundo versu: non Παλλάς Ἀθλέων, vt habent codices vulgati. Horatius quoque ipse Pindarum secutus, Apollinem vnâ cum Neptuno muros Troianos extruxisse significat inf. hac eadem Ode. *Ter si resurgat murus æneius Auctore Phæbo. & Eurip. in Oreite, pergama, Apollinea vocat: ζεσῶν πηράμων Ἀπολλωνίαν Ἐρινυῶ ὀπιοί. aliter Catullus in carmine de nuptiis Pelei & Thet. *Vrbis Dardania Neptunia soluere vincla. & Virg. Æn. 5. cuperem cum vertere ab imo Structa meis manibus peritura mœnia Troia. & 2. Neptunia Troia.*****

MIHI, CASTÆQVE DAMN. MIN.] Iuno

& Minerua Troianos implacabili odio persequebantur. Itaque apud Virg. Æn. 2. partim hosteis accessunt, partim ipsæ urbem incendunt. & apud Homer. Menelao fauent. Hom. *ἰλ. δ. Δοίαι μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεῶν Ἡρητ Ἀργίη, καὶ ἀλαλκομένης Ἀθήνη. Ac Iunonis quidē in Priamū odiū declarât ea, quæ loquitur Iupit. cod. lib. Δαίμονι Τινύ σε Πρίαμος, Πρίαμοιό τε παῖδες Τόσσα κακὰ ῥέξουσιν, ὅτ' ἀσπέρχες μνηστῆρες Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐκλήμενον Πηλοῖδρον? Εἰ δὲ σὺ εἰσελθοῦσα πόλιν, καὶ τείχεα μακρὰ, ὦμιον βιβρωκάεις Πρίαμον, Πρίαμοιό τε παῖδας, Ἄλλους τε Τρώας: τότε κεν ῥόλον ἐξακίσσομο. quorum versuum hæc ferè sententia est. Infelix, quid in te tantum Priamus, & Priami filij commeruerunt, quare perpetuò urbē Troiam euertere studeas? At si tu Troiam ingressa Priamum crudum, & eius filios, aliosque Troianos deuorares, tum iram tuam expleres ac sedares. Rursus Palladis in Græcos studium ex illo loco intelligi potest, *ἰλ. ε. ἐπι ἰδὲ Παλλάδ' Ἀθίνῃσιν Οἰχμήνῃσιν ἢ γὰρ ῥα πῖλεν Δαναοῖσιν ἀρήγῃσιν. id est, postquam Mineruam discedentem vidit. hæc enim Græcis auxiliabatur,**

DUCE FRAVDVLENTO] Laomedonte, qui fraudauit Apollinem & Neptunum mercede promissâ.

HECTOREIS OPIBVS] huc pertinet locus ille Od. 4. libr. 2. *Et ademptus Hector Tradidit fessis leuior a tolli Pergama Graiis, ad quem annotauimus pauca quædam ex Hom. quæ ad eandem rem pertinere videbantur.*

FAMOSVS] semper hoc nomen in vitio locum habet: vt Od. 15. huius libri, *Tandem nequitiæ fige modum tua, Famossiq; laboribus. Sat. 4. libr. 1. ficarius, aut aliqui Famossus. Saty. 1. libr. 2. Famossiq; Lupo cooperio versibus. & de art. poet. famossæ moris amorem. & Saty. 7. libr. 2. Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne Ditiore, aut forma melioris mejat eodem.*

HOSPES] sic contrâ sup. Od. 15. libr. 1. Helenam Paridis hospitam dixit.

NOSTRISQVE DVCT. SEDITION.] notum est ex Hom. *ἰλ. υ. Deos inter se dissidentibus alios Troianis, alios Græcis fauisse, & consuluisse: Apollinem, Martem, Dianam, Latonam, Xanthum Troianis: Neptunum, Mineruam, Iunonē, Mercurium, Vulcanum Græcis. qua de re sic Homer. Ἡπι μὲν γὰρ ἐνεῖν τε Ποσειδάωνος ἀνακτῆς Ἐστ' Ἀπέλλων Φοῖβος ἔχον ἰὰ Περσέοντα, & c. *διετῆται autem idem, quod productum sit. sic M. Tull. lib. 7. epist. *Suadere institui, vt bellum duceret. Idem Offic. 3. C. Marius Q. Metellum criminatus est apud populum Ro. bellum illum producere: vbi libraliquot veteres habent, ducere. idem valet bellum trahere. Cicero ad Atticum lib. 10. epist. cuius init. *Et res ipsa monebat, & c.****

RECEDIT] compositum, & sedatum est.

PROTINVS ET GR.] & protinus, id est, porrotenus, deinceps.

INVISVM NEPOTEM] Romulum. suprâ Ode 2. libr. 1. *Sine neglectum genus, & nepotes Respicis auctor.*

TROICA] Ilia, vt Ode 8. libr. 4. *Quid foret Ilia, Mauorisque puer.*

MARTI

A MARTI REDONABO] condonabo, & remittam, vel etiam restituam, vt Od. 7. lib. 2. *Quis te redonauit Quiritem Diis patris, Italoque caelo?*

LUCIDAS INIRE SEDES] in caelum ascendere. Lucidas autem sedes, quas Homerus dicit *δωματα αἰθέρα*, seu *ἀσπερόντα*.

DUCERE] haurire, vt Od. 12. lib. 4. *Sed pressū Calibus ducere Liberum Sigestis, &c.* ducere autem nectaris succos, idem valet, quod *lucidas inire sedes*, & item illud, quod sequitur, *ascribi quietis Ordinibus deorum*.

DVM] dummodo, modò vt.

SÆVIAT] *χαλεπαίην*, aestuet. tralatio est ab animatis. Ordo & sententia horum verborum est, dum longus pontus, seu longum mare interiectū sit inter Troiam & Romam: quibuslibet in terris regnāto Troiani exules, & patria profugi, regnanto, inquam, beati ac fortunati.

DVM PRIAMI] dummodò Troia ita deserta & inculta sit, vt in ea & armenta pascere, & ferae suos catulos occultare possint.

INSVLTE] *ἐνδραστήριον*. hoc enim verbo vitur Eutip. in Electra, quo loco ait Ægistum Agamem nonis busto insultare.

B TRIUMPHATIS] per triumphum ductis. sic Virg. Georg. 3. *Bisque triumphatas utroque ab litore genteis.* vide annot. ad Od. 6. lib. 2.

HORRENDA LATE NOMEN] Roma exteris gentibus horribilis, longè, latèque potentiae suae famam & gloriam porrigat ac proferat.

QVÀ MEDIVS LIQVOR] qua parte fretum interiectum diuidit Europam ab Africa. est autem fretum illud Gaditanum: de quo sic M. Tull. lib. 3. de nat. deorum, *Quid fretum Siciliensi, Quid Oceani feruore illis in locis constantius, Europam, Lybiāque rapax ubi diuidit vnda?*

QVA TVM. RIG. ARVA NILVS] Ægyptum significat. M. Tull. lib. de nat. deor. 2. *Ægyptum Nilus irrigat, & cum tota estate obrutam, oppletamque tenuerit, tum recedit, mollitōsq; & oblimatos agros adserendum relinquit:* *Διονύσιος. Αλεξ. Οὐ γὰρ πρὸς ποταμῶν ἐγαλιόγκιος ἐπέτεο νεῖω Οὐτ' ἰλιῶ βαλέειν, ἢ τὸ Χθονὸς ὄλβον ἀέξεν.* id est, Non enim vllus fluuius Nilo similis est neque in adijciendo limo neq; in augenda terra fertilitate. Seruius ad illum Virg. locum, *Et viridem Ægyptum nigra facundat arena,* Georgicorum quarto, hæc, quæ sequuntur, ascribit. nouum enim limum semper trahit, qui efficit fecunditatem. vnde & Nilus dictus est, quasi *νέαν ἰλιῶ* trahens, id est, nouum limum. Herod. lib. 2. Nilum *ἐργαστικόν* appellat, id est, propemodum, aratorem, aut agricultorem. Pomponius Mela, *Non pererrat autem tantum Ægyptum, sed aestiuo sidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum, alendumque, vt præter id, quòd scætet piscibus, quòd hippopotamos, crocodilosq; vastas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipsaq; humo vit alia effingat*

C QVA TVM. RIG. ARVA NILVS] Ægyptum significat. M. Tull. lib. de nat. deor. 2. *Ægyptum Nilus irrigat, & cum tota estate obrutam, oppletamque tenuerit, tum recedit, mollitōsq; & oblimatos agros adserendum relinquit:* *Διονύσιος. Αλεξ. Οὐ γὰρ πρὸς ποταμῶν ἐγαλιόγκιος ἐπέτεο νεῖω Οὐτ' ἰλιῶ βαλέειν, ἢ τὸ Χθονὸς ὄλβον ἀέξεν.* id est, Non enim vllus fluuius Nilo similis est neque in adijciendo limo neq; in augenda terra fertilitate. Seruius ad illum Virg. locum, *Et viridem Ægyptum nigra facundat arena,* Georgicorum quarto, hæc, quæ sequuntur, ascribit. nouum enim limum semper trahit, qui efficit fecunditatem. vnde & Nilus dictus est, quasi *νέαν ἰλιῶ* trahens, id est, nouum limum. Herod. lib. 2. Nilum *ἐργαστικόν* appellat, id est, propemodum, aratorem, aut agricultorem. Pomponius Mela, *Non pererrat autem tantum Ægyptum, sed aestiuo sidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum, alendumque, vt præter id, quòd scætet piscibus, quòd hippopotamos, crocodilosq; vastas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipsaq; humo vit alia effingat*

AVRVM IRREPRTVM ET SIC, &c.] Ordo verborum hic, & hæc sententia est. Roma nomen suum in omneis oras terrarum proferat, Roma (inquam) fortior ad aurum spernendum, nondum repertum, id est, nondum ex auri fodinis

effossum, aut erutum; & sic melius situm, quam diu est in terra latebris retrusum: quàm ad vtendum aut profundendum. Piget ascribere hoc loco, quæ de malis ab auro in hominum vitam illatis, scriptores litteris & memoriæ prodiderunt. Athen. lib. 6. scribit, apud veteres illos Græcos aurum vsque adeò rarum fuisse, vt Anaximenes Lampfacenus scriptum reliquerit, monile illud aureum, quo accepto Eriphyla salutem viri sui prodidit, nullam aliam ob causam tam celebre fuisse, quàm propter auri illo tempore penuriam. ad Romanos autem multis post Romam conditam seculis auri studium irrepsisse. diuque antea à principibus reip. aurum speretum & contemptum esse: paupertatem verò maiori laudi, quàm diuitias fuisse, testimonio sunt Fabricij, Curij, Coruncanij, Luscini, Acidini, Calatini, Pisones Frugi, homines, (vt ait M. Tull.) non solum honoribus populi, rebûsque gestis, verumeriam patientia paupertatis ornati. Pindarus *ἑδ. θ. Νεμ.* Siculos laudans, ait apud eos esse nonnullos, qui & equorum studio ducantur, & pecuniam spernere, eiq; imperare possint. *Ἐπίπρι φίλιπποι τ' αὐτῶν, καὶ κτεάνων ψυχὰς ἔχοντες κρέσσονας ἀδρείς.* huc pertinet illud, quod est Od. 9. lib. 4. *Non possidentem multa vocaueris Recte beatum, rectius occupat Nomen beati, qui deorum Muneribus sapienter uti, Duramque callet pauperiem pati, &c.*

COGERE HVMANOS IN VSVS] conferre ad res necessarias ac voluptarias.

QVICVMQVE MVNDI TERMINVS OBSTA] secutus sum aliquot libros manuscr. qui habent, *Quicumque mundi term. obst.* cum vulgati habeant *mundo*.

HVNC TANGAT ARMIS] tangat, *ἐδάσσει*, seu *μείωσις*, quam Latini extenuationem appellant pro, perumpat ac perfringat. vel tangere armis dictum pro eo, quod est, arma vsque eò inferre. sic ferè loquitur infra Od. 26. *sublimi flagello Tangit Cloën semel arrogantem.* Lucret. lib. 1. de nat. diuina, *Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri, Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.* aliter Od. 20. lib. 2. *Recedentis, trilinguis Ore pedes, tinguque crura.* Ad hunc locum pertinet illud Ciceronis de L. Crasso, oratione in Pisonem, *L. Crassus, homo sapientissimus nostræ ciuitatis, spiculis prope scrutatus est Alps, vt, ubi hostis non erat, ibi triumphum causam aliquam quæreret.*

VISERE GEST. QVA PARTE DEBACCH. IGN. QVA NEB. &c.] id est, visere cupiens, qua parte mundus solis ardore torreatur, qua nubibus, & frigoribus immoderatis obrigetcat, vt sup. Od. 22. lib. 1.

SED BELL. FAT. QVIR. HAC L. D.] quæ fata? eos belli gloria ceteris gentibus prætuturos, imperiique sui fineis latissimè proluturos.

NIMIVM PIJ] essent in eo nimium pij, si quòd à Troianis se profectos & oriundos esse sciunt, Troiam instaurare, ac reficere conarentur, nimium pij, id est, nimium amantes patriæ, nempe, Troiæ.

ALITE LVGVBRI] malis auibus, malis auspiciis. sup. Od. 15. lib. 1. *malu ani.*

TRISTI

A TRISTĪ CLADE ITERABITVR] iterum ferro & flammis vastabitur, vt supra dixi ad Od. 7. lib. 1.

CONIVGE ME IOVIS ET SOR.] Virgil. lib. 1. Æn. *Asi ego, qua diuini incedo regina, Iouisq; Et soror. & coniux.*

MVRVS AËNEVS] murus firmissimus ac solidissimus, vt Ode 16. huius lib. turris aenea. & epist. 1. lib. 1. *hic murus aeneus esto.*

AUCTORE PHOËBO] quidam testantur scriptū esse in antiquo codice nescio quo, *Ductore Phæbo.* Ego cum libris nouem manu scriptis perantiquis olim in Italia vsus sim, & in Gallia postea præterea quinque aliis, in nullo eam scripturam reperi, sed vulgatam, & receptam. Neq; verò hanc puto altera deteriore esse, præsertim cum ita locutus sit Virg. Georg. 3. & Troia Cinthius auctor. Iam quòd aiunt Latinis vsitatum esse *ducere muros*, vt & Horatio nostro infra Ode 6. lib. 4. *potiore ductos Alite muros*, & Græcis ἐλαύνειν τοίχους: non continuò mihi probant, hunc locum esse corruptum, & ductore, pro auctore esse reponendum. Utatur tamen suo quisque iudicio: si quis malet legi *ductore Phæbo*, contendere cum peruiacibus non est meum.

B quis malet legi *ductore Phæbo*, contendere cum peruiacibus non est meum.

VICTRICES] vitur hoc nomine epist. ad Iul. Florum lib. 1. paullo aliter, *Primaferes edere victricis premia.*

TER PEREAT M. EXSCISS. ARG. TER Vxor] ex iis, quæ vrbis expugnationem consequuntur, vrbem expugnatam & captam vult intelligi. Libet autem mihi hoc loco vrbis captæ imaginem à duobus bonis auctoribus, altero omnium poëtarum principe Hom. altero claro oratore Æschine de pietate proponere. Apud Hom. igitur il. 1. vxor Meleagri Cleopatra, virum suum orans ne Calydoniorum vrbem à Pleuroniis capi, atque euerti sinat, sic loquitur: Καὶ τότε δὴ μελέαρον εὐζωνος παράκοιτις Δίσετ' ὀδυρομένη, καὶ οἱ κατέλεξεν ἅπαντα Κήδ' ὅσ' ἀνδράποισι πέλει, τῶν ἄστ' ἀλώη, Ἀνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθίαι: Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγχοι, βαθυζώνες τε γυναικάς. Τοῦ δ' ὀρίνετο θυμὸς ἀκρόντος κακὰ ἔργα. quorum versuum hæc ferè sententia est. Tunc igitur Meleagram vxor Cleopatra supplex lamenabili voce orabat, eique mala omnia enumerabat, quæ iis accidunt, quorum vrbs capta sit. Hostes viros capiunt, vrbis ædificia incendio vastant, atque in cinerem vertunt: liberos & mulieres alij in seruitutem abducunt. Eius autem animus commotus est, vbi hæc atrocitas facinora audisset. Æschines autem in orat. κτ' κτισσῶντ. hoc modo de Thebis ab Alexandro Macedone vi expugnatis ac direptis. Ἀλλ' ἐπιδή τις σάμασιν ἢ παρεγένεαθ' ἢ τῆς γὰρ διανοίας ἀποβλέψατ' αὐταῖς ἐς τὰς συμφορὰς, καὶ νομίσατε ὅρῃν ἀλισκομένῃν τὴν πόλιν, πικρῶν κατασκαφῶν, ἐμφορήσεως οἰκῶν, ἀρρομένης γυναικάς, καὶ παῖδας ἐς δουλείαν, ἀρροῦντας ἀνδρῶν τε καὶ ἀρροῦντας γυναικάς ὅψ' ἐ μεταμαρθάνοντας τὴν ἐλευθερίαν, κραιόντας, ἰκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργίζομένους ἢ τῆς προσημύνοις, ἀλλὰ τῆς τῶν αἰτίαις. quorum interpretationem, quamquam eam orationem à me in Latinum sermonem conuersam prope diem sum editurus, subscribam tamen. *Verum quandoquidem*

C patra supplex lamenabili voce orabat, eique mala omnia enumerabat, quæ iis accidunt, quorum vrbs capta sit. Hostes viros capiunt, vrbis ædificia incendio vastant, atque in cinerem vertunt: liberos & mulieres alij in seruitutem abducunt. Eius autem animus commotus est, vbi hæc atrocitas facinora audisset. Æschines autem in orat. κτ' κτισσῶντ. hoc modo de Thebis ab Alexandro Macedone vi expugnatis ac direptis. Ἀλλ' ἐπιδή τις σάμασιν ἢ παρεγένεαθ' ἢ τῆς γὰρ διανοίας ἀποβλέψατ' αὐταῖς ἐς τὰς συμφορὰς, καὶ νομίσατε ὅρῃν ἀλισκομένῃν τὴν πόλιν, πικρῶν κατασκαφῶν, ἐμφορήσεως οἰκῶν, ἀρρομένης γυναικάς, καὶ παῖδας ἐς δουλείαν, ἀρροῦντας ἀνδρῶν τε καὶ ἀρροῦντας γυναικάς ὅψ' ἐ μεταμαρθάνοντας τὴν ἐλευθερίαν, κραιόντας, ἰκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργίζομένους ἢ τῆς προσημύνοις, ἀλλὰ τῆς τῶν αἰτίαις. quorum interpretationem, quamquam eam orationem à me in Latinum sermonem conuersam prope diem sum editurus, subscribam tamen. *Verum quandoquidem*

corporibus præsto non fuistis, saltem animis adeste, & cogitationibus vestris calamitates eorum contemplantur. Fugite vos videre vrbem capi, muros suffodi, ac funditus euerti, domos incendi, mulieres & pueros in seruitutem abduci, senes, & anus libertatem serò dediscentis, plorantes, vobis supplicantes, præsentibus non iis, qui tam crudeles ab ipsis poenas expetiuerunt, sed iis, quorum opera, & culpa in has miseras inciderunt. Non admodum dissimile est illud ex Cornificio lib. 4. rhetoric. ad Herennium, O ferros animos, ὀ crudeles cogitationes. O derelictos ab humanitate homines qui agere ausi sunt, aut qui cogitare potuerunt, quo pacto hostes reuulsis maiorum sepulcris, deiectis manibus ouantes irruerent in ciuitatem: quomodo deum templis spoliatis, optimis trucidatis, aliis abreptis in seruitutem, virginibus, matribus familiis, ingenuis pueris sub hostilem libidinem subiectis, vrbs acerbissimo concidat incendio conflagrata. & illud alterum ex eodem lib. infra, Nam neminem vestrum fugit, Quirites, capta vrbe quæ miseria consequi soleant. arma qui contra tulerunt, statim crudelissime trucidantur: ceteri qui possunt per atatem & vireis laborem ferre, rapiuntur in seruitutem: qui non possunt, vita priuantur. uno denique atque eodem tempore domus hostili flagrant incendio, & quos natura, aut voluntas necessitudine aut benevolentia coniunxit, distrahantur: liberi partim à gremiis parentum deripiuntur, partim in sinu ingulantur, partim ante pedes constuprantur: nemo, iudices, est, qui possit satis rem consequi verbis, nec referre oratione magnitudinem calamitatis. Eodem pertinent ea, quæ Cæsar apud Sall. ait esse ab iis, qui ante se sententias dixerant, de belli scuitia, disputata his verbis. Plerique eorum, qui ante me sententias dixerunt, compositæ, ac magnificè casum reip. miserati sunt: quæ belli scuitia esset, quæ victis acciderent, enumerare: rapi virgines, pueros: diuelli liberos à complexu parentum: matres familiarum pati, quæ victoribus collibuisse: fana atque domos spoliari: cadem, incendia fieri: postremò armis, cadaveribus, cruore atque luctu omnia compleri. Accedat his Cremonæ excidium apud Cornelium Tacitum lib. 19. Non dignitas, non atas protegebat, quo minus supra cadibus, cades stupris miscerentur. Grandæuos senes, exacta ætate faminas, vileis ad prædam in ludibrium trahabant. Vbi adulta virgo, aut quis forma conspicuus incidisset, vi manibusque rapientium diuulsus, ipsos postremò directores in mutuum pernicem agebat. Dum pecuniam vel graua auro templorum dona sibi quisq; trahunt, motiore aliorum vi, truncabantur, &c. *Excissus* autem legendum, ab excindō. qua de re alibi.

D NON HÆC IOC. CONVENIENT] sic habent libri fere omnes veteres: pauci quidam vt vulgati, *Non hoc ioc. conueniet*, &c. Nonnulli etiam, *Non hæc iocosa conueniunt lyra*, &c.

QVO MVSA TENDIS?] sic sup. Od. 1. lib. 2. *Sed ne relictis Musa procax iocis*, &c.

E MAGNA MOD. TEN. PARVIS] desine res magnas & graucis carmine humili imminuere quodammodo, atque extenuare. fumus enim tenues: sermones autem deorum, res magnæ atque amplæ sunt. Oda 6. lib. 1. *Nec sanam Pelopis domum*

A *domum* (dicere) *Conamur* *tenuis grandia*: sequitur deinceps ibid. quod cum hoc loco congruit, *dum pud. Imbell. que lyra m. p. v. Laudes egregij Caesaris, & tuas Culpa deterere ingent.*

AD CALLIOPEN.

Ode 4.

Se à multis periculis, Musarum ope ereptum fuisse. Male cessisse omnibus, qui aduersum deos aliquid moliri voluerint.

DESCENDE calo, & dic, age, tibia
Regina, longum, Calliope, melos,

Seu voce nunc mauius acuta,

Seu fidibus, citharæve Phæbi.

Auditis? an me ludit amabilis

Infania? audire, & videor pios

Errare per lucos, amœnæ

B Quos & aquæ subeunt, & auræ.

Me fabulosæ Vulture in Appulo,

Altricis extra limen Apullia,

Ludo, fatigatumque somno,

Fronde noua puerum palumbes

Texere: mirum quod foret omnibus,

Quicumque celsæ nidum Acherontia,

Saltusque Bantinos, & aruum

Pingue tenent humilis Ferenti,

Vt tuto ab atris corpore viperis

Dormirem, & vrsis: ut premerer sacra

Lauròque, collatæque myrto,

Non sine Diis amimosus infans.

C Vester, Camœna, vester in arduos

Tollor Sabinos: seu mihi frigidum

Præneste, seu Tibur supinum,

Seu liquida placuere Baia.

Vestris amicis fontibus, & choris,

Non me Philippis versa acies retro,

Deuota non exstinxit arbor,

Nec Sicula Palinurus vnda.

Vt cumque mecum vos eritis: libens

Insanientem nauita Bosporum

Tentabo, & arenteis arenas

Littoris Assyrij viator.

Visam Britannos hospitibus feros,

Et letum equino sanguine Concanum.

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.

Vos Cæsarem altum, militia simul

Fessas cohorteis abdidit oppidis:

Finire quærentem labores

Pierio recreatis antrò.

Vos lene consilium & datis, & dato

Gaudetis alma, scimus, ut impios

Titanas, immanemque turmam

Fulmine sustulerit caduco

Qui terram inertem, qui mare temperat

Ventosum, & vrbeis, regnæque tristia:

Diuosque, mortalesque turbas

Imperio regit vnus æquo.

Magnum illa terrorem intulerat Ioui

Fidens, iuuentus horrida, brachiis:

Fratresque tendentes opaco

Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoëus, & validus Mimas

Aut quid minaci Porphyrion statu.

Quid Rhæcus, euulsisq; truncis

Enceladus iaculator audax,

Contra sonantem Palladis Ægida

Possent ruentes? hinc audus stetit

Vulcanus: hinc matrona Iuno, &

Numquam humeris positurus arcum,

Qui rore puro Castalia lauit

Crineis solutos: qui Lycia tenet

Dumeta, natalemque siluam,

Delius, & Patareus Apollo.

Vis consill expers mole ruit sua:

Vim temperatam Dij quoq; prouehunt

In maius: iidem odere vireis

Omne nefas animo mouenteis.

Testis mearum centimanus Gyas

Sententiarum notus, & integræ

Tentator Orion Dianæ

Virginea domitus sagitta.

Iniecta monstris terra dolet suis:

Mæretque partus fulmine luridum

Missos ad Orcum: nec perêdit

Impositam celer ignis Ætnam:

Incontinentis nec Tityi iecur

o ij Relin-

A *Relinquit ales, nequitia additus
Custos amatorem trecenta
Pirithoum cohibent catena.*

DESCENDE CÆLO, ET] habent enim etiam Musæ suam in cælo sedem, ut Iouis filiæ. Itaq; dicuntur ab Homero & aliis poetis etiam ὀλυμπιάδες, non solum Pierides, aut Heliconiades, aut Lebethrides, &c. Et lib. α. in. Apollini cithara canenti, voce respondent. Μουσαῶν δ' αἰεὶ δὲν ἀμειβομένας ὀπὶ καλῆν. Rectè igitur Ennius. *Muse que pedibus magnum pulsatis Olympum.* Videtur autem Alcmanem exprimeret, aut certè adumbrare voluisse: cuius extant hi versus apud Hephæstionem, Μῶσ', ἀγὲ Καλλιόπα, θυγάτηρ Διὸς, Ἀρχ' ἐρατῶν ἐπέων ὅππ' ἴμερον ἴμερον καὶ χαρίεντα ἴζει χερσίν: id est, O musa, Calliopa, Iouis filia, age, incipe versus amabileis. Optabilem autem hymno, & lepidum chorum adijce.

AVDITIS?] è sodalibus suis quarit audiantne Calliopen canentem, quam paullo antè è cælo deuocarat, quasi ipse, ut pote poeta, eius cantum exaudiat: an insaniat, & erret. Errant autem, atq; adeò desipiunt qui putant Horatium etiam hic verba facere cum Calliope, & ex ea querere num vocem suam audiat: uti autem verbo numeri multitudinis, quia Calliope sit musarum reginâ: ut Virg. *Vos ò Calliope, &c.* Cur igitur Horatius non dixit *Descendite?* Præterea ineptissima futura sententia est, si hæc verba ad Calliopen, & musas referantur.

AN ME LVBIT AMAB. INSAN.] an me fallit, ac decipit infania optabilis, nempe poetica? de qua sic Plato in Phædro, τρεῖς δὲ ἡ ἀπὸ μωσῶν καπιλίτι, καὶ μανία λαβύσσα ἀπῆλθεν, καὶ ἀβασίλον ψυχῆν ἐξείρησα, καὶ ἐκβαλεῖν αὐτὰ κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ τὴν ἄλλω ποιήσειν, μύρια τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμήσασα, τὸς ἐπιγινομένους παιδεύσει. ὅς δ' αὖ ἀνευ μανίας μωσῶν ὅππ' ποιητικὰς εὐφρας ἀφίκεται πρὸς θεοῖς, ὡς ἀρα ἐκ τῆς ἰκανῆς ποιητικῆς ἐσόμενος, ἀπῆλθεν ἀντίθετε καὶ ποιήσεις ὑπὸ τῆς τῶν μαυνομένων ἢ τῶ στωφρονοῦντος ἡφανίσθη. id est, Tertia autè metis concitatio & infania, quæ à musis proficiscitur, nascita animum tenebrum, & recentem, nondumque villo quasi fucotinctum, eumque excitans, & Bacchico quodam furore afficiens, cantibus & hymnis, & cetera poeti innumerabilia antiquorum facta exornans, posteros instituit. Qui verò sine Musarum furore ad poeticas foreis adierit, sibi persuadens, se arte bonum & probabilem poetam euasurum, & is ipse, & eius sapientis & sani scripta imperfecta ab operibus furentium obscurantur. Sed plura hac de re alibi. vel simpliciter insaniam accipe, id est,

C *μανίαν*, qualis erat illius, qui se putabat *miros audire tragædos*: *In vacuo latius sessor, plausorq; theatro.* epist. 2. lib. 2.

ET PIOS ERR. P. L.] pios, id est, in quibus dii versantur: vel qui à diis incoluntur: vel quos violare impium & nefas est.

AMOENÆ QVOS ET AQ. SVB.] in quibus & auræ gratæ spirant: & aquæ iucundæ è fontibus manant. *amœna*, id est, quasi ad se amandum seu ad se amandas allicientes. Festus.

ME FABVLOSÆ, &c.] hæc sunt ita coniungenda, & hoc ordine collocanda, mea quidem sententia. fabulosæ palumbes me puerum fronde noua texere: non ut alij, extra lumen Apuliæ, altricis fabulosæ. Iam cur palumbes fabulosas dicat, si quis ex me querat, responderem, eadem ratione dici fabulosas palumbes, qua ratione *fabulosus Hydaspes* appellatur, & *fabula manes*. nempe quia de iis multa fabulantur poetæ. Veneri autem sacra, & dicata sunt columbæ. Virg. *Æn. 6. Vix ea fatus erat, gemina cum forte columba Ipsa sub ora viri calo venere volantes: Et viridi sedere solo: tum maximus heros Maternas agnoscit auis, laiusque precatur, Este duces, &c.* Tum Veneri currum trahere dicuntur, ut & passeret, propter incredibilem in eis innatam libidinem, ac salacitatem. Phœrecreates ἐν πετάλι. Ἀλλ' ὃ πρῶτος ὁμοίον Καλλιόπῃ, πέτυ κόμισον δὲ μ' ἐς κούρα, καὶ κόραρον. id est, At ò columbula Callistheni similis, vola: deferto me in Cythera & Cyprium. Quamobrem verò se dicat lauro, & myrto à palumbis esse reatum, ne obscura quidem causa est. Primum enim laurus, quæ Apol. est, significabat, eum poetâ futurû: deinde myrtus, quæ Veneris, res amatorias, & (ut ait ipse) prælia virginum, & iuuenam curas cantaturum.

ALTRICIS] id est, nutricis. codex quidem Raïnutij. Card. habet, *nutricis*: cum quo & alij duo congruunt. ego nihil muto. M. Tull. in Timæo. *Iam verò terram altricem nostram, que traiecto axe sustinetur, diei, noctisque effectricem, &c.*

VOLTRE IN APPULO.] monte Apuliæ, falluntur qui hic legi volunt, *littore in Appulo*, libris omnibus reclamantibus, nulla ratione suffragante.

LVDO; FATIG. QVE SOMNO.] ludo fatigatum, somno oppressum. Saty. 2. lib. 2. *equoûe Lassus ab indomito: velsi Romana fatigat Militia, assuetum gracari.*

FRONDE NOVA] id est, recenti, & viridi. aliter dixit Virg. lib. 2. Georg. *Miraturque nouas frondeis, & non sua poma.*

QVICVNQVE CELSÆ NID. ACHERONT.] nidum Acherontis idè dixit, quia Acherontia sita erat in monte. erat autem oppid. in Lucania. sic M. Tull. Ithacam, *nidulum* appellat lib. 1. de orat. his verbis. *tanta vis patria est, ut Ithacam illam in asperrimis saxulis, tanquam nidulum, affixam, sapientissimus vir immortalitati anteponeret.* epist. ad Fulcum Arist. lib. 1. per nidum, domum propriam significat. *Tu nidam seruas: ego laudo ruris amœni riuos, &c.* sic Hesi. ἐργ. καὶ ἡμ. Οὐκ αὖθις ἔοσειται· ποιεῖτε καλίας, ductum ab aubus.

SALTVS QVE BANTINOS] sic esse legendum, & veteres codices peruincunt, & Plinius confirmat lib. 3. cap. xi.

HVMILIS FERENTI] in valle positi. vnde dicti Ferentani, seu Frentani potius. Plinius eod. lib. eod. cap.

VT] mirum ut: mirum quo pacto.

SACRA.] Apollini sacra, Od. 30. huius lib. *Delphica lauro.* & Od. 3. lib. 4. *Delius Ornatum folijs ducem.* sunt autem hæc frondes, laurus, oliua, myrtus, felices: & ita solent appellari.

COLLA.

A COLLATA] congesta, comportata. epistol. de arte poetica, *Vndique collatis membris.*

NON SINE DIIS] non sine diuino numine, *οὐκ ἄνευ θεῶν ἐκ ἀδελφῶν.* quo vitur Theocr. Europa. *Οὐκ ἄνευ γὰρ ταῦτα δὲ ἔργα ἕξει κέλευθα.* id est, non sine deo has transeo humidas vias. Sallust. *ut tanta repente mutatio non sine Deo videretur.*

ANIMOSVS INFANS] qui non terreretur neque ab vrsis, neque à viperis.

VESTER, CAMOENÆ] siue me contulero in Sabinos, siue Præneste, siue Tibur, siue Baias, vester sum: vbi cumque fuero, vester sum.

TOLLOR] conscendo, seu vehor potius.

TIBVR SVPINVM] alibi vdim appellat, vt Od. 29. huius lib. *Ne semper vdim Tibur, & Æsule Decline contempleris aruum:* & in epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *vacuum. Sed vacuum Tibur placet, aut imbelles Tarentum.*

SEV LIQVIDÆ] epist. 1. lib. 1. *Nullus in orbe locus Baiis præluet amænis.* liquidas autem appellat propter aquas calidas.

NON ME PHILIPP. VERSA ACIES] non fusus & versus in fugam Bruti, & Cassij exercitus: quo in prælio Cassius sua se manu interfecit: deinde & Brutus paucis post diebus. vide Od. 14. lib. 1. & 7. lib. 2. *Tecum Philippos, & celerem fugam Sensi relicta non bene parmula.* & epist. ad Iul. Flor. lib. 2. *Vnde simul primum me dimisere Philippi Decisis humilem pennis, &c.* Erat autem in eo bello Horat. tribunus militum. Saty. 6. lib. 1. *Quod mihi pareret legio Romana tribuno.* Philippi vrbs in Thracia, seu Thessalia. His autem verbis *versa acies retro*, expressit Græcum nomen *παλιώξις*. quanquam *παλιώξις* significat propriè persecutionem & conuersionem, quæ fit ab iis, qui antea fugiebant, qualis describitur *ix. 5.*

DEVOTA NON EXSTINXIT ARB.] sacra, execrabilis, scelerata. Od. 23. huius lib. *Deuota victima.* Od. 16. epod. *deuoti sanguinis atas.* Od. 14. lib. 4. *Deuota morti pectora libera.* Catull. de nupt. Pelei. *deuota periuria.* Prop. lib. 2. eleg. 28. *Andromede monstros fuerat deuota marinis.* Tibullus lib. 1. eleg. 5. *Tunc me discedens deuotum famina dixit.* de hac arbore vide Od. 17. lib. 2. *Met truncus illapsus cerebro sustulerat, &c.* & octauam huius. *prope funeratus Arboris ictu.* & totam 13. lib. 2. *Ille & nefasto te posuit die.*

PALINVRVS] promuntorium Lucaniæ non longe à Velia, à Palinuro Ænææ gubernatore dictum, circa quod cum Horatius nauigaret, atque è Macedonia in Italiam rediret, magno in periculo versatus est. Virg. Æn. 6. *Nam tua finitimi longè latèq; per vrbeis Prodigis acti caelestib; ossa piabunt, &c.*

VTCVMQVE] quancumque. vide ann. ad Od. 35. lib. 1.

INSANIENTEM] æstuosum, impotentem. sic Virg. Mærid. *Huc ades: insani feriant sine litora fluctus.* supra Od. ult. lib. 2. *gementem* appellauit.

TENTA BO] supra Od. 2. huius lib. *negata tentat iter via.*

ARENTEIS ARENAS.] aptissimum epithetum. Lucret. lib. 2. *bibulam lauit aquor arenam* Non dissimulabo tamen, in quibusdã exemplari-

bus antiq. scriptum esse, *vrenteis*: quam scripturam non minus probo, quam receptam.

CONCANVM.] Concani Cantabriæ populi. Concana enim numerat Ptolemæus in Cantabriæ urbibus, lib. 2. in descriptione Hispaniæ Tarracensis: & quidem eam primam locat. Quod autem Horat. Concanos equino sanguine lactos ait: nihil tale neque de Concanis, neque de vniuersis Cantabris vniquam legi: ne ipse quidem Strabo, qui lib. 3. multa de Cantabrorum victu, cultuq; planè barbaro, agresti, atque immani memoriæ prodidit, quicquam tale commemorauit. At de Bisaltis & Gelon. sic Virg. Georg. 3. *Bisaltæ quo more solent, ac èrque Gelonus, Cum fugit in Rhodopen, atq; in deserta Getarum: Et lac concretum cum sanguine potat equino.* & item Martialis de Sarmatis: *Veni & epoto Sarmata pastus equo:* de quibus ead. Plinius narrat lib. 18. cap. 10. *Sarmatorum quoq; gentes hac maximè pulte aluntur: & cruda etiam farina equino lacte, vel sanguine è cruris venis admisto.* Vnde existimant quidam, in his Nicolaus Montanus, iuuenis in primis doctus: qui superiores Virgilij versus ad huius Horatiani loci scripturam oppugnandam mihi proferebat: vel Concanum, sicubi terrarum reperitur (de hoc enim dubitabat ille) esse Scythiæ populum, non Cantabriæ: vel hic, legendum esse *Caucasum*. Cuius sententiam non sum secutus. Nam primum Concana, Cantabriæ urbem esse constat, si Ptolemæo credimus. cuius ciuis, dicitur Concanus. deinde non si Sarmata, vel Geloni, & similes Thraciæ populi, sanguine equino vescuntur, continuo sequitur nullas alias esse nationes, quæ simili victu vrantur. Postremò si non esset verum Concanos tali potu vsos esse, neque vlli scriptores hoc tradidissent, tamen Horatij testimonium ad fidem huius rei faciendam satis apud nos valere deberet, vt omittam quod poëtis licet de gentibus longinquis, & barbaris, & immanibus multa ab historicis non testata, aut minus quæsitæ, pro suo iure confingere, & comminisci. De veritate autem huius scripturæ non est dubitandum, cum omnes libri & manu scripti, & vulgati sine vlla varietate ita habeant.

VISAM PHARETRATOS GELONOS.] Virg. Georg. 2. *Et gens illa quidem sumtis haud tarda pharetris.* Idem lib. 3. *Quaè pharetrata vicinia Persidis urget.*

ET SCYTHICVM AMNEM.] Tanaim, de quo Od. 10. huius lib. *Extremum Tanaim si biberes Lyce:* & Od. 29. *Tanaisque discors.*

INVIOLATVS.] incolumis, saluus.

ALTVM] magnum, egregium, principem.

SIMVL] simul vt, simulatque. vide annot. ad Od. 4. lib. 1. ibi, *quò simul mearis.*

FESSAS COHORTEIS ABD. OPP.] fessas militia cohorteis abdidit in oppida, propter anni tempus ad bellum gerendum, & ad castra ineptum: in hibernis collocavit. Atque hanc scripturam ita probo, vt tamen illa altera, quæ reperitur in codice Achillis statij, Donati, atque etiam Raimuntij Card. mihi non displiceat: quæ est, *Fessas cohorteis reddidit oppidis.* Iam hanc receptam cod.

A item manuscripti optimæ notæ confirmant: in his duo Vatic. Faër. Vrf. Tornes. Adde complura similia loquendi genera apud bonos scriptores. non longè abiero. M. Tull. pro Arch. poet. *si qui ita se litteris abdiderunt.* & Horat. ipse epist. 1. lib. 1. *latet abditus agro.* Iam in voce *fessas* aliquid inest scrupuli. nam propter verbum, *recreatis*, quod sequitur, videtur legendum, *Fessus*: ut sit hæc sententia, vos Cæsarem altum, fessum militia, simulatque cohorteis in hibernis collocavit, Musarū studio recreatis, ac reficitis.

PIERIO RECREATIS ANTRO.] reficitis & oblectatis studio litterarum, lectione, & scripturone, & arte poetica. Per antrum Pierium, musarum recessus, & poetarum secessum significat.

VOS LENE CONSILIVM.] *sili* duæ breues pro vna longa. Nam cum post spondæum & iambum, vnam syllabam longam lex carminis postularet, duas breueis in locum vnius longæ posuit. *vos lene consili.* sic infra Od. 6. *Hinc omne principium, huc refer exitum.* Significat, ex studio litterarum consilium & prudentiam manare, quæ plus valent in re militari, quàm vires immanes.

B **IMPIOS TITANAS.]** qui cum Diis pugnant, vide Hesiod. in Theog. M. Tull. de leg. 3. *nostrer verò Plato Titanum è genere statuit eos, qui, ut illi celestibus, sic hi aduersentur magistratibus.* Arrepta hinc occasione, incipit ostendere, vireis, & potentiam sine sapientiæ præsidio non admodum prodesse, immo obesse potius.

CADVCO] ita in caput Titanum, & gigantum immisso à Ioue, & contorto, ut è czelo cadere videretur, sic supra arborem illam, cuius casu pæne oppressus fuerat, lignum nominat caducum In domini caput. Od. 13. lib. 2.

INERTEM] id est, immobilem sic sup. Od. 34. lib. 1. bruta tellus. alioqui iners meritò dici non possit, quæ tot flores, herbas, fruges, atque arbores ex se pariat, ac profundat.

TEMPERAT] regit, gubernat. annot. ad Od. 8. lib. 1.

VENTOSVM] à ventis concitatum. aliter epist. 8. lib. 1. *Roma Tibur amem ventosus, Tibure Romam.* & epist. ad Mæcen. tertia lib. 1. *Non ego ventose plebis suffragia conor.* & epist. ad August. *Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru, Exanimat lenius spectator, &c.*

C **REGNÀQVE TRISTIA] inferorum sedem.** sic Virg. Æn. 4. *alias sub tristia tartata mittit.* Idem lib. 6. *Vi tristis sine sole domos, loca turbida adires?* Itaque mortuus Achilles apud Hom. *ὀδυσσ. λ.* dicit se malle apud superos, hoc est, in terris, homini non admodum diuiti mercede conductum seruire, quàm in omneis mortuos regnum obtinere. sic Hom. *Βυλοίμω ἐπάρσρος ἐὼν θηπεύμεν ἄλλω Ἄνδρῃ παρ' ἀκλήρω, ὃ μὴ βίσιος πολὺς εἴη, ἢ πᾶσι νεκρῶσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.*

MORTALE'SQVE TVRBAS] corrupti sunt hoc loco omnes vulgati cod. qui habent *turbas.* legendum est enim *turbas*, ut est scriptum in antiquis.

FIDENS IYV. HORR. BR.] sic verba coniunge, iuuentus horrida, fidens brachiis. sic lo-

quitur Hom. *ἰλιάδ. μ. ὡς ἄρα τῶ χεῖρσσι πεποιθότες, ἠδὲ βίηφι.* id est, sic hi manibus fidentes & viribus. & ita Porphy.

FRATRESQVE TEND. OP. PEL. &c.] Virg. Georg. 1. *Ter sunt conati imponere Pelio Ossam. tendentes,* id est, contententes, conantes. sic epist. 2. lib. 2. *Tendunt ex torquere poemata.*

SED QVID TYPHOEVS.] Pindarus *πυφά* nominavit, pro eo, quod est *πυφάνα*, vel pro *πυφά* à recto *πυφός.* quem olim (inquit ille) Cilicium antrum educauit: nunc autem hirsutum eius pectus Cumarum littora, & Sicilia oppressum tenent. Pindari verba sunt hæc: *Πυθ. εἰδ. α. πυφός ἐκαποντακάρανος, πῆν ποτε κιλίκιον θρέψε πολυώνυμον ἄητρον. νῦν γὰρ μὲν τὰ ἴδ' ὑπὲρ κύμας ἀλιερκέες ὄχθας, σικελίατ' αὐτὸ πύζει σέρνα λαχιάεντα.* Deodem sic Apoll. lib. secundo Argon. *Εἰδα πυφάνα φασὶ διὸς κρονίδεο κεραιωῶ Βλημένον, ὃ πῶπτε οἱ εὐδαράς ἐπὶ ρέεσσι χεῖρας, Θερμόν δ' ὅπ κραιπὸς σαῖζαι φόνον.* id est, hic Typhonem aiunt Iouis Saturnij fulmine percussum, cum eivaldas manus admouit, calidam à capite manuisse eadem. ad quem locum lege interpretem. Typhoeum igitur, seu Typhonem, Tartari, & Terræ filium in czelo regnare conatum fulmine deturbavit Iupiter. cuius manus fuisse ad res magnas, & arduas conandas expeditas, & pedes numquam defessos, & ex humeris centum draconis capita exstitisse, flammam ex oculis emicuisse, suam cuiusque capitis vocem fuisse, multaque alia portenta de eo scribit Hesiod. in Theogon. his verbis: *Ὀπλοπατον τέκε πύδα πυφάνα γαῖα πλήρη Ταρτάρου ἐν φιλόπτη διὰ χροσὴν Ἀφροδίτῃ, Οὐ χεῖρες μὲν ἔασιν ἐπ' ἰσθμῷ ἐργματ' ἔχουσαι, Καὶ πόδες ἀκάματοι κρατερῶ θεοῦ· ἐκ δὲ οἱ ὤμων Ἦν ἔκαπὸν κεφαλαὶ ὄφιος κρατεροῦ δράκοντος Γλωσσοῖσι δυνάφρησι λελεχμέτες.*

MIMAS] Mimantem Hesiod. in illa Centaurorū, & Lapitharum pugna, quam describit in Apfide, vnum facit è Centauris.

AVT QVID MIN. PORPHYR. STATV] Porphyrionem boues Herculis abigentem fagitis Apollo confixit. de quo Pind. Pyth. εἰδ. η. quem locum supra testem produximus ad Od. 14. lib. 2.

RHOECVM] gigantem, vel centaurum. Virg. Georg. 2. *Rhocumque, Pholiumque.*

ENCELADVS] de quo Virg. Æn. 3. & 4.

ÆGIDA] clypeum Iouis, quo utitur & Pallas in prælio. Hom. *ἰλ. ε. Ἡ δὲ χιτῶν ἐνδύσα Διὸς νεφεληγερέσσο, Τεύχεσσι ἐς πόλεμον θαρήσσοτο δακρυόεντα. Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετ' αἰγίδα θυσαυόεσσα Δεινὴν, ἣν παρὲ μὲν πάντη φόβος ἐσφάρατο: Ἐν δ' ἔρις, ἐν δ' ἀλκή, ἐν δὲ κρούεσσα ἰακή:* id est, Hæc autem (Pallas) tunica induta Iouis nubium coactoris, in prælium lacrymosum armabatur. humeris autem ægida bullis aut fimbrijs ornatam circumiecit, horribilem, omni ex terrore circumdatam. in ea erat contentio, in ea vires, in ea aspera persecutio, seu horrorem incutiens clamor.

HINC] à partibus Iouis, & Palladis.

MATRONA IVNO] cur matrona? an quia Iouis vxor? an quia matrimonii præest, ex quo pronuba dicitur? Est autem matronæ nomen honestius, & honorificentius, quàm matris familiās, præter

A præter alias differentias, quæ traditæ sunt ab A. Gellio, & Nonio.

AVIDVS] vel pugnae avidus, vel refer ad ignis naturam celerem, & quodammodo avidam.

ET NVMQVAM HV. POSI.] Apollo, quem Homerus, & eius exemplo ceteri poetæ Græci ἐκατηβελῆταν, & ἐκηβόλον, id est, longè iaculantem, longèque tela mittentem, nominant. & apud Eurip. in Alcest. sic loquitur ille, συνθεῖς αἰεὶ πάντα βασάλξιν ἐμοί. subaudi, πῶσα, id est, semper hos arcus gestare soleo.

RORE PVRO] aqua sincera Castalij fontis, quem fontem caballinum Latini, Hippocrenen Græci vocant: neque laboro sit'ne in monte Helicone, an in Parnasso: quamquam Parnassum & Heliconem vnum & eundem montem vult esse Seruius: à quo alij dissentiunt. Castaliam urbem Ciliciæ numerat Stephanus, à qua alij fontem eiusdem nominis dictum esse volunt: alij in Lycia esse tradiderunt. meum non est hanc controuersiam dijudicare.

LAVIT] præsentis temp. vt sup. Od. 3. lib. 2. *flauus quam Tiberis lauit.*

B **CRINEIS SOLVTOS]** passos, humeris sparsos, non collectos in nodum, aut religatos. Sic Oda 5. lib. 2. *solutis Crinibus, ambiguoque vultu.*

NATALEM QVE SILV.] in qua natus est: quæ est in Delo insula.

PATAREVS] à Patara, vrbe Lyciæ, vbi edit oracula.

VIS CONSILII EXPERS] videtur ex Pindaro hanc sententiam expressisse. ordo verborum tantum apud Horat. est immutatus. Pindarus enim priore loco sententiam ponit: deinde exempla subiicit. sic Pind. Pyth. εἰδ. η. βία δὲ καὶ μετὰ λαχόν ἑσφακλὲν ἄνθρωπον, τυφῶς κίλιξ πολυκάρανος ἔμιν ἀλυξεν. ἔδὲ μὲν βασιλεὺς γιγάντων. δρᾶθεν δὲ κεραυνῶ, πῶσοισι τ' Ἀπόλλωνος, id est, vis etiam eum qui gloriatur se ceteris præstare, percellere solet. Typhoeus Cilix multorum capitum eam non effugit, neque rex gigantum Porphyrio. Nam alter fulmine ictus est, alterum sagittis Apollo confixit. Etiam Nestor apud Hom. ἰλιάδ. ψ. docet, omnem ferè præstantiam, atque excellentiam in ratione & consilio potius, quàm in viribus corporis esse positam, omniâque melius consilio, quàm viribus explicari. sic Nestor. Μῆτι τοι δρῦτομος μὲν ἀμείνων, πῆ βίηφι, Μῆτι δ' αὐτὲ κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρηχθόμενῳ ἀνέμοισι. Μῆτι δ' ἠνίοχος ἀεργίεται ἠνίοχοιο. id est, Consilio & ratione longè præstat lignator, quàm viribus: consilio gubernator nauem regit & gubernat, ventis agitatam: Consilio auriga aurigam superat. sic & Oppianus lib. 5. αἰνεύτ. ait neque ex viribus corporis, neque ex pulchritudine tantum utilitatis proficisci, quantum ex consilio, & prudentia: vireisque corporis consilij experteis, esse inutilis, & inaneis. Ως ἔτ' ἠγορέης, ἔτ' εἰδέος ἔπλετ' ὄνειαρ Τόσσον, ὅσον παραπίδων, ἀλλὰ δὲ ἀνεμφοῖος ἀφρων. Καί τε μὲν βριάωντα κατέσθειεν, ἠδ' ἐσάωσε Βαῖος ἀνὴρ εὐμηνῆς.

VIM TEMPERATAM] consilio & ratione directam.

ANIMO MOVENTEIS.] animo agitanteis,

cogitanteis. *mo mo* complosio syllabarum.

CENTIMANVS GYAS] aliàs centimanus Gyges, vt Od. 17. lib. 2. sed illa scriptura reiecta hanc sequimur. al. gigas.

INTEGRÆ] casta: intacta: virginis.

TENTATOR ORION DIANÆ] vide annot. ad Od. 28. lib. 1. tentatorem autem dixit, vt Græci πειρασὴν ἄρξαι τὸ πειρᾶν.

DOMITVS] δαμῆς, superatus & confossus.

SVIS] ex se natis. sup. Od. 12. lib. 2. *Telluris iuuenes.*

MÆRETQVE PARTVS] suos fetus interemtos marore prosequitur.

LVRIDVM] pallidum. sic Tib. lib. 3. eleg. 3. *Me vocet in vastos amneis, nigramque paludem Diues in ignaua luridus Orcus aqua.* Lucret. lib. 4. *Lurida præterea sunt, quacumque tuentur Arquati.* infra Od. 13. li. 4. *luridi dentes.* luridum dicitur à lura, quæ significat os culei, vel vtris, vt docet Festus. significat & virem ipsum, seu corium, vnde conficitur, à cuius calore luridum est nominatum. Lucilius. *Verum illud credo fore. in os prius accipiam ipse, Quam gladium in stomacho, lura, ac pulmonibus sisto, &c.* proferuntur lib. 4. Tuscul. quaest.

NEC PEREDIT, &c.] ne vnquam montium & terræ onere sibi imposito leuentur: & vt sit pœna impij eorum conatus sempiterna.

ÆTNA M] qua opprimuntur impij gigantes, vt fabulantur poetæ. Lucretius autem ignium Ætne causas multis versibus, iisque pulcherrimis explicat lib. 6.

INCONTIN. NEC TITYI IEC.] iecur libidinis est sedes, vt dicemus ad Oden 1. lib. 4. Tityum autem iccirco incontinentem appellat, quia Latonæ stuprum inferre conatus est. cuius pœnæ ex Homero, & Virg. & ceteris, notissimæ sunt. Hæc de eo Homerus, ὄδυσσ. λ. Καὶ πύον εἶδον γῆης ἐρικυδέος υἱὸν Κεῖμνον ἐν δαπιδῶ· ὃδ' ἐπ' ὄνεια καί το πέλεθρα· Γύπε δὲ μιν ἐκάπερθε παρημένο ἠπαρῆκερον, Δέρτρεον ἔσω δύνοντας· ὃδ' ἔκ ἀπαμύνετο χροῖ Λητώ γὰρ ἠλκυσε δῖος κωδρὸν παρακοίην, &c. id est, & Tityon vidi terræ glotiosissimæ filium, in campo iacentem: ille autem vsq; ad nouè terræ iugera porrigebatur: Vultures autem duo vtrinq; assidentes ei iecur tondebāt, pellem penitus subeuntes ac penetrantes: at ille manibus eum repellere nō poterat. Nam Latonam Iouis amicā venerandam rapuerat. Virg. Æneid. 6. *Nec non Æ Tityum terræ omniparentis alumnum Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus Porrigitur: rostroq; immanis vultur obunco Immortale iecur tondes, &c.* ad quos versus profert hunc locum Seruius. & Tibull. lib. 1. eleg. 3. *Porrectusque nouem Tityus per iugera terræ Assiduus atro viscere pascit auis.* hanc autem fabulam de Tityo, & ceteras de Tantalo, & Sisypho, exagitat & refellit Lucret. lib. 3: his versibus, *Nec Tityum volucres ineunt Acherunte iacentem: Nec, quod sub magno scrutentur pectore, quicquam Perpetuam atatem poterunt reperire profecto, Quilibet immāi proiectu corporis extet, Qui nō sola nouem dispersis iugera membris Obtineat, sed quæ terræ totius orbem: Non tamen aeternum poterit perferre dolorē, Nec præbere cibū proprio de corpore semper. Sed Tityus nobis hic est, in amore iacentem, Quæ*

A *volucres lacerant, atque exest anxius angor, Aut alia quæuis scindunt torpedine cura.* Pindarus autem Πυθ. ἰδ. δ. hoc tantum de Tityo, illum Latonæ stuprum inferre conatum esse, atque iccirco ab eate lis confixum: vt annotauimus ad Oden 14. lib. 2. Commemoratur Horatius Tityum etiam Oda 11. huius lib. *Tityusque vultu Risi inuito.*

NEQUITIÆ intemperantiam quandam, & libidinem rerum Venerearum significat hoc nomen. vtitur Od. 15. huius lib. *Tandem nequitia finge modum tue.* & Saty. 3. lib. 2. *par nobile fratrum, Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum.* & Saty. 2. eiuid. *nos expulsi ille: illum aut nequities, aut vasi inscitia Iuris.*

NEQ. ADDITVS CVSTOS id est, nequitia appositus custos. sicut enim loquitur M. Tull. diuinatione in L. Cæciliam: *Custodem (inquit) Tullio me apponite.* sed licet etiam dicere, maiorem vim hic esse in voce *additus*, quam vulgò putant: nempe *additum* valere idem ferè, quod inimicum, atque infestum: seu affixum, atque ita infestum: quod notatum est à Macrobio lib. 6. Saturn. cap. 4. ad illum locum Virg. Æn. 6. *nec Tencriis addita*

B *Iuno Vsqum aberit.* quo modo locutum antè fuisse Lucilium libro 14. ostendit ille ibidem. Sic Lucilius, *Simihi non prætor fiet additus, atque agitet me: Non male sic ille, vt dico, me extenderet vnus.* In quorum versuum posteriore, vt dicam ἐν τῆσδε μένδῳ, mendum inesse puto: eumque sic emendandum, *Non male sic ille, vt dico, me exenteret vnus.* & subintelligendum, seu repetendum ἐν τῷ κριτικῷ, *si*, hoc modo, *si non, &c.* Sic & Plautus Aulul. *Quem quondam Ioni Iuno custodem addidit: vbi vulgò legitur, quem quondam Ioni.* Idem Capt. *Quoi me custodè addiderat herus maior.*

AMATOREM TREC. PIRITH.] Pirithous Ixionis & Dia filius. is (vt est in fabulis) Proserpinam amauit, qua vt potiretur, cum ad inferos socio & adiutore Theseo descendisset, à Cerbero discerptus est. Plutarch. in Theseo scribit, illum Aidonei Molossorum regis filiam amasse, quam pater, Proserpinæ nomine appellarat: cani autem suo Aidoneum nomen Cerbero imposuisse, cum quo filia suæ procos decertare cogebat: Regem autem, cum audisset venisse Pirithoum, non, vt filiam suam vxorem duceret, sed vt raperet, eum cani illi dilacerandum ac dilaniandum obiecit: Theseum in vincula coniecisse. Horat. & hic opinionem vulgi secutus est, & Od. 7. lib. 4. *Nec lethæa valet Theseus abrumpere caro Vincula Pirithoo.* sic & Virg. lib. 6. Æn. *Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti, &c.*

AUGVSTI LAVDES.

Ode 5.

Reguli constantia, & ad Pænos reditus.

C *Ælo tonantem credidimus Iouem
Regnare. præsens diuus habebitur*

D *Augustus, adiectis Britannis
Imperio, graubusque Persis.*

*Milésne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? & hostium
(Pro curia, inuersiq; mores)*

*Consenuit focerorum in armis,
Sub rege Medo, Marsus, & Appulus,
Anciliorum, & nominis, & toga
Oblitus, æternaq; Vesta,
Incolumi Ioue, & vrbe Roma?*

*Hoc cauerat mens prouida Reguli,
Dissentientis condicionibus
Fædis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in æuum,*

*Si non periret immiserabilis
Captiua pubes: Signa ego puniceis
Affixa delubris, & arma*

E *Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi. vidi ego ciuium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas & arua
Marte coli populata nostro.*

*Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit, flagitio additis
Damnum: neque amissos colores
Lana refert medicata fuco:*

*Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.*

*Si pugnat extricata densis
Cerua plagis, erit ille fortis,*

F *Qui perfidis se credidit hostibus:
Et Marte Pænos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners: timuitque mortem.*

*Hic, vnde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor,
O magna Karthago probrosis
Altior Italia ruinis.*

*Fertur pudica coniugis osculum,
Paruosque natos, vt capitis minor,
A se remouisse, & virilem
Toruus humi posuisse vultum,*

Donec labentis consilio patres

Firma-

A Firmaret auctor numquam aliàs dato:
 Intérque merentis amicos
 Egregius properaret exsul.
 Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
 Tortor pararet. non aliter tamen
 Dimouit obstantis propinquos,
 Et populum reditus morantem,
 Quàm si clientum longa negotia
 Dijudicata lite relinqueret,
 Tendens Venafranos in agros,
 Aut Lacedæmonium Tarentum.

PRÆSENS DIUUS HABEBITUR] Præsens diuus ambiguè dictum: vel vt præsens intelligatur, qui cernitur oculis, & qui adest, cum Iupiter contra ex tonitru & ceteris similibus credatur in cælo esse: vel vt præsens significet eum, qui vim ac potentiam suam expromit ac declarat. Nam vt tonitrua, & fulmina, Iouem præsentem ac potentem esse docent, atque admonent: sic victoriæ Cæsaris potentiam, & diuinitatem eius arguunt. vide annot. ad Od. 35. lib. 1. Non admodum dissimile est illud in principio ferè epistolæ ad August. lib. 2. Romulum, Bacchum, Castorem & Pollucem, Herculem post præclara in homines merita vita functos Deorum honorem esse consecutos, atque in cælum sublato: Augusto autem etiam uiuo, ac videnti diuinos honores tribui. Præfenti (inquit) tibi maturos largimur honores.

GRAUIBUSQUE PERSIS] vt Ode 2. lib. 1. Quo graues Persæ melius perirent.

TURPIS] refertur ad animum, vt Ode 31. lib. 1. nec turpem senectam Degere. & Od. 37. eiusd. Contaminato cum grege turpium Morbo virorum. & Od. 33. eiusd. Quam turpi Pholœ peccet adultero. epist. 2. lib. 1. Sub domina meretrice fuisset turpis, & excors. epist. ad Quinct. Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

C SVB REGE MEDO.] sub rege Persæ, & Partho, vt sæpe aliàs.

ANCILIORVM, ET NOM.] ancilium à recto ancile, erat vsitatum & verum. Notum est autem, ancilia (quæ erant scuta quædam breuia, numero duodecim) fuisse in æde Martis seruata: ex quibus vnum de cælo lapsum esse credebatur: vt scribit Liuius lib. 1. At Virg. omnia Æneid. 8. & lapsa ancilia cælo Extuderat: vbi tamen Seruius notat, Virgilium numero multitudinis vsu esse pro singulari. De his vide Dionys. Halic. βιβ. β. ῥομ. ἀρχ. & Sex. Pomp. in nomine Mamurij. Dictum est autem ancile ab am, quod idem valebat, quod circum, & cædo. idque confirmant & Sex. Pompeius eo, quem dixi, loco, & Varro lib. 6. de ling. Lat. his verbis, ancilia dicta ab amcisu, quod ea arma erant ab utraque parte, vt pelte Thracum, incisa. nam amcidere, seu ancidere circumcidere est: eoque verbo vtitur Lucret. lib. 3. vt quidem legitur in quibusdam exemplaribus. Omnia iam

seorsum cernes amcisa recenti Vulnere tortari. alij ancilia volunt esse dicta à Græco nomine ἀγκύλον: quod significat curuum, rotundum: quod si probabimus, ancilia scribendum erit per y. Alij, in quibus est Seruius, ancile dictum putant, quasi ἀμφίχειλον, id est, vndique labrum habens: alij quæ si ἀμφίκοilon, id est, vndique cauum. Is, quem iam commemoravi, Seruius ad illum locum Virg. Æn. lib. 7. lenaque ancile gerebat, cum multa tradat de ancili Numa regnante è cælo delapso, tum hunc locum Horatij profert. & Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 4. Sed cum legamus, lenaque ancile gerebat, tamen anciliorum ab Horat. relatum est. & nominis autem adiecta copulatione, & excudendum curauit auctoritate fretus cod. Rainut. Card. Faër. Iannoct. trium Vatic. Tornes.

ÆTERNÆQUE VESTÆ] cuius in æde seruabatur ignis æternus: & iccirco custodiebatur à virginibus (vt tradit Dionys. Halic. lib. 2. ῥομ. ἀρχ.) ὅτι τὸ ῥῆμα ἀμείων παρθένοι δ' ἀφάρτων: id est, quia ignis quidem impollutum quiddam est: virgo autem, incorruptum. Quod si ignis ille aliquando interstinctus esset: virginibus à pontifice verberibus afficiebantur. Virg. lib. 4. Æn. Centum aras posuit, vigilemque sacranerat ignem. Excubias diuum æternas. per æternam Vestam igitur, ignis æternus intelligendus est: τὸ ῥῆμα ἄσβεστον: quem vigilem appellat Virg. vbi notat hæc Seruius. Quid est ignis peruigil? excubias deorum. Et sciendum non vacare ratione, vt in aliquibus templis sit ignis peruigil. nam potestates aut terrene sunt, aut aereæ, aut ethereæ. Sed quia ether, ignis est, ideo in aetherearum potestatum templis ignis est, vt reddatur eius imago sui elementi. Est autem in templo Iouis, qui ether est: & Mineruæ, quæ supra aethera est. Vnde de patris capite procreata dicitur. Ad hunc locum pertinet illud M. Tull. ex lib. 2. de legib. Virgines vestales in vrbe custodiunt ignem foci publici sempiternum. sequitur aliquanto post: Cumque vesta quasi focum urbis, vt Græco nomine est appellata, quod nos propè idem Græco interpretatum nomen tenemus, complexa sit: ei colende virginibus præsim, vt aduigilent facilius ad custodiam ignis, & sentiant mulieres, in natura feminarum omnium deum castitatem pati.

INCOLVMI IOVE] incolumi Capitolio: quæ Iouis erat sedes.

MENS PROVIDA REGVLI] mens Reguli: vel simpliciter, consilium Reguli: vel ἀειπρασιχῆς, Regulus. quod loquendi genus Græcis & Latinis poetis valdè vsitatum est. Homer. ὄδυσσ. β. ἱερὴ ἰς Τηλεμάχοιο. ὄδυσσ. η. ἱερὸν μένος Ἀλλυόσιο. idem ἰλ. γ. Πριάμοιο βίη. ἰλ. υ. Διείλοιο βίη πρῶτασιν ἀνάξει. Hesiod. Theogon. Ἀλλὰ ἐῖς ἑδάμασσε βίης Ἡρακλειῆος. Pind. εἰδ. 5. Μεσσανίς δὲ γέροντες δευαθέισα φρέν. Eurip. Phœnix. Ἐποκλέα, κλεινὴν τε Πολυκίχης βίαν. Apollon. ἀργ. α. μέγα τε δένος Ἡρακλῆος. Catull. de Pel. & Thet. nupt. Electos iuuenes, simul & decus innuptarum, id est, innuptas. Lucret. lib. 3. Democriti quod sancta viri sententia ponit. Ibid. Nec tam doctus equi pullus, quam fortis equi vis. Horat. Od. 12. huius lib. Liparai nitor Hebræ Eques ipso melior Bellerophonte. Od. 21. eius. Narratur & prisca Catonis Sape mero caluisse virius. Od.

- A** Od. 3. 1. *Perrupit Acheronta Hercules labor.* epist. ad Iccium lib. 1. *Empedocles, an Sterinij deliret acumen.* Saty. 1. lib. 2. *Virtus Scipiada, & mitis sapientia Lali.* Sat. 2. lib. 1. *maeste Virtute esto, inquit sententia dia Catonis.* eodem fortasse pertinet illud Saty. 7. lib. 1. *Proscripti Regis Rupilius, atque venenum,* id est, Rupilius Regem, hominem purulentum, & fugiendum. Iam de M. Atilio Regulo, hæc M. Tull. off. 3. *M. Atilius Reg. cum consuliterum in Africa ex insidijs captus esset duce Xanthippo Lacedæmonio: imperatore autem patre Annibalis Amilcare: iuratus missus est ad senatum, ut nisi redditi essent Pœnis captiui nobiles quidam, rediret ipse Karthaginē. Is cum Romam venisset, utilitatis speciem videbat: sed eam, ut res declarat, falsam iudicauit: quæ erat talis, manere in patria, esse domi sua cum uxore, cum liberis: quam calamitatem accepisset in bello, communi fortuna bellica iudicantem, tenere consularis dignitatis gradum. In senatum venit: mandata exposuit. sententiam ne diceret, recusauit. quamdiu iureiurando hostium teneretur, non esse se senatorem: atque etiam reddi captiuos negauit esse vtile: illos enim adolentes esse, & bonos duces: se iam consecutum senectute.*
- B** cuius cum valuisset auctoritas, captiui retenti sunt: ipse Karthaginem redijt, neque eum caritas patriæ retinuit, nec suorum. neque tamen ignorabat, se ad crudelissimum hostem, & ad exquisita supplicia proficisci: sed insurandum conseruandum putabat. Hactenus M. Tull. quibus verbis nihil significatur de captiuis Rom. quibuscum Karthaginenses voluerint suos permutari, quosve Regulus vetuerit redimi, cum ostenderet eos, qui sese capi viuos & integros passi essent, numquam bonos milites, postea quam aut redempti essent, futuros. At in primo difert de commutandis captiuis scribitur. Sic enim Cicero, *Regulus primo bello Punico captus à Pœnis cum de captiuis commutandis Romam missus esset, iurassetque se rediturum: primum ut venit, captiuos reddendos in senatu non censuit: deinde cum retineretur à propinquis & amicis, ad supplicium redire maluit, quam fidem hosti datam fallere.* Idem lib. 3. *Itaque quid fecit? in senatum venit: mandata exposuit: sententiam ne diceret, recusauit: quamdiu iureiurando hostium teneretur, non esse se consulem, non esse senatorem. atque illud etiam, (ostultum hominē, dixerit quispiam, & repugnantem utilitati suæ) reddi captiuos negauit esse vtile. illos enim adolentes esse, & bonos duces: se iam consecutum senectute, &c.*
- C**

DISSENTIENTIS COND. F. ET EX. TR.] id est, dissentientis à condicionibus fœdis, & ab exemplo trahente perniciem, &c. participium *dissentientis* iunxit cum dandi casu, quemadmodum verba pugnandi, & certandi, suo more. *trahenti* autem legendum esse sententia ipsa declarat: (quam tamen quidam *συκοφαντισίῳ*) idque aliquanto post editionem primam, iudicaram. Sed anteuertit homo candidiss. moribus Gul. Canterus, & prior admonuit libris omnib⁹ inuitis sic esse scribendum, non (vt vulgo legitur,) *trahentis.*

COND. FOEDIS] de permutatione & redemptione captiuorum. attende autem particip. *dissentientis*, iunctum esse cum dandi casu, vt Od. 2. lib. 2. *Dissidens plebi.*

ET EXEMPLO TRAHENTI] hæc est verborum & structura & sententia: Hoc cauerat mēs prouida Reguli, dissentientis à condicionibus fœdis ac turpibus, & ab exemplo trahenti, id est, quod traheret, perniciem in posterum tempus. dicebat Regulus in senatu, redemptionem ac permutationem illam captiuorum non solum re, & in præsentem, sed etiam exemplo & in posterum, turpem & perniciosam esse. tali enim exemplo prodito, multo posthac ignauius milites esse pugnatos, seseque hostium potestati viuos tradituros potius, speranteis futurum, vt redimantur, quam fortiter pugnando morituros. Dicebat exemplum redemptorum captiuorum perniciem secum tracturum in posteram ætatem. Hortabatur, ne periculosam imitationem exempli in posterum proderent. Tale exemplum, quod secum perniciem in posterum tempus traheret non probabat, sed vehementer improbat.

SI NON PERIRET IMMISER.] si non periret iuuentus illa Romana captiua potius, quam militibus Karthaginensibus redditis, redimeretur, indigna, cuius quisquā miseretur: vel, vt alij malunt, nisi iuuenes Karthaginenses necarentur, atque ita non redderentur.

SIGNA EGO PVNICIS] vidi (inquit Regulus) arma, quæ militibus nostris sine cæde fuerunt adempta, delubris affixa. Est autem flagitium insignis arma abijcere, aut amittere sua propemodum voluntate, nulloque vulnere nec accepto, nec illato, vt sup. ad Od. 7. lib. 2.

DEREPTA] id est, detracta. lib. Iannoct. habet *arrepta*. fortasse legendum *Erepta*. vulgata autem scriptura, *direpta*, mendosa est.

VIDI EGO CIVIVM] solent captiuorum manus & brachia à tergo reuinciri, vt epistol. 1. lib. 2. *Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.* Homerus il. φ. τὸς ἐξήχθη θύραζε, πεθηπότας ἦν τε νεβρός. Δῖος δ' ὀπίσω χεῖρας εὐτμητοῖσι ἰμάσσι. id est, eos autem foras eduxit, expauefactos, tamquam hinulos. Manus autem in tergum loris reuinxit. & Demost. orat. πάλιν ἀποπροσεβ. ὁ δὲν ἄλλο φανήσονται, πλὴν ἀδελφόντες Φιλίππου καὶ Θεβαίωνος Φωκίας, μόνον ἔτι ὀπίσω τῶ χεῖρε δῆσαντες. id est, Nihil aliud videbuntur, quam Philippo & Thebanis Phocenseis tradidisse, tantum non manus in tergum vincientes. Virg. Æn. 2. *Ecce manus iuuenem interea post terga reuinctum, &c.* At igitur se ciuis Romanos Karthagine vidisse manibus in tergum liberum retortis ac reuinctis. tergum autem liberum intellige ciuium Romanorum, qui sese Karthaginensibus vltro dederat. sic verò hunc locum esse intelligendum argumento sunt illa, quæ paullo post sequuntur, *Qui lora restrictis lacertis sensitmers, &c.*

PORTASQUE NON CLAVSAS] Hæc eò pertinent, vt ostendat Karthaginensium securitatem à Romanis, vt & ea, quæ deinceps sequuntur. hoc enim fit sublato hostium metu: vt *Panduntur porta, &c.* Virg. Æn. 2. & Horat. de arte poët. *& apertis oia portis.*

ET ARVA MARTE COLI] & vidi ea arua coli, quæ fuerant iam à nobis populata ac vastata. populata *παθηπικόν*, cuius *ἐνεργηπικόν*, populo. Propert.

A Propert. lib. 3. *Hic olim ignaros luctus populavit Achivos. Virg. Georg. 1. populūque ingentem faris acervum Curgulio, atque inopi metuens formica senecta.* Idem lib. 1. *En. Non nos aut ferro Libycos populare penatibus Venimus, aut raptas ad littora vertere pradas.* Idem 12. *Et littora vestra V populat.*

AURO REPENSUS SCILICET] auro repensus, id est, auro redemptus. Nam pendebantur olim nummi, non numerabantur: & in emtionibus adhibebatur libra, & pondus, & libripens. Est autem ironia: quemadmodum in illo Terent. Andria. *id populū curat scilicet.* & Virg. *En. 4. Scilicet is superis labor est, enonra quietos sollicitat.* non est (inquit) verisimile, militem auro redemptum, acriter aut fortiter pro patria pugnaturum.

FLAGITIO ADDITIS DAMNUM] flagitium, peccatum est ab aliqua animi mollitia, aut ignavia profectum, quod dedecus ac turpitudinem affert: scelus autem, vel cum aliqua crudelitate & cade, vel cum impietate coniunctum est. Itaque libidines flagitiosas dicimus: & flagitiosam vitam: & militem flagitium admisisse, qui locum non tenuit, qui hostem extimuit, qui fugit.

B sic M. Tullius lib. 2. de finib. *satisne ergo pudori cōsulat, si quis sine teste libidini pareat? an est aliquid per seipsum flagitiosum, etiam si nulla comitetur infamia?* idem pro Cluent. *Statuerunt enim ita maiores nostri, ut si a multis esset flagitium rei militaris admisissum, sortitione in quosdam animaduerteteretur, ut metus videlicet ad omnes, pœna ad paucos perveniret.* Idem ad Attic. lib. 9. *spes me sustentabat fore, ut aliquid conveniret potius, quam aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret.* sceleratum Cæsarem, flagitiosum Pompeium esse significat. T. Livius lib. 44. *annalium, nam neque manere in iugo inopi, neque regredi sine flagitio poterat.* Hor. Od. 9. lib. 4. *Peiusque letho flagitium timet.* Milites igitur ignavos, & qui propter timiditatem, hosti sese tradiderunt: auro redimere, est turpitudinem damno cumulare. hic de commutatione captiuorū nullū verbum: immō quæ hīc dicuntur, non commutationem captiuorum non esse vtrinq; faciendam, sed redemptionem captiuorum Romanorū esse turpem atque inutilem significant.

C **NEQUE AMISSOS COLORES]** quemadmodum (inquit) lana, quæ prius erat candida, posteaquam aliquo alio colore tinctā & infecta est, numquam suum candorem pristinum semel amissum recuperare potest: sic vera virtus vbi semel vitij ei contrarijs inquinata, atque ex animo deleta est, numquam postea reparari ab ijs, qui corrupti iam, ac depravati sunt, vllō pacto potest. hoc etiā pertinet ad significandum, non esse redimendos captivos Roman. Animaduertendum est autem, eum, nomen *medicata* posuisse significatione patiendi à verbo medico, as: quo & Virg. utitur Georg. 1. *Semina vidi equidem multos medicare serentis.* & 4. *Ipsa confident medicatis sedibus.*

CVRAT REP. DET] id est, solet, vel potest, tribuit sensum rei inanima. significat autem, virtutem vbi semel amissa est, si virtus amitti potest, numquam posse recuperari, numquamq; ad eos posse reuerti, qui ea amissa facti sunt deteriores.

DETERIORIBVS] depravatis, & corruptis.

SI PVGNAT EXTRICATA] talis argumentatio est, qualis illa: si cælum ruet, aut si meridie non lucebit, reperietur mulier pudica. sic M. Tul. 1. epist. li. 1. ad Attic. *Catilina, si indicatum erit meridie non lucere, certus erit competitor.* quamquam illo loco legendum puto hoc modo, *si indicatum erit, rationem eius haberi licere.* corruptè autem scriptum est in quibusdam libris, *Sic pugnat extricata, &c.* cum interpunctione post vocē *plagis.* Hæc enim horum verborum sententia est: si fieri potest, ut cerua, fugacissimum animal ac timidissimum natura, è plagis elapsa, ac tendiculis explicata, pugnare audeat: euenire etiam poterit, ut ille fortis sit, qui sese hostibus metu mortis, coactus tradiderit, & commiserit: atque ut is, qui in hostium potestatem venerit, lorāque & vincula senserit, denuò sit ad pugnandum alacrior, hostemque in fugam vertat.

QVI PERFID. SE CRED. HOST.] qui se permisit hostium potestati. hæc enim vis est verbi credere hoc loco. aliās fidei committere significat, aut committere simpliciter, quorum omnium exempla reperiuntur apud bonos scriptores. **E** M. Tull. epist. ad Marcell. lib. 4. *aut enim renouare bellū conati sunt: & hi se in Africam contulerunt: aut, quemadmodum nos, victori sese crediderunt.* pro lege Manilia. *Quare nolite dubitare, quin huic vni credatis omnia, &c.* Terent. Eunuch. *credere exercitum, consilia.* Idem Adelph. *illi credunt consilia omnia.* Idem Phorm. *Cuius tu fidem in pecunia perspexeris, ei verere pecuniam credere?* & Virg. Georg. 1. *Inuita properes anni spes credere terra.* & *En. 5. Nate Dea, si nemo audeat se credere pugne.* Idem lib. 4. *solam nam perfidus ille Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus, &c.* idem 5. *Aneam credam quid enim fallacibus Austris? & 6. Ausus se credere cælo.* idem 11. *Cautius vi sano velles te credere Marti.* Tibull. lib. 2. eleg. 6. *spes sulcis credit aratis Semina, que magno sænore reddat ager.* & Horat. Od. 27. huiuslib. *Sic & Europe ninem doloso Credidit tauro latens.* & ibid. *age, te procella Crede veloci.* Idem Saty. 1. lib. 2. *Ille velut fidei arcana sodalibus olim Credebat chartis.* Ibidem, *Scena viuacem crede nepoti Matrem.* sic & Græci loquuntur ἐπίστυον ἑαυτῶν τοῖς ἐξέροις. sic loquitur Plutarchus in Catone Vticensi, *ὅπως ἂν τῶν ἐξέροις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν γενομένων τῶν ἀνυπόδικων καὶ τῶν ἀνυπόδικων ἐπίστυον.* sic enim legendum est colloco, non ut in vulgatis, *τῶν ἀνυπόδικων, καὶ τῶν ἀνυπόδικων.* loquitur autem de Cæsare Catonis acerbissimo inimico, qui, cum Cato fratrem Capionem magnificentissima sepultura affecisset, neque sumtus tamen, quos in ea re fecerat, coheredibus suis reputasset, nihilque repetiuisset: scripsit tamen in Anticatonibus, illum mortui fratris cineres cribro percolasse, ut aurum in rogum à se coniectum colligeret ac recuperaret. sequuntur iam illa Plutarchi verba, *ὅπως ἂν τῶν ἐξέροις, &c.* id est, ut ego interpretor, ita auctoritatem illam suam ac licentiam à rationibus referendis ac iudicijs omnibus liberam ac solutam, non gladio solūm, verūm etiam stilo credebat, ac mittebat, quod perinde

A de est ac si diceret Plutarchus, Caesar sua illa regia potestate abutebatur non solum ad occidendos homines, verumetiam ad criminandos, & scripto maledico infectandos. estque, meo quidem iudicio, in illis Plutarchi verbis tralatio perlegans, quemadmodum enim, quod alteri creditum est, eo ille suo arbitratu uti & abuti potest, quamvis interdum iure non faciat: quia eius est fidei commissum, potestati que permissum: sic auctoritas, nullis legibus, nullisque iudicijs alligata, eleganter & venuste dicitur à Plutarcho, stilo & gladio credita ea, quam quis vsurpat ad alterum scripto acerbo & famoso lacerandum, gladioque occidendum: qui locus ab alijs interpretibus est prætermisus: ab alijs perperam & Græco conuersus. sed, ne virum doctiss. eundemque mihi amicissimum, Guliel. Sirletum merita laude fraudem ac spoliem, ishunc Plutarchi locum sic scriptum in codice manuscripto mihi Romæ ostendit: quam scripturam postea mihi confirmavit codex Donatiano octij manuscriptus.

B ET MARTE POENOS PROT. ALT.] & altero prælio Pœnos superabit, ac subigetis, qui lora, &c. proteret progrediendo, seu porro teret. paullo aliter vsurpauit Od. 7. lib. 4. *ver proterit a-stas.* QVI LORA RESTRICTIS LACERTIS] ex hoc loco perspicuum est, ciuium Roman. captiuorum lacertos loris vinctos & astrictos fuisse, non, vt quidam putant, animi causa in tergũ reiectos.

INERS] ignauus. aliter Oda superiore, *Qui terram inertem, &c.*

HIC, VNDE VITAM SVM. INSC. &c.] huius loci hæc sententia est. Hic miles nesciens, vitam ac salutem non esse ab hoste petendam, sed manu & victoria esse retinendam, & si belli fortuna victoriam hostibus adiudicet, pro libertate, & in libertate cadendum esse potius, quam hostis beneficio in seruitute viuendum: pacem, quæ nulla debet esse cum hoste, quamdiu vita suppetit, nisi armis aut victoria ereptis, aut condicione positis, cum bello confudit.

C PACEM DVELLO MISC.] quod non fuit faciendum. Nam in bello, cum hoste acriter, & implacabiliter pugnandum: in pace, ab armis recedendum.

PROBROSIS] flagitiosis, turpibus, vituperabilibus.

VT CAPITIS MINOR] vt capite minutus. dictum est autem *capitis minor* eadem ratione, quam *maturus aui, integer vite*, & similia, de quibus vide annot. ad Od. 22. lib. 1. Germanus Valens dicebat, intelligendum hinc sibi videri capitis minutionem, qua libertas quidem & ciuitas retinentur, status verò mutatur: qua de re consulendæ sunt institutiones iuris ciuilibus. Germanum Valentem adiuuat illud, quod scribit M. Tullius lib. 3. de offic. *sententiam in senatu dicere recusauit, quod diceret, quamdiu iureiurando hostium teneretur, non esse se senatorem.*

ET VIRILEM TORVVS HVMI POS. &c.] & vultu toruo oculos in terra defixos habuisse. hoc loco gestus est constantis, vt alibi dicemus.

toruus: *τὸν σπῆνδον.* epist. ad Marcen. 3. *Quid? si quis toruo vultu ferus, & pede nudo, &c.*

DONEC LABANTEIS CONSILIO] ordo est, donec consilio numquam aliàs dato firmaret patres labanteis, id est, nutanteis, & in certa sententia non constanteis, seu dubitanteis: vel non satis firmos, non satis rectè sentienteis. huc pertinet illud Ennianum. *Quò vobis mentes, recta que stare solebant Antehac, dementes sese flexere vias?* sic autem postremum versum restitui, qui sic vulgò legitur, *dementi sese flexere ruina?*

ATQVI SCIEBAT, QVÆ SIBI] M. Regulum illigatum in machina resectis palpebris Karthagineses vigilando necauerunt, M. Tull. in Pison. Idem de offi. 3. *neque tamen ignorabat, se ad crudelissimum hostem, & ad exquisita supplicia proficisci, sed insurandum conseruandum putabat.*

DIMO, OBST. PROP.] liber Rain. Card. habet, *amicos.*

MORANTEM] tardantem, impediendum. significat actionem. aliter in Od. 7. lib. 2. *morantem diem dixit.*

DIIVDICATA LITE] transacta, decisa.

TENDENS] meditans ire. iter habens, vt epist. ad Valam lib. 1. *quò tendis? nō mihi Cumas Est iter.*

VENAFRANOS] Venafrum, Oppidum in Campania, vt sup. diximus ad Odam 6. lib. 2. *Viridique certat, &c.*

LACEDÆMONIVM] à Phalantho Lacedæmonio conditum. Od. 6. lib. 2.

AD ROMANOS. Ode 6.

Corruptos suæ ætatis mores infectatur.

Delicta maiorum immeritus lues
Romane, donec templa refeceris,
Ædeisque labenteis deorum, &
Fæda nigro simulacra fumo.

EDijs te minorem quòd geris, imperas:
Hinc omne principiu: huc refer exitu.

FDij multa neglecti dederunt
Hesperia mala luctuose.

Iam bis Monæsis, & Pacori manus
Non auspiciatos contudit impetus

Nostros: & adiecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.

Pene occupatam seditionibus
Deleuit urbem Dacus, & Æthiops,

Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.

Facunda culpa sæcula, nuptias

Primum

A Primùm inquinare, & genus, & do-
mos.

Hoc fonte deriuata clades

In patriam, populùmque fluxit.

Motus doceri gaudet Ionicos

Matura virgo: & fingitur artibus

Iam nunc, & incestos amores

De tenero meditatur ungui.

Mox iuniores quærit adulteros

Inter mariti vina: neque eligit,

Cui donet impermissa raptim

Gaudia luminibus remotis:

Sed iussa coràm non sine conscio

Surgit marito, seu vocat institor,

Seu nauis Hispanæ magister,

Dedecorum pretiosus emtor.

B Non his iuuentus orta parentibus

Infecit æquor sanguine Punico:

Pyrrhùmque, & ingentem cecidit

Antiochum, Annibalémque dirum:

Sed rusticorum mascula militum

Proles, Sabellis docta ligonibus

Versare glebas: & seueræ

Matris ad arbitrium recisos

Portare fusteis, sol ubi montium

Mutaret umbras, & iuga demeret

Bobus fatigatis, amicum

Tempus agens abeunte curru

Damnosa quid non imminuit dies?

Ætas parentum peior auis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

C Progeniem vitiosorem.

IMMERITVS.] immerens. non meritis. vt sup. Od. 2. eod. lib. *Virtus recludens immeritis mori Calum.* & Saty. 3. lib. 2. *immeritūsq; laborat Iratis, &c.* Immeritò autem dant pœnas posterì ob culpam maiorum suorum. pœna enim iure ciuili non debet prodire extra eos, qui culpam commiserunt. quamquam Plato quodam loco peccatorum pœnas vsque ad quartam prolem produci, & porrigi, atque in quarti gradus posteròs interdum à Diis referuari existimat. Tale est illud Od. 38. lib. 1. *immeritis nocituram, &c.*

DONEC TEMPLA REFECERIS] sic sup. Od. 15. lib. 2. & *deorum templa nouo decorare saxo.*

DIIS TE MIN. QVÒD GERIS] significat, imperij Romani perpetuitatem cæremoniis, re-

ligione, auspiciis, & sollennium sacrorum ritu maximè contineri: populùmque Rom. propter auspicia neglecta, religionémque contemptam maximis esse calamitatibus affectum.

HINC] à cultu deorum, & pietate in deos.

NEGLECTI] vel contemti, vel minus diligenter, aut studiose culti. vt sup. Od. 2. huius lib. *sæpe diespiter Neglectus incesto addidit integrum.*

HESPERIÆ] Italia, vt sup. vt Od. 1. lib. 2. *auditiūque Medis Hesperia sonitum ruina.*

BIS] semel Crasso: iterum imperatore Antonio, vel eius legato Didio Saxa.

MONÆSIS] Parthorum & Perfarum regis. In cod. Iannoct. Faër. duob. Vatic. *Monæsis* in patrio casu scriptum est, quos secutus sum Aldo Manutio reclamante.

ET PACORI MANVS.] M. Tull. epist. ad Att. lib. 5. Pacorum quendam Parthorum Regis filium commemorat.

NON AVSPIC. CONTVD. IMP.] conatus nostros non auspicatos, inaneis reddidit. tralatio est. propriè dixit epist. 8. lib. 1. *haud quia grando Contuderit viteis.* Insignem auspiciorum contemptorem fuisse Claudium Pulchrum traditum est, qui non pascētib; in Sicilia pullis, ac per contemptum religionis, demergi iussis, vt biberent, quando esse nolent, prælium nauale iniit, &c. vide Sueton. in Tib. M. Tull. autem lib. 1. de diuinatione, multis exemplis collectis ostendit, non solum auspicia, verum etiam signa rerum futurarum neglecta, magnarum cladum Reip. causas fuisse: Claudium Appij Cæci filium, eiusque collegam L. Iunium classeis maximas perdidisse, quòd vitio nauigauissent. *Sed quid vetera?* (inquit ille) *M. Crasso quid acciderit, videmus, dirarum obnuntiatione neglecta.* Idem lib. 2. *Flaminius non paruit auspiciis. Itaque periit cum exercitu.* Sed hac de re vide plura apud Dionysium Halic. libro 3. *ἀρχ. Ρομ.* Quidam libri vet. habent, *Inauspicatos contulit, &c.*

ET ADIEC. PRÆD. TORQVIB. EXIG. RENID.] renidere valet, vt supra diximus ad Od. 18. lib. 2. quandam hilaritatem præ se ferre, lætari, gaudere. renidet igitur adiecisse, &c. id est, lætatur se adiecisse prædam torquibus exiguis, quod perinde est, ac si diceret, lætatur, vel gloriatur, se nostris spoliis ornatiorem esse, quàm antea. nam cum paullo antè torquibus aureis, ceterisque ornamentis parcius vteretur: nunc nostris cladibus ornatiore incedit, prædæque ex nostris exuuiis facta, & suis torquibus adiecta, auro iam totus collucet, & fortasse Græcorum more locutus est. sic enim illi dicerent *ἡλὰ τῶν ἀεγροῦ κέναι, &c.*

SEDITIONIBVS] dissensionibus, & bellis ciuilibus. Plato lib. 5. de Rep. in extr. feditionem, morbum grauissimum ciuitatis appellat.

MELIOR] *ἡρεττωρ*, vt sup. Od. 15. lib. 1. *Tyides melior patre.*

DACVS ET ÆTHIOPS] duce Antonio cum Cleopatra.

FÆCVNDA CVLPÆ SÆCVLA] vult ex matrimoniorum corruptela, & adulteriis omnia

p reipub.

A reipub. mala manasse. Notat hæc tempora & Catullus. *Consule Pompeio primum duo, Cinna, sedebant Mæchilia*, (vel, ut legit Auratus, *Mæchidia*) *facto consule nunc iterum, Manserunt duo: sed creuerunt milliain unum Singula. secundum semen adulterio*. quos versus supra explicauimus ad Od. 17. lib. 2. *Fæcunda culpæ, id est, in quibus homines assidue peccant, crebròq; culpam committunt.*

HOC FONTE] ex nuptiarum maculis, & adulteriis.

MOTVS DOC. GAVD. IONIC.] molleis, & impudicos, quales sunt Ionici. Plaut. in Sticho in extremo. *Quis Ionicus, ac cinadicus, qui hoc tale facere possiet?* Athen. lib. 14. *ἢν δὲ πρὸς Ἰωνικὴν ὄρχησιν παρρησίου.* Itaque lib. 3. de rep. Ionicam harmoniam, vt nimis mollem, parùmque virilem è sua ciuitate exigit Plato: sic ille. *ἄνευ ἢν μαλακῆς καὶ συμποπικῆς τῶν ἀρμονιῶν. Ἰασι ἢδ' ὅς κί Λυδιστὶ αἰ πνευ χαλαραὶ καλῶνται,* id est, quæ sunt igitur molles & conuiuio conuenientes harmoniæ? Ionica (inquit ille) & Lydia quæ remissa, molles & laxæ nominantur.

B **ET FINGITVR ARTIBVS]** Varia est huius loci scriptura in vteribus cod. Alij enim habent *frangitur artubus*, quæ reperitur etiam in libr. Achillis Statij: alij *frangitur artubus*: cum quibus congruunt vulgati: alij in quibus est Iannoct. & Vatic. & aliquot alij, *frangitur artibus*: quam scripturam existimo esse veram, aut certè omnium probabilissimam. fingere enim per translationem est docere, atque instituere. epist. 2. lib. 1. *Fingit equum tenera docilem ceruice magister Ire viam, quam mon frat eques.* idem de arte poet. *O maior iuuenum quamuis & voce paterna Fingeris ad rectum.* Sic igitur hunc locum explico. *Fingitur artibus*, id est dicit malas artes: dicit membra molliter mouere, & saltare, docetur membra ad quemuis motum conformare. quòd si quis putet hanc sententiam magis exprimi posse illa scriptura *frangitur artibus*: non pugnabo: hoc vnum dicam, mihi videri ita potius Horat. fuisse locuturum, *Fingitur artus.*

ET INCESTOS AMORES DE TEN. MED.] ab ineunte ætate: *ἐκ τῶν ἀπαλῶν ὀνύχων*: amores flagitiosos discit, atque exercet, meditatur, *μελετᾷ.*

C **MOX]** marita, seu nupta.
IUNIORES] viro suo.
QUÆRIT] quærit ipsa amatores, neque expectat dum rogetur.

ADULTEROS] amatores, vt supra admonuimus, vel dic propriè, nuptiarum corruptores.

NEQVE ELIGIT] quærit viro suo iuniores amatores: non est satis: nullum adhibet dilectum, sed cuius sui corporis copiam præbet.

CVI DONET IMPERMISSA] quidam ait in libro suo vetere scriptum esse *improvisa*. quam scripturam si probemus, intelligemus significari ab Horatio insignem mulieris impudicitiam, quæ cuius homini, & prorsus ignoto, neque diu rogata, ac ne speranti quidem, gratificetur. *impermiffa* tamen magis placet.

GAVDIA] incidi nuper hic in Gallia in codices duos manu sc. in quibus scriptum erat, *Oscula pro eo*, quod est in alijs, *Gaudia*.

SED IVSSA, &c.] puto hanc totius huius loci sententiam esse, non deligit sibi amatorem aliquem, cui furtim, & raptim, & luminibus remotis, insciòque marito morem gerat, quod faciunt paulum quæ sunt tolerabiles mulieres: sed à quouis institore, aut mercatore arcessita, etiam audiente, & vidente marito, surgit è lecto, atque ad illum liberalem flagitiorum emtorem properat.

INSTITOR] *institor appellatus est* (vt scribit Vlpian. li. 39. ad edictum) *ex eo quòd negotio gerendo instet: nec multum facit: taberna sit prepositus, an cui libet alij negotiationi.*

SEV NAVIS HISP. MAGIST.] idem Vlpian. ibid. *Magistrum nauis accipere debemus eum, cui totius nauis cura mandata est.*

DEDECOR. PRET. EMTOR] qui magno redimit turpem, & ab adulterio profectam voluptatem.

NON HIS IVENT. ORTA PARENT.] sed iis, qui ius matrimonij castum & sanctum seruant: ipsi autem filij assiduo labori, & agriculturæ assueti essent.

INFECIT ÆQVOR SANG. PVN.] supra Od. 12. lib. 2. *nec Siculum mare Pæno purpureum sanguine.*

PYRRHV M] Epirotarum regem: cuius vitam scripsit Plutarchus.

ANTIOCHVM] Syriæ regem, quem vicit M. Acilius Glabrio.

ANNIBALEM QVE DIRVM] sic Od. 12. lib. 2. *Nec dirum Annibalem.* dirum autem, id est, tristem, infestum, & quasi deorum ira immissum: & ita Nonius.

MASCVLA] non mollis, nec fracta voluptatibus, nec impudica.

SOL VBI MONTIVM, &c.] id est, vesperi. Virgil. in Tityro, *Maiorésque cadunt altis de montibus umbra.* Idem Alex. *Et sol crescenteis decedens duplicat umbras.*

ET IVGA DEMERET BOBVS] *demeret*, id est, detraheret. idem tempus significat, quod iccirco à Græcis βουλυτὸν appellatur. Hefych. βουλυτὸν, δειλὴ ἄρα, ἢ τὸ ἀροτρὸν λύεται τῶν βοῶν. id est, Bulyton tempus ferotinum, quo aratro soluuntur boues. Hom. il. π. ἦμος δ' ἠέλιος μετρίσσειτο βουλυτὸν δέ, id est. **F** Cùm autem sol transibat ad id tempus, quo tempore disinguntur boues, seu soluuntur. Cicero ad Attic. lib. 25. *Aduentabat autem βουλυτὸν cenantibus nobis.* Et Aratus, *Ἐρχόμενοι καθυμῶν δὲ βόες βουλυτὸν ἄρον*, id est, Euntes ad stabulum boues eo tempore, quo tempore soluuntur ac disinguntur. Nonnulli libri manu scripti habent *Bubus fatigatis.*

AMICVM TEMPVS AGENS] id est, gratum, φίλον, vt Græci loquuntur, tempus adducens.

ABEVNTE CVRRV] fingunt poëta, solem conuersionem annuam, & diurnam conficientem curru vehi. Theocr. in φαρμακείῳ. *Σήμερον ἀνίκα πέρτε ποτ' ἕρανον ἔτρεχον ἵπποι, &c.* hodie cùm in calum currebant equi. vbi sic interpr. *ἵπποι τῷ ἀρμακείῳ, δηλοῦσι τὸ ἡλίου.* Pind. Olymp. εἰδ. ζ. de sole: *ὁ γενέθλιος ἀκίντων πατὴρ πύρ πνεόντων ἀροτρῶν ἵππων.* id est, **E** Genitalis radorum pater, ignem spirantium dux equo-

A equorum. Virgil. Georgic. 1. *Nosque ubi primus equis oriens afflavit anhelus.* eodem pertinet principium Phœnissarum Euripid. ὦ τῶν ἐν ἀστροῖς ἕρανοῦ πέμων ὀδόν, καὶ χρυσοκλεμηπίσιν ἐμβεβῶς δίφροις ἦλιε, θεαῖς ἴπποισιν ἐλισσῶν φλόγα. Ως δὲ συζῆθῆναι τῇ πότῃ ἡμέρα. Ἀχπὶν ἐφῆκας. id est, ὁ sol, qui viam in astris cæli frangis, quique sedens in curru aureo, celeribus equis flammam voluis, Quam infaustum Thebanis illo die radium immisisti? Postremò interpres Sophoclis in Aiace Mastigophoro de Solis curru hæc scribit: ἦ ἦλιον, ὅς ποιεῖ τὴν ἡμέραν ὅπῃ ἀρματός, φασὶν ὀκείαται, δύο ἴππους ἔχοντα λευκοὺς, χαρόποντα καὶ φαίδοντα, id est, solem, qui diem efficit, aiunt in curru vehi duos equos habentem albos, Charopontem, & Phaëtonem. Horat. carmine sæculari ad Deos. *Alme Sol, curru nitido diem qui Promis & celas.* Idem epist. ad Quint. lib. 1. *Lanum discedens curru fugiente vaporet.* Plautus autem in Amphitr. quadrigas soli attribuit. *signi dic quid est. Me. cum quadrigis sole oriens.* & Accius Melagro, *Sol, qui meantem candido curru, atque equis flammam citatis feruido ardore explicas, Quam natum aduerso augurio & inimico omine Thebis radiatum lumen ostendis inum.* qui versus expressi sunt ex illis

B Euripidis Phœniss. princip. Ω τῶν ἐν ἀστροῖς ἕρανοῦ πέμων ὀδόν, &c. quos modò protuli.

DAMN. QUID NON IMMIN.] Aristot. lib. 4. Physic. audit. de princip. ostendit, omnia, quæ sunt in tempore, non solum tempore contineri necessariò, quemadmodum & cetera, quæ sunt in re aliqua: verbi gratia quæ sunt in loco, loco continentur: sed etiam à tempore affici. solemus enim (inquit) dicere: tempus consumit, & liquefacit: & omnia tempore consenescent, & tempore obliuiscuntur homines, quæ sciunt, potius, quàm discunt: denique nihil tempore fit recentius, aut pulchrius. Tempus enim per se rebus omnibus affert interitum. verba Aristot. sunt hæc, si quis fortè magis delectatur Græcis, quàm Latinis, præsertim nostris: Διὸ ἀνάγκη πάντα τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα ἀεὶ ἐλάττωσθαι, ὑπὸ τῷ χρόνῳ ὡς ἅπαντα καὶ τὰλλα, ὅσα ἐν πνίθει ὄντα τὰ ἐν τῷ πότῳ, ὑπὸ τῷ πότῳ, καὶ πᾶσιν δὴ πᾶσι τῷ χρόνῳ, καθάπερ καὶ λέγειν εἰώδαται ὅτι κατεπίκει ὁ χρόνος, καὶ γηράσκει πάντα ὑπὸ χρόνῳ, καὶ ὀπίλαι δάναται διὰ χρόνον, ἀλλ' ἔμελλ' ἦν καὶ ἐν νεόν γεγεννηέν, ἔδε καλόν. φθορὰς γὰρ αἴτιος καὶ αὐτὸν μᾶλλον ὁ χρόνος.

C ÆTAS PARENT.] sic Aratus, *Ὅτω χρόσιος πατέρες γενεῶν ἐλίποντι χειροτέρω, ὑμῖς δὲ κακώτερα πέξεισθε.* & Lucret. lib. 2. in extr. *Iamque adeo affecta est ætas, essetæque Tellus: Vix animalia parua creat, quæ cuncta creauit Secla, dedique serarum ingenia corpora partu.* & Hom. non vno loco videtur significare, suæ ætatis homines breuioris esse staturæ, quàm superiores heroas illos, vt *ἰλιάδ. ε. ὁ δὲ χερμαδίον λαβὴ χειρὶ Τυδείδης μέγα ἔργον, ὅγ' ἔδ' ὄνο ἀνδρὸς φέροιεν, Οἳοι νῦν βροτοὶ εἰσιν. & μ. ἔδ' ἔκ' ἐμιν ῥέει Χεῖρὶ γὰρ τῇ ἐτέρῃ φέροι ἀνθρ' ὑδὲ μάλ' ἠβῶν, Οἳοι νῦν βροτοὶ εἰσιν, ὁδ' ὑλοδὸν ἐμβασλ' ἀείρας.* id est, hic autem Tydeus saxum in manum sumsit magnum, & graue: quod duo viri non ferrent, quales nunc homines sunt. & lib. 12. neque eum lapidem facile manu altera tollat vir, ne valde iuuenis quidem, quales nunc sunt homines: at hic sublato brachio intorsit, &c. Sic

& Virg. Æn. 12. *Vix illud lecti bis sex cervice subirent, Qualia nunc hominum producit corpora tellus.* Piaget ascribere versus illos Hesiodi vulgati. de atatibus: quarum primam facit auream, vltimam ferream. Platonis autem distichum non præteribo. *Διὼν πάντα φέρει δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν Οὐνομα, καὶ μορφὴν. καὶ φύσιν, ἠδὲ τύχην.* quod ego sic verti. *Omnia fert ætas: mutatur tempore longo Fortuna, & forma, & nomen, & ingenium.* quod fortasse adumbrare voluit Virg. Gallo. *Omnia fert ætas: animum quoq,* hic est vnus ex iis locis (sunt enim complures) quos, cum quidam sciret à me in his commentariis tractatos esse: nescio quibus inanis gloriæ stimulis excitatus, in commentarios quosdam à se editos retulit. De qua iniuria & per litteras, & coram cum eo exposulauit. questus sum etiam apud clariss. quendam virum de me, ac de illo optimè meritum.

MOX DATVROS PROGENIEM VITI-
o s.] mox, id est, paullo post. profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Gallo. *Teq, adeo, quem mox quasint habitura deorum, Concilia, &c.* Obserua autem hic bellam & venustam gradationem, vt appellant rhetorici magistri, à præterito tempore in futurum progredientem, hoc modo: parentes nostri suis auis sunt peiores. nos parentibus sumus nequiores, progenies nostra nobis deterior futura est.

AD ASTERIEN.
Ode 7.

Consolatur eam, de viri sui absentia
mæstam, ac sollicitam.

Quid stes, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Fauonij,
Thyna merce beatum,
Constantis iuuenem fide
Gygen? ille notis actus ad Oricum
Post insana Capræ sidera, frigidas
Nocteis, non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atquin sollicita nuntius hospita
Suspirare Chloën, & miseram tuis
Dicens ignibus vri,
Tentat mille vaser modis.
Vt Præctum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pene datum Pelea Tartaro,
Magneffam Hippolyten dum fugit ab-
stinens:
Et peccare docenteis
Fallax historias monet,

A Frustrà nam scopulis surdior Icari
 Voces audit adhuc integer. at, ibi
 Ne vicinus Enipeus
 Plus iusto placeat, caue:
 Quamuis non alius flectere equum sciens
 Æquè conspicitur gramine Martio:
 Nec quisquam citus æquè
 Tusco denatat alueo.
 Prima nocte domum claude. neq; in vias
 Sub cantu querule despice tibia:
 Et te sæpe vocanti
 Duram, difficilis mane.

QVID FLES] quid flendo desideras absentem amicum, quem, &c. Ex ipso nomine, quod non est Romanum, hanc puellam esse meretricem, non matrem familiàs perspicuum est. In quibusdam sanè libris manuscr. talis inscriptio est, *Ad Asterien meretricem.*

CANDIDI] vel eò candidos dixit, quia veris sunt nuntij: vel quia virum desideranti vxori sunt restituri: vt Catullus *candidos soles* dixit, id est, iucundos. *Fulsere quondam candidi tibi soles.* Vide quæ annotaui ad Saty. 9. lib. 1. ad illum locum. *hunc cine Solem Tam nigrū, &c.* vel quia serenitatis effectores, aut sereni, quasi *αἰσθητέτα*. quod tamen minus probat aliquis, propterea quòd epithetum *αἰσθητέτα*, Boreæ tribuitur ab Homero. Dicamus igitur, candidos esse dictos fauonios, quia ver, cuius sunt nuntij, & quasi *αἰσθητέτα*, tepidum est, & quia *Frigora mitescunt Zephyris*, vt est in Od. 7. lib. 4. sic Virg. Georg. 2. *Parturit almus ager, Zephyrique tepentibus auris, Laxant arua sinus:* vel candidos intellige lætos, & iucundos, vt nigra ferè omnia, tristia sunt.

THYNA] id est, Bithyna, seu Bithynica. Cat. ad Sirmionem. *Vix mi ipse credens Thyniam, atque Bithynos Liquisse campos.*

C **THYNA MER. BEATVM**] locupletatum mercibus è Bithynia aduectis.

CONSTANTIS IUVENEM FIDE] cod. manu scripti. Iann. Vrf. duo Vatic. cum quibus congruit Tornesian. nisi quòd in eo scriptum erat, *fidi*, non sine litura, habent *fide*: alij duo vaticani, Clericanus, Ruffardinus vnus, Nicot. vnus, *fidei*. vtraque lectio probabilis est. Nam si *fidei* probabimus, erit, distyllabum: si *fide* patrius casus erit antiquus: non sextus aut septimus: qua de re alibi. constantis autem *fidei* Gygen dixit, id est, in amore mutuo perseuerantem.

ILLE NOTIS ACT.] ille (inquit) notis, seu austru pulsus ad Oricū, nocteis frigidis traducit, ipse infonsis, id est, somni expers, non sine lacrymis. significat autè, Gygen non sua sponte tam diu abesse à patria, & à suis, sed tēpestate rerētum, atq; à reditu prohibitum, magno huius puellæ desiderio affici, nocteisq; insomneis curis somnum adimentibus, traducere, siue sit vxor, siue amica.

ORICVM] portum, & oppidum in Epiro: de

quo Cat. lib. 3. de bello ciuili. *At ille expositis militibus, eodem die ad Oricum proficiscitur: quò cum venisset L. Torquatus, &c.*

POST INS. CAP. SID.] posteaquam Capra, & Hædi occiderunt. *insana* autem appellat, quia eorum ortus magnas tempestates excitat. sic Od. 30. huius lib. *Aquilonem impotentem* dixit, & Catul. *impotentia freta.* Oritur autem Capra ortu (vt loquuntur) matutino, sole Capricornum prætereunte circiter solstitium brumale. De capra & hædis sic Aratus. *Ei δὲ τοὶ ἠνίοχον τε καὶ ἀσέρας ἠνίοχου Σκέπιδου δοκεῖ. καὶ τοὶ φάπης ἠλυθεν αἰγὸς αὐτῆς, ἠδ' ἐρίφων, οἳ τ' εἰν ἀλὶ πορφυρέου Πωμάκιος ἐσκέψαντο κεδυζόμενος αἰθρώπης, &c.* quorum versuum hæc sententia est. *Si verò tibi aurigam, & auriga sidera contemplari libet: & si ad tuas aureis Capra & hædorum fama peruenit, qui sæpe in mari vasto lactatas videre ratcis, hominesque pauentes, &c.*

ATQVIN SOLLICITÆ NVNTIVS] Atque nuntius (inquit) à Chloë ad virum, seu amicum tuum missus, narrans ei illam eius amore perire, conatur eum variis modis corrumpere, & labefactare: affert exempla Bellerophontis & Pelei, qui dum mulieres amantem spernunt, ac repudiant, in maximum vitæ discrimen adducti sunt. *Atquin* habent omnes ferè libri veteres: eos sequor. Vulgati, *Atqui.*

HOSPITÆ] Chloës, quæ tuum virum amat.

TVIS IGNIBVS] id est, eò amore, quo tu virum, se potius amicum tuum complècteris. igneis autè p amore poni non est nouū. sup. Od. 27. lib. 1. *Non erubescendis aduris Ignibus.* & Od. 13. eiusd. *arguens Quam lentis penitus macerer ignibus.* Virg. in Palam. *meus ignis Amyntas.* Idem Daphnid. *Incipe Mopse prior, siquos aut Phyllidis igneis, &c.*

VR I] Od. 14. ad Mæcenat. epod. *Vreres ipse miser.* & Od. xi. ad Pectium. *Amore, qui me præter omneis expetit Mollibus in pueris, Aut in puellis vrere.* Virg. Alex. *Me tamen vrit amor.*

VAFER] callidus, astutus, vt Saty. 3. lib. 2. *Quo vaser ille pedes lauisset Sisyphus are.* & Saty. 2. lib. 1. *Illum aut nequities, aut vafri inscitia iuris.*

VT PROETVM MVLIER] Bellerophon cum prius Hipponis appellaretur, postea Bellerophon, seu Bellerophonta dictus est. Erat autè re, & natura, Neptuni: verbo, & opinione hominum, Glauco filius. Accepto igitur à Neptuno, Pegaso equo alis prædito, qui ex eo appellationē traxerat, quòd è collo Medusæ exsilierat, eo sublimis per medium aëra vehebatur. Atque interfecto quidem Bellerophon, cum Argos profugisset, vbi regnum Prætus obtinebat, ab eo cadis à se admiffæ expiationem consecutus, & apud eum aliquandiu commoratus est. Interea Antèa Præti vxor Bellerophontis amore capta, eius complexum, & concubitum exoptabat, eoque potiri magnopere cupiebat. Is ab hoc flagitio auertus, negabat se vlla conditione adduci posse, vt tantum dedecus admitteret. Antèa verita, ne illum suum amorem Præto indicaret, ac renuntiaret, præoccupatis Præti auribus, quæsta est illum sibi stuprum inferre esse conatum. Qua re audita, & credita, Prætus cum

A eum sua manu quidem interficere noluit, sed in Lyciam ad focerum Iobatum misit cum litteris in eius perniciem scriptis. cetera, quæ ad hunc locum non pertinent, suo loco dicentur ad Od. xi. lib. 4. versus autem Homeri, qui hanc siue historiam, siue fabulam exponunt, sunt *ἰλιάδ. ζ. Τῶ δὲ γυνὴ Προίτη ἐπιμήγατο δὴ Ἄγνια Κρυπιδίη φιλότηπι μιγήμεναι, ἀλλὰ τ' ἔπι Πείθ' ἀγαθὰ ἀφρονέοντα δαίφρονα Βελλεροφόντιω. Ἡδὲ Λευδομένη Προίτην βασιλῆα παροσῆδα. Τετάρτης ὦ Προίτ' ἢ κακῆται Βελλεροφόντιω, ὅς μ' ἔδειξεν φιλότηπι μιγήμεναι ἔκ ἐδελοῦση, &c.* id est, Eum autem Præti vxor nobilissima fœmina Antea ita insanè & perditè amauit, vt cum eo commisceri concupierit: sed Bellerophonti, vt pote cordato, & prudenti persuadere vt tantum flagitium admitteret, non potuit. Illa autem mentiens ita cum Præto locuta est. Aut morere Præte, aut Bellerophontem occide, qui mecum per vim rem habere conatus est.

CRIMINIBVS] criminationibus, vt Saty. 3. lib. 1. *vbi acris Inuidia, atque vigent vbi crimina.* & epist. ad Loll. lib. 1. *Vt, penitus notum si tentent crimina, seruos.* Varro lib. 8. de lingua Latina, *ae singula crimina, quæ dicunt in analogiis, soluemus.*

B MATVRARE NECEM] accelerare. sic Virg. lib. 1. *En. Maturate fugã, regis, hæc dicite vestro, &c.*

PENE DATVM PEL. TART.] Creteis, seu Hippolyta Hippolyti filia, Acasti vxor, Pelei amore capta, cum eum ad stuprum sollicitasset, neque ei persuadere potuisset. dolore, odiòque incensa, prior eum apud Acastum criminata est, vt improbum, & vim sibi inferre conatum. Ille autem his auditis, suòq; consilio celato, ac dissimulato, eum in Pelij montis solitudines, quasi aliud agens, deduxit. quo dormiente inter Centauros relicto, domum reuersus est. Dij autem Pelei miserti, eiq; suam integritatem, ac temperantiam perniciosam esse iniquum arbitrati, Vulcanum ad eum miserunt. Hic ei gladium donauit, quo Centauros in se irruenteis perculit, atq; interfecit: reuersusq; in Thesfalam Acasto bellum intulit, & Iolcum expugnauit. Hæc Pindari interpres, & Pindarus ipse Nem. carmine quarto, & quinto: quibus duobus in locis hanc historiam persequitur, sed multo fusius quinto. verba Pind. sunt hæc, *Αἰ δὲ (de Musis loquitur) παρώπων μὲν ἕμνασαν Διὸς ἀρχόμεναι σμινῶν θέπι, πηλεῶν, ὡς πιν ἀβρα κρηπίς ἰππολύτα δόλω πειδάσαι ἠθέλε ζυγέωσαν Μαγνήτων σκοπόν πείσαισ' ἀνοίταν ποικίλοις βραχέμασι. Λεύσαν δὲ ποιητὸν σωπέταξε λόγον ὡς ἀρα νυμφείας ἐπίρα κείνος ὄν λέκτροις ἀκάσου ἑνώας. τὸ δ' ἐναντίον ἔσαν. πολλὰ γὰρ μὲν παντὶ θυμῷ παρφαμένα λιπάνευεν. τὸ δ' ὄργαν κνίζον αἰπινοὶ λόγοι. ἐνθὺς δ' ἀπανάγατο νύμφαν, ξενίε πατρὸς Χόλον δείσας.*

C i. illæ autem primùm cantu suo laudarunt, principio à Ioue ducto, venerandam Thetin, & Peleum: quemadmodum eum tenera Hippolyta Creteis dolo illaqueare studuerit, cum ipsa vxor, virum suum Magnetum regem callidis consiliis induxisset. Mendacem autem & fictum coagmentauit sermonem, illum Acasti cubile, vt cum eius sponsam haberet, inire voluisse. At longè aliter erat. ipsa enim sæpe eum blandis verbis, toto pectore supplex orauerat. At illius animum offendebant difficiles, & ardui sermones, & continuò aspernatus est fœminam maritam, Iouis

D hospitalis iram veritus. eadem ferè leguntur apud Apollonij interp. lib. 1. in quarto porro carmine ait Acastū Peleo dormienti insidias gladio summa arte fabricato, struxisse: Chironem autem ei subuenisse, casumque mortiferum à Ioue cogitatum ab eo depulisse. verba Pindari sunt hæc, *Τὰ δαιδάλα δὲ μαχάρρα φύτενεν οἰθάναν ὅκ λόχῳ πελῆαο παῖς. ἀλαλίε δὲ χείρων, καὶ τὸ μῦθον δίδον πεφραμένον ἔκφερον.*

ET PECCARE DOCENTEIS, &c.] monet eam historias, id est, redigit ei in memoriam, vel proponit historias, quæ peccandi rationem, ac viam ostendunt. Lege Euripidis Hyppolytum coronatum, & annot. ad Od. 7. lib. 4. de Hippolyto.

NAM SCOPVLIS SVRDIOR] significat, eum non moueri, neque flecti verbis nuntij illius à Chloa missi. Sed quo modo audit, si surdior est Icarei maris scopulis? audit ille quidem: sed audit integer, ita audit, vt non commoueat, neq; det manus. non adducitur eius oratione, vt tui oblitus amorem suum in Chloen transferat. Non temerè autem, neq; sine arte Horatius Asterien in officio cōtinere, & ab amore alterius viri deterrere volēs, commemorat ei sui viri constantiam, & continentiam, & fidem. Nam si contrà credat illa, Gygen virum suum aliò animum appulisse: facile sit ei persuadere, vt alterius viri libidini obtemperet: Nihil est enim, quod mulieri nuptæ actiorem dolorem inurat, quòdque magis eam à viro alienet, quàm pellex. Testem citabo Eurip. Androm. *καὶ γὰρ θυγατρί, μεγάλη γὰρ κρίνω τὰ δὲ λέχους σέρεσσαι, σίμμαχος καὶ σισαμαί. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δεύτηρ αὐτῶν γυνή: Ἄνδρὸς δὲ ἀμαρτάνεσα, ἀμαρτάνει βίη. id est, & ego filia (graue enim esse existimo, lecto priuari) adiutricem me præbeo. Nam ceteros casus moderatè ferre debet mulier, sed viro orbata, orbatur vita. Quemadmodum autem Homerus dicere solet κῦμα κωφόν: id est, fluctum surdum, qui non edit sonitum, seu qui non auditur, & βέλος κωφόν dixit ἰλ. λ. telum, quod haud magno admodum impetu venit: sic & Horatius scopulos surdos, qui nullum sonitum edunt: nisi dicamus surdos eò esse dictos scopulos, quia nauis tempestate iactatis & opem implorantibus nō respōdeāt, & quia vota facientis nō audiāt: quale illud Od. 17. epod. *Non saxa nudis surdiora nauitis.**

F INTEGER] incorruptus, vt Od. 4. lib. 2. *Brachia, & vultum, tereieisq; suras Integer laudo.* & sup. Od. 4. huius lib. *& integra Tentator Orion Diana.*

AT, TIBI NE VICINVS] virum habes in suo erga te amore obfirmatissimum, & constantissimum: sed tu vide, ne te Enipeus vicinus quantumuis equitandi, & natandi, & ceterarum artium peritissimus, labefactet, & percellat.

FLECTERE EQVVM SCIENS] in eo equitandi scientia maximè vertitur, vt equus sellori frenum moderanti pareat, & quamcumq; in partem velit ille, sequatur. quod declarat locus Celsaris lib. 4. de bello Gallico, vbi & eodem verbo vsus est, loquens de essedariis Britannicis. *ac tantum vsu quotidiano, & exercitatione efficiunt, vt in decliui, ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & breui moderari, & flectere, & per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in currus citissime recipere possint.* sic Virg. *En. 1. caloz, inuectus aperto Flectit equos.*

A & 9. *Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.*
 GRAMINE MARTIO] cāpo Mart. Od. 1. li. 4. iam
volucrum sequor Te per gramina Martij Campi, &c.
 TVSCO DENATAT ALVEO] secundo flu-
 uio natat. decursionem Tiberinam significat. vi-
 de annotation. ad illum locum, *Cur timet flauum*
Tiberim Tangere? &c. Od. 8. lib. 1.

PRIMA NOCTE] prima noctis parte.

QUERVLÆ TIBIÆ] cuius cantu Enipeus,
 aut quiuis alius amator, se amore tui perire signi-
 ficet, queraturque se immeritò abs te sperni. Lu-
 cret. lib. 4. *Chordarumque sonos fieri, dulcisque que-
 relas, Tibia quas fundit digitis pulsata canentium.*
 Idem lib. 5. *Inde minutatim dulcis didicere quere-
 las, Tibia quas fundit digitis puls. can.* sic Hor. Od. 2.
 epod. *Queruntur in siluis aues.* μινυρισμους dicunt Gre-
 ci, ita canere, & taleis querelas, μινυρισμους appel-
 lant. Profert hunc locum Seruius ad illum Virg.
 versum Georg. 3. *Et cantu querula rumpent arbu-
 sta cicade:* vbi querula interpretatur canore.

DESPICE] deorsum aspice.

B DVRAM] id est sauiam, & difficilem, & inexo-
 rabilem, seu illiberalem. Sic patres seueriores, duri,
 & ferrei appellatur: ex quo duritas. Cic. in Caton.
quanta in altero duritas? Sic enim legi malo, re-
 clamante & inuito Nonio, quàm duritas.

DIFFICILIS] saua & inexorabilis, & inex-
 pugnabilis. χαλεπή. sic Od. 10. eiusdem lib. *Non te*
Penelopen difficilem prociis Tyrrhenus genuit parens.
 Iam hoc totum *difficilis mane*, Græcorum more
 dictum, χαλεπή ὄσα διατέλει.

AD C. MÆCENATEM.

Od. 8.

Cur Kalend. Martiis, cum vxorem non habeat,
 nihilominus sacrificet, & epuletur tamen.

Martiis celebs quid agam Kalendis:
 Quid velint flores, & acerra turis
 Plena, miraris, positusque carbo in
 Cæspite viuo,

C Docte sermones utriusque linguae,
 Voueram dulcis epulas, & album
 Libero caprum propè funeratus
 Arboris ictu.

Hic dies, anno redeunte festus,
 Corticem astrictum pice demouebit
 Amphora, fumum bibere instituta
 Consule Tullo.

Sume Mæcenas cyathos amici
 Sospitis centum: & vigiles lucernas
 Perfer in lucem: procul omnis esto
 Clamor, & ira:

Mitte ciuileis super vrbe curas
 Occidit Daci Cotisonis agmen:
 Medus infestus sibi luctuosus

Disidet armis:

Seruit Hispanæ vetus hostis ora
 Cantaber, sera domitus catena:
 Iam Scythæ laxo meditantur arcu
 Cedere campis.

Negligens, ne quæ populus laboret,
 Parce priuatus nimium cauere.
 Dona presentis rape latus hora:
 Linque seuera.

MARTIIS CÆLEBS QUID AGAM] Ka-
 lendas Martias & amantes, & mariti religiosè co-
 lebant: illi, vt à puellis suis, hi vt ab vxoribus gra-
 tiam iniret: illi, vt omnia sibi lata & secunda in a-
 more euenirent: hi, vt vxores castas & pudicas ha-
 berent domi. Itaq; solebant vtriq; ad matronas &
 ad amicas munera mittere. Atq; iccirco Iuuenalis
 Kal. Mart. *famineas* appellat. & Mart. eadē Satur-
 nalia *muliebria*. Scis certè, puto, vestra iā venire Sat.
 Mart. kal. *Tum reddam tibi Galla, quod dedisti.* Ti-
 bull. lib. 3. *Martis Romani festa venere kalenda.*
Exoriens nostris hic fuit annus auis: Et vaga nunc
certa discurrunt vndiq; pompa, Pèrg, vias vrbis, mu-
nera, pèrque domos. Dicite Pierides, quoniam donetur
honore seu mea, seu fallor, cara Neera tamen. cole-
 bant eundem diem & puellæ. Idem Tibull. lib. 4.
Sulpicia est tibi culta tuis Mars magne kalendis: Spe-
ctatum è calo (si sapi) ipse veni. mittebāt & sua ma-
 tronæ munera. Plaut. in Milite glor. *Damihivir,*
kalendis que mittam, quom Martia venerint, &c.
 Martias autē Kalendas matronæ celebrabant (in-
 quit Festus) quòd eo die Iunonis Lucinæ ædes coli
 cœpta est. Seruius autem ad eum Virg. locū Æn. 8.
Tatiog, seni, Curibusq; seueris: Iure, inquit, dixit se-
ueris. Cum enim filias perdidissent Ceninenses, An-
temnates, Crustumij, Sabini, ceteris quiescentibus, soli
Sabini bellum susceperunt: qui interuenientibus trigin-
ta feminis iam enixis, de illis, que rapta fuerant, pacē
fecerunt: ex quarum nominibus curia dictæ sunt. Pre-
terea in communem mulierum honorem kal. Martia
feminis dicata sunt. Horat. *Martiis celebs quid agam*
kalendis. Iuuenal. *Munera femineis tractat secreta*
kalendis. Nec enim aliter congruit kalendas Martias
esse feminarū, nisi quia femina, vt diximus, bella seda-
rūt. Hactenus Seruius, quæ mihi indicauit Germ.
 Valens Pimpūtinus. Nomē, kal. secut⁹ & nobiliū
 grāmaticorum auctoritatem, & veterum marmo-
 rum, ac lib. testimonium, & doctorum virorum
 vsū, per K, excudendum curauit.

CÆLEBS] qui nec vxorem, nec vllam femi-
 nam, quæ mihi vxoris loco sit, domi habeam.

IN CÆSPITE VIVO] sup. Od. 19. lib. 1.
Hic viuum mihi cæspitem, hic Verbenas pueri ponite.

ET ALB. LIBERO CAPR.] cur Baccho
 caper immoletur, omnibus notissimum est. Virg.
 Georg. 2. *Non aliam ob causam Baccho caper om-*
nibus aris Ceditur. notū est illud epigramma, quod
 extat epigrammatum Græcorum lib. 1. cuius hæc
 sententia est, *Etiam si radicibus caper vitem de-*
palcat, tantum tamen vini prolaturam, quantum
 satis

A **latis sit ad libandum, dum immolatur.** *Κῆν με φά-
γης ἐπὶ ρίζαν, ὁμοίως ἐπὶ κερποφορήσῃ, Οσοον ἐπαπίσσαι σοι, τρεῖς
γε, θυομένω.* Album autem dixit, quia dijs superis
albæ hostiæ immolantur: inferis, nigræ.

PROPÈ FUNERATVS ARB. ICTV] de
hac arbore lege Od. 13. lib. 2. *Ille & nefasto te posuit
die.* & 17. *Met truncus illapsus cerebro Sustulerat,*
& c. Funeratus autem, id est, funere elatus, & ita
exanimatus.

DOCTE SERMONES] ita legendum, non
docte sermonis. Ita enim scriptum est in cod. Faër.
& vno Vatic. adde quod ita loquitur Oda proxima.
Dulceis docta modos, & citharæ sciens. Denique
ita legit Donat. producens testem hunc locum
comment. in Eunuch.

HIC DIES ANNO REDEVNTE] dies fe-
stus anniuersarius. *anno redeunte,* anno vertente:
ἀνεπιμένω ἐνιαυτῷ. Horat. Sat. 2. lib. 2. *Sine diem fe-
stum rediens aduexerit annus.* ἔτυμον Græci nomi-
nis ἐνιαυτός, quasi in seipsum reuolutus.

CORTICEM ASTRICTVM PICE] hoc die
festo relinentur dolia, & amphoræ picato cortice
obturata.

B **DEMOVEBIT]** *demouebit,* excudendum cura-
ui, non, vt vulgo legitur, *dimouebit,* quod ita scri-
ptum repererim in tribus libris calamo exaratis.
amphoræ autem dictum pro ab amphora, vt &
Priscian. docet lib. 17. Amphoræ porrò, seu qua-
drantal vini sextarios octo & quadraginta contine-
bat, vt suprâ ex Festo admonuimus.

FVM. BIB. INSTIT.] quæ didicit, vel cœpit
fumum bibere. Arist. lib. 4. *μυτεωρ.* scribit in Arcæ-
dia vinum in vtribus à fumo ita exsiccari, vt biba-
tur abrasum ac defectum. Quod igitur hîc de fu-
mo dicitur, non est referendum ad vini vaporem,
quem fumum Gallica lingua appellamus, qui tem-
pore extenuatur: sed ad eum, quem propriè fu-
mum appellant Latini, quo, vinum maturatur, de
fumoque ac spissum efficitur. cuiusmodi ego nouè
ab hinc annos in Rhætia vidi, cum ex Italia per
Rhætorum finis in comitatu clariss. viti, Fran-
cisci Turnonij Cardinalis in Galliam reuenterer.
id erat annorum quadraginta, vt mihi affirmabat
is, apud quem deuerfabar, ita dura & alta crusta
obductum, vt non, nisi ea ferro rescissa, vinum de-

C **promi posset. atq; id ita crassum erat, vt, nisi multa
aqua dilutum, ac temperatum, neque lique-
ret, neque bibi posset. Amphoram igitur fumum
bibere institutam intellige, quæ cœpta est fieri fu-
mosa: quemadmodum Tibullus cados Falernos
fumosos appellat lib. 2. his versibus, Nunc mihi
fumosos veteris proferte Falernos Consulis, & Chio sol-
uite vincla cado. fiunt enim non vina, sed vala fu-
mosa. M. Tull. in Pison. fumosas imagines: & Ho-
rat. Sat. 2. lib. 2. *pernam fumosam* dicunt: ex quo
veteres intelligimus. vide hac de re plura annota-
tion. ad Od 28. huius libri.**

CONSVLE TVLLO] L. Volcatius Tullus de
signatur, qui fuit consul cum M. Emilio Lepido,
anno ab vrbe condita, 10 c. LXXXVII. Significa-
tur huius vini ætas.

SOSPITIS] salui, & seruati ab arboris illius
casu. Od. 36. libro 1. *Qui nunc Hesperia soppes ab
ultima, & c.*

ET VIGILES LVCERN. PERFER] com-
potationes & cenas sumtuosiores, ac liberaliores
noctu fieri solitas esse cum ex hoc poëta, tum ex
multis alijs scriptoribus intelligere licet. Od. 21.
lib. 3. ad amphoram. *Te liber, & si leta aderit, Ve-
nus, Vinaq; producent lucerna, Dum rediens fugat a-
stra Phœbus.* epistola ad Torq. lib. 1. *Supremo te so-
le domi Torquate manebo.* epist. ad Mæcenatem 3.
lib. 1. *Hoc simul dixit, non cessauere poëta Nocturno
certare mero, putere diurno.* Theognis, *τῷ πνευ δ'
ἐδελοντῶν ἄρσενά δὸν οἶνον χεῖρω. Οὐ πάσας νύκτας γίνεταί ἀ-
βρα παθεῖν.* quibus versibus hoc fere significatur: Ei,
qui bibere velit, ministrum semper astare debere,
qui vinum fundat, & pocula ministret: non enim
dari hominibus vt nocteis omneis iucundè & hi-
lariter traducant. Lucret. lib. 2. *Lumina nocturnis
epulis vt suppeditentur.* Athenæus autem lib. 7. o-
stendere volens, cenas nocturnas cuius corpori
vtiliores esse, quàm diurnas, medicum quendam
Daphnum nomine inducit ita loquentem, *ὡφελι-
μώτερά ἐστι φίλιται, πᾶσι παντὶ σώματι πᾶ νυκτερινὰ δειπνα. τὸ
γὰρ σελήνης ἄστρον ἄρσενά τῆς τροφῆς ἀρμόττει πᾶσι, σπι-
κὸν ὑπάρχον. καὶ σῆμα δὲ ἡ πέψις, & c.* id est, vtiliores
sunt omni corpori nocturnæ cenæ. Nam Lunæ
astrum ad cibum concoquendum valde accom-
modatum est, cum vim habeat putrefaciendi. Cō-
coctio autem putrefactione constat. eodem per-
tinet locus ille Horat. Od. 27. lib. 1. *Vino & lucer-
nis Medus acinaces Immane quantum discrepat.* Quin
veteribus non fuisse in vsu prandia, testatur Serui-
us ad illum locum lib. Æn. 4. *Nunc eadem labente
die conuiuia querit.* Ex quo Iuuenalis in Marium
illum, *Exsul ab octaua Marius bibit.*

PROCVL OM. ESTO CLAM. ET IRA]
sic Ode suprâ dicta, lib. 1. *Lenite clamorem sodales,
Et cubito remanete presso.*

COTISONIS] sic reperi scriptum in duobus
Vatic. codicibus, & in Iannoct. Faër. Torn. Ni-
cot. Russ. Cleric. nam vulg. habent, *Cotifontis.* an-
tiquam scripturam confirmat Suetonius in Augu-
sto, his verbis, *M. Antonius scribit, primum eura
[Augustum] Antonio filio suo despondisse Juliam De
in Cotisoni Getarum Regi, quo tempore sibi quoque in-
uicem filiam regis in matrimonium petijset.*

MEDVS INFESTVS SIBI] Medi seditioni-
bus inter se concitantur.

CANTABER SERA DOMITVS] Od. 14.
lib. 4. *Te Cantaber non ante domabitis, Medusque,
& c.* & 6. lib. 2. *Cantabrum indoctum inga ferre nos-
stra.* Cantabros deuicit Agrippa Augusti auspici-
js. epistola ad Iccium lib. 1. *Cantaber Agrippæ
Claud' virtute Neronis Auspicij cecidit.*

LAXO ARCV] id est, abiecto pugnandi con-
silio, armis positis, aut conditis. sic Od. 27. eod.
lib. *& remisso Filius arcu.* & carmine sæculari post
epod. *Condito mitis, placidusque telo.*

NEGLIGENS, NE QVA POP.] videtur a-
liquanto difficilior atque impeditior esse horum
verborum structura. *Parce* (inquit) cum sis priua-
tus, id est, cum magistratum non geras, *nimum
cauere,* quod valet, noli nimis sollicitus esse, ne
qua parte populus Rom. laboreat. ita (inquam)
parce, vt in eo sis negligens. est autem vsitatum

A Horatio cum verbo nomen aliquod epithetum coniungere, quod verbi significationem augeat, aut certe adiuuet, vt Od. 28. lib. 1. *At tu nanta vaga ne parce malignus arena Particulam dare.* quæ locum explicauimus suo loco. simile exemplum est sup. Od. 7. huius lib. *Magnessam Hypolyten dñ fugit abstinens.* & infra hoc eod. lib. Od. 24. *Illic matre carentibus Priuignis mulier temperat innocēs,* id est, in eo se præbet innocentem, quod priuignis temperat: vel eo ipso, quod priuignis temperat, innocens habenda est. & Od. 21. eiusdem libri: *Non ille, quanquam Socraticis madet Sermonibus, te negliget horridus.* & Od. 11. eiusd. lib. *Quod viro clemens misero peperci.* id est, quod clementem me in virum præbui, dum ei parco. & Saty. 6. lib. 2. *Si venor stultus nihil horum, ô si angulus ille, &c.* quorum verborum explicationem ad suum locum referuare malo. & Od. 13. lib. 4. *Ludisque & bibis impudens.* & Od. 16. Epod. *Credula nec flauos timeant armenta leones.* & epist. 2. lib. 1. *Rusticus expectat dum defluat amnis.* & epist. ad Iul. Florum lib. 2. *quod Expectata tibi non mittam carmina mendax.* & epist. de arte poet. *an omnes Vifuros peccata putem mea tutus, & extra Spem venia cautus?* & Saty. 6. lib. 2. *laudat Arelli Sollicitas ignarus opes.* & Od. 8. lib. 4. *Donarem pateras, grataque cõ modus Censorine meis era sodalibus.*

B ET DONA PRÆSENTIS] suadet his verbis, vt in diem viuat, vt Od. 16. lib. 2. *Latus in præsens animus, quod vltra est, Oderit curare.* ad quem locum plura hac de re diximus.

R A P E] sic habent quattuor libri manu scripti, non vt vulg. *cape.* sic locutus est Oda 13. epod. *rapiamus amici Occasionem de die, &c.* ad quem locum vide quæ sunt à nobis annotata.

L I N Q V E S E V E R A] omitte res serias, & nimiam curam, cogitationemque requirentes.

Ode 9.

Dialogus Horatij & Lydæ.

HO. **D**onec gratus eram tibi,
Nec quisquã potior brachia
candidæ

C **C**eruici iuuenis dabit:
Persarum vigui rege beatior.

LY. **D**onec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post
Chloen:

Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.

HO. **M**enunc Thressa Chloë regit,
Dulceis docta modos, & citharæ sciēs:
Pro qua non metuum mori,
Si parcent animæ fata superstiti.

LY. **M**e torret face mutua

Thurini Calais filius Ornithi:
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
HO. **Q**uid, si prisca redit Venus?
Diductosque iugo cogit æneō?
Si flaua excutitur Chloë?
Reiectæq; patet ianua Lydiæ?
LY. **Q**uamquam sidere pulchrior
Ille est: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria:
Tecum viuere amem: tecum obeam
libens.

DONEC GRATVS ER.] hæc Oda est *αἰτῶ-
ποδονη.* id est, constat mutua responsione.

NEC QVISQVAM POTIOR] quem pluris faceres, vt infr. Od. 15. epod. *Nec feret assiduas potiori te dare nocteis:* & Sat. 5. lib. 2. *ultra Penelopen facilis potiori trade.*

NON ALIA MAGIS ARSISTI] sic habent codices antiqui, Faëni, Vrsini, Tor. duo Vatic. Russ. vnus Cleric. Nicor. & ita loquitur Od. 14. epod. *Non aliter Samio dicunt arfisse Bathyllo Anacreonta Teium.* Idem Od. xi. lib. 4. *Non enim post-hac alia calebo Femina.* & Od. 9. lib. 4. sine vlllo casu. alij, ita vt vulg. *Non aliam, &c.* quo modo & Virgil. loquitur, *Alex. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim.*

NEQUE ERAT LYDIA POST] neque ego posteriore eram loco apud te, quam Chloë: vel, neque Chloën mihi anteponebas.

I L I A] Numitoris filia, Romuli matre: vt Od. 8. lib. 4. *Quid foret Ilia, Manortisque puer, &c. cõ memorat & Oda 2. lib. 1. Ilia dum se nimium querenti, &c. & sat. 2. lib. 1. Ilia & Egeria est,*

R E G I T] mihi imperat, ego ei seruiuo tanquam dominae. sic Oda 24. eiusd. lib. *Nec dotata regit virum Coniux.*

E T C I T H A R Æ S C I E N S] sic loquitur Od. 15. lib. 1. *& Sthenelus sciens pugna.*

P R O Q V A N O N M E T V A M M O R I] pro qua libenter mortem oppetam: pro qua, quin moriar, non recusabo. de verbo metuendi lege annot. ad Odam 2. lib. 2.

S I P A R C E N T A N I M Æ] si modò mea morte assequar, vt sit mihi superstes, & immortalis.

M E T O R R E T F A C E M U T V A] amore mutuo. nemini autem sunt inaudite Cupidinis faces. torret autem, id est, vrit. sic Od. 19. eiusd. lib. *Me lentus Glicera torret amor mea.* & Oda 1. lib. 4. *Si torrere iecur quaris idoneum.*

P R O Q V O B I S P A T I A R M O R I] his verbis sui in Calaim amoris magnitudinem declarat, cum bis mori tamen possit nemo. Nam (vt est apud Athen. lib. 8.) *ἀθάνατος ὁ θάνατος ἐστίν, ἀναξὲς δὲ τὸς ἄποθάνειν.* id est, immortalis mors est, si quis semel mortuus fuerit.

D I D U C T O S -

A **DIVVCTOS QVE]** diuulsos, diremtos, disjunctos, discordeis.

IUGO COGIT AENE0] in firmissimam concordiam ducit. Suprà Ode 33. lib. 1. *iuga aenea* posuit in malum, pro coniunctione amantium inæquali ac dispari, atque ingrata seruitute: in qua mutuus amor non intercedit. hîc autem iugum aeneum accipe pro concordia amantium eiusmodi, quam nullum interueniens dissidium sit dissoluturum. copulam irruptam dixit Od. 13. lib. 1. *Felices ter & amplius, Quos irrupta tenet copula, nec malus Diuulsus querimonij* Suprema citius soluet amor die. abeneum igitur accipere hîc debemus pro firmo, & solido, & quod frangi non possit, ut *murum aeneum* dixit, epist. 1. lib. 1. & *turrem abeneam* Oda 16. huius lib. Sic Apollonius non semel taurorum Colchicorum iuga, *χαλμαεα* appellat. & fortasse Homerus cælum eadem ratione deorum *χαλμαεα* id est, domum pauimento, seu solo firmissimo substratam, ac suffultam nominat. Iugum autem fortasse iccirco posuit Horatius, quia in amantium concordia, & coniunctione multæ insunt seruitutis similitudines.

B **EXCVTITVR]** eijcitur tanquam iugum, vel onus. Terent. Eunuchus: *homo quatietur certe cum dono foras.*

LEVIOR CORTICE] Saty. 4. lib. 1. *nabis sine cortice.*

ET IMPROBO IRAC. ADR.] Adriaticum mare sæpe ventorum agitari, & tempestatibus concitari constat. iccirco improbum & iracundum dixit, translato. sic Od. 2. epod. *Nec horret iratum mare.* & Od. 3. lib. 1. *Qui vidit mare turgidum.* huc pertinet illud ex Oda 33. li. 1. *Libertina fretus acrioræ Adriæ Curuantis Calabros sinus.* & Oda 27. huius libri, Adriæ sinum, *atrum* appellat.

IN LYCEN.

Ode 10.

Vt, posita duritie, aliqua ipsius misericordia capiatur.

C **Extremum Tanaim sibi biberes Lyce,**
Sæuo nupta viro: me tamen asperas
Porrectum ante foreis obijcere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & positas ut glaciet niueis
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam:
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

D **O, quamuis neque te munera, nec preces,**
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curuat, supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec Mauris animū mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis, aut aquæ
Cælestis patiens latus.

EXTREMUM TANAIM] Si in vltima Scythia, aut Sarmatia viueres: si Scythæ, aut Sauromata alicui nupisses.

ME TAMEN ASPERAS, &c.] non ita tamen dura & inhumana esses, ut me ante foreis tuas iacere expositum, atque obiectum Aquilonibus, qui oram illam assidue perflant, patereris. Foreis autem asperas dixit, puellæ asperæ & inexorabilis foreis. tale est illud, *pauimentum superbium.* Od. 14. lib. 2.

PORRECTVM] extentum. Saty. 3. lib. 2. *Si quis ad ingentem frumenti semper aceruum Porrectus vigelet.*

OBIICERE INCOLIS PLORARES] id est, non sineres, quæ tua lenitas & misericordia est, me proiectum ante tuas foreis mihi iniquas, ab Aquilonibus iactari. obstaret tibi tua lenitas & misericordia, quo minus me ante foreis tuas iacere sineres. sic loquitur Plautus Aulul. *Aquam hercle plorat, cum lauauit profundere.*

INCOLIS] Aquilones, venti sunt Thracij, iccirco incolas Thraciæ dicit. sup. Od. 25. libro 1. *Thracio bacchante magis sub inter-Lunia vento.*

INTER PVLCHRA SITVM] quidam libri veteres habent *satum*, pro *situm*. ego tamen nihil muto.

REMUGIAT] grauem quendam & immanem sonitum ad aureis referat. translatio à bobus. sic Od. 10. epod. *Ionius vdo cum remugiens sinus Notocarinarum ruperit.* & Od. 29. huius lib. *Non est meum si mugiat Africis Malus procellis, &c.* sic Hesiod. *εργ. και ημ. μεμικε δε γαια και υλη.*

GLACIET] vocis & significationis agentis. Apud M. Tull. *conglaciandi* verbum, absolutum est, lib. de nat. Deorum 2. *tum aqua declarat effusio, qua neque conglaciaret frigoribus, neque niue, pruina que concreceret, nisi eadem se admisto calore liquefacta & dilapsa diffunderet.* Cælius Ciceroni, *Curio ni nostro tribunatus conglaciat.*

PURO NUMINE IVP.] cælum purum & serenum: quod quidem hiberno tempore frigidius est, quam nebulosum, aut caliginosum. si quis autem quærat cur cælo sereno, quam nebuloso, frigus sit acrius, respondet Aristoteles in problem. *την ημ. με.* id est fieri, quia cælo puro, sereno, atque aperto nihil est, quod frigus continere possit: sed diffunditur ac dissipatur, ita ut ad nos perueniat, nebuloso autem facile coercetur. quidam testantur se reperisse scriptum in lib. manu scriptis, *lumine.* ego tamen magis probo, *numine.* nam per Iouem,

A Iouem, cælum, seu æther significatur. Ioui autem merito numen tribuitur. per numen igitur Iouis, cæli nitor intelligendus est κατ' ἀμνηστίαν. Quod si dixisset Hor. *Jupiter puro lumine congelat nives,* corrupisset, & quasi mutilasset figuram poeticam. nunc autem his duobus ita coniunctis, manet integer & in columis locutionis ornat⁹. Quin hoc contendo, si *lumine* legendum esse constet, nomen *Jupiter* hic ferri non posse, & in eius locū, si lex carminis patiatur, cælum aut æther, esse substituendum. hoc igitur dico, *Puro numine* legendum esse, & hoc *lumine*, ex annotatione natum: ut desinant *ἄεθρον* quidam iuvenes bonarum literarum studiosi, minime mali. sic numen coniūxit cum Ioue Od. 4. lib. 4. *Quas & benigno numine Jupiter Defendit, &c.* quamquam illic Iupiter pro deo positus est, non pro cælo aut æthere.

INGR. VEN. PONE SVPERB.] Ingrata est & Veneri & Baccho puerorum & puellarum in amanteis superbia. Libet hic vnum atque alterum huius rei exemplum ex Pausania ascribere. Amabat Calirrhoam quandam virginem Corrafas Bacchi sacerdos: sed quanto vehementius amabat Corrafas, tanto erat illa ab hoc alienior, tantoque se in eum dutiorem ac sæuiorem præbebat. Posteaquam autem neque precibus, neque muneribus sæuitia virginis potuit mitigari, simplex Corrafas accedit ad Bacchi statuam. orat ut vim sui numinis in virginem expromat ac declaret. Vix dum finem orandi fecerat, cum Calydonij ferè omnes (Calydone enim hæc gerebantur) proinde ac si ebrij essent, mente capti, furorèque præcipites huc & illuc ferebantur. Confugiunt tandem ad oraculum Dodonæum. responsum est, Dionysum Calidonijs esse iratum, neque illum irascendi finem antè facturum, quàm Corrafas ei immolasset Calirrhoam ipsam, aliumve, qui eius vice fungi, mortemque oppetere auderet. Virgo in has angustias redacta, cœpit primùm auxilium à nutricijs & nutricibus suis petere: à quibus cum spreta esset, ac reiecta, restabat misera, ut ipsa ad aram Dionysi mactaretur. omnibus igitur rebus necessarijs ad sacrificium comparatis, intererat huic spectaculo Corrafas, qui amore victus, nulloque iræ loco relicto, se ipsum pro Calirrhoa deuouet, atque exanimat. At Callirrhoe altera ex parte, ut prostratum atque exanimem Corrasum vidit, serò mente mutata, misericordia commota, pudore denique eorum, quæ inhumaniter & superbè in eum admiserat, affecta, se ipsam secundam Baccho victimam mactat. Hæc Pausanias Achaic. quæ nos arbitrato nostro, quàm breuissimè potuimus, Latinè vertimus. Alterum est æquè miserabile, quod idem affert Atticis, eiusque rei se vidisse argumentum narrat, Cupidini dicatam Anteròtis aram. Meles Atheniensis Timagoram inquilinum, & hospitem contumeliosè despiciens, iussit, ut sese è summo saxi vertice præcipitem ageret. Timagoras, ut qui adolescenti omnibus in rebus obtemperare & gratificari cuperet, alioqui vitæ non admodum cupidus, neque animæ parcus natura, sese non dubitanter, neque cunctabundus è saxo illo præcipi-

tem deiecit. Meletem autem, simul ut exanimem Timagoram vidit, vsque ad eò facti sui pœnituit, ut se ipsum quoque ex eodem saxo præcipitem egerit. Accedat tertium ex Theocrito, si modò verum, & non fictum est, de adolescente illo, qui, cum vsque ad eò, tandiūque spreuisset amantem, ut ille dolori suo remedium morte & suspensio quærere cogere, atque id pro foribus adolescētis fecisset: adolescens autem manè die postero domo exiens, amantemque suspensum, ac mortuum cernens, nihil commotus esset, neque condoluisset, neque ingemisset: sed rectà ad gymnasium (ut solebat) in quo balneum, statuæque Cupidinis erat, iussit, accidit ut statua, dum lauaret adolecens, in eius caput decideret, eumque interimeret. carmen Theocriti inscribitur *ἑρασις*. sed hæc posteriora duo exempla cum ad flagitiosos illos, & nefarios puerileis amores pertineant, à nostris auribus respuantur. *Pone* autem, id est, abijce, ac depone, ut epist. 16. lib. 1. *Pone: meum est. pono, tristisque recedo.*

NE CVRRENTE RETRO] ne nimia ista sæuitia in caput tuum recidat, tibi que ipsi calamitatem, & perniciem afferat: vel ne idem tibi eueniat, quod in amanteis vsurpas & exeres: & fortuna, quam nunc experiris valde secundam, tibi ad uerlari ac restare incipiat. ducta similitudo est à rotis fune circumactis, quo rupto, illa in contrariam partem voluntut. Tibull. lib. 1. eleg. 5. *At tu, qui potior nunc es, mea furta cauet: Versatur celeris fors lenis orbe rota.* Iterum dixit Horat. *currenter rota* epist. ad Pilonem: non longè à principio. alij dicunt ductam esse similitudinem ab equo funali, retrò currente, & in contrariam partem currum trahente.

NON TE PENEL. DIFFIC.] Non tu es Penelope à patre tuo procreata, sed Lyce. Fuit autem Penelope eo in procos difficilior ac sæuior, quo blandior. eorum enim animos verbis mulcebat, & spe lactabat: alia mens erat. nota sunt illa Homericæ *ὄδυσσ. σ. θέλγε δὲ θυμὸν Μελιχχοῖς ἐπέεσσιν, ἵος δὲ οἱ ἄλλα μανόνα.* id est, animum autem procorum blandis verbis mulcebat, mens eius aliud cogitabat. & *ὄδυσσ. ε. Ἡδὴ γὰρ πείτον ἐστὶν ἐπὶ πάρα δ' εἶσι πείπον, Ἐξ δ' ἀπέμλει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι Ἀχαιῶν Πάντας μὲν ῥέειπι, καὶ ὑπὸ γαίῃ ἀνδρὶ ἐκάστω Ἀχαιῆας παρῆϊστα, ἵος δὲ οἱ ἄλλα μανόνα:* id est, Tertius enim iam annus abiit, agitur nunc & quartus, ex quo Penelope Græcorum animos decipit, damnòque afficit. Omnibus enim spem inanem ostentat, & unicuique pollicetur, missis etiam ad quemque nuntijs: sed aliud animo molitur. nota est denique illa Penelopæ tela, quæ interdum texebatur, noctu retexebatur. de qua *ὄδυσσ. β. & γ.*

NEC TINCT. VIOLA PALL.] nec pallor amantium violacei coloris particeps: luridus, & pallidus color. Seruius ad illum Virg. locum, *Alexide, pallenteis violas*, annotat, *pallenteis*, id est, *amantium colore tinctas*. Hor. *Nec tinctus viola pallor amantium, &c.*

NEC VIR PIERIA PELL. SAVC.] & quamuis non te flectat viri tui iniuria, qui Pieriam amat, eiusque amore faucius est, &c. Nihil est

A est autem, quod matronam magis vr̄at, faciliusq; ad adulterium impellat, quàm dolor ex tali virilididine susceptus: & cum acerrimè ad pœnas sui doloris repetendas mulieres exstimulentur, tum vitorum suorum incontinentiam simili factò libenter vl̄ciscuntur. qua de re vide quæ suprà annotauimus ad illum locum, *Nam scopulis surdior Icari Voces audit adhuc integer*, Od. 7. huius lib.

CVRVAT] flectit, ab instituto tuo detorquet.

PIERIA PELLICE] pellicem appellant Latini eam, quam maritus amat, semp̄erque refertur ad vxorem, vt pater ad filium. Cic. in Cluent. *Vxor generi, nouerca filij, filia pellex*. Horatius infra Od. 27. eod. lib. *dominaq; tradi Barbara pellex*. & Od. 3. epod. *Hoc delibutis vltia donis pellicæ serpente fugit alite*. & Oda. 5. *Quibus superbam fugit vltia pellicem*.

SUPPLICIBVS TVIS PARCAS] quamuis tu neque muneribus, neque precibus, neque pallore, & languore meo, neque viri tui contumelia, atque iniuria inflectaris: miserere tamen supplicis tui, qui omnem salutis suæ rationem in tua lenitate, & clementia collocatam habet.

B NEC RIGIDA MOLLIOR ÆSCVLO] Tu quæ neque æsculo mollior es, nec mitiore animo, quàm Mauritanix serpentes, &c.

NEC MAVRIS ANIM. MITIOR] nec mitiore animo, quàm angues Mauritanix. *mitis animus* hellenismus est. *Mauris anguibus* autem sic dictum, vt *Mauris iaculis*. suprà Oda 22. lib. 1. & *venena Colcha*: Oda 13. lib. 2. sic enim habent aliquot libri veteres. vbi vulg. *Colchica*.

LIMINIS] Od. II. epod. *Limina dura, quibus lumbos & infregi latus*.

AQVÆ CÆLESTIS.] epist. ad August. *Cælestis implorat aquas docta prece blandus*. significat, se non semper iuuenem, eaque ætate futurum, vt super limen ianux huius puellæ, & sub diuo, idq; cælo nubilo & imbrifero, cubare possit.

AD MERCVRIVM.

Ode II.

C Vt cantus sibi dictet, quibus Lyde flecti possit, Danaïdum fabula.

MERCURI: nam te docilis magistro
Mouit Amphion lapides, canendo:

Tuque testudo resonare septem

Callida neruis:

Nec loquax olim, neque grata, nunc &

Diuitum mensis, & amica templis,

Dic modos, Lyde quibus obstinatas

Applicet aureis.

Quæ, velut latis equa trima campis,

D Ludit exsultim: metuît quæ tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

Tu potes tigreis, comitésque siluas

Ducere: & riuos celereis morari.

Cessit immanis tibi blandienti

Ianitor aula

Cerberus, quamuis furiale centum

Muniant angues caput eius, atque

Spiritus tater, saniésque manet

Ore trilingui.

Quin & Ixion, Tityósque vultu

Risit inuito. stetit vna paullùm

Sicca, dum grato Danaï puellas

Carminè mulces.

Audiat Lyde scelus, atque notas

Virginum pœnas, & inane lymphæ

Dolium fundo pereuntis imo,

Serâque fata:

Quæ manent culpas etiam sub Orco:

Impiæ: nam quid potuere maius?

Impiæ sponfos potuere duro

Perdere ferro.

Vna de multis face nuptiali

Digna, periurum fuit in parentem

Splendidè mendax, & in omne virgo

Nobilis æuum:

Surge, quæ dixit iuueni marito:

Surge: ne longus tibi somnus, unde

Non times, detur: socerum, & scelestas

Falle sorores.

Quæ, velut nactæ vitulos leana,

Singulos, eheu, lacerant. ego illis

Mollior, nec te feriam: nec intra

Claustra tenebo.

Me pater sæuis oneret catenis,

Quòd viro clemens misero peperci:

Me ve extremos Numidarum in agros

Classere leget.

I, pedes quòd te rapiunt, & aura,

Dum fauet nox, & Venus: i secundo

Omīne, & nostri memorem sepulcro

Sculpe querelam.

A MERCURI: NAM TE DOC. MAG.] Lyra enim inuentor Mercurius est: sup. Od. 10. lib. 1. *Tecanam magni Iouis, & deorum Nuntium, curuacq; lyraparentem.* Hac Ode autem est *αεσοφωτηκη.*

MOVIT AMPHION.] hac de re vide annot. ad epist. ad Pisones. ibi. *Dictus & Amphion.*

TVQVE TESTVDO RESON. SEPT. CALL.] callida resonare, id est, qua scis resonare. qua scire resonas. *septem neruis*, id est, septem chordis. ideo Pindarus *φορμιγα ἐπὶ ἀγλαῶσον*, id est, ἐπὶ ἀφώνον nominat.

NEC LOQVAX OLIM] antequam Mercurius te neruis instruxisset.

NVNC ET DIVITVM MENSIS, &c.] Vlysses in patriam iam ille quidem reuersus, nondum tamen à suis agnitus, specie, & ornatu senili, ab Eumæo ad ædeis suas deductus citharam conuiuiorum sodalem appellat. *ἐν δὲ τῇ φορμιγῇ Ἡπύει, ἡ ἀρα δαίτη θεοὶ ποίησαν ἐπαίριον.* id est, in eis ædibus autem cithara resonabat: quam dij conuiuij sodalem fecerunt.

OBSTINATAS] obfirmatas, & à me auersas: siue duras, & rigidas.

APPLICET] aduertat, & moueat: mihi scilicet.

QVÆ VELVT LAVIS, &c.] Hic locus ex Anacreonte est expressus. sunt autem Anacreontis versus hi: *Πῶλε θρηϊκίη, τὴ δὴ με Δοξὸν ὀμμασι βλέπῃσα Νηλεῶς φεύγεις, δεκάεις δὲ Μινδῆν εἰδέναι σπρον, Ἰοδί ὅτι καλῶς μὲν αἴπει τὸν χαλινὸν ἐμβάλοιοι· Ἠτίαι δ' ἔχον σρέφοιοι Ἀμφὶ πέριματι δρόμοι. Νῦν δὲ λημφῖας τῆ βόσκεια, Κῦρά τε σικρῶστα παίσεις.* quod quidem nuper notauit Erricus Stephanus. horum autem versuum hæc propemodum sententia est: Pulla, seu equulea Thracia, quid me obliquis oculis aspiciens immisericorditer fugis, videris que nihil sapere? Atqui scito, me tibi pulchrè frenum iniecturum: & si habenas teneam, ad cursus metam te flexurum, ac perducturum. Nunc autem in pratis pasceris, & ludis leuiter exsiliens: seu ludis exultim.

METVITQVE TANGI] id est, non vult se tangi, vt supra diximus ad Od. 2. lib. 2. *φυλάτπειται.* cauere ne tangatur.

C NVPTIAR. EXP.] *ἄγαμος, ἀνύμφωτος, ἀνύμνητος.*

CRVDA] immatura: nondum viti potens.

TV POTES TIGREIS, &c.] vt epist. de arte poet. de Orpheo, *Dictus ob hoc lenire tigreis, rabidòsque leones.*

ET RIVOS CELEREIS MORARI.] Oda 12. lib. 1. *Arte materna rapidos morantem Fluminum lapsus.*

CESSIT IMMANIS TIBI BLANDIENTI] Orpheo Eurydicen suam repetente. qua de re Virg. Georg. 4. *Quin ipsa stupere domus, atque in tima Lethi Tartara, ceruleòsque innexa crinibus anguis Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora, Atque Ixionei vento rota constitit orbis.*

IMMANIS] coniunge cum voce aulæ, vt sit, immanis aulæ, id est, ingentis & vastæ: propterea scilicet quòd omnium mortalium est capax: contra supra Oda 4. libri 1. *Et domus exilis Plutonia.*

propter aliam rationem. potest tamen vox *immanis* coherere cum voce *ianitor*, aut *Cerberus*: sed minus aptè, minúsque commodè.

BLANDIENTI] blande canenti, vt Od. 19. lib. prim. *Blandum & auritas fidibus canoris Duce re quercus.*

QVAMVIS FVR. CENT. MVN. ANGVES, &c.] sic sup. Od. 13. lib. 2. *Quid mirum vbi illis carminibus stupens Demittit atras bella centiceps Atræis? &c.* Cum hoc loco congruit illud ex Od. 19. eiusdem lib. *Te vidit insons Cerberus aureo cornu decorum.*

QVIN ET IXION] de Ixione notissima fabula est, illum Iunonem persequentem, eiq; stuprum inferre conantem, in nube libidinem suam expromississe, specie deceptum. Tibull. lib. 1. *Illic Iunonem tentare Ixionis ausi Versantur celeri noxia membra rota.* Quòd si quis plura de Ixione scire volet, legat Pindarum Pyth. *ἔδ. 6.* & interpretem. quem locum aliàs attingemus.

TITYOSQVE] de Tityo supra Od. 4. huius lib.

VVLTV RIS. INV.] Risit: id est, hilaritatem quandam animi vultu significauit, cantus dulcedine delectatus scilicet: sed vultu inuito, quia mestum vultum eius esse consentaneum est, cuius membra per iugera nouem portigantur, iecurq; à vulture assidue tondeatur ac depascatur.

STET. VRNA PAVLL.] id est, Danaï puellæ laborem suum tantisper intermiserunt, atque aquam haurire dolio pertuso destiterunt, dum eas grato carmine oblectas.

DANAÏ PVELLAS.] Cùm cognouisset Danaus ex oraculo quodam, vnum è filijs Ægypti quinquaginta, quibus totidem suæ filix nupserant, sibi necè illaturum, iussit vt suum vnaquarq; virum interficeret. Qua in re patris imperio omnes præter vnam, paruerunt, & propter tam immane facinus ijs pœnis, quas hinc commemorat Horat. & quæ sunt omnibus notissimæ, apud inferos plectuntur. Idem Oda 14. lib. 2. *Cocytus errans & Danaï genus infame.* Cùm his Lucretius li. 3. in extremo elegantissimè eos homines cõfert, qui numquam hac lucis vsura expleantur, his verbis. *Hoc (vt opinor) id est, eno florente puellas, Quod memorant laticem pertusum congerere in vas. Quod tamen expleri nulla ratione potestur.* ad hoc dolium alludit Plaut. in Pseud. *in pertusum ingerimus dicta dolium. operam ludimus.*

AVDIAT LYDE SCELVS, &c.] Commemorata de Danaï filiarum supplicio fabula, hinc arripit occasionem Horat. huius puellæ, quam amat, à sæuitia, & contumacia deterrendæ, & ad facilitatem, ac benignitatem reuocandæ. Quemadmodum enim illæ omnes, quæ se in sponfos suos præbuerunt inhumanas atque immanes, pœnas luunt apud inferos suæ impietatis sempiternas: ea verò, quæ sponsum suum seruauit, meritis & sempiternis laudibus effertur: ita si Lyde contumacia & duritia sua examinabit amantem, dabit pœnas: si miserebitur, laudem immortalem comparabit.

ET INANE LYMPHÆ] & dolium aqua vacuum,

A cum, quamvis assidue impleatur, propterea scilicet quod pertusum est, & fundum non habet.

SERA QVE FATA] vel pœnas fataleis, sempiternas, & quas nulla mors sit terminatura: vel dic propriè *fata*: sera autem propter ea, quæ deinceps sequuntur, ut iam iam dicemus.

QVE MANENT CVLPAS ETIAM] Quod referatur, & quod pertineat, hoc *quæ*, ad puellane, an ad fata, non cuius notum est. Si ad puellas, sic videntur hæc verba explicanda, & declaranda: quæ puellæ Danaï manent culpas etiã sub Orco: id est, culpas sustinent sempiternas: nondum sunt culpa liberatæ, seu numquam culpa liberantur, ut pœnas sufferant sempiternas. Sin ad *fata*, quod Porphyrio innuit, idque indicavit mihi Passeratius, & ego magis probo, sententia erit aperta. hoc enim significat Horatius, Fata etiam sub Orco culpas manere: id est, post mortem culpas expectare, ne quis se morte, culpa simul & pœna liberatum iri confidat. Atque hoc modo locutum esse Ciceronem ille ostendebat, Philip. 2.

Cuius quidē tibi fatum, sicuti C. Curioni, manet: quoniam domi tue est, quod fuit illorum utriusque fatale. & M. Antonium in epist. quadam ad Hirt. & Cæsar. Si me rectis, ut spero, sensibus, euntem dii immortales adiuerint: viam libenter: Sin me aliud fatum manet, precipio gaudia suppliciorum vestrorum. Huius igitur loci hæc sententia videtur esse. Quæ fata manent culpas, &c. id est, sequuntur, & excipiunt, & expectant culpas etiam apud inferos. vide quæ annot. ad Od. 2. 8. lib. 1.

VNA DE MVLTIS] Atqui duæ viros suos servasse dicuntur, Hypermnestra, & Bebruce, ut scribit Eustathius in commentarijs ad Dionys. Alexand. Pindarus autem unam Hypermnestram nominat. *id. 1. Nem.* Neque verò Hypermnestra (inquit) mentem à recta ratione auersam habuit, quæ à fororibus suis dissentiens, sola gladium vagina tectum, clausumque continuerit. verba Pindari sunt hæc, *ἢ δ' ὑπερμνήστρα παρεπλάγηθην μόνῃ φερονὸν ἐν κολεῷ καταχρῆσαί εἰς ἄρας.* Quod autem Pindarus idem *id. 8. Πυθ.* quadraginta octo duntaxat Danaï filias numerat, cum fuerint quin quaginta, non est ea causa, quam affert Eustathius, quia duæ vitis suis pepercerint: sed illa, quam affert interpretes Pindari, quia cum eo loco Pindarus de filiarum collocandarum ratione & via, quam secutus esset Danaus, loquatur, duæ iam quodammodo viros erant nactæ. Amymone enim fuerat à Neptuno corrupta: Hypermnestram autem Lynceus amabat, illaque Lynceum: quam ei causam iustam visam esse aiunt, quam obrem viro suo parceret, cum existimaret sibi in eo viro, patris imperium negligere licere, quem sibi sua ipsa sponte legisset, non à patre quaesitum haberet. Etiam hoc traditum est, iccirco illam manē à viro suo abstinuisse, quod suæ virginitatis florem ab illo illibatam, atque intactum retinisset. Pausanias autem Corinthiacis narrat, illam à patre in iudicium esse vocatam: partim quod existimaret Lyncei salutem sibi periculosam esse: partim quod illa societatem facinoris aspernata, sibi, qui sua for, auctorque necis fuisset, invidiam, infamiamque iam conflatam auxisset:

C sed re diligenter, diuque vtrinque disceptata, fuisse absolutam.

FACE NVPTIALI] facibus nuptialibus. quinque enim faces sponsæ præferiebantur, ut scribit Plut. *ῥωμαϊκοῖς*: & quam ob rem quinque, præferrentur, rationes aliquot probabileis affert. Et M. Tull. in Cluentiana, quo loco Salsæ effrenatam libidinem exagitat, quæ genero suo nupsisset, numero multitudinis vititur, his verbis, *ὁ ἀυδαιανὴν σινγυλαρεν, non timuisse, si minus vim Deorum, hominumque famam, at illam ipsam noctem, faceis que illas nuptialeis? non limen cubiculi, &c.* Et Catull. in carmine de Iuliæ & Manlij nuptijs. *viden ut faceis Splendidas quatunt comas?* Tum Iulius Pollux commemorat *ἑξ ἑξ νυμφιαῖς*. id est, faceis nuptialeis, quas qui præferiebant, *ἑξ ἑξ* appellabantur. Æneas apud Virg. *Æn. 4.* significans se eo animo non venisse, ut cum Didone matrimonio coniungeretur, sic loquitur. *nec coniugis umquam Præteritæ das, aut hæc in fœdera veni.* Mater autem apud Græcos præferbat faceis in nuptijs filia, ut ex Iphigen. in Taur. Eurip. cognoscere licet. *Ἄγα. Χάρις πρὸς Ἄργος, παρδένος πειμνέλι. Κλυτμυ. Διπούσα πειμνέλις δ' ἀϊαχίδος φλόγα? Ἄγα. Ἐγὼ παρέξω σῶς, ὁ νυμφίοις σπείπει. Κλυτ. Οὐχὸ νῆμος ἔπης.* id est, Agam. proficiscere Argos, & virgines adorna. Clyt. relictae filia? at quis facem tollet? Ag. ego lumen præbebo, quod sponso decet. Clyt. non est institutum Græciæ. Festus. *Facem in nuptijs in honorem Cereris præferiebant, aquaque spargebatur nova nupta, sine ut casta, puraque ad virum veniret, sine ut ignem atque aquam cum viro communicaret.*

SPLENDIDE MEND.] laudabiliter, magnificè, gloriose mendax. Nam interdum mentiri laudabile & honestum est.

NE LONGVS TIBI SOMNVS] longum somnum, mortem intellige, ut sup. diximus ad Od. 24. lib. 1. *ibi. perpetuus sopor.* Atque iccirco mors ab Homero *παινηλεῖς* dicitur, hoc est, longum cubandi & quiescendi tempus præbens, *ὄδυσσ. γ. Μοῖρ' ὀλοὴ κατέλθοι παινηλεῖος θανάτιο.* id est, quem Parca mortis diu cubare finentis, aut facientis corripuerit. quod epithetum expressit Ovidius, *Longa quiescendi tempora fata dabunt.*

SCELESTAS] sanguine contaminatas, *μυαιφόνους.*

Falle] *λάτρευε*, late, effuge. sup. Od. 10. lib. 1.

SINGVLOS] separatim suum quæque lacerat.

MOLLIOR] mitior, humanior.

NEC INTRA CL. TEN.] neque te clausum tenebo, sed euadere, & periculum effugere sinam.

CLEMENS PEPERCI] id est, clementem me præbui in eo, quod tibi peperci. notauimus hoc loquendi genus ad Odam 8. huius lib. *ibi. Negligens, ne quæ populus, &c.*

NUMIDARVM] Numidas dicimus (inquit Festus) quos Græci Nomadas: sine quod id genus hominum pecoribus negotiatur, sine quod herbis, ut pecora, aluntur. Plinius li. 5. ca. 3. *Numidia Massanisse clara nomine, Metagonitis terra à Græcis appellata: Numida verò Nomades à permutandis pabulis, mapalia sua, hoc est domus plaustris circumferentes.*

A RELEGET] longe à patria remoueat. M. Tull. orat. post reditum. *nominatim alij compellabantur, alij rei citabantur, alij relegabantur.* translatione dixit Sat. ult. lib. 1. *Ambitione relegata te dicere possum Pollio.*

I, PET. QVO TE RAP. ET AVRÆ] siue terra, siue mari iter facere uoles, prospera, quantum potes. ὁ πι πιδες ἀγροί, καὶ ἀνεμοί, sic Eurip. Med. φεύγε, φεύγε, μήτε ναύην διπῶσ' ἀπὸ τῆς, μήτ' ὄρον πεδισθῆ. id est, fuge, fuge, neque naualem currum omittens, neque vehiculum pedestre.

MEMOREM] cuius memoria sit diuturna ac sempiterna. ut sup. Od. 13. lib. 1. *memorem notam.*

SCULPE QVEREL.] ita reperi scriptum in aliquot cod. manu scriptis, Vatic. & item Don. Fabr. Russardinis, Cleric. Nicot. non *scalpe*, quos secutus sum. nam *scalpere*, fodere est: quod ad hunc locum non satis quadrat: nisi translationem esse dicamus.

AD NEOBVLEN.

Ode 12.

B Eam Hebrai adolescentis amore captam inertia se, & desidia dedisse.

MISERARVM est neque amori dare ludum,

Neque dulci mala uino lauere: aut ex-

Animari metuentis patruæ verbera lingue.

Tibi qualum Cytheræa puer ales, Tibi telas, operosaq; Mineruæ Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebrai,

C Eques ipso melior Bellerophonte: Neque pugno, neque segni pede victus, Simul unctos Tiberinis humeros lauit in undis:

Catus idem per apertum fugientis Agitato grege cervos iaculari: & Celer arcto latitantem fruticeto excipere aprum.

MISERARVM EST] hæc Ode est παρρητικὴ, seu παρρησιαστικὴ, id est, adiuadendum & exhortandum comparata.

NEQVE AM. D. LVD.] neque amori indulgere. si loquitur Plaut. Barchid. ego dare me ludum meo gnato institui. ibid. sed nimum noto desidia ei dare ludum.

LAVERE] à verbo lauō is. sup. ann. ad Od. 3.

lib. 2. sic Lucr. vsurpauit sonere à sono is. libro 3. Scire licet non sincerum sonere, atque subesse Cæcum aliquem cordis stimulum. & item tēuere, fūlgere, &c. Eleganti autem & concinna translatione vsus dixit mala lauere uino, quasi de sordibus quibusdam loqueretur. tale est abstergere metum, dolorē, curam, agriuidinem animi. Suprà autem Od. 7. lib. 1. nunc uino pellite curas, ab eodem dictum est alia translatione. sic uini cadum dixit amara curarum eluere efficacem Od. 12. lib. 4.

AVT EXANIMARI] exanimari, metu scilicet. sequitur enim, metuentes pat. verb. sic Sat. 4. lib. 1. auidos uicinum funus ut agros Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit, &c. ex quo exanimatus participium, semper pro conturbato vsurpatur, ut notat Donatus ad illud Terent. in Andr. ibi tum exanimatus Pamphilus, &c. & ad illud. Hecyr. Quam propter exanimatum citius eduxi foras.

METVENTEIS PATR. VERB.] lingua patrua pro lingua patruū Horatianum. Sed cur metuitur lingua patrua, aut cur patruus ponitur pro obiurgatore acris & aspero? paucis expediam. Sciunt omnes, quanta vis sit πατρὸς φωνῆς: quæ procul dubio in patre erga filium multo maior est, quam in filio erga patrem, ut docet Aristot. lib. 8. de moribus ad Nicom. patruus autem, quamuis etiam ipse amet fratris filios: patrio illo, & immoderato affectu caret tamen. Itaque cum male uerum examinet omnis Corruptus iudex (ut ait Hor.) uerisimile est patrem incredibili illo in filium amore impeditum, multa errata filij præterire, ac dissimulare, atque adeo probare: quæ si quis alius cernat, ualde improbet, ac reprehendat: tanta est oculorum paternorum in peccatis filij lippitudo, seu potius cæcitas. At patruus, ut dixi, ab hoc impotente affectu liber, ac solutus, de fratris filiorum peccatis iudicat incorrupte. Ita si quid delinquunt, id acriter, & seuerè reprehendit, coërcet, & castigat, neque à se impetrare potest, ut uel mediocribus illorum peccatis facile concedat. Ex eo natum est, ut patruus pro seuo, & aspero reprehensore, seu castigatore ponatur. M. Tull. pro Cælio. Quis in reliqua uita mitis esset, fuit in hac causa pertristis quidam patruus, censor, magister. Idem ad Att. lib. 2. Cura, amabo te, Ciceronem nostrum. ei nos deos uidemur, id est, patruū. & Catull. in Gellium, Gellius audierat, patruum obiurgare solere, Si quis delicias diceret, aut faceret, &c. & Hor. Sat. 3. lib. 2. siue ego prauè, seu rectè, ne sis patruus mihi. & Sat. 2. c. iuld. libri. adde Iratum patruum, uicinos. Mitione illum Terentianum Æschini patruum excipio, lenissimum, & placatissimum: contra patrem Deameam durissimum, atque acerbissimum.

QVALVM] id est, calathum, ex quo quasillus: quo nomine est vsus M. Tull. Philipp. 2. Petrus Victorius lib. Var. lect. nono, cap. 17. admonet, hos uersus treis, qui deinceps sequuntur, ex Sapphone esse expressos, cuius hi sunt uersus, Γλαυκία μάτηρ ἔτοι δὴνα μὲν κρέκειν τὸν ἴσον Πότρω δαμῆισα παιδὸς, Παδινὰν δὲ Ἀφροδίταν, Nam sic emedo postremū, quorum hæc sententia est, Iucunda mater, non possiam ordiri telam, aut texere, amore pueri capta, Veneris teneræ opera, seu culpa.

A PVERALES] Cupido, quem poëta pennigerum, alisque instructum fingunt, talēque pingunt & pictores. libet autem mihi ad hunc locū, Eubuli cuiusdam versus ascribere de pennigero Cupidine venustissimos, ac facetissimos: quos profert Athen. lib. 13. Τίς γὰρ ὁ γραφῆς παρὰ τὸν αἰθρῶν ἄρα, ἢ κροπασίας ἔρωτ' ὑπὸ πτεροῖ, ὡς ἔδεν ἴδει πλὴν χελιδόνας γραφεῖν, Ἀλλ' ἴδ' ἄπειρος πῶν τρῶπων πῶν τῷ θεοῦ. Ἐστὶν γὰρ ἕτε κῆφος, ἕτε ῥάδιος Ἀπασταλῆσαι πρὸ φέροντι πῶν νόσον, Βαρύς δὲ κομιδῆ. πῶς αὖ οὐδ' ἔχει πέρα τοῦτο παρὰ μα, λῆρος, αὖ φησὶ ἐπε, quorum hæc ferè sententia est. *Quis hominum primus Cupidinem pennigerum pinxit, aut cera finxit? Vt nihil ille præter hirundines pingere didicerat, sed erat planè huius dei morum imperitus. Nam neque levis est, neque ad excutiendum facilis ei, qui hoc morbo affectus sit. Qui fieri igitur potest, ut alas habeat? mere nugæ.* Pinnatum Cupidinem Mercurio & Diana prima natum esse refert M. Tullius lib. 3. de nat. deorum. sic pinnigerum amorem appellat Lucretius lib. 5. *Denique nō huius item differre videtur, Inter equas ubi equus florenti atate iuuenens Pinnigeri sanit calcatribus ictus amoris? &c.*

D ὄδυσσ. lib. nescio quoto, ψυχὴ περὶ τοῦτο Χρύσειον σκῆπτρον ἔχων. id est, anima Tiresiæ, qui habebat aureum sceptrum.

BELLEROPHONTE] de Bellerophonte supra diximus ad Od. 7. huius lib. & 27. lib. 1. dicemus & ad Od. 11. lib. 4. nonnulla. is equo Pegaso vectus Chimeram superavit.

NEQVE PVGNO, NEQVE SEGNI] prastantissimus & pugil, & cursor.

NEQVE SEGNI P. v.] segni pede esset, si à quoquam cursu vinceretur.

SIMVL] simulatque, vt sæpe aliàs.

CATVS] catus iaculati, peritus iaculandi, seu acutus & ingeniosus in iaculandis, & configendis ceruis fugientibus. annotabitur hoc loquendi genus ad Od. 8. lib. 4. iam iaculati ceruos, pro configere ceruos iaculis, Horatio familiare, vt annotauimus sup. ad Od. 2. lib. 1. ibi, *iaculatus arceis.* Catus autem idem ferè valet, quod doctus, seu potius acutus, vt vult Varro. lege annot. ad Od. 10. lib. 1. ibi. *Voce formasti catus.* significat Horatius, hunc iuuenem esse etiam prastantem venatorem.

B OPEROSEQVE MINERVÆ STVD.] id est, studium lanificij. Nam cum omnibus artibus, atque operibus præsit Minerva, tum maximè lanificio. Oppianus lib. β. ἀλευτ. ad princip. Δῆρα δὲ πικτήσασαι, ἀναπύσασαί τε μέλαθρα, Φάρσα τ' αἰσῆσαι μίλων εὐάνθη καρπῷ Πάλλας ἐπιχθονίως ἐδιδάξατο. id est, ligna autem fabricari, & ædeis excitare, & vesteis tenui filo, seu lana conficere, Pallas homines docuit. & Homer. ὄδυσσ. η. de Phæacibus, αἷς δὲ γυναικῆς Ἴδον τεχνήσασαι, περὶ γὰρ σφίσι δῶκεν Ἀθηνῆν Ἐργα τ' ἐπίσασαι ποσειδάλλεα, καὶ φρένας ἐδάλας. id est, vt mulieres autem [sciunt Phæaces] telam texere. egregiè enim eis dedit Minerva pulchrorum operum scientiam, & bonam mentem, seu prudentiam, seu bonitatē. & Virg. de Camilla lib. 7. Æneid. *Bellatrix: non illa colo, calathifve Minerva Famineas Assucta manus.* idem lib. 5. *Olli serua datur operum hæudignara Minerva.* Tibull. lib. 2. *Atque aliqua assidue texitrix operata Minervam Cantat, & appulso tela sonat latere.* Alianus lib. 1. πικτήσασαι, ἀναπύσασαι, ἀναπύσασαι, καὶ ὑφαίνειν καὶ δῶρα ἐργάνης δαίμονος ἕτε ἴσασιν αἰφάλαγες, ἕτε εἰδέναι βύλλονται, id est, texendi aut artē, & munera deæ operosæ, seu opificis, neque sciūt ea bestiola, quæ phalanges nominantur, araneæ similes, neque scire volunt. Propert. lib. 2. de Penelope, *Coniugium poterat falsa differre Minerva, Nocturno soluens texta diurna dolo.* Expressit autē Horatius Græcum epithetum ἐργάνων. Palladem enim ἐργάνων δαίμονα appellant.

PER APERTVM FUGIENTEIS] per liquidum & purum campum, non siluis interseptum, aut arboribus consitum. sic autem hic dictum est *per apertum*, vt Oda 34. lib. 1. *per purum*: quamquam ibi subintelligatur, *calum.*

CEL. ARCTO LAT. FR. EXCIP.] celer ad excipiendum. excipere hic proprie positum. Nam hoc verbum venatorum est proprium. δέχεσθαι dicunt Græci. Homer. ἰλιάδ. δ. δίδεγμένος ἐν παροδοκίῃ Virg. in Palæmone, *Non ego te vidi Damonis pessime caprum Excipere insidijs?* Idem lib. 6. Æn. *Æmulus exceptura Triton (si credere dignum est) Inter saxa virum spumosa immererat unda.* tranflatum illud Ciceronis pro Roscio Amer. *Nimirum similiter arbitrantur isti bonorum emtores, vos hic taleis viros, sedere, qui excipiat eos, qui è suis manibus effugerint.* tale illud eiusdem, Catil. 3. *præsto esset ille, qui & fugienteis exciperet, & se cum his urbanis ducibus coniungeret.* Horat. epist. 1. lib. 1. *Excipiant que senes, quos in vinaria mittant.* Cæsar lib. 6. de vris, *sed assuescere ad homines, & mansuescere ne parvuli quidem excepti possent.* arcto autem aut certè, ne mentiar, partim arcto, partim arto scriptum reperimus in cod. Iann. Faër. tribus Vatic. ceteris omnibus, quos secuti sumus. nam vulg. habent alto: quod tamen non damno. videtur enim exprimere illud Homericum, βαδύλω ἐυλόχοιο. sic Homer. ἰλιάδ. de apro, ὁ δὲ τ' εἰσι βαδύλης ἐκ ἐυλόχοιο: ille autem exit ex alto fruticeto, seu loco dumoso, & arbusculis denso.

C LYPARÆI NITOR HEBRI] ex bona valetudine, & maximè ex bona corporis habitudine existit nitor: quamuis interdum etiam nitere dicantur ij, qui vnguentis delibuti sunt, vt supra diximus ad Od. quartam lib. 1. *nitidum caput.* nitor Hebræi autem positum pro Hebræo ipso ἀειφρασιώς, vt annot. supra Od. 5. huius lib. quod non videntes quidam, ordinem horum versuum temere pervertente conati sunt. sic Homer. ἰλιάδ. Ελθὼν γὰρ ῥ' ἐκείκασε βίη ἠρακλεῖν: id est, profectus autem eum malè accepit, seu vexavit virtus Herculis. &

AD FONTEM BLANDUSIAM. Ode 13.

Commendat eius amœnitatem.

O Fons Blandusie splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus:

A Cras donaberis hædo:
 Cui frons turgida cornibus
 Primis & Venerem, & prælia destinat,
 Frustrâ: nam gelidos inficiet tibi
 Rubro sanguine riuos,
 Lasciui suboles gregis.
 Te flagrantis atrox hora Canicula
 Nescit tangere: tu frigus amabile
 Fessis vomere tauris
 Præbes, & pecori vago.
 Fies nobilium tu quoque fontium,
 Me dicente canis impositam ilicem
 Saxis: unde loquaces
 Lymphæ desiliunt tuæ.

O FONS BLANDUSIÆ.] Blandusia est in Sabinis. quidam libri habent & hîc, *O fons Bandusia*, & in inscriptione, *Ad fontem Bandusium*.

SPLENDIDIOR VITRO] purior, liquidior, vel διαφανέστερος, καὶ διαυγέστερος, id est, perlucidior. *su præ Od. 18. lib. 1. fides perlucidior vitro.*

DVLCI DIGNE MERO] diximus ad Od. 1. lib. 1. veteres existimasse in omnibus aquis, fontibus, fluuijs, aliquid numinis inesse. ideo etiam fontibus sacrificabant, tamquam Dijs, quod hîc se facturum ostendit Horatius. Iam in sacris præter cetera, adhibebatur & vinum. Quidam tamen hunc locum aliter explicant: Putant enim significare Horatium vel aquam Blandusiæ fontis dignâ esse, quæ cum vino misceatur, vel fontem Blandusiæ dignum esse, qui vinum fundat pro aqua: vt apud Ouid. lib. 1. Meram. *Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant.* vel aquam ex hoc fonte mentem tantidem esse quanti vinum, & quasi *αἰνέσιον εἶναι οἴνου*: pretio & dignitate vino parem esse: hoc est, esse salubertimam. Ego autem nihil istorum probō.

NON SINE FLORIBVS] vel ad morem veterum refer, quo fonteis floribus inspergebant. Virg. Daphnide. *Spargite humum folijs: inducite fontibus umbras, Pastores. mandat fieri sibi talia Daphnis.* ibid. *Quis caneret nymphas, quis humum florentibus herbis Spargeret, aut viridi fonteis induceret umbra?* vel ad alium quo hostias floribus & fertis coronabant. VENEREM, ET PROEL. DEST. FRVSTRÂ.] constituit apud se quodammodo Veneri operam dare, & præliari cum alijs hædis, vt qui sitiam adultus. Frustrâ autem prælia & Venerem meditatatur, quia sanguine suo riuos tibi inficiet.

INFICIET] tinget, vt sup. Od. 6. *Infecit aquor sanguine punico.*

RUBRO SANGVINE] epithetum perpetuum, vt apud Hom. λευκοῖο γάλακτος, mel flauum, & similia. Idem Homerus tamen ferè semper αἷμα κελευθὸν & μέλαν αἷμα dicit, id est, nigrum sanguinem.

SVBOLES] sic legendum, non *soboles*. & ita ha-

bent libri manuscripti, idemque docent Festus, & Nonius Marcellus. lasciu autem gregis suboles, id est, hædus. Virg. Alex. *Florentem cuiusum sequitur lasciu capella.* Hor. Od. 15. huius lib. *Lasciuæ similem ludere caprea.*

TE FLAGR. ATROX HORA CANIC.] *Canicula* (inquit M. Tull. de diuinatione lib. 2.) in his locis, quæ nos incolimus, post solstitium exoritur, & quidem aliquot diebus apud Troglodytas (vt scribitur) ante solstitium. Sirium Græci nominant. de ea sic Arat. Τοῖος δὲ καὶ φερρὸς ἀειρομένη ὑπὸ νότῳ φαίνεται ἀμφοτέροισι κίων ὑπὸ ποσὶ βέλῃως, Ποικίλος, ἀλλ' ἔπειτα πφαζόμενος, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν Γαστέρα κυάνιος ἀειπέλλεται ἠδὲ οἱ ἀκρη Ἀστὴρ βέλῃται δ' ἀπὸ γένους, ὅς ῥα μάλα οὐρανόσφι, καὶ μὴ καλέου' ἀθροῦσι Σείριον, &c. id est (vt M. Tullius vertit) *Namque pedes subter rutilo cum lumine claret Feruidus ille canis stellarum luce resurgens: Hunc tegit obscurus subter præcordia vesper, Nec toto spirans rabido de corpore flammam, Æstiferos validis erumpit flatibus igneis. Totus ab ore micansiacatur mortalibus ardor.* Apud Hom. in. χ. Pri-

amus Achillem cum hoc astro comparat, idque pulcherrimè describit his verbis: Τὸν δ' ὀ γέρον Πρίαμος παρῶτος ἰδὲν ὀφθαλμοῖσι Παμφαίνοντ', ὡς ἀστὴρ ἐπεσιμνονοῖ πεδίοιο, ὅς ῥ' αἶτ' ὀπάρης εἶσιν. ἀρίζηλοι δὲ οἱ αὐγαὶ φαίνονται πόλλοισι κατ' ἀσπράσι νυκτὸς ἀμοργῶ, ὄντι καὶ ὀρίανος ἐπίκρησιν καλέουσι. λαμπρότατος μὲν ὄγ' ἐστὶ, κακὸν δὲ π σῆμα τίηκται, καί τε φέρει πολλὸν πυρρὸν δειλοῖσι βροτοῖσι: ὧς τὸ χαλλὸς ἔλαμπεν. id est, cum autem primus senex Priamus vidit vndique collucentem, vt sidus, in campum irruentem, quod auctunno existit: valde autem clarus eius fulgor inter alia sidera videtur nocte obscura: Quem Orionis canem cognomento nominant. Atque hoc quidem astrum clarissimū est: mala autem hominibus portendit, & morbos complureis mortalibus importat. Sic illius arma areafulgebant. Quos Homeri versus videtur his suis adumbrasse Virgilius lib. 10. *Eneid. Ardet apex capiti, cristisque à vertice flamma funditur, & vastos umbo vomit aureus igneis: Non secus, ac liquida signando nocte cometa Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor. Ille sitim, morbosque ferens mortalibus agris nascitur, & leno contristat lumine cælum.*

Vult igitur Homerus canem esse Orionis. alij autem non Orionis, sed Icarî, aut Erigonæ aiunt esse, eumque inter astra locatum propter hanc causam. Icarus Atheniensis genere, filiam habuit Erigonam nomine. hæc catulum alebat. Ille cum Bacchum aliquando hospitio accepisset, pro sua in eum liberalitate, vino donatus ab eo est, & vite. Iusserat autem Deus, cum illum hoc munere remuneraretur, vt beneficium acceptum cum alijs hominibus communicaret. Itaque cum terras obire ac peragrarè, dei erga se beneficium prædicans inciperet, ac iam ex vrbe exisset, canemque Erigonæ vnâ secum haberet: bubulcis quibusdam, qui primi ei in agro occurrerant, vinum dedit. quo illi immoderatè hausto, altissimo somno oppressi sunt. Experrecti autem cum arbitrarentur sibi ab Icaro venenum esse datum, eum interemerunt. Canis ad Erigonem reuersus, voce & latratu, quæ accidissent, ei indicauit. Illa, re comperita, suspensio vitam finijt. Morbo autem terribissimo

A mo & pestilenti Athenis orto, Athenienses ab oraculo admoniti Icarum & Erigonam diuinis, iisque sollempnibus atque anniuersarijs honoribus affecerunt & venerati sunt: atque ita illi in cælo locati, & in astrorum numerum ascripti sunt: Icarusque, Bootes: Erigona, Virgo sunt appellati: Canis nomen suum retinuit. Neque verò me fugit, Canem Icarum à nonnullis *αρκύρια* existimari, eundemque Sirium. Atque ita M. Tull. in Arato. Horatius ad Od. 17. lib. 1. *Hic in reducta valle Canicula Vitabis æstus.*

NESCIT TANGERE] nescit, id est, nequit, seu non potest tangere: propterea scilicet quòd illex ijs faxis, vnde nasceris, insita, suis frondibus, ac ramis feruidos abs te solis excludit ictus, vt idè alibi loquitur.

FRIGVS AMABILE] *διασολή*. est enim aliquod frigus naturæ inimicum & mortiferum. vt Saty. 1. lib. 2. *ô puer, vt sis Vitalis metuo, & maiorum ne quis amicus Frigore te feriat.* Præbes igitur frigus am. pec. vago, id est, vt loquitur Oda 17. lib. 1. De fendis ætatem pecori vago, nempe ouibus & capellis. sic enim de Lucreti: *Et igneam defendit ætatem capellis vsque meis.* Sic & Virgil. *Melibus Muscosi fontes, & somno mollior herba, Et que vos raris viridis tegit arbutus umbra, Solstitium pecori defendite: iam venit æstas Torrida.* idem Alex. *Nunc etiam pecudes umbras, & frigora captant.*

PRÆBES] *σπυγγα*, sufficis, *σπυγγα*. hoc enim significat verbum præbeo. vsus est sup. Od. 6. lib. 2. *Ver ubi longum, tepidâsque præbet Iupiter brumas.* & Od. 14. lib. 4. *Te copias, te consilium, & tuos Præbente Diuos.* & Saty. 1. lib. 1. *Nescis, quid valeat nummus? quem præbeat vsus?* Od. xi. li. 4. *Et exemplum graue præbet ales Pegafus.* epist. ad Numicium lib. 1. *chlamydes Lucullus, vt aiunt, Si posset centum scene præbere, rogatus, Qui possum tot? ait.* Sat. 6. lib. 1. *aita Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.* epist. ad vill. lib. 1. *Nec vicina subest, vinum præbere taberna Que possit tibi.* sic Lucret. lib. 1. *Dadala vellus Vnde alit atque auget, generatim pabula præbens.* Idem lib. 5. *Pabula visa feris præbebat dentibus haustus.* & lib. 6. *Et multis alijs præbet regionibus æquor Vilitatè opportunam stientibus nautis.* Plautus Rud. *Ne ihermopolium quidem vllum instructum hodie ita falsam præbet potionem, & frigidam.* idem in Menæchm. *quando ego tibi ancillas, penum, lanam, aurum, vestem, purpuram bene præbeo.* idem Curcul. *Nam & operam mihi, & pecuniam bene præbui.* & Terent. in Heauton. *nolunt crebro conuiniari: præbent exiguè sumtum.* Idem in Phormione. *ea qui præbet, non tu hunc habeas planè presentem Deum?* in Hecyra. *Nihil apud me tibi defieri patiar, quin quod opus sit, benigne præbeat.* Tibull. li. 2. *Illi selectos centent præbere colores: Africa Puniceum, purpureumque Tyros.* ibidem. *præbebat apertè Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.* Sallust. coniur. Catilinæ. *Nam vt cuiusque studium ex ætate flagrabat, alijs scorta præbere, alijs canes atque equos mercari.* ibid. *si voluptatibus vestris otium præbere vultis.* Virgil. Georg. 3. *inbeo frondentia capris Arbuta sufficere, & flumios præbere recenteis.* M. Tull. epist. ad Q. Frat. lib. 2. *reliqua singulorum dierum scribemus ad*

te, si modo tabellarios tu præbebis. idè de nat. Deor. lib. 2. *aër cali tenuitate & calore temperatus vitalè & salutarem spiritum præbet animantibus.* Idem in orat. pro Rosc. Amerino. *cibaria vobis præberi videmus.* Hirtius de bello Alex. *quod vtrumque palus large præbere poterat.* idem ibid. *seruos præterea puberes armauerant, quibus domini locupletiores vitum quotidianum, stipendiumque præbebant.* Potest etiam dici præbere idem valere, quod *παρέχειν*. ex quo parochi, qui legatis & magistratibus ligna, falem, & similia præbebant. Horat. Saty. 5. lib. 1. *Proxima Campano ponti qua villula, tectum Præbuit, & parochi, que debent ligna, salèque.* ibidem. *Murenâ præbente domum, Capitone culinam.* Sat. 4. *Præter eum, qui præbet aquam.* sic Plaut. Aulular. *Neque ligna ego vsquam gentium præberi vidi pulchrius, Ita omnes exegit foras, &c.* quibus verbis io cans Congrio coquus significat, omnes coquos ab Euclione fuste esse exactos, atque eiectos.

FIES NOBILIVM TV QVQVVE] tu quoque ascriberis in numerum nobiliū fontium meis carminibus, quibus ilicem, ex qua tua aqua defluit, saxo innatam, immortalitati consecrabo.

LOQUACES] cum murmure labentes: cum murmure trepidantes. sic enim loquitur epist. 10. lib. 1. *Quam qua per pronum trepidat cum murmure riuum.*

DESILIVNT] ex loco superiore labuntur, defluunt, decurrunt. hoc totum autem *loquaces defiliunt*, fortasse poetæ Græci dicerent *καταδύοι*, seu *καταπίπτουσι*. tale est illud ex Oda 16. epod. *montibus altis Lenus crepante lympha defilit pede.*

AVGVSTI LAVDES.

Ode 14.

HERCVLIS ritu modò dictus, ô plebs,

Morte venalem petiisse laurum,

Cæsar Hispana repetit Penateis

Victor ab ora.

Vnico gaudens mulier marito

Prodeat iustis operata diuis:

Et soror clari ducis, & decora

Supplice vitta

Virginum matres, iuuenumque nuper

Sospitum. vos ô pueri, & puella

Iam virum experta, malè nominatis

Parcite verbis.

Hic dies verè mihi festus atras

Eximet curas: ego nec tumultum,

Nec mori per vim metuam, tenente

Cæsare terras.

I, pete vnguentum, puer, & coronas,

1 *Et cadum Marsi memorem duelli:
Spartacum si quâ potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & arguta properet Neera
Myrrheum nodo cohibere crinem.
Si per inuisum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus,
Litium, & rixâ cupidos proterua.
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta,
Consule Planco.*

HERCVLIS RITV] Quemadmodum Hercules grauissimis ærumnis exanclatis, seu exantlatis, plurimisque susceptis laboribus, atque aditis vitæ periculis, vt hominum generi otium ac tranquillitatem compararet, in cælum vocatus est: sic Augustus gloriofissimam deuictis hostibus victoriam in Hispania consecutus, in Italiam saluus reuertitur. De Hercule sup. ad Od. 3. huius libri.

B MORTE VENAL.] Oda 16. lib. 2. *non gemmis, neque purpura ve-Nale, nec auro.*

LAVRVM] frondem felicem, qua coronabantur victores, & triumphaturi.

VNICO GAVDENS] vni nupta, vnôque contenta matrona, hoc est, casta, & pudica.

OPERATA] operari & facere pro sacrificandi verbo vsutpant Latini, vt *πέλει* Græci ἐπι τῷ θύειν. quod docet Athenæus lib. 14. Virgil. Georg. 1. *leuis operatus in herbis.* Tibull. lib. 2. eleg. 5. *Tunc operata Deo pubes discumbet in herba, Arboris anti-que qua leuis umbra cadet.* alioqui operari propriè, opus facere est, seu operam in aliqua re ponere. Virgil. Æneid. 3. *Connubijs, aruisque nouis operata iuuentus.*

IUSTIS DIVIS] dijs patrijs, & consuetudine, atque vsu receptis, plerique libri veteres habent, *iustis operata sacris.*

C ET SOROR CLARI DVCS] Octauia, quæ M. Antonio nupsit.

ET DEC. SVPL. VITTA VIRGIN. MATR.] & femina natu grandes supplici vestitu cultæ, atque ornata. Virgil. Æneid. 7. *Præferimus manibus vittas, ac verba precantum.*

SOSPITVM] qui è bello salui redierunt.

IAM VIRVM EXPERTÆ] nuptæ. contra Oda 11. sup. *Nuptiarum expers.*

MALE NOMIN. PARC. VERB.] id est, ἐπιμαίνω, ἐπιμαίνω φωνεῖν, ἢ σιγᾶν, fauete linguis, vt loquitur Od. 1. huius lib. sed ne cui sit mirum, me scripturam vulgatam, *male ominatis*, immutasse, & *male nominatis* reposuisse, primùm testificor, me in octo libris manuscriptis, Don. Faër. Tornef. Vrl. quattuor Vaticanis, & item alijs hanc re perisse sine vlla litura expressam: deinde cum de ea ad Gabr. Faënum retulisset, is hortatus est me, atque ad eò mihi auctor fuit, vt eam sequeretur tamquam veram, & incorruptam. Nunc si quis

D ex me huius scripturæ rationem quæret, ego dubitanter & singultim respondebo, videri mihi Horatium vocem *δυσώνυμος* exprimere voluisse: & quemadmodum illi *δυσώνυμος* dicunt, sic poëtam nostrum verba malè nominata: id est, turpia, seu potius mala verba, dixisse. Notum est autem olim imperari solitum esse, vt rebus diuinis, quæ publicè fierent, fauerent linguis, id est, bona verba loquerentur, & à malis verbis, seu malis nominibus abstinere. Præterea, vt scribit M. Tull. li. 1. de diuin. *cum imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus qui hostias ducerent, eligebantur, & consules in dilectu obseruabant, vt primus miles fieret bono nomine.* Credibile igitur est, fortasse Horatium eadem ratione dixisse *verba malè nominata*, quæ ratione diceremus hominem malè nominatum, seu mali nominis: hominè vel verba malè nominata pro malis nominibus posuisse.

ATRAS EXIMET CVRAS] sic Od. 1. huius lib. *Post equitem sedet atracura.*

TENENTE CÆSARE TERRAS] κρατῶντος τῆς γῆς. terrarum imperium obtinente.

I, PETE VNGVENTVM] adhibebant elegantiores homines in conuiujs vnguenta & coronas. sup. Od. 7. lib. 2. *funde capacibus Vnguenta de conchis, quis vdo Deproperare apio corōas, Cur at ve myrto?* Anacr. *Ἐμοὶ μέλει μύροιςι κατασπέχειν ὑπὸ τῆλυ, Ἐμοὶ μέλει πόδιςι κατασπέχειν κάρνια.* quibus versibus significat Anacreon, sibi curæ esse vnguentis cæsariem madefacere, sibi curæ esse rosas caput coronare.

ET CADVM MARSII MEM.] cadum, qui iam tum fuerit in cælla cõditus, cum bello Marsico Italia arderet. Dicitur est autem Marsicū bellū (inquit Strabo libro 10.) ab ijs, qui defectionis illius auctores ac principes fuerunt, maximè que à Propedio Marforum duce. quamquam initium belli à Picentibus esse natum tradit Liuius, quibus cum vnà defecerant à populo Romano Marsi, Peligui, Marrucini, Lucani, Samnites, cuius defectionis causa ex eo nata est, quòd cum se cõmunionem ciuitatis ac libertatis cum populo Ro. cõiungi postulassent à senatu, populòque Ro. id nõ obtinuerant. Necessè verò est hoc vinum, vetus admodum fuisse, cum bellum Marsicum conflatum sit L. Iulio Cæsare, & Rutilio Lupo Coss. à quo tempore vsque ad M. Lollium, Q. Æmiliū Lepidum, quibus Coss. annum ætatis suæ agebat Horatius quadragesimum quartū, si rationem inire voles, LXX. anni intercedunt. Cadus autem, ne quis erret, & Græca vox est, & Græca mensura. Est enim à verbo *καθεῖν*, quod est *καρπεῖν*, id est, capere. idem autè valent, cadus, metretes, ceramium. Hefych. *καθός ἐστὶν κεράμιον*, id est, cadus est ceramium. Iam ex Dioscoride licet intelligere, metreten & ceramium re idem esse: ex Plinio, metreten & cadum. Quærat aliquis, si hæc tria, nomina Græca sunt, & mensuræ Græca nomina, quæ vox, & quæ mensura Latina eis pariter respondet? nulla, quod sciam: nisi forte amphora, aut (quod idem valet) quadrantal: quæ tamen mensura, vt docet Festus, octo & quadraginta sextarios capit. At metretes, vt tradit Nicandri interpres, duos & septuaginta sextarios continet. Quare amphora Romana, seu qua-

A quadrantal, tertia fere parte minus cōtinet, quàm cadus, aut metretes, aut ceramium: quæ proximæ mensuræ, amphoram, & vnam, seu tres vnas capiunt: amphora autem duas vnas duntaxat aut certè paullo plus.

SPARTACUM] Bellum seruile, quòd Chryso & Spartaco ducibus cum populo Romano gestū est, anno fere decimo sexto post Marficum, ortum est, L. Licinio Lucullo, & M. Aurelio Cotta. Coss. De Spartaco sic Athen. libr. 7. καὶ Σπάρτακος δὲ ὁ μονομάχος ἐκ Καπύης πόλεως Ἰταλικῆς ἀποδράς καὶ τὰ μεθόρια Ἀττικὰ, πολὺ πλῆθος ἀποστήσας οἰκετῶν (ὡς δὲ καὶ αὐτὸς οἰκέτης, θράξ γένος) κατέδραμε πᾶσαν Ἰταλίαν, χρόνον ἐκ ὀλίγου, πολλῶν δόλων καὶ ἐκάστην ἡμέραν συρρέοντων ὡς αὐτὸν. καὶ εἰ μὴ ἀπέθανεν ἐν τῇ πρὸς Δικίνου Κράσσου ἀρραβιάσει, ὅ πόν τοχόντα αὐτὸν ἰδρῶτα πῆς ἡμεδαπῆς παρέρχεν. quibus ex verbis (ne verbum verbo reddamus) intelligere licet, hunc Spartacum seruum & gladiatorem, & genere Thracem fuisse, totamque Italiam diu populatum esse, maiore in dies seruorum multitudine ad eum confluente: & nisi in eo prælio, quod aduersus Crassum commisit, occubuisset, magnū in discrimen rem Romanam fuisse venturam. Plu-

B tarchus autem in Crasso scribit, quamuis in ea pugna, quæ aduersus Spartacum pugnata est, Crassus (cui id bellum fuerat mandatum à senatu) sese fortissimè gesserit, suumque ipsius corpus periculo obtulerit: illius victoriæ tamen gloriam Pompeio esse quæsitam, atq; ascriptam, propterea quòd eos, qui è prælio aufugerant, exceptos Pompeius interfecerit: ita vt ad senatū scripserit, Crassum quidem aperto Marte vicisse fugitiuos: se autem belli reliquias sustulisse, & (vt ait Plutarchus) τὸ πολέμου πῦρ ῥίζαν ἀνιρηκέναι, id est, belli radicem excidisse.

SPART. SI QVA, &c.] si qua testis, seu si quis cadus effugere potuit Spartaci, & fugitiuorum manus, totam Italiam suo arbitratu percurrentiū ac vastantium. Sed videtur non posse ferri hæc explicatio, si qua testis: id est, si aliqua testis: alioqui erit trochæus, seu tribrachus pro dactylo, quæ πρότιν- quæ enim recti casus, breuis est syllaba. Dicendum igitur est, vel hic legi debere, si qua pro si qua. quod quibusdam placet: vel si seruetur lectio recepta, si qua, quæ hic præter naturam, longum fieri: aut, quod magis probo, si qua, positum esse pro, si qua parte, seu potius, si qua ratione, vt apud Virg. lib. 1. Æn. princip. Si qua fata sinant. quamquam Carisius lib. 2. si qua vult esse positum apud Virgil. pro si quo, hoc est, si quo modo: quemadmodum & lib. 6. in extr. si qua fata aspera rumpas, Tu Marcellus eris. non dissimile est illud eiusdem, Palam. Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses. Non desunt qui sic explicant, Spartacum si qua, &c. id est, si vinam in aliqua testa conditum, potuit Spartacum fallere: vt vox cadus subintelligatur, & iungatur cum verbo potuit, & pro vino posita intelligatur: quæ testis autem sint sexti casus, pro in aliqua testa. quod mihi nullo modo placet. Non est autem dubium, quin, quem cadum paullo antè dixerit, hic testam appellet. hoc tantum interest, quòd testa materiam declarat, cadus mensuram.

FALLERE] λαθάνειν, latere, vt sæpius iam dixi.

DIC ET ARGVTE PROPERET, &c.] D dic & Neara, vt properet colligere crinem nodo. id est, religare comam in nodum. tale est illud Ode 11. lib. 2. dic age cum lyra Maturet in comam Lacene More comam religata nodum.

MYRRHEVM] subhauum: vel myrrhei coloris: vel myrrhino vnguento delibutum. Tibull. lib. 3. eleg. 4. Sullabat Tyrio myrrhearore coma. Propert. lib. 1. An quid Oronthea crineis persunderet myrrha? inuat repetendum ἀπό κωνδ.

NODO COHIBERE] colligere, seu religare in nodum. sup. Od. 19. lib. 2. d. in nodo coercere.

LENIT ALBESCENS ANIMOS, &c.] coniungenda sunt hæc, animos, litium & rixæ cupidus, vt significet πόν θυμὸν. canities (inquit) & ætas ingrauescens me mitiorem & placidiorem reddidit. Atqui facit nos amariore senectus: & senes sunt iracundiores vitis, vitio ætatis: & odiosa est omnis in imbecillo corpore offensio. Itaque pueri, senes, mulieres maximè sunt iracundi. Respondeo senes, quidem, vt & mulieres, & pueros, esse admodum iracundos: sed tamen quia sunt imbecilli, iram continent: aut si non continent, frustra irascuntur: at viri & iuuenes irati, sui doloris continuo pœnas expetunt, & manu, vi, ferro, iniuriam acceptam vlciscuntur.

CALIDVS IUVENTA,] epist. ad Pison. florente iuuenta Fernidus: id est, iuuenis: quem Graeci vno nomine αἰζὼν dicunt, quasi αἰετὸν: id est, semper feruentem. Profert hunc locum Seruus, ad illum Virg. Æn. 5. Tum verò exarsit iuueni dolor.

CONSULE TVLLO] L. Volcatio Tullo, id est, anno ab vrbe condita 1060. quo tempore annum ætatis suæ agebat circiter xxxi. si verum est eum natum esse L. Aurelio Cotta, & M. Manlio Torquato Coss. quod quidem de se ipse testatur Od. 12. epod. Tu vna Torquato mone Consule pressameo.

IN CHLORIM, seu Chloridem.

Ode 15.

Vt saltem vetula, nequitia & libidini
modum constituat.

VXOR pauperis Ibici,
Tandem nequitia fige modum tuæ
Famosisq; laboribus.

Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.

Non, si quid Pholoën satis,
Et te, Chlori, decet. filia rectius
Expugnat iuuenum domos,

A *Pulso thyas uti concita tympano.*
Illam cogit amor Nothi
Lasciuæ similem ludere caprea.
Te lana prope nobilem
Tonsa Luceriam, non citharæ, decent,
Nec flos purpureus rosæ.
Nec poti vetulam face tenus cadi.

VXOR PAUP. IB.] hanc Oden veteres norant esse mempticen: id est, ad reprehendendum comparatam.

NEQVITIAE FIGE MODVM TVÆ] constitue modum tuæ libidini, tuæque incontinentiæ. sic loquitur M. Tullius paradoxo 3. in extr. *Etiã ne in minimis rebus? Etiã: siquidem rerum modum figere non possumus: animorum tenere possumus.* quidam libri veteres habent *pone modum:* in his Torn. & Iann. & Danielis Aurelianensis, & Nicotian. & Ruffard.

B FAMOSISQVE LABORIBVS] Venereis & meretriciis. famosus enim semper turpitudinem significat, ut huius lib. Od. 3. *Famosus hospes.*

MATVRO PROP. DES.] id est, de line mortimaturæ iam propinqua, id est, anus decrepita, define, inquam, inter virgines & puellas iocari, & ludere.

INTER LVDERE VIRGINES] ludere inter virgines. vide annot. ad Od. 7. libri 2.

ET STELLIS NEVLAM, &c.] id est, & te vetulam, atque aridam puellis teneris, atque ætate florentibus admiscere.

CANDIDIS] id est lucidis. nam ut tenebræ nigra: ita lux, candida est.

PHOLOËN] puellam, filiam tuam.

EXPVGNAT IVVENVM DOMOS] non quod iuuenum foreis manibus, aut saxis effringat, sed quod mulieris forma, & flos ætatis, hastarum & gladiatorum instar, viros etiam fortissimos & constantissimos labefactet ac prosternat. Testem huc producam locupletem Anacreontem, *Νικῆ δὲ καὶ σιδῆρον, καὶ πῦρ καλὴ πρὸς ἔσση.* id est, mulier formosa ferrum & ignem superat. Quod si quis contendet, hanc Pholoën reuera amore stimulatam, & concitatam vltro ad iuuenum foreis cucurrisse, & in eas irrupisse, non pugnabo. & fortasse hæc sententia verior est.

PVLSO THYAS VTI, &c.] thyadi similis, pulsu tympani exaudito, furore concitata. sunt autem thyades Bacchi sacerdotes, quæ aliis nominibus manades, Bassaræ, & Bassarides, Bacchæ, &c. appellantur.

LVCKERIAM] oppidum Apuliæ, circa quod lanæ optimæ tondebantur. aiunt etiam in hoc oppido templum fuisse Mineruæ consecratum: cui deæ lanificium curæ est. decet (inquit) te colus, & fufus, & radij, & lanificium.

AMOR NOTHI] amor, quo Nothum deperit.

NEC POTI VETVLAM, &c.] nec te decet cados vsque ad facem exhaurire: sed puellas nem

pe impudicas, ut Od. 36. lib. 1. *Neu multi Damalis neri Bassum Threicia, &c.* Nam faminis, & matronis Romanis nefas erat omnino vinum gustare. Scribunt Plutarchus, Valerius Max. & Athenæus. Athenæi verba sunt hæc lib. 10. ex Polybio, *Παρά Ρωμαίους δὲ (ὡς φησὶ Πολύβιος ἐν τῇ ἕκτῃ) ἀπιρρηταὶ ζωαζὶ πίνειν οἶνον. τὸν δὲ καλούμενον πάσσον πίνεσι:* id est, apud Romanos autem (ut ait Polyb. lib. 6.) interdictum est mulieribus vini potu. vinum autem ex vuis passis bibunt. Idem tradidit & Valerius Maxim. lib. 2. cap. 1. bibere autem face tenus, proverbium olet. sic loquuntur & Græci. Lycida quidem ille apud Theocr. in Thalyssiis, dicit se potaturum labris vsque ad facem impressis. *Αὐταῖσι κλινασσι καὶ ἐς πρὸς χείλος ἐρείδων.* cod. Rain. Card. habet *Sed poti.* non probo. Sed non dissimulabo, in vno Codice Vaticano & Faern. meminisse me scriptum videre Romæ, *vetula:* & item hinc in Gallia reperi in vno Ruffard. & vno Nicotiano: ut scilicet cohæreat cum voce *face:* atque ita intelligamus hoc sentire Horatium, non decere hanc anū vini veteris amphoras vsque ad facem exhaurire. Omnino vocem *vetulam* retineo, ut multo pluriū librorum manu scriptorum auctoritate confirmatam: neque tamen, *vetula* damno, si cui probabitur magis. quod fortasse verum & rectum est.

AD C. MÆCENATEM.

Ode 16.

Se contentum esse sua sorte: hac autem affectione animi vitam beatam constare.

I *INCLVSAM Danaën turris ahenea,*
Robustæq; fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris:

Sinon Acrisum, virginis abditæ

Custodem pauidum, Iupiter & Venus **F**
Risissent: fore enim tutū iter, & patens,
Conuerso in pretium deo.

Aurum per medios ire satellites,

Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argiui domus, ob lucrum

Demersa exscidio. diffidit urbium

Portas vir Macedo, & subruit amulos
Reges muneribus. munera nauium
Sæuos illaqueant duces.

Crescentem sequitur cura pecuniam,

Maiorūque fames. iure perhorru
Latè conspicuum tollere verticem,

Mæcenat,

A *Mæcenæ, equitum decus.*
Quanto quisque sibi plura negauerit,
Adiis plura feret. nil cupientium
Nudus castra peto: & trās fuga, diuitiū
Parteis linquere gestio,
Contemta dominus splendidior rei,
Quā si, quicquid arat impiger Appulus
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Pura riuus aquæ, siluâque iugerum
Paucorum, & segetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africa
Fallit sorte beator.
Quamquā nec Calabria mella ferūt apes:
Nec Lastrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi: nec pinguia Gallicis
 B *Crescunt veller a pascuis:*
Importuna tamen pauperies abest:
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parua Cupidine
Vectigalia porrigam,
Quām si Mygdoniis regnum Halyattici
Campis continuem multa petentibus
Desunt multa, benè est, cui deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

INCLVSAM DANAEN] Acrisius consulto deliberis masculis, si quos filia sua pareret, oraculo, responsum tulit, se ab eo, qui è filia sua nasceretur, interfectum iri. Hoc igitur metuens, exstructo sub terra aereo thalamo (de quo Pausanias Corinthiac.) Danaen acerrima custodia septam tenebat. Verum tamen illa (vt tradunt nonnulli) à Præto pattuo corrupta est. ex quo dissidium inter fratres implacabile natum est. Alij autem scribunt (atque hæc opinio magis vulgata, & probata est) Iouem in aurum conuersum, per impluuium in sinum Danaæ influxisse, & cum ea rem habuisse. quam opinionem sequitur & Pindarus Pyth. carmine duodec. υἱὸς Δανάας, τὸν δὲ τὸ χρυσὸν φάμεν αὐτοῦ ῥύτιον ἔμμεναι. Danaæ filius, quem ex auro sua sponte fluente natum esse dicimus. ex eo concubitu Perseus natus est: de quo Hom. il. ξ. Οὐδ' ὅτι περ Δανάης καλλιφύρα Ακρисиῶνις, Ἡ τέκε Περσῆα πάντων ἀριδείκλον ἀνδρῶν. id est, Neque cum amaui Danaen formosam Acrisii filiam: Quæ Perseum peperit omnium virorum clarissimum. Hic Gorgonis caput, cuius aspectus homines in lapides vertebat, abscidit. Pindar. Pyth. εἰδ. 1. ἔπεφνεν τὴν γοργόνα, &c. sed idem Pindarus, quæ de auro & Danaæ dicuntur, videtur in carmine sexto Isthmiorum ad Alcmenam transtulisse. Quarit enim

ex Thebis, quo maximè tempore lætitia affectæ sint: vtrum cum capillatum Bacchum genuerunt, an cum intempesta nocte optimum, & maximum Deorum, aurea niue stillantem, in Alcmenæ Amphitryonis vxoris sinum, complexumque venientem, vt Herculem procrearet, acceperunt? an, &c. Verba Pindari sunt hæc, quæ quidem ad hunc locum pertineant: ἢ χρυσὸν μεσονύκτιον νιφόντα δέξαμενα τὸν φέρτατον θεῶν ὅπου Ἀμφιτρυῶνος ἐν θυρεῶσι τειχεῖς ἀλοχὸν μετῆλθεν Ηρακλείου γοναῖς. tabula autem picta illa, quam spectabat Chærea in Eunuchis, non significabat, Iouem sese in aurum conuertisse, sed in hominem conuersum, imbrem aureum in Danaæ gremium demississe, ac per alienas tegulas, & per impluuium fucum factum mulieri venisse clanculum. Attingit & Sophocles in Antigone hanc Danaæ fabulam his verbis: ἔλα καὶ Δανάας ἑρῆμιον φῶς Ἀλλάξαι δέμας ἐν χαλκοδέτις αἰλαῖς κρητομένα δ' ἐν πυλῶνι βαλάμω κατ' ἔχθη. id est, Etiam Danaæ corpus potuit ætheris lucem cum tenebris mutare, & delituit in Thalamo subteraneo inclusa, &c. significat autem Danaæ fabula, nullam esse faminam vsque adeo pudicam, quæ auro expugnari non possit.

TURR. A HENEA] Soph. αἰλαῖς χαλκοδέτις appellat. profert hunc locum Seru. Georg. 3.

ROBUSTÆ QVE FORES] & solidissimæ, ac validissimæ fores munierant satis.

NOCT. AB ADULT.] id est, satis munitam, ac tutam reddiderant aduersus adulteros nocturnos. sic loquuntur boni scriptores. Lucret. lib. 3.

Quod si forte ideò magis immortalis habedat, Quod latialibus ab rebus munita tenetur, &c. lege annot. ad Saty. 1. lib. 2. Tutus ab infestis latronibus?

ADULTERIS] amatoribus, corruptoribus. adulter & adultera dicuntur, quia & ille ad aliam, & hæc ad alterum se conferunt. Festus.

FOR ENIM TUTVM ITER, &c.] Iupiter, & Venus Acrisii patris anxiam illam, & nimis diligentem custodiam deriserunt. sciebant enim aditum ad Danaam, facilem, & expeditum futurum conuerso in aurum Ioue.

IN PRETIVM] in aurum, aliter epist. 17. lib. 1. Et decus & pretium recte peti experiens vir. & epist. 16. eiusd. Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat Seruus: habes pretium. loris non vreris, aio. & Od. 24. huius lib. Et peccare nefas, aut pretium est mori. Nam veteres pretium pro mercede, & præmio vsurpabant.

AVRVM PER MED. IRE SATELL.] M. Tull. pro cæmio actionum Verri. Verrem, qui suos iudices corrumpere cogitabat, omnemque salutis rationem in sola pecunia collocabat, ita disputantem inducit: nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. Quod autem hic auro tribuit Horatius, idem argento Sophocles in Antigone. neq; sanè quicquam refert de vtro metallo verba fiant, cum vtroque sermone significant scriptores quantum valeat pecunia. verba Sophoclis hæc sunt: ἔδεν γὰρ ἀνθρώποισιν οἶον ἀργυρὸς καὶ τὸν νόμον ἔβλασε. τοῦτο καὶ πόλις Πορθεί. Τὸ δ' αὖδρας ἔξαινετο δόμων. Τὸ δ' ἐκείδασται, καὶ ἀποβλάσσει φρένας Χριστὸς

A *πρὸς ἀργεῖα παραγματοῖ ἱσαδαι βροτῶν Πανουργίας δ' εἰ-
δειξεν ἀνθρώποις ἔχειν. Καὶ παρὸς ἔργα δυσσεβείαν εἰδέναι.*
quorum veruum hæc ferè sententia est, Nihil est,
vnde talia mala nascantur, qualia ab argento. Hoc
vrbeis euertit: hoc viros è suis sedibus exturbat:
hoc dedocer & deprauat bonas mentes, & ad res
turpeis tradit: hoc versutias & fallacias homi-
nibus tradit, vt eas licentia comprehendant, &
& omnem impietatem discant.

ET PERRVMP AMAT SAXA] amat, id
est, solet, vt sup. Od. 3. lib. 2. *Vmbra hospitalem
consociare amant.* sumtum est autem hoc genus
loquendi à Græcis. exemplum ex Platone ad il-
lum locum protulimus. Accedat nunc & ex So-
phocl. in Antigone: *φιλεῖ γὰρ τὸ πῶ καὶ ταύτη ῥέπειν.*

B *CÓNCIDIT AVG. ARG.] Amphiarai fabu-
lalis est. Amphiarus augur Eriphylam Talai
filiam duxit vxorem. Huic cum forte cum Adra-
sto nescio quid controuersæ fuisset, iurauit vter-
que se arbitrio Eriphylæ de omnibus controuer-
siis transacturum. Bello autem inter Argiuos, &
Thebanos orto, cum exercitus in expeditionem
iam duceretur, idque vehementer improbaret, ac
dissuaderet Amphiarus, perniciemque & cala-
mitatem eis imminentem multo antè denuntia-
ret, ac prædiceret: Eriphyle accepto ab Adra-
sto, monili aureo, iis assensu est, qui bellum gerendum
esse censerent, Amphiarumque bello interesse o-
portere pronuntiant. Ita coactus est ille ei
bello, à quo tantopere abhorrebat: propterea,
quod sciebat sibi quoque pestem, & calamitatem
ex eo esse paratam, interesse. Sed cum cognouisset,
vxorem suam auro corruptam fuisse: non antè
necessario illo belli administrandi munere fungi
instituit, quàm & vxorem acerrimè accusasset, &
filio Alcmaoni mandauisset, atque imperauisset,
vt priusquam in castra veniret, matrem Eriphylam
necaret. Quo in facinore obeundo cum patri
parauisset Alcmaon, in furorem incidit. Amphiarus
autem terra hiatu absumptus est. de quo M.
Tull. ad Cecinam lib. 6. *Itaque vel officio, vel
fama bonorum, vel pudore victus, vt in fabula Am-
phiarus, sic ego prudens, & sciens ad pestem ante o-
culos positam, sum profectus.* Idem M. Tullius lib.*

C 3. accus. de signis, Verrem, qui pocula quædam
Diodôri pulcherrima numquam à se visa, concu-
piuerat, cum Eriphyla comparat, his verbis, *Eri-
phylam accepimus in fabulis, ea cupiditate fuisse, vt,
cum vidisset monile (opinor) ex auro & gemmis pul-
chritudine eius incensa, salutem viri proderet. similis
istius cupiditas, hoc etiam acrior, atque insanius, quod
illa cupiebat id, quod viderat: huius libidines non so-
lum oculis, sed etiam auribus excitabantur.* Plato
lib. nono de repub. pulcherrimam illam de iustitia,
& iniustitia, vtra sit vtilior, disputationem
concludens, ita loquitur. Est ne igitur ex iis, que
diximus, quisquam, cui expediat, aurum iniuste
accipere, si futurum est, vt aliquid ei eiusmodi ac-
cidat, vt cum aurum accipit, eadem opera opti-
mam sui partem in potestatem deterrimæ redigat?
an ita dicimus, si auro accepto filium, aut filiam
sæuis & immanibus hominibus constringendam
traderet, futurum ei aurum inutile, etiam si mul-

D tum auri eo nomine accipiat: partem verò sui di-
uinissimam si impurissimæ, & Deo inimicissimæ
parti seruire cogat, nihilque eius misereatur: non
fore miserimum, neq; sese auro corrupendum
præbiturum in perniciem, ac pestem multo gra-
uiorem, quàm Eriphylen, quæ aureum monile in
perniciem, atque interitum viri sui accepit? verba
Platonis Græca, si quis nostris Latinis non conten-
tus, fortè desiderabit, ex ipso fonte petat. Vlysses
quoque apud Hom. *ὄδυσσ. λ.* Alcinoos narrat, se
vidisse Eriphylam apud inferos, quæ aurum in
caput viri acceperit. *εὐφύλλω τ' Εριφύλλω, Ἡ χρυσὸν
φίλις ἀνδρὸς εἰδέξατο κημένωτα.* & Æneas apud Virgil.
lib. 6. *maestamque Eriphylem, Crudelis nati mon-
strantem vulnera, &c.* Sed, vt ad Amphiarum
redeam, de eo hæc pauca (quæ ad hunc locum per-
tineant) scribit Pausanias Atticis. *λέγεται δ' Ἀμφια-
ραῶ φεύγοντι ἐκ θεβῶν, διασῆναι τὴν γῆν, καὶ ὡς αὐτὸς οὐκ
καὶ ἄρμα ὑπέδειξατο.* id est, aiunt autem Amphiarao
fugienti discessisse terram, eumque vnà cum cur-
ru terræ hiatu absumptum esse.

E *DEMERSA EXSCIDIO] quidam libri manu
scr. habent Demersa exitio. quæ scriptura non est
reicienda. Nam siue hanc scripturam siue alter-
ram sequamur, significat Horat. ob lucrum, id est,
ob aurum, seu ob aureum illud monile, quo Eri-
phyle corrupta est, Amphiarai domum funditus
extinctam, atque euersam esse: hoc est totam
Amphiarai familiam, nempe vxorem & liberos &
ipsum, interiisse.*

F *DIFFIDIT VRBIUM PORTAS] Philippus
Alexandri Magni pater (vt scribit M. Tullius e-
pist. lib. 1. ad Attic.) omnia castella expugnari posse
dicebat, in qua modo a sellus onustus auro posset ascen-
dere. Plutarchus in Paulo Æmilio, scribit tradi-
tum esse à veteribus historicis, non Philippum, sed
eius aurum Græciam subegisse, atque euertisse:
constatque inter omnes, illum plureis vrbeis auro,
quàm vi, & ferro cepisse. Eundem Pausanias
in Arcad. scribit rerum gestarum magnitudine
superiores quidem Macedonia Reges superasse:
bonum autem imperatorem non iccirco appel-
landum esse: quippe qui & iusturandum Deorum
semper conculcarit, & fœdera ob quamlibet cau-
sam violarit, & fidem maximè omnium mortaliū
neglexerit, ac pro nihilo putarit. verba Pausan.
sunt hæc. *Φίλιππον δὲ βασιλέαν μὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ
ὑστὶ Μακεδόνι γέγονασιν ὑσπερον τέτων μὲν πειθοῖτο ἀνὴρ μέ-
γιστος αὐτὸν ἔργα ἀποδείξασθαι. στρατηγὸν δ' ἀγαθὸν ἔκ αὐτοῦ
εὐφροδῶν καλέσειεν αὐτὸν, ὅσα καὶ ὄρκους θεῶν καὶ πάτριον
αἰεὶ, καὶ πατρῶος ὄπι παντὶ ἐπέθεσσαν, πίστιν τ' ἠπίμασε μέ-
λις ἀνθρώπων.* Eidem consulenti, quibus potissimum
rationibus vrbeis expugnare, & hostium
copias profligare posset, Apollinem ita respondi-
sse ferunt: *Ἀργυρέας λόγχαισι μέγιστος, καὶ πάντα νικῆσεις,*
id est, Argenteis hastis configito, & omnia vinces.
Quod quidem Philippi consilium, atque institu-
tū elegantissimè, vt omnia exponit Demost. in orat.
πρὸς Περσέω. his verbis, *πίσι γὰρ τῶν παραγματοῦ ἐγκρατῆς
γένονε φίλιππος ἀπάντων, καὶ πίσι τὰ μέγιστα κατεπίργασται τῶν
παραγμένων, σκέψασθε τῶ πρὸς τῶν πολλόντων τὰς παραλαίεις
πωλεῖσθαι τῶ τῆς περὶσηκότητος ἐν ταῖς πόλεσι διαφθεῖραν,*
καὶ*

A καὶ ἐπαρῆν τὸς, id est, quibus enim rationibus rerum omnium potitus sit Philippus, & quibus modis maximas rerum à se gestarum effecerit, videte. emendis actionibus, ac rebus à venditoribus: iis corrupendis, qui in singulis vrbibus summæ rei præerant: his locupletandis, atque ornandis.

SVBRVIT ÆMVL. REG. MVNER.] *Subruit*, posttrahit, qui antea stabant. Sed, quod hic dicitur ab Horatio de ducibus corruptis, animaduertendum est, quod tradit Pausanias Messen. primos omnium Lacedæmonios hosti munera dare cœpisse, primòsque belli victoriam auro venalem effecisse: antequàm autem Lacedæmonij in eo bello, quod cum Messeniis gesserunt, belli administrandi leges, & iura violassent, Aristocratesque Arcas socios prodidisset: vel virtute, vel fortuna eos, qui pugnabant, de victoria decernere consueuissent. M. Tull. off. 2. scribit *C. Pontium Samnitum optare solitum, ut ad illa tempora se fortuna seruasset, & tunc esset natus, quando Romani dona accipere cœpissent: non fuisse passurum diutius eos imperare.* hoc appellat Ennius, *bellum cauponari.*

MVNERA NAV. SÆV. ILLA QVEANT] *illaqueant*, irretiunt, capiunt. Medea apud Eurip. ait dici solere, etiam Deos flecti muneribus. *μημοισὺν πείθειν δώρα καὶ θεὸς λόγος.* Sed ad hunc locum quadrat magis illud: *Δώρα γὰρ αἰσώπων νοῦν ἵπταφεν, ἢ δὲ καὶ ἔργα:* id est, Munera decipiunt facta, & mortalia corda. sed non præteribo silentio quod Pafferatius, homo & mihi amicus, & singulari ingenio, doctrinæque præditus, mihi in sermone dicebat, sibi hunc locum longè aliter, quàm vulgò, videri intelligendum. vulgò enim has voces duas, *duces nauium* connectunt & coniungunt, & *πριμπαύχος*, seu nauium præfectos accipiunt. ille autem *munera* volebat coherere cum voce *nauium*: & per *nauium munera*, merceis peregrinas, quæ nauibus ad nos aduehuntur, significari existimabat. *munera nauium* autem eadem ratione dictum ab Horat. putaba, quæ ratione ab eodem *munera terra*, & *munera maris*, in epist. ad Numicium. *quid cœses munera terra, Quid maris extremos Arabas diantis & Indos?* Propertius, *munera peregrina* appellat. *Tæque peregrinis vendere muneribus.* ego *nauium duces* coniunctim accipio: veruntamen iudicet lector.

CRESCENTEM SEQ. CVRA PEC.] duo molestissima mala pecuniam crescentem sequuntur, cura seruandi, & augendi cupiditas. sic M. Tull. Parad. *ὅτι μόνον ἀγαθὸν τὸ καλὸν*, cupiditatem augendi, & metum amittendi, pecuniæ comites posuit. *neque enim* (inquit) *vmquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis: neq; ea solum, quæ habent, libidine augendi cruciantur: sed etiam amittendi metu.* quam igitur Cicero libidinem augendi dixit. Horatius *maiorum famem* nominat: quam ille metum amittendi, hic curam. Sed pauci hanc curam extimescunt, pauci pecuniam contemnunt. Anacreon quidem duobus à Polycrate Samio talentis acceptis, cum duas iam nocteis insomneis præ cura traduxisset: ea remittenda ad illum curauit, hanc vnam facti sui causam afferens, *ὅτι μὴ αὐτὸν ἴσθ' ὅτι πρὸς τὸν θεόν, id est, non tanti ea à se fieri, quàm illa cura*

fuisse, hunc metum pluribus verbis describit, & exagitat Horat. Saty. 1. lib. 1. *An vigilare metu exanimem, nocteisque, diésque Formidare malos fures, incendia, seruos, Ne te compilent fugientes, hoc inuat? horum Semper ego optarem pauperrimus esse bonorum.* alterum autem malum, nempe maiorum famem, seu augendi libidinem, & cupiditatem, vt grauissimum cruciatum precatur auaris Theocritus *εἰδύμ. 15.* quod inscribitur *Ἰέρων. Χαυπέτα ὄστις πῖος, αἰήριος μὸς δὲ οἱ εἰν Ἀργυρος, αἰεὶ δὲ πλεόνων ἔχει ἱκετος αὐτῶν.* de eadem sic Horat. Od. 24. huius lib. *scilicet improba Crescunt diuitia, tamen Curte nescio quid semper abest rei.* & epist. ad Iul. Florum lib. 2. *Si tibi nulla sitim finiret copia lymphæ, Narrares medicis: quòd, quanto plura parasti, Tanto plura cupis, nulline saterier audes? &c.*

IVRE PERHORRVI] id est, non immeritò diuitias immensas, summos honores, & nimiam potentiam fugi, quandoquidem tam sollicito, & anxio animo sunt pecuniosi, honoribus ornati, ac potentes.

TOLL. VERTICEM] attollere caput. aliter Od. 1. lib. 1. *Sublimi seriam sidera vertice.*

QVANTO QVISQVE SIBI PLVRA] id est, quanto quisque pauciora desiderabit, tanto facilius cupiditatem suam explebit.

FERET] auferet, accipiet, consequetur, obtinebit. vide annot. ad Od. 8. lib. 4.

ET TRANSFVGA] tralatio, seu allegoria à re militari.

CONTEMPTÆ DOM. SPLEND. REI.] Sed quomodo quisquam eius rei dominus esse potest, quam contemnit, id est, quam non habet, neque possidet? dicam, qui rem aliquam contemnit, quamuis eam non possideat, non desiderat tamen: si non desiderat, non caret. At, qui quauis re non caret, eius verior est dominus, eaque verius potitur, quàm, qui, quæ habet, iis vti non audet. Nam, qui iis bonis, quæ possidet, miser abstinet, ac timet vti, vt alibi ait Horat. profectò si verum querimus, talium bonorum non est dicendus dominus, vt pote, quæ ne tangere quidem audeat. Exemplo sit Socrates: qui in pompa cum magna vis auri, argentique ferretur, *Quam multa non desidero?* inquit. Accedat Diogenes Cynicus, qui disputare solebat, quanto regem Persarum vita, fortunæque superaret: sibi nihil deesse, illi nihil satis vniquam fore: se eius voluptates non desiderare, quibus numquam satiari ille posset, suas eum consequi nullo modo posse. Præterea, qui pecunia vti non audet, nequid de summa deminuat, ac deperdat, non ille pecuniæ dominus est, sed eius, pecunia domina est. Postremò id cuiusque proprium est, quo quisque vtitur, ac fruitur, vt scribit M. Tull. ad Curium: quamuis iurisconsulti proprietatem, quam appellant, ab usufructu separent, ac distinguant, illud dominium directum, hoc vtile nominantes. sit ita sanè, dummodò hoc sit vtile, illud inutile, atque inane. sed plura hac de re dicemus, cum ad locum illum peruenerimus, qui est in epist. ad Iulium Florum lib. 2. *sed quod non desit, habentem, &c.* quem video à nemine adhuc esse intellectum.

Quòd

A Quòd autem quidam nescio quibus veteribus libris freti, legendum putant, *contenta*, id est, composita & mediocris, nodum in scirpo quarunt. Neque verò est quòd mihi Acronem aut Porphyriorem opponant. Nam primùm multa falsò Acroni & Porphyrii ascripta sunt, quæ numquam illis venerunt in mentem. Ac Porphyriorem quidem corruptum multis locis esse scio: Acronem autem istum, cuius nomen scholiis quibusdam Horatianis præpositum est, Pseudacronem esse arbitror, non verum illum Acronem, quem grammaticum doctissimum fuisse accepimus: deinde si Acro & Porphyrio, & ceteri grammatici veteres mihi dicerent, *contenta* hoc loco esse legendum, & ita interpretarentur, id est, *composita & mediocris*, ego non crederem. Nam quòd ad veteres libros attinet, scio plerosque habere *Contenta*, aut, ne mentiar, *Contempta*: Et præter eos, quos in Italia vidi, nactus sum & alios hinc Lutetia quinque vetustissimos: in quibus omnibus scriptum est sine vlla varietate, *contempta*. Quòd autem ad vocis *contentus* vim, & virtutem pertinet, numquam mihi persuadebit grammaticus vllus

B *contentum* significare *mediocre*. didici enim ex bonorum scriptorum lectione, *contentus* participium esse à verbo *contineor*, & à *contendor*. cum à verbo *contineor* oritur, iungitur cum sexto casu, & ita loquuntur Latini, *contentus* sua re familiari, *contentus* sua sorte. Hor. Sat. 1. lib. 1. *Qui sit Macenas, ut nemo quam sibi sortem seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa Contentus vivat?* & Saty. 4. eiusdem libri. *Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset.* Cum à verbo *contendor*: per se ponitur, & per se valet: ut *contenta* vox, *contentus* cursus, *contenta* oculorum acies. i. magna contentione profusa vxor vehemens & acer cursus: acies oculorum acriter ad rem, quæ spectatur, defixa. Cum igitur, hoc loco, *contenta*, neq; à *contineor* manare possit, quia sine casu est: neque à *contendor*, quia volunt hic significari hac voce rem mediocre: *contentus* autem à *contendor*, contrarium significat, ut docuimus, reliquum est, ut illi definere debeant *ᾠερρεῖν*, seu potius *φλυαρεῖν*.

C **I M P I G E R**] sic reperi scriptum in cod. Ianno Ct. Vrl. tribus Vatic. Rainut. Card. Nicotiano, Clericano, Ruff. Nam vulgati habent, *non piger*.

MAGNAS INTER OPES INOPS] paradoxum, & ὀξύμωρον. Nam implicatam habet repugnantiam, sic M. Tull. parad. 1. *Numquam mebercule neque pecunias istorum, neque teeta magnifica, neque opes, neque imperia, neque eas, quibus maxime astricti sunt, voluptates, in bonis rebus, aut expectendis numerandas esse duxi: quippe cum viderem, homines his rebus circumfluenteis, ea tamen desiderare quibus abundarent.* sic & Plaut. in Aulul. *Tenacis nummum dominos nostra etas tulit. Quos harpagonas, harpyias, & Tantalos Vocare soleo, in opibus magnis pauperes. Et stibidos in medio Oceani gurgite. Nulla illis satis diuitia sunt: non Mida, non Cræsi, non omnis Persarum copia Explere illorū Tartaream ingluuiem potest.* significat autem Horat. vel opulentissimos homines, inopes esse, atque egenteis, siue metu summæ minuendæ sumtum facere, non audeant,

siue augendi, & plus habendi cupiditate inflammati, perpetuo plura, quam habeant, querant.

PVRÆ RIVVS AQ. SILVA QVE IVGER. &c.] hoc dicit: hæc bonorum mediocritas fallit: hoc est, later eum: vel ignoratur ab eo, qui Africae imperat, beator esse sorte, id est, beatiore sorte, subintellige, quàm ipsius ingentes opes. Est autem hoc genus loquendi planè Græcum. sic enim Græci loquerentur, *λατάνει ἕσα εὐδαιμονικώτερα, τῶ κλήρω, τῶτ' ἐστὶ τῆ μερίδι, ἢ τῆ μοίρα*, subaudi τῶτ' μεγίστων αὐτῶ κτημάτων. sic Plato in Gorgia. *ἔλαθεν ἑαυτῶν ἀβλιώτατος γινόμενος*, id est, si verbum verbo reddas, latuit seipsum miserimus factus. Latine dicerem, miserimus factus est, cum aliter putet tamen: vel nescit se miserimum esse factum. Iam verò vox *sorte* non regitur à nomine *beator*, potestate comparationis: sed est septimi casus: (ut loquuntur grammatici) quemadmodum cum dicimus aliquem esse beatum patria, parentibus, ingenio, diuitiis, &c. hunc igitur locum sic explico, riuum aquæ puræ, siluamque breuem, & angustam, & fundum fidelem, & respondentem votis agricolæ, ut ait Virgil. is qui toti Africae imperat, nescit esse beatiore sorte, id est, meliore condicione: id est, nescit plus valere ad vitam beatam comparandam, quàm suas maximas opes, imperiumque latissimum. verba igitur illa sorte beator, sic explico: sorte beatiore, ut Saty. 8. lib. 2. *deterior carne, id est, deteriore carne.* beatum autem accipe, pro eo, quod beatum & contentum efficit, *εὐδαιμονικῶν* Græci dicunt, ut opes beatæ. potest & sic explicari, ut nihil tamen à priore explicatione discedamus. Is, qui toti Africae imperat, nescit, sortem esse meliorem eius, qui aquæ puræ fonticulum habeat, siluamque exiguam, & fundum minime mendacem, subintellige, quàm suam, qui tot ciuitatibus, & prouinciis imperet. de verbo *fallendi* vide supra Od. 10. lib. 1. sic loquitur infra Od. 2. lib. epod. *num viperinus his cruor Incoctus herbis me fefellit.*

PVRÆ AQVÆ] Oda 4. sup. eod. lib. *Qui vore puro Castalia lauit Crineis solutos.*

SEGETIS CERTA FIDES MEÆ.] γῆ πιστή: fundus fidelis: *fundus non mendax*, ut sup. Od. 1. huius libri.

LÆSTRYGNIA] Læstrygoniam amphoram sublata omni cōtrouersia expono, Formianam autem M. Tull. ad Att. lib. 2. cuius hæc verba sunt, *si verò in hanc πλέτυλον veneris λατρυγονίω, Formias dico: qui fremitus hominum?* ad Hom. enim versum respicit, qui est ὄδυσσ. κ. ut dicemus Od. prox. Formiæ autem (inquit Strabo) *λακωνικὸν κτίσμα ὀρμίας λεγόμενον παστῆρον διὰ τὸ εὐορμον.* id est, Formiæ (inquit Strabo) vrbs à Lacedæmoniis condita, prius hormiæ dictæ propter portus bonitatem, & commoditatem.

LANGVESCIT MIHI] languescit vinum, quod deferuescit, atque inueterascit. nam *languidiora vina* appellat (opinor) Od. 21. huius libri, quæ sunt vetustiora: quando quidem vinum ætate vapores crassiores & minus salubris amittit: maturitatem autem amarum quidam illam, sed salubrem tamen, & ad ventriculum accommodatam,

E

F

A datam, capitique vtilem colligit & comparat. potest & ita dici, languescere vinum, quod maturefcit. Nam etiam Athenæus lib. 1. scribit, quædam vina tardissimè maturefcere, quale est Surrentinum, quod anno 25. post quàm pressum est, ad vsum bibendi idoneum esse incipit.

IMPOR TVNA] quæ neminem veluti in portu conuiescere finit: vel quæ quodammodo à portu prohibet. sic epist. ad Loll. 1. lib. 1. *argenti sitim, importunam* appellat. & Saty. 8. lib. 1. *importunas volucreis*. sic Virgil. lib. 2. *Æneid. bellum importunum*. eadem ratione M. Tull. in Cluentiana, Saffiam illam Cluentij matrem, *mulierem importunam* nominat. & offic. 2. *tyrannum importunū: & Verrinis naturam immanem, atque importunam*. Est etiam importunus, qui vix vniquam, aut ne vix quidem quiescit, vt epist. ad Iul. Flor. lib. 2. *Alter diues & importunus*. & Saty. 5. lib. 2. *Importunus amat laudari*. & Od. 13. lib. 4. *Importunus enim transuolat aridas Quercus*. & epist. ad Numic. lib. 1. *Cui libet hic fasces dabit, eripietque curule, Cui volet, importunus ebur*. Hoc igitur sentit Horat. se tantum habere bonorum fortunæ, quantum satis sit & ad victum, cultumque, & ad animi æquitatem, ac vitæ tranquillitatem. Nam quemadmodum, cui defunt res ad victum necessariae, is quieto aut otioso animo esse non potest: sic cui tantum, quantum satis est, suppetit, quieto, & soluto animo esse debet. Importunum ait esse Festus, in quo nullum auxilium est, velut esse solet portus nauigantibus.

CONTRACTO M. P. CVP.] Cupido pro cupiditate semper, quod sciam, apud hunc poetam, generis est masculini, vt annot. ad Od. 16. lib. 2. re frenata (inquit) & compressa cupiditate, facilius vestigal pendam, quàm si Lydiam vsque ad Mygdones continuem. habitant porro Mygdones, vt tradit Strabo lib. 12. in ea Olympi montis parte, quæ ad Septentriones spectat. *Contracto* autem legendum, vt habent omnes nostri libri veteres, & similiter vulgati, non *contento*. *Contracto* autem Cupidine, id est, contracta cupiditate. *tratio* est.

C MYGDONIS] id est, Thracijs, seu Macedonicis, seu potius Phrygijs. fuit enim Mygdon Trax, qui Phrygiam, seu Mysiam tenuit. Oda 12. lib. 2. *Aut pinguis Phrygia Mygdonias opes*. vbi tamen Seruius legit, *Aut pinguis Phrygia, aut Mygdonias opes*. ad illum Virgil. locum *Æneid. 1. Troianas vt opes, &c.* quem non sum secutus.

HALIATTICI] Cræsi patris, vt aiunt.

MVLT A PET. DES. M.] hoc est, qui multa appetunt, multa non habent. contra supra eadem Oda, *Quanto quisque sibi plura negauerit*, id est, pauciora optarit, tanto plura habebit. quemadmodum Socrates quæ non desiderabat, ea omnia quodammodo habere videbatur.

BENE EST] subintell. ei.

PARCA, QVOD SATIS EST, MANV] dedit parca manu, & tamen dedit, quantum satis est. significat, ei, qui modica re familiari contentus sit, beatè viuere licere.

AD ÆLIVM LAMIAM. D

Ode 17.

Primum nobilitatem ipsius laudat: deinde admonet, vt se præparet ad diem crastinum, qui pluuius fore videbatur, hilariter exigendum.

ÆLI *vetusto nobilis ab Lamo, Quando & priores hinc Lamias ferunt*

*Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastos:
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lirim,
Latè tyrannus, cras folijs nemus
Multis, & alga littus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquæ nisi fallit augur
Annoſa cornix. dum potes, aridum
Compone lignum: cras Genium mero
Curabis, & porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.*

ÆLI] Multæ erant Æliæ gentis familiæ, Tuberonum, Patorum, Catorum, Ligurum, Lamiarum.

VETVSTO AB LAMO.] etiam Homerus ὄδυσσ. κ. videtur Lamum Formiarū, quam λαυσυρονίω nominat, conditorem fuisse, significare. sic Home. Εβδουμάτη δ' ἰκόμεθα Λάμω αἰτῷ πολίετρον, Τηλέπυλον Λαυσυρονίω, ὅτι πικρὰ πικρῶ ἠπύει εἰσελάων. id est, die septimo ad urbem Lami peruenimus, Longinquam Lastrygoniam: vbi pastorem pastor vocat pecus agens. fuit autem hic Lamus Neptuni filius, quemadmodum ad eum locum annotat Eustathius.

PER MEM. GEN. OMNE FAST.] siue fastos, siue fastus legas, nihil refert, vt rectè annotat Muretus: & testatur Priscian. lib. 6. vtramque scripturam reperiri: sed illud tamen vltatius est. sic infra Od. 13. lib. 4. *Notis condita fastis*. memores nominat etiam Od. 14. eod. lib.

PRINCEPS] primus, vt sup. Ode 15. lib. 1. *principi limo*. & Od. 30. huius lib. *Princeps Æoliūm carmen ad Italos deduxisse modos*.

MARICÆ] Nymphæ, de qua Virg. lib. 7. *Æn. hunc* (Latinum) *Fauno, & Nymphæ genitum Laurente Maricæ*. Hanc, vxorem Fauni fuisse, ex Virgilij verbis ait Seruius ad illum versum, cum Fauni vxor Fauna fuisse tradatur. Ita Marica & Fauna idē sunt. ibidem profert ille hunc Horatij locum.

r INNAN

A **INNANTEM]** influentem. tralatio ducta à rebus animatis.

LIRIM] fluuium, qui in Minturnas influit, vt docet Strabo lib. 5. his verbis, *Ἰὼν τὰς Ὀρεγγίνας ὁ Δεῖπυς πέτ, ὁ εἰς τὰς Μιντῦνας ἐκδιδέσ.* Horat. Od. 31. lib. 1. *taciturnum amnem* appellat. Commemorat hunc fluuium & M. Tull. lib. 2. de legib. *Fibrenus statim precipit at in Lirem, & quasi in familiam patritiam venerit, amittit nomen obscurius, Liremque multo gelidiorē facit, &c.* supra Od. 31. lib. 1. *qua Liris quæta Mordet aqua taciturnus amnis.*

LATÈ TYRANNVS] expressit epithetum Homericum, *εὐρυκτεῖον*. sic Virg. lib. 1. *Æn. princ. Hinc populum latè regem, belloque superbum, &c.* & lib. 7. *patrijs sed non & filius aruis Contentus latè iā tum ditioe premebat Sarrastis populos, &c.*

ALGA INVTILI] alga, herba est, quam mare ad littus proijcit. Idem Horat. Saty. 5. lib. 2. *Et genus & virtus, nisi cum re, vlior alga est.*

AQVÆ NISI FALLIT AVG.] Od. 27. huius lib. *imbrium diuina auis imminētum.*

ARIDVM] vt facile, & citò flammam concipiat. **COMPONE]** extruc, vt frigus propulles. **B** *facito vt focus tuus sit luculentus. Od. 9. lib. 1. Dis solue frigus ligna super foco Largè reponens.*

CRAS GENIUM MERO] sic epistola ad August. lib. 2. *Floribus & vino Genium memorem breuius eni. repete & non piabant. curabis ergo Genium porco, vt comedas: non vt immoles.*

CVRABIS] cur non dixit, *Placabis*, vt in epist. ad Pison. *vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus: aut piabis, vt epist. ad August. Siluanum lacte piabant, Floribus & vino Genium?* an aliud est Genium curare, aliud placare aut piare? quod mihi non videtur.

ET PORCO BIMESTRI] Lari, & Genio porcus immolabatur, propterea quòd hæc pecus ad escam tantum utilis est: ob idque nihil porca genuit natura fecundius, vt scribit M. Tull. lib. 2. de nat. deor. At Lar quidem & deus familiaris est, & familiam significat, quam rebus omnibus ad vscendum aptis abundare optamus: Genius autem deus est, qui vim obtinet rerum genendarum, id est, gignendarum. Meritò igitur etiam Genio porcum veteres immolabant, eum tacitè orantes, vt rerum omnium, quæ natura gigni possunt, gignendarum facultatem daret. Non dissimili ratione Telluri porca femina immolabatur. epist. ad August. *Tellurem porco [al. porca] Siluanum lacte piabant.* vide quæ annotata sunt ad illum locum. Sat. 3. lib. 2. *immolet equis Hic porcum Laribus.* sed cur & hic, & in Satyra illa. 3. porcus Laribus immolatur: Oda autem 27. eiusdem libri, porca? sic enim ad Phidilen. *Si tu re placavis & horna Fruge Lareis, anidaque porca, &c.* vel genera confudit, vel Laribus quidem & Genio porcus immolatur, vt dijs maribus: laribus autem non tantum porc^o: verum etiam & porca immolatur, propter fecunditatem porcæ femineæ, proinde ac si, qui Larib^o porcam immolat, is à Dijs familiaribus rerum omnium ad victum necessariorum copiam tacitè petat. neque verò est quòd quisquam dicat, Horatium hic vti verbo *curandi*, non *immolandi*. Nam

perspicuè in Sat. 3. lib. 2. dicit, *immolet aquis Hic D porcum Laribus.*

OPERV M SOLVTIS] feriatis, vacantibus ab opere, otiosis, operum vacuis, vt saty. 2. lib. 1. *Siue operum vacuo gratus conuiuia per imbreis Vicinus, &c.* M. Tull. lib. 2. de legib. *Feriarum, festorumque dierum ratio in liberis requietem habet litium & iurgiorum: in seruis, operum & laborum, &c.*

AD FAVNVM.

Ode 18.

Vt sibi propitius sit.

FAVNE, Nympharum fugientum amator,

Per meos sineis, & aprica rura

Lenis incedas: abeasque paruis

Æquus alumnis,

Si tener pleno cadit hædus anno:

Larga nec desunt Veneris sodali

Vina cratera: vetus ara multo

Fumat odore:

Ludit herbofo pecus omne campo,

Cùm tibi non redeunt Decembres:

Festus in pratis vacat otioso

Cum boue pagus:

Inter audaceis lupus errat agnos:

Spargit agresteis tibi silua frondeis:

Gaudet inuisam pepulisse fossor

Ter pede terram.

FAVNE.] Fauno sacrificabant Romani vere ineunte, & nonis decembribus. Est autem hæc Oda *ἠριστικὴ*, id est, ad precandum apposita. de Fauno autem diximus supra ad Odam 17. & Ode 14. lib. 1. quibus adde, quæ notat Seruius ad illum locum Virg. *Æneid. 7. atque imis Acheronta affatur auernis*, Faunum esse deum terrenum, seu infernum, quia terræ nihil sit inferius: hinc noxium induci ab Horatio, *Per meos sin. & apr. r. Lenis incedas, &c.*

LENIS] *ἠριστικός*, propitius, minime iratus. Nam hi dii Pan, Faunus, & similes, iracundi sunt. Quidam libri veteres habent, *letus*, quos non sequor.

ÆQVVS] *ἠμεῖνός*, placatus, moderatus, non offensus. vide annot. ad Oden 3. lib. 2.

ALVMNIS] vt agnis, hædis.

SI TENER] preces concipiebantur cum conditione. vide annot. ad Saty. 6. lib. 2. ibi. *Si neque maiorem feci ratione mala rem.*

PLENO]

A PLENO] confecto, exacto. infra eod. lib. Oda
22. *Quam per exactos ego letus annos, &c.*

CADIT] tibi immolatur.

VENERIS SODALI] sic Od. 25. lib. 1. *Hebrum hiemis sodalem*: neq; dissimiliratione Lucr. lib. 2. ploratus, mortis & funeris comites dixit. Sic ille. *Nec nox vlla diem, neque noctem aurora secuta est, Quae non audierit mistos vagitibus agris Ploratus, mortis comites, & funeris atri.* cratera autem scriptum est in omnibus cod. antiquis. neque est quod crateri substituamus in huius vocis locum: cum vtraque peræquè sit in vsu pro re eadem, quã uis aliter sentiat Nonius.

VETVS ARA MVLTQ FVM. OD.] & siue tus ara, &c. sic Virg. in Tityro. *Bissenos cui nostra dies altaria fumant.*

CVM TIBI N. RED. DECEMB.] Faunalibus anniuersarijs.

FESTVS IN PRATIS, &c.] aiunt, in Achillis Statij libro ita legi: *Festus in pratis vacat, otioso Cum boue, pardus.* quam lectionem ego etiam in cod. Tornes. nonnullisque alijs reperi: sed cum litura, & recentiore manu. Eam probare non videtur Muretus: ego autem magnopere improbo, quorsum enim pardum festum dicat, qui numquam in opere faciendo versatur? præterea cum de agro suo loquatur, quis vnquam pardos vidit in Sabinis?

VACAT] vacat ab opere, otiosus est.

INTER AVDACEIS L. ERR.] audaceis, id est, lupum non pertimescenteis, quod alioqui natura faciunt. vt Oda 12. epod. *O ego non felix, quem tu fugis, vt paues acreis Agna lupos.* audaces autem sunt præter naturam, tui numinis præsidio freti.

INVISAM] cur inuisam? propter laborem, quem in ea fodienda & colenda perfert.

PEPVLISSE TERR.] pellere & pulsare terram, idem valere, quod saltare, apud hunc poëtam, admonuimus supra ad Od. 4. lib. 1.

AD TELEPHVM, OB
Muranam augurem factum,
esse compotandum.

Ode 19.

Reprehendite eum, quod veterum historiarum studio deditus, ea, quæ ad hilariter & iucundè viuendum pertinent, negligat.

QUANTVM distet ab Inacho
Codrus, pro patria nõ timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
Merchemur: quis aquã tẽperet ignibus:
Quo præbente domum, & quota

Pelignis caream frigoribus, taces.

Da luna propere noua,

Da noctis media: da, puer, auguris

Murena. tribus aut nouem

Miscentur cyathis pocula commodis.

Qui Musas amat impareis,

Ternos ter cyathos attonitus petet

Vates. treis prohibet supra

Rixarum metuens, tangere Gratia

Nudis iuncta sororibus.

Insanire iuuat. cur Berecynthie

Cessant flamina tibia?

Cur pendet tacita fistula cum lyra?

Parcenteis ego dexteras

Odi: sparge rosas: audiat inuidus

Dementem strepitum Lycus:

Et vicina semi non habilis Lyco.

Spissate nitidum coma:

Puro te similem, Telephe, vespero,

Tempestina petit Chloe:

Me lentus Glycera torret amor mea.

QUANTVM DISTET, &c.] historias, quæ nihil ad hilariter, iucundèque viuendum pertinent, scribis, & res gestas narras: vnde & quanti vinum generosum paremus: quis aquam & balneum calfaciat: vbi cenemus, & quota hora frigus fo coluculento arceamus, non narras.

AB INACHO] Phoroneus Inachi filius, rex Argiuorum, primus homines fufos ac disperfos, & luo quemque arbitrato, modòque viuenteis, vnum in locum congregasse, & ad societatem, cõmunitatèmq; ciuilem redegisse dicitur. ei successit Argus ex eius filia natus. Argi duo filij exstiterunt, Pirafus, & Phorbis. Phorbantis filius Triopa, Iasi & Agenoris pater. Atque Iasi quidem filia Io: Agenoris autem filius Crotòpus post Agenorem regnauit: ex quo natus est Sthenela. Danaus porò ab Ægypto profectus, Sthenelæ filium, illiusque posteros regno spoliavit. Inachum Æschylus vocat Ἀργείων ποταμόν: quem Argiuorum regem fuisse tradunt chronologi.

CODRVS] Codrus rex Atheniensium vltim⁹, vt testatur Paterculus, Melanthi filius: qui sese in medios hosteis immisit seruili vestitu, ne posset agnosci, si esset ornata regio insignis: quia ex oraculo responderat Apollo, quorum rex interfectus esset, eos superiores futuros. scribit M. Tull. Tull. 1. & alij complures.

NON TIMIDVS MORI] sic loquitur Od. 9. lib. 4. *Non ille pro caris amicis, Aut patria timidus perire.*

GENVS ÆACI] Æacida: Peleus, Achilles, Pyrrhus, Neoptolemus, &c. Æacus enim Iouis

r ij ex

A ex Oenone Asopi filia, quæ postea Ægina fuit appellata, filius: Pelei & Telamonis & Phoci ex Endeide pater. ex Peleo & Thetide natus Achilles: ex Telamone Ajax, & Teucer, non ex eadem matre. Achilles filius Pyrrhus Neoptolemus, &c. Sic autem loquitur Oda 14. lib. 2. *Et Danaï genus Infame.* & Oda 18. eiusdem, *Tantalum atque Tantalum genus.*

ET PVGN. SACRO BELLA SVB ILIO] pugnata bella, & pugnata pugnæ, genus loquendi non inusitatum bonis scriptoribus: cui similia quædam alia collegimus ad Od. 6. lib. 2.

SACRO] vel exspectando, vt Od. 7. epod. *Sacer nepotibus cruor.* & Saty. 3. lib. 2. *is instabilis & sacer esto.* Sup. Od. 3. huius libri, Iuno sibi & Mineruæ damnatum Ilium esse dicebat. Catull. ad C. Licinium Caluum, *Dij magni: horribilem & sacrum libellum.* Plaut. Bæchid. *ego sum sacer, scelestus. vel sacro,* quia Troiani muri à Dijs conditi sunt, vt not. ad Odam 3. huius libri. vel sacrum puta dictum esse exemplo Homeri: apud quem sæpenumero reperitur hic dimidi⁹ versus, *πρὸς ἱερὸν πόλιος ἔρον.* & ἰλ. δ. *τῶν μοι πῆρι κῆρι πέκαστο ἱλιος ἱρή.* Præterea docet Eustath. vrbeis omneis & quicquid custodit, ac tuetur, *ἱερὸν*, id est, sacrum veteres appellasse.

CHIVM CADVM] Cadum vini Chij. Vinum Chium numerat Athenæus lib. 1. in laudatissimis, & optimis vinis. Quemadmodum autem Horat. *cadu Chium dixit*, ita & Tibull. *cados Falernos lib. 2.* & ibid. *Chiu cadum.* **QVIS AQ. TEMP. IGN.]** i. quis balneum calfaciat. Notissimum est autem veteres, illotos ad cenam venire non consueuisse. Plaut⁹ in Stich. *Quam mox coctæ est cena? impra⁹ suis ego sum.* E. *abi intro ad me, & laua.* & in Amphitryone. *lauisti.* AMPH. *quid postquam laui?* ALC. *accubuisti.* M. Tullius quidem lib. 2. epist. ad Attic. sic loquitur, Atticum inuitans. *Tupridie Capitalia memento. balneum calseri inbebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus.* Iam aquam ignibus temperare, calefacere est, aut certe tepescere. quam si quis malit intelligere adhiberi ad vinum hieme tepesciendum, non pugnabo.

QVO PRÆB. DOM. &c.] cuius domi, & quota hora cenantes Pelignum frigus luculento foco propulsemus. Præbere domum Græci *παρέχειν* dicunt, vt præbere aquam, falem, &c. de quo genere dicemus Sat. 4. lib. 1. sic locutus est & lat. 5. eiusdem lib. *Murena præbente domum, Capitone culinam.* Peligni, populi Samnitibus vicini: quorum metropolis est Corfinium. in voce *quota* sub intellig. *hora.* **DA LVNÆ PR. NOVÆ]** Quemadmodum amantes, seu amatores, amicorum suorum nomina toties commemorabant, quoties bibebant, ita & eorum, quos honestè amabant, absentium, & Deorum quoque memoriam solebāt inter bibendum recollere ac renouare. superioris 1. oris exemplum est apud Theocrit. *εἰδ. β. αἰτῆρ τῶν αἰνῶν ἔρωτος Ἀκρόπειο ἐπιχίτο.* id est, semper amoris vinum fundebat, seu bibebat. Amoris vinum est (inquit interpretes) quod quis bibit, amicam suam, aut puerum memoria repetens. quod intelligere licet ex illo eiusdem Theocriti versu in *βαλυσ. Καὶ πῶμαι μαλακῶς μεμνημένος Ἀγιάνακτος.* id est, & molli-

ter bibam Agyanaëtis memor. posterioris apud D Tibull. eleg. 1. lib. 2. *Sed bene Messallam sua quisque ad pocula dicat, Nomen & absentis singula verba sonent.* Athæneus lib. 10. *παῖ τιμὴν μεγάλην δὲς ὑποχέας φιλικῆς κωάδους τῶν παρόντων πέλαρας, πύς τρεῖς δ' ἔρωτος. πᾶσα παδάσσις ὑπερον καὶ Ἀντιγόνη τῶ βασιλέως νίκης καλῶς καὶ τῶ νεανίσκου κωάδων δημοστρεῖα. φέρε τὴν δέκατον φίλης Ἀφροδίτης:* id est, heus puer, magnum da mihi calicè infundens amicitiae eorum, qui adfunt cyathos quattuor, treis amoris, præterea dabis postereus etiam Antigoni regis victoriae, & adolescentis Demetrii cyathum. affer & decimum caræ Veneris. In his verbis autem *Da lune proprie noua, Da noctis medie,* subaudiendum *cyathum*, aut *poculum*. Sed quid sibi vult *Lune noua*, aut cur *lune noua* cyathum poscit? Alij hanc causam afferunt, propterea quod mensis à nascente luna initium ducebat, & Kalendæ, quæ olim erant ipso nouæ lunæ die, festus dies erat: & hoc die Dij precibus & sacrificijs colebantur. Iccirco Oda 23. huius libri sic Phidilen alloquitur. *Celo supinas si tuleris manus Nascente luna rustica Phidile, &c.* alij per nouam lunam, lunam vespertinam significari volunt, quasi nunc orientem, vt apud Virgil. Georg. libro 1. *Aut cum sole nouo terras irrorat Eous.* vbi nouo sole, id est, oriente sole. adiuuat horum sententiam id, quod sequitur: *Da noctis medie.* Videtur enim poculum poscere lunæ vespertinæ, seu temporis vespertini, & poculum *medie noctis*, seu lunæ, quæ luget media nocte. Nouam igitur lunam, id est, orientem & vespertinam cyatho colere instituit, quia ab hoc tempore cena initium capit: noctem mediam, quia vsque ad mediam noctem conuiuium & computationem perducere in animo habet. sic Od. 28. huius lib. *Dicetur merita nox quoque nania.* alibi perducitur vsque ad lucem, vt Od. 21. eiusdem. ad Amphoram. *Te liber, & si leta aderit Venus, Segnesque nodum solvere gratia, Vinaeq, producent lucerne, Dum rediens fugat astra Phæbus.* Aufon. epist. quadam ad Symm. huc locum videtur respexisse, his verbis. *Super mensam meam facta est inuitatio non illa de Rubrij conuiuio,* [sic enim hic legendum esse admonuit Russardus, iuriconsultum doctiss.] *vt Græco more biberetur. sed illa de Flacci ecloga, in qua propter mediam noctem & nouam lunam, & Murenae auguratum, ternos ter cyathos attonitus petit vates. hunc locum de ternario numero ilico nostra illa poetica scabies cepit excusculpere, &c.* Quidam lib. manuscr. habent, *attonitus petat Vates.* Sed videtur Aufonius Horatij sententiam non satis esse affecutus. Nam (quod Simeo Bofius Lemouix, homo doctiss. qui pollicetur se propediem post alios omneis Varronem de lingua Latina emendatissimum editurum, existimat) tria hic tempora describit Horatius, tempus vespertinum, nempe per nouam lunam, vt diximus: noctem mediã, ibi, *Da noctis medie:* tempus matutinum, *da puer auguris Murenae.* tempus matutinum autè per augurè Murenã significat, quia augures auguria captabāt, auiumque volatus & garritus obseruabant sub ortum solis. Ita ostendit Horatius, se & sodales suos totam noctem computaturos, computationemque ad lucem producturos:

A ros: quemadmodum Od. 8. eiusdem lib. *Et vigileis lucernas Perfer in lucem.*

QVI MVSAS AMAT IMPAREIS, &c.] poëta (inquit) Musis deditus, Musarumque amore percussus, nouies bibet, si volet insanire: sed Gratia vetant eum, qui à rixis & conuicijs abhorreat, plus quam treis vini cyathos haurire.

TREIS PROHIBET SUPRA] extat apud Græcos prouerbium tale, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τετρα, ἢ μὴ τέτταρα. quod putabant quidam ad hunc locum pertinere, vt præscribat, quoties sit bibendum. sed Eustath. commentar. in lib. ὁδύσσ. ἰώτα sic hoc prouerbium explicat, vt non ad numerum cyathorum vini, quos quis ebibit: sed ad vini & aquæ temperationem referat. Ait enim tria, significare vnus vini cyathi, cum duobus aquæ, confusionem: quinque, duorum vini, cum tribus aquæ: quattuor, totidem vini, quot aquæ: quod appellatur ἰσον ἰσῶν: superiores illas temperationes, esse hominum sanorum, & tamen hilarorum: hanc insanorum. esse & quartam bibendirationem, si quis merum bibat, hancque παραλύσειν afferre. Athenæus autem lib. 10. videtur paullo aliter explicare. eius enim

B sunt hæc verba: ἢ δ' ἐν κράσις αὐτῆ ἀδελφὸς ὄσα ὑπέμισσε τὰ χεῖρ καὶ πῶν ἠρηλλομένῳ παροιμίαν, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τετρα, ἢ μὴ τέτταρα. ἢ γὰρ δύο ποθὸς πέντε πίνειν φησὶ δέειν, ἢ ἐνά ποθὸς πρεῖς. i. hæc igitur temperatio cum præter morem fieret, admonuit fortasse vos omnium sermone celebrati prouerbij, aut quinque bibere, aut tria, aut non quattuor. Nam aut duos aquæ cyathos ad quinque vini bibere dicit oportere: aut vnum ad treis. Et profert eo loco Anacreontis versus aliquot corruptos: ex quibus intelligere licet, Anacreontem duos aquæ cyathos quinque cyathis vini admisceri velle. vtitur hoc prouerbio & Plautus in Stich. *vide quot cyathos hos bibimus?*

ST. tot, quot digiti sunt tibi in manu. cantio est Græca ἢ πέντε πίνειν, ἢ τετρα, ἢ μὴ τέτταρα. Nihil igitur hoc prouerbium ad hunc locum (opinor) pertinet. Sed id certe pertinet, quod apud eundem Athen. lib. 2. Panyasis primum potum Gratij, Horis, & Baccho tribuit: secundum Veneri, & iterum Baccho: tertium contumeliæ & damno, seu noxæ, quam ἀπὸν vocat. Eubulus autem apud eundem, Bacchum ita facit loquentem: πρεῖς γὰρ μόνους κρητῆρας ἐγχεραυνῶ, ποῖς εὐφρονῶσι: πὸν μὲν ὑγείας ἐνά, ὄν παρῶτον ἐκπίνουσι: πὸν δὲ δεύτερον Ἐρωπὸς, ἠδὸν ἰσ τε τ' ἢ τεῖτον δ' ὑπνε. & vsque ad decimum progreditur, quem insanix esse dicit. Nam treis cyathos tantum sanis se miscere dicit: vnum bonæ valetudinis: alterum amoris & voluptatis: tertium somni: quartum petulantix & contumeliæ: quintum clamoris, &c.

RIXARVM METVENS] sic locutus est Od. 24. lib. 3. *Et metuens alterius viri certo fœdere castus.*

GRATIA NVDIS IUNCTA SOR.] sic infra Od. 7. lib. 4. *Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus audet Ducere nuda choros.* Præter ea quæ diximus supra de Gratij Od. 30. lib. 1. ibi, *Et solutis Gratia zonis*, licet dicere, nudas idcirco fingi Gratias, quia sine fuco esse debent, vt notat Seruius ad illum locum Virg. lib. 1. *Æn. at memor ille Matris Acidaliæ.*

INSANIRE IVVAT.] sic Anacreon ait se in-

fanire velle bibentem. Ἀφες με τρεῖς διὰ σῶος Πιεῖν, πτεῖν ἀμωτὶ Θέλω, θέλω μανῶα, Ἐμάνειτ' Ἀλκμαίων τε, Χ' ὁ λευκόπους Ὀρέσας, Τὰς μητέρας κταιόντες. Εξῶ δὲ μηδὲνα κτὰς, Πῶν δ' ἐρυθρὸν οἶνον, Θέλω, θέλω μανῶα, id est, *Potare me thiaffos, Sinito: hauriam Lyæi Dona haustibus profundis. Furere hunc volo furorem. Furebat olim Orestes, Alcmaonem furebat, Vterque matre caesa. Ego nemine interemto, Sed ebrius Lyæo, Furere hunc volo furore.* Suprà Od. 7. lib. 2. *no ego sanius Bacchabor Edonis: recepto Dulce mihi furere est amico.*

BERECYNTHIÆ] Phrygiæ, nam in Phrygia & Lydia tybiarum vsus primum inuentus est. Itaque etiam adhibebantur in sacris Cybeles matris Deorum. infra Od. 15. lib. 4. Lydas appellat. *Lydis reris isto carmine tibijs.*

CVR PENDET TACITA] sic Sappho citharam suam appellans, hortatur, vt vocalis fiat. ἀγαμοῖ, διαχέλυ, φωνάσσοα γένοιο. id est age, mihi, dia lyra, vocalis fias.

PARCENTEIS EGO DEXT.] ignauas & otiosas: vel parçe ministranteis.

NON HABILIS] nõ conueniens: quia puella.

NITIDVM] nitida & benè curata cute, vt epist. ad Albium Tibul. lib. 1. *Me pinguem Et nitidum, &c.* vel nitidum intellige, vnguento nitem, vt supra Od. 4. lib. 1. *Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto.* & ita Græci λιπαρὸν sæpe accipiunt. ego tamen malim hoc loco nitidum accipi pro eo, qui sit benè curato, & benè habito corpore, qualis est ille Delphis apud Theoc. eid. β. quem λιπαρόχουω Simætha nominat, id est, εὐτραφῆ, benè curatum, nitida cute. sic Virg. 6. *Æn. equos nitenteis appellat.* & Terent. in Eunu. *Qui color, nitor, vestitus? quæ habitudo est corporis?*

TEMPESTIVA] matura, viri potens.

CHLOË] quidam libri vet. habent Rhoda.

LENTVS] languidus: qui me languore afficit. sic sup. Ode 13. lib. 1. *Quam lentis penitus macerer ignibus.*

TORRET] sic Catull. ad Manl. de Venere: *Scitis, Et in quo me torruerit genere.* & supra Od. 9. eiusdem. *Me torret face mutua, &c.* & infra Od. 1. lib. 4: *Si torrere iecur quaris idoncum.*

AD PYRRHVM.

Ode 20.

Ne formosum puerum à puella abstrahere conetur.

NON vides, quanto moueas periclo
Pyrrhe, Getule catulos lænæ?

Dura post paullo fugies inaudax

Prelia raptor:

Cum per obstanteis iuuenum cateruas

Ibit, insignem repetens Nearchum:

Grande certamen, tibi præda cedat

Maior, an illi.

v ij Interim

A *Interim dum tu celereis sagittas
Promis, hæc denteis acuit timendos:
Arbiter pugnae posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.*

NON VIDES] ἀμφορία est. Nō vides (inquit) quanto periculo amanti puellæ formosum adolescentem adimas? Profectò tu, qui puerum ei eripuisti, cum illa Nearchum suum abs te repetet, bellumque tibi ob eam causam inferet, non audebis cum ea prælium inire: sed te statim in fugam conijcies, victumque fatebere. amantem mulierem, cum læna: adolescentem amatum, cum catulis comparat. Est autem hæc Oda ἀποπροπηκὴ, hoc est ad dissuadendum, & deterrendum comparata.

B GETULÆ CATVLOS LEÆNÆ] supra Od. 23. lib. 1. *tigris ut aspera, Getulæ sue leo.* Virgil. lib. 5. *Æneid. tergum Getuli immane leonis.*

MOVEAS] loco moueas, auferas, rapias. mox enim raptorem appellat.

POST PAULLO] quidam libri veteres habent, post paululum. sic Sat. 2. lib. 1. vbi libri vulg. habent, *Illam post paullo: sed plaris, si exierit vir, &c.* omnes fere libri manuscr. habent, post paululum.

INAUDAX] non audax, ignauus, timidus. Vox à nemine alio, quod sciam, vsurpata.

RAPTOR] Tu Pyrrhe, qui catulos suos lænæ rapias, seu rapueris.

CVM PER OBSTANTEIS IUVEN. CAT.] ὅτι δὲ ὄμιλον, seu κατ' ὄμιλον.

GRANDE CERTAMEN] magnum certamen erit inter vos, vter vestrum superior sit futurus, id est, vter Nearchus sit potiturus.

INTERIM DVM TV] Interea dum tu sagittas expedis, quas in eam mittas: illa tanquam læna, denteis acuit, quibus te discerpat, ac laceret. HÆC

C DENT. ACUIT TIM.] videtur manere in translatione, seu potius similitudine. hanc enim faminā cum læna comparauit, cui eripiuntur sui catuli. sed tamen acuire denteis magis videtur apris conuenire, qui sunt è genere χαυλιόδοντων, id est, eorum animalium, quibus dentes sunt exserti, quàm leonibus, qui sunt de genere κερχαιοδόντων, id est, serratos denteis habentium. Adiuuat me Homerus, qui il. λ. perspicuè ostendit, apros denteis acuire folere, eo loco, vbi Vlysses à Troianis circumuetum, cum apro comparat, quem canes, & venatores insequuntur. sic Hom. Ως δ' ὅτε κάρπιον ἀμφὶ κιάεις, θαλεροὶ τ' αἰθροὶ Σείονται, ὅδ' ἔ' εἰσι βαθέης ὄκ' ἔυλοχοιο Θήζην λευκὸν ὀδόντα μετὰ γαμπήσιν γένυσιν, &c. i. Quemadmodum cum circum aprum canes & iuuenes vegeti, & viuidi concitantur: ille autem prodit ex siluestri & dumoso loco, album dentem acuis inter flexibileis malas, &c. Sic & Cornificius lib. 4. rhetoric. ad Herenn. *Quod sistum, indices,*

vestris sententijs liberaueritis. statim sicut è cauea leo D emissus, aut alia aliqua tæterrima bellua soluta ex caenis, volitabit & vagabitur in foro, acuens denteis in cuiusque fortunas, in omnes amicos & inimicos, &c.

ARBITER PUGNÆ, &c.] ille autem Nearchus tanquam pugne arbiter, & iudex, victoriam pedibus supposuisse dicitur, vel pugnae euentum expectans, vel declarans in sua potestate esse situm, vtri potius victoriam gratificetur, atque adiudicet. Ponere autem sub pede, seu sub pedibus dicuntur, qui domuerunt, qui sunt superiores, qui habent in potestate: quale est illud Lucretij lib. 1. *Quare religio pedibus subiecta vicissim Obteritur: nos exequat victoria calo.* Titus Liuius lib. 34. annalium. *Argos & Lacedæmonem duas clarissimas vrbes, lumina quondam Græcia, sub pedibus tuis relinquemus?* Virg. Æn. lib. 7. *quorumque à stirpe nepotes Omnia sub pedibus, quæ sol vtrumque recurrens Aspicit Oceanum, vertique, regique videbunt.*

ODORATIS] vel rosa, vel alio suavis odoris flore, vt Od. xi. lib. 2. *Et rosa Canos odorati capillos, Dum licet.* Odoratus autem participium est sine origine verbi: de quo genere supra ad Od. xi. lib. 2.

QUALIS AVT NIREVS] omnium Græcorum Achille excepto, pulcherrimus, vt ait Hom. il. β. *Nireus, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἰλίου ἦλθε, τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα,* id est, Nireus, qui vir pulcherrimus ad bellum Troianum venit aliorum Troianorum, post strenuum Achillem. Od. 15. epod. *Formaque vincas Nirea.*

AVT AQVOSA RAPTVS] Ganymedes. Virgil. lib. 1. *Æneid. rapti Ganymedis honores.* aquosam autem Idam vocat Homeri exemplo, qui πηδῆ εσσαῖν nominat, quasi πηδακίεσσαῖν, id est, fontibus abundantem. Hom. il. λ. *Ἰδῆς ἐν κορυφῆσι καθέζετο πηδέεσσας:* id est, in verticibus seu cacuminibus Idæ aquosa & fontibus circumfluentis sedebat.

AD AMPHORAM.

Ode 21.

Ex qua se in Coruini gratiam vinum vetustum F prompturum ostendit, & occasione oblata vini laudes commemorat.

O *Nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, siue geris iocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem: pia testa, somnum:
Quocumque lectum nomine Masticum
Seruas moueri digna bono die,
Descende, Coruino iubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet*

Sermo-

A *Sermonibus, te negliget horridus
Narratur & prisci Catonis
Sape mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiiis:
Vireisque, & addis cornua pauperi,
Post te, neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, & si leta aderit, Venus,
Segnésque nodum soluere Gratia
Vinaeq; producent lucerna,
Dum rediens fugat astra Phæbus.*

B **CONSVLE MANLIO]** L. Manlio Torquato, L. Aurelio Cotta coff. Hi P. Sylla, & P. Autronio, qui erant designati, ambitus à se accusatis, & conuictis, consules in eorum locum facti sunt, beneficio legis. sic Od. 13. epod. *Tu vina Torquato mone Consule pressa meo.* Sed quòd ad Cottam attinet, vel ei duo nomina gentilia fuerunt, vt Aurelius, & Aurunculeius diceretur, quod absurdum dictu est: vel Cottarum alij Aurelij fuerunt, alij Aurunculeij: vel mendosè dicuntur Cottæ Aurelij, & omnes sunt Aurunculeij. Nam perspicuè Cæsar lib. 5. de bello Gallico L. Cottam Aurunculeium appellat. Altera dubitatio mihi ex eodem nomine oritur, quamobrè Iulia, quæ nubit Mælio apud Catullum, dicatur Aurunculeia. sic enim legendum in illo epithalamio Iuliae & Manlij *Flere desine: non tibi Au-Runculeia periculum est, Ne qua femina pulchrior Clarum ab Oceano diem Viderit venientem.*

SEV TV QVER. SIVE GER.] nullum (opinor) vinum est, in quo ea propriè vis sit innata, vt vel querelas, vel iocos, vel amores, vel somnum afferat: verum, vt Oda superiore ex Athenæo ostendimus, quædam sunt necessitatis pocula, quædam Veneris & amoris, quædam rixæ & pugnae, quædam somni. Præterea constat, vinum, cum varia sint hominum ingenia, ad illam varietatem commutari, & accommodari. verbi gratia, si quis iracundus natura paullo largius bibat, iracundiam suam statim in promptu habet, ac declarat: si quis libidinosus & voluptarius: libidine inflammatur: & ita de ceteris sentiendum. vide annot. ad Saty. 4. lib. 1. ibi, *Conditæ cum verax aperit præcordia Liber.*

SEV FACILEM, &c.] somni epithetum apud Horat. non cuiuslibet, sed quieti, leuis, placidi, & tranquillæ. Sunt enim nonnulli turbidi, turbulentæ, graues, implacidi, & concitati. sic Od. XI. lib. 2. *Pellente lasciuos amores Canitie, facilemque somnum.*

QVOCVMQVE LBCT. NOM.] paullo antè

dixit, se, & hanc testam, eiusdem esse ætatis, iisdem que coff. natos: nunc hoc præterea, cuiuscumq; consulis nomen testa præ se ferat, digna esse, quæ suo loco moueatur lato aliquo die. vsus est autem verbo *mouendi* & Oda 13. epod. *Tu vina Torquato mone Consule pressa meo.* Inscribebantur autem consulum nomina in testis, seu amphoris, seu cadis, ad notandam vini ætatem.

MASSICVM] vinum Campanum, quod in Massicis montibus nascitur. supra Od. 1. lib. 1. *Est qui nec veteris pocula Massici, &c.*

DESCENDE] ex verbo descendendi intelligere licet, solitos esse veteres vasa vinaria in apothecis editioribus locare. quod declarat & locus Od. 28. huius lib. *Parcis deripere horreo Cessantem Bibuli consulis amphoram.* & Od. 12. lib. 4. *Nardi parvus onyx eliciet cadum: Qui nunc Sulpicis accubabat horreis:* fortasse vt fimum biberent, seu fumosa fierent.

PROMERE] vel descende promere, id est, vt ex te promas, vel iubente promere, id est, iubente Coruino, vt promam.

LANGVIDIORA VINA] languidiora vina puto ea esse, quæ ætate maturuerunt, acerbitatèque insitã, tempore amiserunt, vt dixi supra Od. 16.

NON ILLE, QVAMQ. S. M. SERM. TE NEGL. HORR.] quamquam peccatus est ei præceptis philosophicis refertum: non ita se præbebit horridum tamen, vt te negligat. similia loquendi genera annotauimus sup. ad Od. 8. huius libri. madet autem translata, imbutum est, refertum est. sic Lucret. lib. 4. *Scilicet arte madent simulachra, &c.* vbi lib. vulg. habent, *valent*, mendosè. Proprie & magis vsitate madere vino dicuntur vinolenti. Plautus Trinummus: *Si alia membra vino madeant, cor sit saltem sobrium.*

NARRATUR ET PRISCI CAT.] virtus Catonis ἀειπρασιῶς positum pro Catone, vt annotauimus ad Od. 5. huius lib. fuit autem hæc opinio de Catone maiore, illum vino se nonnumquam largius inuitare solitum esse, sed falsa. Plutarchus quidem in eius vita nihil tale de eo tradit. tantum scribit eum delectari solitum cenis lautioribus, & copiosioribus, maximè cum rusticis vicinis, non solum æqualibus, verum etiam adolescentibus. sic Plut. *ὡς δὲ καὶ τὸ δεῖπνον ἐν ἀρχῇ φιλοτέρων. ἐκάλει γὰρ ἐκείνους τὴν ἀρχογειτόνων. καὶ ἀειπράτων τῶν συνθηδῶν, καὶ συνδιήγειν ἰλαρῶς ἢ τοῖς κατὰ ἡλικίαν μόνοις ἡδὺς ἂν συγγενέσθαι, καὶ πρῶτοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς νέοις.* Et M. Tull. in libello de senectute sic eum loquentem facit: *Ego propter sermonis delectationem tempestiuus conuiuus delector, nec cum æqualibus solum, qui pauci admodum restant: sed cum vestra etiam ætate, atque vobiscum: habeoque senectuti magnam gratiam, qua mihi sermonis auaritatem auxit: potio nis & cibi sustulit.* De iuniore autem idem Plutar. in eius vita scribit. *προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ μάλιστα προσίπει τὸ πίνειν: ὥστε πολλάκις ἐν οἴῳ διάγειν εἰς ἄρθρον, &c.* διὸ καὶ Μεμμία πνός ἐν συλλογῇ φήσασα, ὅλας τὴν Κάτωνα μεθύσκεισθαι τὰς νύκτας, ὑπολαβὼν ὁ Κικέρων, ἐκείνο δὲ ἰλέγεις, εἶπεν, ὅτι καὶ τὰς ἡμέρας ὅλας κινεῖται. id est, progressa autem iam ætate maximè recipiebat

A *computationes, ut saepe usque ad horam matutinam in vino permaneret, &c.* Itaque cum Memmius quidam in conuentu dixisset Catonem totas nocteis ebrium esse: suscepto sermone Cicero, at illud non addis (inquit) etiam totos dies cum alca ludere.

TV LENE TORMENTVM] Plato lib. 1. de legibus, in extremo ait, nullum esse tormentum minus sumtuosum, minusque periculofum, quam vinum, ad explorandos & exquirendos hominum affectus & mores. Verba Platonis sunt haec: *καὶ μυρία δὲ λέγον ἕκαστος πότε ἀνύσσειν, ὅσοι διαφέρει τὸ μετα παιδείας πινάλλως ἀνευ μισθῶν ἡμιώδους, ἢδος ἰυχῆς θεωρεῖν. καὶ δὴ τότε μὲν αὐτὸ πᾶσι γὰρ τῶν ἕτ' αὐτῶν κρητὰς, ἢ ἄλλως αὐθρόπας ἐδένασ' οἰόμεθα ἀμφισβητήσαι μὴ ἢ πείραν τε ἀλλήλων ὀπίκειν ταύτην εἶναι, τὸ πὲρ ἐυπλείας καὶ ἀσφαλείας, καὶ τάλως διαφέρειν πᾶσι τὰς ἄλλας βασιάνας.* id est, *Et, ut quis res innumerabileis proferat, nihil proficiat, neque dicendo consequi possit, quanto praestet cum ludo & ioco, aliudque agendo, sine iactura ingenium & mores animi spectare atque explorare. Atque hoc sane neque Cretas, neque alios villos homines in controuersiam vocaueros existimamus, hanc probationem de ingenio*

B *mutuo esse modestam, & laudabilem, & hoc genus probationis cum minimo sumtu fiat, tum omni periculo vacare, & praeterea si cum aliis probationibus comparetur, maxima celeritate constare.* huc pertinet locus ille in epist. ad Pison. *Reges dicuntur multis urgere culullis, Et torquere mero, quem perspexisse laborant, An sit amicitia dignus.* & epist. ad Lolli. 1. lib. 1. *Commisumque teges & vino tortus, & irasignificat autem Horatius, ingenia seueriora, & alperiora, vino interdum leniri ac temperari: vel vino tanquam tormento quodam, explorari, & spectari qualia sint. Lene autem dixit, quia alia tormenta, aspera, grauias, molesta, & acerba sunt.*

TV SAPIENTIVM CVRAS, &c.] tu sapientium graucis cogitationes & consilium reconditum, vino aperis, & in lucem profers.

TV SPM RED. MENTIB.] sic sup. Od. 17. lib. 1. *Quis post vina grauem militiam, aut pauperiem crepat?* & epist. ad Torq. lib. 1. *Quid non ebrietas designat? operta recludit: Spes iubet esse ratas,* &c. extant in hanc sententiam apud Athen. lib. 2. aliquot Diphili versus, quos me non pigebit ascribere. Nam hunc locum non solum illustrabunt, verum etiam explicabunt. sic igitur Diph. *ὦ πάσι τοῖς φρονέσι θεοφιλέσσι Διόνυσε καὶ σοφώτατ', ὡς ἡδὺς πρὸς εἶ' Ὅταν παπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιῆς μόνος, Τὸν τὰς ὀφρὺς αἶροντα συμπεύθης γελᾶν' Τὸν τ' ἀδελφῆ πολμᾶν π, τ' δὲ γλῶν θρασυῶν.* id est, o prudentibus omnibus carissime Dionyse, & sapientissime: quam iucundus es, cum tu solus humilem & abiectum magnos sibi spiritus sumere facis: tristem, & contrahentem aut tollentem supercilia, ad ridendum impellis: infirmum, atque imbecillum audere aliquid cogis: timidum atque ignauum, audacem efficis. eodem pertinent illa Plat. lib. 1. de leg. de vino. *πίνοντα δ' ἀνθρώπων, αὐτὸν αὐτὸ ποιεῖ φρόντην ἰκεῶν εὐθύς μᾶλλον, ἢ φρόντερον, καὶ ὁπόσω αὐτὸ πλέον αὐτὸ γένηται, ποσὸτω πλέονων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληρῶται, καὶ διωδάμεως εἰς δόξαν. καὶ πλεονῶν δὲ πάσις ὁ τοῖσπερ παρρησίας, ὡς σφοδρῶν ὦν μεσῶται, καὶ*

ἐλευθερίας, πάσις δὲ ἀφοβίας, ὡς εἰπὴν πὲρ ἀόκνος ὁποῶν D ὡσάντως δὲ καὶ φράσαι. id est, hominem, qui bibet, primum efficit placidiorem, quam erat antea, & quo plus de eo gustarit, tanto illi plureis bonas spes praebet, tanto plus virium ad gloriam & estimationem suppeditat. ad extremum igitur omni orationis licentia, ac libertate, quasi sapiens sit, omnique confidentia, atque audacia completur, ita ut quiduis strenue atque impigre & dicat pariter, & agat. & Aristoph. *ἰπῶεις. Ὁρᾶς? ὅταν πίνωσιν ἀνθρώποι, πότε Πλευτῶσιν, εὐφράττωσι, νικῶσι δικας, Ευδαιμονῶσιν, ὠφελῶσι τὰς φίλους.* id est, *Videsne? Cum bibunt homines, tunc diuites sunt, rem suam bene gerunt, superiores e iudiciis discedunt, beati & fortunati sunt, amicis suis sunt utiles.*

ET ADDIS CORN. PAVP.] id est, pauperem efficis audacem, & pugnacem, & certandi cupidum. Cornua Baccho affingi notum est: quare de re supra diximus ad Odam 19. lib. 2. ibi, *aureo Cornu decorum.*

TREMENTI] cum tremore timenti, ut infra Od. 27. eiusd. lib. *palluit*, positum pro cum pallore extimuit. & *scatentem Belluis potum, mediasque fraudeis Palluit audax.* & pauca pro cum pauore timeat Od. 5. lib. 4. *Quis Parthum pauca?*

REGVM APICES] id est, Regum maiestatem, potentiam, fastigium. sup. Od. 35. lib. 1. *bin apicem rapax Fortuna cum stridore acuto Sustulit.* &c. *iratos autem regum apices dixit pro, regum iratorum apices, per hypallagen. Apex (inquit Festus) qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quod comprehendere vinculo antiqui, aperere dicebant, &c.* Ab hoc apice dictum, id, quod eminet.

SEGNESQVE NOD. SOL. GRAT.] id est, quae non facile concordiam dissolunt: quae usque adeo arctis, & firmis vinculis inter se coniunctae sunt, ut aegre dissideant, aut distrahantur. *segnes soluere autem genus est loquendi Graecum, ut annot. ad Od. 8. lib. 4. Seruius ad locum illum, Virgil. lib. 1. Aen. at memor ille Matris Acidalia, notat Gratias iccirco connexas, & colligatas fingi, ac pingi, quia insolubileis esse decet. quod spectauit Horatius (inquit) cum dixit, Segnesque nodum soluere Gratiae.*

VIVAEQVE PROD. LVC.] id est, totam noctem bibetur, & Veneri indulgebatur. tota nox in vino, & hilaritate consumetur. sic supra Od. 8. huius libri, *& vigilis lucernas Perfer in lucem.* ad quem locum annotauimus, Romanos illos veteres, atque etiam Graecos, cenas suas totam noctem producere solitos esse. crebra certe lucernarum, & lychnorum apud scriptores, cum de cenis loquuntur, mentio satis declarat, eos noctu cenare consueuisse. supra idem Horatius significans multum interesse in ter arma, & conuiuia, sic loquitur. *Vino & lucernis Medus acinaces Immane quantum discrepat.* M. Tullius pro Caelio, *Quam volent in conuiuuiis faceti & dicaces, non nunquam etiam ad vinum disertis sint: alia fori vis est, alia triclinij: alia subselliorum ratio, alia lectorum. non idem iudicium, comestatorumque conspectus. lux denique alia solis, & lychnorum.*

A VIVERE] accensæ, ardentes, non extinctæ. ignem enim vivere & mori dicimus, ut animantem quendam. notauimus ad Lucretium: ibi, *Et viuunt labentes aetheris ignes.* lib. 1.

IN DIANAM.

Ode. 22.

Montium custos, nemorūq; virgo,
Quæ laboranteis utero puellas
Ter vocata audis, adimisque letho,
Diua triformis:
Imminens velle tua pinus esto:
Quam per exactos ego letus annos,
Verris obliquum meditantis ictum,
Sanguine donem.

B

MONTIUM CVST. NEM.] ὄρεων ὀπίσκοπος. Od. 21. lib. 1. *Vos letam fluminis & nemorum comam, &c.* Virg. lib. 1. *Æn.* *Qualis in Eurota ripis aut per iuga Cynthi Exercet Diana choros: quam millesecuta hinc atque hinc glomerantur Oræades.*

QVÆ LABORANTEIS VTERO PVELL.] Eandem esse Dianam, Ilithyiam, Lucinam, Genitalem, ex hoc loco, & ex carmine saculari pro imperio populi Romani, intelligere licet: quo in carmine tribus his postremis nominibus eam appellat. *Rite maturos aperire partus Lenis Ilithyia, tuere matres, Sive tu Lucina probas vocari, seu Genitalis.* de qua sic M. Tull. 2. de nat. deor. *Dianam autem eandem esse putant, à lucendo utramq; nominatam. Itaque ut apud Græcos Dianam, eamq; Luciferam: sic apud nos Iunonem Lucinam in pariendo invocant: quæ eadem Diana annuaga dicitur, non à venando: sed quod in septem numeratur tamquam vagantibus. Diana dicta, quia noctu quasi diem efficeret. Adhibetur autem ad partus, quod ij mature-*

C scunt aut septem nonnunquam, aut plerumque nouem Luna cursibus: qui, quia mensa spatia consiciunt, menses nominantur, concinnèque, ut multa, Timæus, qui, cum in historia dixisset, quæ nocte natus Alexander esset, eadem Diane Ephesie templum desagravit, adiunxit, minimè id esse mirandum, quod Diana, cū in partu Olympiadis adesse voluisset, afuisset domo. hæc tenus M. Tull. Sed cum Diana Latonæ: Ilithyia autem Iunonis sit filia: quæ potest esse eadē Diana & Ilithyia? Atqui Pindarus Neme. carmine sexto, Ilithyiam, & Iunonis esse filiam, & præfido adesse partibus, non obscure significat. Ilithyia (inquit) quæ Parcis affides, filia Iunonis, filiorum genitrix: sine te neque diem, neque noctem aspiciamus, neque pubescimus. Pindari verba sunt hæc, si quis magis delectatur Græcis: *Εἰλειθυία πάρεδρος μοιρᾶν βαθυφρόνων, παῖ μεγαλοδενέος, ἀλουσον, ἥρας, γενέτιρα τέκνων. ἀνευ σέθεν ὁ φάος, ὁ μέλαιναν δρακόντες εὐφρόνων πέν ἀδελφῶν, ἐλάττομεν ἀγλαῶν γυιῶν ἤβαν.* Hesiodus item Ilithyiam, Iunonis fili-

am facit in Theogon. ἢ δ' ἤβλω καὶ Ἀρνα, καὶ εἰλειθυίαν ἐπικτην. Homerus autem Ilithyiam, *μορφόσκιον*, quasi *μορφοῦσαν*, quod valet *ποιοῦσαν*, *ὡδὲ τὸς πόκους*. id est, laborantem, seu occupatam in partibus, appellat il. π. his verbis: *Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τὸν γὰ μορφόσκιος εἰλειθυία Ἐξάγαγε παρὸ φάος δέ, καὶ ἠελίῳ ἴδεν αὐγᾶς.* & il. λ. numero multitudinis *μορφόσκιος εἰλειθυίας* Iunonis filias appellat. *Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὄξυ γυναικᾶ Δριμύ, τότε παρ' εἰσι μορφόσκιος εἰλειθυίας Ἥρης θυγατέρες.* id est, *Quemadmodum autem cum telum acutum atque amarum, mulierem partus dolores sentientem tenet, tum procedunt Ilithyia partus laborem leuantes, Iunonis filia, &c.* & Theocritus *εἰδ. λσ. μορφόσκιον Ἀρτεμιν.* Pausanias quoque aliam facit à Diana, & Iunonis filiam dicit haberi: quin etiam eam Latonæ partum adiuisse ab Hyperboreis profectam: ceteros homines autem Ilithyia nomen ab his didicisse: Delios quoque ei sacra facere, & carmen in eius laudem de partus doloribus cantare: Cretas verò existimare Ilithyiam in Cnosia regione natam, & Iunonis filiam esse. Pausania verba sunt hæc. *Att. ἢν εἰλθεῖσαν ἐξ ὑπερβορέων εἰς Δῆλον, γενέσθαι βοηθὸν τῆς Ληϊῆς ὠδίῳ. Τὸς δ' ἄλλους παρ' αὐτῶν φασὶ τῆς εἰλειθυίας μαθεῖν τὸ ὄνομα. καὶ θυῖσι δὲ τῆ εἰλειθυία Δῆλιοι· καὶ ἕμνοι ἄδουσιν ὠδίνος. Κρήτης δὲ τῆς Χώρας τῆς Κνωσσίας ἐν Ἀρμισσῶ γενέσθαι τομίζουσαν εἰλειθυίαν, καὶ παῖδα ἥρας εἶναι.* Idem Arcad. narrat se Ilithyia statuam vidisse apud Agyenseis à Dalmophonte fictam, quæ tota esset à capite vsq; ad calcem veste textilitecta, cuiusq; nihil esset nudum, præter faciem, & extremas manus, & pedes: eius alteram manum porrectam esse, & explicatam: alteram facem tenere: quæ res vnum è duobus significaret, vel illam pueros ex utero matris in lucem, atque in luminis oras (ut ait ille) protrahere. verba Pausaniae sunt hæc: *εἰλειθυία δ' εἰκόσται τις αὐ εἶναι δᾶδες, ὅτι γυναιξὶν ἐν ἴσῳ καὶ πῦρ εἰσὶν αἱ ὠδίνες. Ἐχρῆεν δ' αὐ λόγον καὶ ὅτι πιφθε αἱ δᾶδες, ὅτι εἰλειθυία ὄδιν ἢ εἰς φῶς ἄγουσα τὸς παῖδας.* Plato autē in Theæteto eadē esse Dian. & Ilithy. putat, ut ex eius verbis perspicuum esse potest. *αἰπὰν δὲ τὸ ὕδρευται γυναικᾶ αὐτὴν κλισοκομένῳ τε καὶ πικρῶσαν ἄλλας μαγεύουσαι, φασὶν εἶναι τὴν Ἀρτεμιν, ὅτι ἀλοχος ἔστα τὴν λοχίαν εἰληξ.* id est, causam autem, cur nulla mulier, quæ ipsa grauida fieri, & parere possit, obstetricis munere fungatur, aiunt hanc esse, quod Diana à pariendo immunis, maturandorum, & procurandorum partuum provinciam nacta est. Plutarchus Sympof. 3. probl. 1. de luna loquens: *Λέγεται δὲ καὶ παρὰ εὐπολίαν σωεργίῃ. ὅταν ἢ διχόμηνος, ἀνεῖσι τῶν ὑγρῶν μαλθακώτερας παρήλυσσα τὰς ὠδίνας: ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν Ἀρτεμιν, λοχίαν, καὶ εἰλειθυίαν ἐκ ὅσων ἐτέρων ἢ τὴν σεληνίῳ ὀνομάσθαι.* id est, aiunt autem lunam etiam ad patiendi facilitatem, & felicitatē adiumento esse, cum est femiple na, remissione & relaxatione rerū liquidarū & humidarū partus dolores efficientē molliores, & leniores. Ex quo arbitror etiā Dianam Lochiā, id est, partuum præsidem, atq; arbitram, & Ilithyiam, ut pote quæ non sit alia à luna, esse nominatam. Idem Plutarchus ibidem lunam à Timotheo quodam ὠκυπτόκον ostendit esse appellatam, id est, ad accelerandos partus vtilem. Plautus, Terentius, Varro,

E

F

A Varro, Catullus, & ceteri Latini, Iunonem Lucinam coniunctè, vel Lucinam tantum efferunt. Terent. Heautontim. *Iuno Lucina fer opem.* & Idem alibi. Plaut. Aulul. *Iuno Lucina inam fidem.* Catull. in carmine sæculari ad Dianam, *Tu Lucina dolentibus Iuno dicta puerperis: Tu potens Triuia, & notho es Dicta lumine luna.* Plautus in Truculento, *date mihi huc ligna, atque ignem in aram, ut venerer Lucinam deam.* Varro lib. 4 de lingua Lat. *qua ideo videtur à Latinis Iuno Lucina dicta, vel quòd terram, ut physici dicunt, inuat, & lucet: vel quòd ab luce eius, qua quis conceptus est, una inuat, donec mensibus actis produxit in lucem. Facta igitur à inuando, & luce Iuno Lucina: à quo parientes eam inuocant. Luna enim nascentium dux, &c.* sic Horat. Od. 5. epod. *Per liberos te, si vocata partibus Lucina veris affuit.* Dionys. Halicarn. lib. 4. *εὐλειθυϊαν Ῥωμαῖοι καλεῖσιν Ἡραν φασφόρον.* Ilithyiam appellant Romani Iunonem luciferam. Theocritus *ἐγκωμ. Πηλεμ. Εὐλειθυϊαν, λυσιζωνον,* id est, soluentem zonam appellat. *Ἐνθα γὰρ εὐλειθυϊαν ἐβώσατο λυσιζωνον Ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβαρυμένα ὠδίτησιν. Ἡ δὲ οἱ ἐμμανέισσα παρῖσατο.* id est, hic enim Ilithyiam inclamauit, quæ zonam soluit, Antigona filia doloribus partus grauius affecta. Illa autem ei præstò futura, & apud eam permansura adstabat. Virgil. etiam ad equas transfert Georgic. 3. *Ætas Lucinam, iustosque pati Hymeneos Desinit ante decem: post quattuor incipit annos.* Oppianus lib. 1. partus dolores omnibus animantibus acerbos, & molestos esse significans, sic ait, *ὡς ἔριδιλυ γεννῶν, ἔδ' ἰχθύσι μοίρα ὤπασαν, ἔδ' ἀφα μῆνον ἐπιχρονίοισι γυναιξίν Ἀλγία, παντὴ δ' εἰσὶν ἐπαχθέες εὐλειθυϊαι,* id est. Quam non facilem ortum, seu nascendi rationem ne piscibus quidem fata tribuerunt neque terrestribus solum fæminis dolores incidunt, sed omni loco graues sunt Ilithyia. Cur eadem genitalis dicitur, ex iis, quæ suprâ exposita sunt, intelligere licet: qua de re tamen non nihil dicemus ad carmen illud sæculare, quod est post epod.

DIVA TRIFORMIS] *τρίμορφος.* Athenæus lib. 7. ait Apollodorum scribere in libris de Diis, triglam Hecatæ immolari propter communitatem, & coniunctionem nominis. Deam enim esse triforem. sic Athen. *Ἀπολλόδορος ἐν τοῖς περὶ θεῶν, τῇ Ἐκάτῃ φησὶ θύεσθαι τριγλῶν διὰ τὴν ἐνόμητος οἰκισίαν. τρίμορφος γὰρ ἡ θεός.* citat & Chariclidæ cuiusdã versum: *δέσποιν' Ἐκάτη, τριόδιπ' τρίμορφε, τριπλοῦσα, τριγλας κλυεμένη.* id est, ò regina Hecate, triuia, triformis, triplicem vultum, seu personam gerens, quæ triglis mulceris. iccirco autem triforem appellari dicunt alij, quòd eadem sit Diana, & Lucina, & Hecate, seu Proserpina. Virg. Æncid. 4. *Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Diane.* eandem, Triuiam appellat Ennius vel quòd in triuio ponitur, vel quòd in cælo tribus viis mouetur, in altitudinem, latitudinem, & longitudinem. Seruius ad illum Virg. locum, *numero deus impare gaudet.* Pharmaceutr. notat, *Dianam dici propter triplicem eius potestatem.* hætenus Seru. Triplicem autem potestatem intelligit, in cælo, in terris, sub terris, seu apud inferos. Quidam tradiderunt, Dianam fingi solitam specie humana, equina, ca-

nina: atque iccirco triforem dictam. Alij quia Diana, quæ Diana est, modò sit *ἀμφοτερος*, id est, gibbosa, seu gibbera, seu *μνοειδής*, modò *διχέτιμος*, id est, dimidiata: modò plena.

IMMINENS VILLÆ TVÆ P.] id est, pinus, quæ villæ meæ imminet, tua esto. his verbis hanc pinum Dianæ consecrat.

EXACTOS] confectos. *per exactos annos*, id est, quotannis.

OBLIQUVM MEDITANTIS] qui dum cæditur, conetur morsione obliqua eum, à quo cædatur, malè multare: vel qui videatur sese ad obliquas morsiones assuefacere, & exercere. hæc enim vis est verbi *meditandi* propria, quod à Græco *μελετῆν* tractum est.

AD PHIDILEM.

Ode 23.

Suadens, vt deos puris manibus, & conscientia benè actæ vitæ colat.

CÆLO supinas si tuleris manus
Nascente luna, rustica Phidile:

Si ture placaris, & horna

Fruge Lareis, auidaque porca:

Nec pestilentem sentiet Africum

Fecunda vitis, nec sterilem seges

Rubiginem, aut dulces alumni

Pomifero graue tempus anno:

Nam, quæ niuali pascitur Algido

Deuota, quercus inter, & ilices:

Aut crescit Albanis in herbis

Victima, pontificum secureis

Ceruice tinguet. te nihil attinet

Tentare multa cade bidentium

Paruos coronantem marino

Rore deos, fragilique myrto.

Immunis aram si tetigit manus:

Non sumtuosa blandior hostia,

Mollibit auersos Penateis

Farre pio, & saliente mica.

CÆLO SUPINAS] notat interpres Homer. ad illum versum, *ἰλ. η. Λαοὶ δ' ἠρήσαντο, θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀπέθεν.* i. gentes autem precati sunt, & ad deos manus sustulerunt, solitos esse heroas manibus in cælum sublatis Iouem, ceterosq; deos cælestis precari: marinos, ad mare portectis: manes, & inferos, terra percussa. Primi moris exempla sunt hæc. Virg. Æn. 1. *Ingemit, & duplicem tendens ad sidera palmas, Talia voce refert.* Idem secundo. *Sustulit exutas vinculis ad sidera palmas.* Idem 3. *tendōq; supinas Ad cælum cum voce manus.* & 4. *Multa Iouem manibus supplex orasse supinis.* Lucret. lib. 5. *Es pan-*

A *Et p̄adere palmas Ante Deum delubra.* Sallust. cōiur. Catil. *manus supplices ad caelum tendere, miserari paruos liberos, rogare Deos.* Hom. *ὄδυσσ.* 1. *Εὐχέτο χεῖρ' ὀρέζον εἰς ἄρανον ἀσπερόεντα.* id est, precabatur manum porrigens ad caelum stellatum. Apollon. lib. 1. *αἰ δὲ γυναικῆς Πολλὰ μάλ' ἀθαλάποιον ἐς αἰθέρα χεῖρας ἀείραν Εὐχόμεναι νόστοιο τέλοσ θυμὸνδὲς ὀπίσσαι.* id est, mulieres autem valde multum ad deos immortales in caelum manus sustulerunt, orantes ut iucundum reditum darent. prae latitia manus ad caelum tollit ille apud Horat. Saty. 5. lib. 2. *donec ohe iam, Ad caelum manibus sublatis, dixerit, urge.* Secundum hoc nunc mihi exemplum succurrit. Virg. *Aeneid.* 4. *Ni palmas ponto tendens utrasque Cloanthus Fundissetque preces, diuósque in vota vocasset. Dij quibus imperium pelagi.* Postremi sunt haec. Euripid. *ἐκάβ.* *Ὁ χθόνιοι θεοί, σῶσατε παῖδ' ἐμὸν, ὃς μόνος οἰκῶν ἀγυρὰ τ' ἐμῶν, τὴν Χιονώδη Ὀρήκω κατέχει.* id est, o inferi, seu terrestres dij: seruate filium meum, qui solus aedium mearum ancora Thraciam niuosam tenet. ad quae locum vetus interpres ἀνώνυμος notat, histriionem, cum haec verba loqueretur, terram pedibus pulsasse. Idem Orest. *πότνια, πότνια, πότνια, ὄπνοδο τετρα πῶν πολυπότων θροῶν, Ερέβοθεν ἴδι.* id est, o veneranda, veneranda nox, quae somnum largiris laboriosis mortalibus: ex Erebo prodi. Hom. *ἰλ.* 1. *Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολυφόρον χερσὶν ἀλόια Κικλήσκωσ' αἰδῶ. καὶ ἐπιμήν Περσεφόνειαν.* id est saepe autem etiam terram multa alimenti genera hominibus praebentem manibus pulsabat. Plutonem inuocans: & laudabilem Proserpinam, idem & cum mortuos appellabant. M. Tull. Tusc. 2. *Tum Cleanthem, cum pede terram percussisset, versum ex Epigonis dixisse ferunt, Audisne haec, Amphiarae, sub terram abdite? Zenonem significabat, a quo illum degenerare dolebat.*

R *RVSTICA PHIDILE*] libri aliquot veteres habent, *rustica Phidide.* ego nihil muto: quamquam legendum potius fortasse est *Phidale*, ut intelligamus, significari nomine ipso puellam quandam rusticam, parcam, & a sumtu abhorrentem.

H *HORNA FRVGE*] hornotina: huius anni. Od. 2. epod. *Et horna dulci vna promens dolio.* M. Tull. Verr. de anteaetis. *frumentum hornotinum.* Propert. lib. 4. *Ille dies hornis cadem denuntiat agnis.*

A *AVIDA QVE PORCA*] cur Laribus porcā, seu porcū veteres immolarent, annotatum est supra ad illum locum, *Et porco bimestri,* Oda 17. eiusdem libri.

S *STERILEM RVBIGINEM*] Virg. Georg. 1. *malam* vocat. *Mox et frumentis labor additus, ut malaculmos Effset rubigo.* asperam appellat Ouidius.

P *POMIFERO GRAVE TEMP. ANNO.*] auctunnum significat, quem pomiferum item appellat Od. 7. lib. 4. *simul Pomifer auctunnum fruges effuderit.* & Od. 2. libr. epod. sic describit. *Vel cum decorum mitibus pomis caput Auctunnum aruis extulit.* graue autem tempus hoc loco dicit, quia pestilens, & infalubre, ut Saty. 6. lib. 2. *Auctunnumq, grauis Libitina questus acerba.* φθινόπωρον vocant Graeci. ordo est: aut dulces alumnigraue tempus non sentient anno pomifero, id est, anni parte pomifera, nempe auctunno.

N *IVALI ALGIDO*] Algidum, mons, & vrbs

eiusdem nominis. supra Od. 12. lib. 1. *gelidum* appellat. Od. 4. lib. 4. *Nigra feraci frondis in Algido.*

D *DEVOTA*] vota, & promissa, seu obligata ex voto. sic deuotos appellat Caesar lib. 3. de bello Gallico, soldurios illos, qui, cuius amicitiae se deuouissent, cum eo omnibus in vita commodis fruebantur: omnia rursus incommoda, & mala perferebant. supra arborem illam, cuius casu propemodum oppressus est, deuotam nominauit, Od. 4. eiusdem lib.

V *VICTIMA*] ouis bima, seu bidens: vel maior aliqua hostia.

P *PONTIFIC. SECVR. CERVI. TING.*] a pontificibus publice immolabitur.

B *BIDENTIVM*] *bidentes* (inquit Festus) sunt pecudes, seu oues, quae duos dentes ceteris longiores habent. sed alij, quorum sententia a doctis probatur. magis aiunt bidenteis dictas esse, quasi biennes, quod bima immolarentur. Virgil. lib. 5. *Aeneid.* *caedit quinas de more bidenteis.* Idem 6. *totidem lectas de more bidenteis.*

P *PARVOS CORONANTEM, &c.*] te quae paruos deos habes domi.

M *MARINO RORE*] rore marino, seu rosmarino, coronario scilicet, quem describit Dioscor. lib. 3. cap. 89.

I *IMVNV. ARAM SI TETIG.*] manus immunis propterea, quae nihil porrigit, inanis, ut Od. 12. lib. 4. *non ego te meis Immunem mediator tingere poculis,* id est, nihil afferentem. & epist. ad Villic. lib. 1. *Quem scis immunem Cynara placuisse rapaci.* Virg. lib. 4. Georg. *Immunisque sedens aliena ad pabula fucus.* sed hoc loco videtur subaudiri, a scelerate: ut sit, manus a scelere, aut culpa immunis: & ita Acr. & Porph. Sed videri possit, hoc loco *immune* significare *improbum*: quemadmodum apud Plautum, *immune*, seu *immense est facinus*, ut docet Festus. quod si cui placeat, dicendum erit, hanc esse huius loci sententiam. Si manus improba, & impura deorum aram tanget, id est, si mente impura deos orabis, sumtuosa hostia deos non mollies, neque efficies sacrificiorum sumtu, ut tuae victimae diis sint gratiores: sed farre pio, & salientem mica deos placabis. Solebant autem orantes aram tangere, seu tenere. Itaque Varro rerum diuinar. lib. 5. (ut refert Macrobius. lib. 3.) scribit, *aras primum ansas dictas, quod esset necessarium a sacrificantibus eas teneri: quemadmodum vasorum ansas tenere et prendere solemus.* ad quem morem respiciens Virg. *Aen.* 12. ut & hic Horatius, Latinum Regem sic facit loquentem. *Tango aras: mediósque igneis, et numina testor.* idem *Aen.* 4. *Talibus orantem dictis, arasque tenentem.* & lib. 6. *Talibus orabat dictis, arasque tenebat.* & M. Tull. pro Flacco. *qui si aram tenens iuraret, crederet nemo, per epistolam, quod volet, iniuratus probabit?*

N *NON SVMT. BLAND. HOST. &c.*] sumtuosa hostia sunt septimi casus: haecque est huius loci sententia. si tua manus immunis, id est, sine vlla victima, vel, ut alij, innocens, aram tetigit: aequae placabit & flectet deos familiaris farre, & mica salis, nihilo gratior Diis futura propter sumtuosam aliquam

A aliquam hostiam, quod si immunis pro improbo accipiat, sic erit hic locus explicandus, ut paullo ante diximus, ad illa verba, *immunis aram, &c.* Plato in Alcibiade β. perspicue ostendit, Deos immortales, sumtuosas hostias non spectare, sed animorum integritatem, & preces, seu bona verba, quam ille appellat *εὐφημίαν*: idque Ammonis oraculo responsum esse dicit. Cum enim quondam inter Athenienses, ac Lacedæmonios dissidium, bellumque grauissimum natum esset: accideret autem, ut multis præliis mari & terra commissis, semper Athenienses magna clade accepta inferiores discederent, eos indignanteis & consilij inopia laboranteis, neque vllum malorum præsentium remedium reperienteis, decreuisse tandem quam optimū esse Iouem Ammonē hac de re consulere, & præterea rogare quare vinceretur, cum ipsi hostias omnium Græcorū & plurimas & pulcherrimas diis immortalibus immolarēt, eorumque; tēpla plurimis & carissimis donis ornarent, pompas denique facerent solenneis & magnificentissimas, & sumtuosissimas, Lacedæmonij autem nihil quicquam tale omnino curarent, immo verò ita essent in hac re negligentes, ut sepe hostias mancas ac debileis mactarent, cum essent nihilo minus opulenti, quā Atheniensium ciuitas: hoc vnum respondisse Ammonem, Lacedæmoniorum *εὐφημίαν*, id est, bona verba, Deo esse gratiora, quam vniuersas Græcorum victimas. bona verba autem Socrates interpretatur preces ritè conceptas, & iustas: aitque hominibus magnopere esse cogitandum, & videndum quas preces diis immortalibus nuncupent. Deos enim immortales neque bobus auratis, neque talibus victimis, neque precibus maledicentiæ, quam Græci blasphemiam nominant, plenis, sed bonis dictis placari. *Δεινὸν γὰρ εἶμι* (inquit) *εἰ πῶς τὰ δῶρα, καὶ πῶς τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοί, ἀλλὰ μὴ πῶς τὴν ψυχὴν.* & mox, *οἱ δὲ ἀπὸ ἀδωροδοκίαι ὄντες, κατὰ προνοίαν ἀπάντων τύπων.* &c. id est, *absurdum enim sit & ingemiscendum, si dii dona nostra, & sacrificia spectent, non animum, &c.* deinde sequitur: *illi verocum muneribus non corrumpantur, hæc omnia contemunt.* Sic & Xenophon. *Ἐπιμημ. α. θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν, ὅθεν ἡγεῖτο μείωσαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θύόντων. ἢ τε γὰρ τοῖς θεοῖς, ἢ τῆ, καλῶς ἔχειν, εἰ τοῖς μεγάλαις θυσίαις μάλλον, ἢ τοῖς μικραῖς ἔχειν. πολλὰ μὲν γὰρ αὐτῶν τὰ ἁπλοῦς τῶν πολλῶν μάλλον, ἢ τὰ ἁπλοῦς τῶν χειρῶν εἶναι κεχαρισμένα. Οὐτ' αὖ τοῖς ἀνθρώποις ἀξιὸν εἶναι τῶν, εἰ τὰ ἁπλοῦς τῶν πολλῶν μάλλον ἢ κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς, ἢ τὰ ἁπλοῦς τῶν χειρῶν ἀλλ' ἐνόμιζε τὰς θεῖς τοῖς παρὰ τῶν εὐσεβέστατων πᾶσις μάλα χεῖρειν.* id est, *cū autē sacrificaret parua de paruis, nihilo se deteriore cōdicione esse putabat iis, qui de multis ac magnis multa, & magna immolant. Nam neq; Diis honestū fore, si magnis sacrificiis magis delectaretur, quā paruis: sepe numero enim ea, quæ ab improbis proficiscatur, gratiora eis futura quæ, quæ a viris bonis: neq; hominibus vitā optabilem, aut vitalem futuram, si quæ ab improbis donentur, diis sint gratiora, quam, quæ a probis, quin existimabat deos immortales hominum piorum cultu, & muneribus magnopere delectari.* Iterum Plato in Euthyphrone ait dona nostra (dona autem, quæ Diis ab hominibus dari debent, sunt *πῆν, γέρας,*

χέρις, i. honos decus, gratia) ait igitur Plato dona nostra Diis nihil prodesse.

AVERSOS PENATES] ODEXI. epod. Preces & auersum ad Iouem.

FARRE PIO ET S. M.] ad hunc locum pertinent, quæ scribuntur à Philostrato de Pythagora initio libri I. de vita Apollonij, memoria esse proditum, Pythagoram aras sanguine non aspersisse, sed tus, & placentam, & hymnos diis immortalibus, & similia, diis solitum sacrificare. quibuscum congruunt illa M. Tullij lib. 3. de nat. deorum. *Quamquam Pythagoras cum in geometria quiddam noui inuenisset, musis bouem immolasse dicitur. Sed id quidem non credo: quoniam ille ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit, ne arā sanguine aspergeret.*

SALIENTE MICA] id est, mica falis. Tibull. lib. 3. eleg. 4. *At natum in curas hominum genus, omnia noctis Farre pio placant, & saliente sale.* Idem lib. 4. ad Messal. *Paruaque caelestis placant mica.* Catullus, *Non est in tanto corpore mica salis.*

IN AVAROS.

Ode 24.

INTACTIS opulentior
 Thesauris Arabum, & diuitis India
 Cæmentis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis, & mare Apullicū:
 Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira necessitas
 Clauos: non animum metu,
 Non mortis laqueis expedies caput.
 Campestris melius Scythæ,
 Quorū plaustra vagas rite trahūt domos,
 Viuunt, & rigidi Getæ:
 Immetata quibus iugera liberæ
 Fruges, & Cererem ferunt:
 Nec cultura placet longior annua:
 Defunctūque laboribus
 Aequali recreat sorte vicarius
 Illic matre carentibus
 Priuignis mulier temperat innocens:
 Nec dotata regit virum
 Coniux: nec nitido fidit adultero.
 Dos est magna, parentium
 Virtus, & metuens alterius viri
 Certo fœdere castitas.
 Et peccare nefas, aut pretium est mori.
 O, quisquis volet impias

Cedeis,

- A Cædeis, & rabiem tollere ciuicam:
 Si quæret pater urbium
 Subscribi statuis, indomitam audeat
 Refrenare licentiam,
 Clarus post genitis, quatinus, heu nefas,
 Virtutem incolumem odimus:
 Sublatam ex oculis quærimus inuidi:
 Quid tristes querimonia,
 Si non supplicio culpa reciditur?
 Quid leges sine moribus
 Vanæ proficiunt, si neque feruidis
 Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
 Durat æq; solo niues
 Mercatorem abigunt? horrida callidi
 Vincunt equora nauitæ.
- B Magnum pauperies opprobrium iubet
 Quiduis & facere, & pati:
 Virtutisque viam deserit ardua.
 Vel nos in Capitolium,
 Quò clamor vocat, & turba fauentium:
 Vel nos in mare proximum
 Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
 Summi materiam mali,
 Mittamus, scelerum si bene pœnitet:
 Eradenda Cupidinis
 Praui sunt elementa: & teneræ nimis
 Mentès asperioribus
 Formandæ studiis nescit equo rudis
 Herere ingenuus puer:
- C Venari que timet, ludere doctior,
 Seu Græco iubeas trocho,
 Seu malis vetita legibus alea.
 Cùm periura patris fides
 Consortem socium fallat, & hospitem
 Indignoque pecuniam
 Heredi properet: scilicet improbæ
 Crescunt diuitiæ, tamen
 Curta nescio quid semper abest rei.

INTACTIS OPVL. THES. ARAB.] supra
 Od. 29. lib. 1. *beatas Arabum Gazas* dixit & se-
 cunda epist. ad Mæcen. lib. 1. *Diuitias Arabum*.
 Intactos autè thesauros intellige dictos esse, quia
 nondum Romanorum arma fenserant. sic Propert.
*India quin Auguste tuo dat colla triumpho: Et
 domus intacta te tremi Arabia.*

CÆMENTIS] lapidibus cæsis, vt supra Od. 1.
 huius lib. *huc frequens Camenta demittit redemptor.*
 MARE APVLLICVM] sic reperi scriptum in
 duobus lib. Vatic. & item Faër. Tornes. in codice
 Donati autem *Ponticum* erat recenti manu scri-
 ptum, & in litura. Iam, quòd ad syllabas attinet,
 simile est illud Od. 4. huius lib. *Altricis extra li-
 men Apullie.*

ADAMANTINOS, &c.] solidissimos, firmis-
 simos. fortasse, quos sup. Od. 35. lib. 1. *clauso tra-
 baleis* dixit, hic nominat adamantinos. vtrouque
 enim vim & firmitatem, & pænedicam æternita-
 tem necessitatis significat. Plato quidem lib. de
 rep. decimo *ἀδαμαντίνος*, id est, adamantinè, vsur-
 pat pro eo, quod est *ἰσχυρῶς καὶ ἀμετακινήτως*, his ver-
 bis *ἀδαμαντίνος* (inquit) *δεῖ ταύτης τὴν ἰδέαν ἔχοντα εἰς
 ἀδελφείαν*. Neque temerè porrò, neque ineptè ada-
 mantini clauī *τῆ ἀνάγκῃ*, id est, necessitati, quæ ea-
 dem ferè est hoc loco, atque *εἰμαρμένῃ*, tribuuntur.
 Significatur enim fati, mortisque necessitas im-
 mutabilis, & vis inuicta. Pindarus autem cùm de
 alia necessitate loquatur, ita quærit ex Musa:
 Quod periculum Argonautas solidis ex adaman-
 te clauis vincetos ad nauigandum impulit? sic Pin-
 dar. *πῶς κίνδυνος κρατεροῖς ἀδαμαντίνος δῆσον ἄλλοις?* id est,
 quod periculum necessarium coëgit, vt nauiga-
 rent? *Æschylus* item in *Prometh.* *ἀδαμαντίνους πέ-
 δῆσι* dixit pro solidissimis ac durissimis, vide annot.
 ad Od. 3. & 35. lib. 1.

DIRA] infesta, tristis, horribilis: vt & alibi.
 NON MORTIS LAQ. EXP.] *expedies*, id
 est, explicabis, extricabis, sunt enim hilaquei *ἀ-
 φυκτοὶ καὶ ἀδιέξοδοι*, id est, inexplicabiles, & quos
 effugere nemo queat. Homerus tantam vim Par-
 cæ esse dicit, vt ne Dij quidem ab eo, qui sibi sit ca-
 rus, mortem propulsare possint, vbi eum Parca
 semel comprehenderit. Verba Homeri sunt hæc,
*ὄδυσο. γ. Ἀλλ' ἦτοι θάνατον μὲν ὁμοῖον. εἰ δὲ θεοῖσιν καὶ φίλοι
 ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλιέμεν, ὅπποτ' ἴκην δὴ Μοῖρ' ὅλοι καὶ δέλησι
 πανηγυρῶς θανάτω.* id est, At profectò mortem, om-
 nibus æquè infestam, ne dij quidem ab homine
 amico arcere possunt, vbi eum Parca mortis lon-
 gum somnum dantis comprehenderit.

CAMPEST. MEL. SCYTHÆ] supra Od. 35.
 lib. 1. *profugos* appellauit. Strabo *ἀμαζονικῶς*, id est,
 in plaustris habitanteis, tanquam in domibus.

RIGIDI GETÆ] currigidi? an quòd sunt
 cælibes, & ἀγέστοι, id est, sine foco & familia? an
 quòd ἀβιοὶ, id est, carentes rebus ad victum para-
 tis, & congestis. seu vitæ cultu vtentes tenuissimo,
 parcissimo, ac durissimo? quæ etiam de Scythis
 tradita sunt: ob idque ἀβιοὶ appellantur ab Hom.
 Quin eisdem *ἰππημολῶδες* appellant tum alij Græ-
 cipoëtæ, tum in primis Homerus: id est, equo-
 rum emulctores. Dionys. Alex. *Ἐνθα μελὰ γ' Ἰππη-
 μοῖ τε, καὶ ἀγέρες ἰππημολῶσι.* Homerus *ἰλ. ν. αὐτὸς δὲ
 πάλιν τρεῖσιν ὄσσε φαινεῖ Ἄνδρ' ἐφ' ἰπποπόλων θρηκῶν καθο-
 ράμενος αἴαν Μυσοῖν ἀγγεμάχων, καὶ ἀγαυῶν ἰππημολῶσῶν
 Γλαυκοφάρον, ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνδρῶπων:* id est,
 ipse autem [Iupiter] reflexit oculos lucidos
 longè ab vrbe Troia ad terram Thracum in studio
 equorum assiduè versantium respiciens, & My-
 forum comminus pugnantium, & admirabilium
 Scytha-

A Scytharum equas mulgentium, & lacpotantium, in diem viuentium, rebúsque ad victum antè paratis carentium, hominum iustissimorum. Ex quibus versibus cognoscere licet, per hippemolgos, id est, equarum emulctores, Scythas, & populos illos omnes esse intelligendos, qui ab occasu mari Sarmatico, & Gothico: ab ortu, palude Mæotide & Tanaï, & Ponto Euxino: à meridie, Æmo, & Danubio: à septentrione, hyperboreis gentibus, & Rhipæis montibus continentur. hæc sententiam adiuuat Herodotus, qui in Melpomene narrat, Scythas equas mulgere, & lac earum vasis exceptum potare: id quod testatur & Strabo lib. 7.

IMMETATA QVIBVS] quorum agri, nullis cum limitibus sint inter se separati, aut distincti, sed cõmunes, etiam fruges efferunt liberas & communes. *immetata* autem *iugera* accipe nullis metis, id est, terminis distincta, vel nullis decempedis dimensa, aut descripta. lege quæ supra notauimus ad illum locum, *nulla decempedis Metata, &c.* Od. 15. lib. 2.

NEC CVLTURA PLACET, &c.] nemo vnus per omnem vitam in eodem agro colendo versatur: sed alij ad certum numerum descripti ac distributi vnum annum agrum colunt: anno subsequente succedunt his alij ad eundem numerum: quiescunt ij, qui superiore anno coluerant, & ita deinceps. Atque hanc sententiam declarant ea verba, quæ statim sequuntur: *Defunctumque laboribus Æquali recreat sorte vicarius*: id est, eum, qui in labore annu versatus, eoque labore defunctus est, vicarius, qui eius locum, vicemque subit, reficit ac recreat æquali sorte, id est, dat illi sui reficiendi facultatē æquali sorte: id est, dat illi sui reficiendi facultatem, æquali agri colendi, laborisque perferendi condicione vicissim accepta. Sic Cæsar de Sueuis lib. 4. de bello Gall. *Hi centum pagos habere dicuntur, ex quibus quotannis singula millia armatorum bellandi causa suis ex finibus educunt, Reliqui, qui domi manserint, se, atque illos alunt. Hi rursus inuicem anno post in armis sunt: illi domi remanent. Sic neque agricultura, neque ratio, atque usus belli intermittitur.*

C **TEMPERAT**] nouerca manus abstinet à priuignis: priuignis parcit, neque eis insidias comparat, vllamve perniciem molitur, vt solent nouercæ. sic loquitur & Virg. Georg. 1. *Iam sibi tum curuis male temperat vnda carinis.* & M. Tull. Verr. 4. siue accusation. lib. 2. *non solum sociis in eò bello consuluit, verum etiam superatis hostibus temperauit.* ibidem: *si cuiquam denique vlla in re vquam temperauerit, vt ei vos quoque temperetis.* idem lib. 1. *Te putet quisquam cum ab Italia freto disunctus esses, sociis temperasse?* Sallust. coniur. Catil. *Quippe secunda res sapientum animos fatigant: nedum illi corruptis moribus, victoria temperarent.* sic enim hunc locum emendauimus, cum in omnibus libris vulgatis corruptè legatur *obtemperarent.* emendauimus & locum apud Cæsar. lib. 1. de bello Galli. idem corruptum, *neque sibi homines feroces ac barbaros temperaturos existimabat, quin, &c.* vbi vulgò legitur *obtemperaturos.*

TEMPERAT INNOCENS] id est, temperando priuignis est innocens: vel in eo se innocentem præstat, quod temperat, vt diximus ad Od. octauam huius libri.

NEC DOTATA REGIT VIRVM] regit virum, id est, imperat viro, domina est viri: vt sup. Od. 9. *Me nunc Thressa Chloë regit.* Aristoteles lib. 8. de moribus, viri & vxoris societatem scribit esse Aristocraticam, id est, ei reip. formæ similem, in qua præstantiores, & meliores, & optimates imperant. iccirco virum præesse debere, cum vxori virtute præster. Sed interdum (inquit) imperant mulieres, nempe eæ, ad quas amplæ venerunt hereditates, & benè dotata. *ἐπίοτι δ' ἀρχαίων αἱ γυναικες ὀπίκληροι οὔσαι.* sic Plautus in Afinaria: *argentum accepit: dote imperium vendidi.*

NEC NITIDO FIDIT ADVLTERO] nitido, vel comto, & benè curato: vel vnguentis delibuto, vt annot. ad Od. 19. huius lib. & alibi. vel vt epist. 7. lib. 1. *ex nitido sit rusticus, atque Sulcos, & vineta crepat mera.*

ADVLTERO] amatori, vt sup. Od. 33. lib. 1. vel propriè accipe.

DOS EST MAGNA P. VIRT.] Querebatur iam sua ætate Theognis, non spectari in vxore quærenda genus, & parentum virtutem, sed pecuniam, his verbis: *Κρίως μὲν καὶ ὄνομα δὲ χήματα, Κύρη, καὶ ἴππους Εὐγενίας· καὶ πρὸς βούλεται ἐξ ἀγαθῶν Βήσοισι γήμασι δὲ κακῶν κακῶ ἢ μελεδάνει Εὐδῶλος ἀνὴρ, ἢ οἱ χήματα πολλὰ δίδω.* quorum versuum hæc ferè sententia est: *Arietes quidem, & asinos, & equos generosos quarimus, & vult vnusquisque, equas si quas habet, aut alias feminas, à maribus generosis iniri, & gravidas fieri: puellam autem vitiosam, & vitiosi filiam, vir bonus vxorem ducere non magnopere dubitat, si modo magnam pecunie vim in dotem asserat.* Magnam igitur habet dotem sponsa, ait Horat. quæ honesto loco nata est, quæque ab alio viro abhorret. Non admodum dissimile est huic Horatiano, Plautinū illud in Amphitry. *Non ego illam mihi dotem duco esse, quæ dos dicitur: sed pudicitiam & pudorem, & sedatum Cupidinem, Deum metum, parentum amorem, & cognatum concordiam.* Priscianus lib. 7. hunc locum profert ostendens, *parentium æquè ac parentū vñsitatum esse.* idemq; locum quendam ex M. Tull. Verr. 7. producit. metuere autem alterum virum, nihil aliud est, quàm *φουλάττασι*, id est, vitare, & fugere, ab alio viro tangi nolle, vt annot. ad Od. 2. lib. 2.

ET PECCARE NEFAS, AVT PRETIVM] id est, aut non putant illorum matrone sibi licere matrimonij castitatem, fidemque violare: aut si violant, extremo supplicio afficiuntur. sic infra Od. 4. lib. 4. *Culpam pœna premit comes.*

AVT PRETIVM EST MORI] id est, aut merces est peccati mors. sic vsurpat vocem *pretium* epist. 16. lib. 1. *Nec furtum feci, nec fugi si mihi dicat Seruus: habes pretium: loris non vreris, ato.*

O, QVISQVIS VOLET] significat, ex peccandi licentia, & impunitate cædeis, bellaque ciuilia manare: quæ mala qui tollere velit, parénsque patriæ appellari cupiat, eum oportere seuerissimis legibus latis maleficia coercere, & comprimere:

A mere: in eos autem, qui leges neglexerint, acerrime animaduertere. Placet autem mihi magnopere ea scriptura, quam in duodecim libris manuscriptis reperi: *Cedeis & rabiem, &c.* ubi vulgati habent, *aut rabiem.*

SI QUÆRET PATER] quidam libri veteres habent, si querit p. vrb. *pater vrbium* autem tale est, vt si diceret, parens patria.

REFRENARE] comprimere. sic dixit *inijcere frena licentia* Od. 15. lib. 4. quem locum, quemadmodum emendauerimus, videto suo loco.

CLARVS PŒST GENITIS] clarus futurus posteris: immortalē nominis sui gloriam posteris traditurus. sic quidem habent nostri libri ferē omnes: Sed quidam aiunt se reperisse in vno item manuscr. *Carus.* quam scripturam probo. & ita cum iis, quæ antecedunt, aptē habebunt quæ sequuntur, *quatinus odimus virt. incol.*

QUATINVS, HEV NEFAS, VIRT. &c.] *quatinus*, legendum, non *quatenus.* & ita cod. Farni, & vnus Vatic. & aliquot alii. Præterea sic legendum esse docent veteres grammatici. in his Festus. Pendunt autem hæc ex iis, quæ proxime

B antecedunt, rationēmq; continent, quam obrem dixerit, eum, qui res illas gesserit, clarum, seu carū fore non apud suæ ætatis homines, sed apud posteros, hoc modo. quoniam (inquit) virtutem incolumem odimus. id est, eorum virtutem, qui viui sunt, & incolumes: virorum autem virtute præstantiam mortuorum desiderio afficimur. Sed nomen *inuidi* non videtur suo loco esse positum: debuitque poni statim post verbum *odimus.* est enim inuidi præstantes & excellentes viros odisse: mortuos desiderare non item. vt epistola ad August. libro secundo. *diram qui contudit hydram, Notaque fatali portenta labore subegit, Comperit inuidiam supremo sine domari. Vrit enim fulgore suo, qui prægrauat arteis Infra se positas, &c.* sic Paterculus. *natur aliter audita visis laudamus libentius, & præsentia inuidia, præterita veneratione prosequimur: & his non obrui, illis instrui credimus.*

VIRTUTEM INCOLVM. ODIM. SVBL. EX OC.] Non solum hoc de virtute, sed & de omnibus aliis bonis verè dici potest, tum denique nos intelligere quæ sunt bona, cum quæ erant in nostra potestate, quibusque frui poteramus, ea amissimus: neque hoc solum ad inuidiam, sed etiam ad alia animi vitia pertinet. Plautus Capt. *Tum denique homines nostra intelligimus bona, Cùm, quæ in potestate habuimus, ea amissimus, Sophocl. Aiace. Oi γδορ κακοί γνομάμοι τ' ἀγαθὸν χερσὶν ἔχοντες ἐκ ἰσασιν ἀφ' ἑνὸς ἐκβάλλη.* id est, Mali bonū in manibus habentes, illud ignorant: ubi amiserunt, tū cognoscunt. Hanc eandem sententiam copiose tractat Cicero oratione post reditū ad Quirit. non longè à princip.

QVID TRIST. QVERIM. SI NON, &c.] non est satis bonas leges ferri, sed oportet præterea pœnas legibus constitutas de improbis sumi. Leges enim sine moribus nihil profunt reip. Et quemadmodum præclare dictum est *ex malis moribus bonas leges natas esse:* ita bonis legibus hoc propositum esse debet, vt ciues benè sint morati: quem finem si lex non assequetur, inutilis & otio-

sa futura est, licet & aliter explicare, vt iam dicam.

QVID LEGES SINE MORIB. VANÆ PROF.] licet etiam hunc locum sic explicare, vt per se intelligatur, non vt è superioribus duobus versibus pendeat: hoc modo: *Quid leges sine moribus vanæ proficiunt?* Non satis est hominum peccata metu pœnæ coercere, quod facit lex: sed etiā oportet ciueis à pueris bene institui, atque ad virtutem informari: quo facto, pauci erunt improbi, & scelerati: & ita pœnis à lege constitutis facile continebuntur. contra si nulla erit disciplina ciuim, omnes erunt iniusti, libidinosi, scelerati, impij, cum alij tales euaserint natura, alij mala consuetudine naturæ bonitatem corruperint: quæ vitia funditus tollere lex non potest, quam tumuis graueis atque acerbas pœnas improbis instigar.

SI NEQVE FERVIDIS, &c.] declarat qui sint perditī, & corrupti mores: nempe immensum pecuniæ studium, & auaritia: paupertatis pudor & timor: cupiditates, & similes animorum pestes. ex hoc fonte omnia reip. mala manarunt. pendēt autem hæc ab iis, quæ proxime antecedunt, hoc modo: *Quid leges profunt sine moribus, verbi gratia, si neque ea mundi pars, quæ immoderatis torretur caloribus, neque ea, quæ frigore obriguerunt, mercatorem deterrent, quominus pecuniam quærat, & rem in dies magis ac magis amplificet? Has mundi partes partim propter immoderatum ardorem (vt existimarunt antiqui) partim propter nimia frigora inhabitabileis, commemorat & aliis locis, vt annot. ad Od. 22. lib. 1. Cum his autem congruunt illa ex epist. 1. lib. 1. Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare pauperiem fugiens, &c.*

MAGNUM PAUPERIES OPPR.] id est, quæ habetur turpis & probrosa, maxime auaris, qualis inducitur Staberius ille, Saty. 3. lib. 2. *qui quo ad vixit, credidit ingens Pauperiem vitium.* Itaq; Euripid. in Med. Πέντη φεύγει πῶς τις ἐκποδῶν φίλος, id est, Fugit omnis amicus longè amicum pauperem. At Demosthenes in oratione περὶ τῶν δανῶν, ait neq; eum, qui paupertatem alteri melediçi loco obijciat, sana mente esse: neque eum, qui eò, quòd diuitiis circumfluat, sese efferat insolenter. ἐγὼ γὰρ ὅτ' εἰ τις πνίαν ἀεθπλακίσει, νομῶ ἔχειν ἡγῆμαι, ὅτ' εἴ τις ἐν ἀφρόνοις, ὅτι τὰ τῶν σεμνυνεται, & item Hesiodus, his versibus: Μηδέ ποτ' ἐλομένω πνίλω θυμοφθόρον αἰδοῖ Τέτραδι' ὀνειδίσειν, μακάρον δδων εἰὲν εόντων. id est, ne vniquā paupertatem vitæ corruptricem cuiquam malediçi loco obijcere audeo, cum sit deorum donum. Vide annot. ad illum locum Satyr. 3. lib. 2. *credidit ingens Pauperiem vitium.*

IVBET QVID VIS ET FACERE, ET PATI] sic epist. 1. lib. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare, &c.* & Satyr. 4. lib. 1. *Hic mutat merces surgente à sole ad eum, quo Vespertina tepet regio: quin per mala præceps Fertur, vii puluis collectis turbine.*

VIRTUTIS QVE VIAM DES. ARD.] si legeremus *arduum*, magis concineret cum Hesiodo, cuius versus illi notissimi sunt: Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωπὰ θεοὶ ἀεθπῶσιν ἐπιμακάν Α. Δάδατοι μακρὸς δὲ καὶ ὀρθὸς οἶμος ἐπ' αὐτῆν, &c. id est, *Virtutem voluere dij sudore*

A *parari, Longa autem est ad eam via, & ardua, & aspera saxis.* Sed cum omnes codices veteres hanc lectionem comprobent: nihil mutandum esse puto. Cur autem virtutem arduam appellat? an quòd homines, claros, admirabileis, & præstanteis, & deorum simileis efficit? an quòd difficilis est, & sine multo labore ad eam perueniri non potest? quam sententiam profectò altera lectio magis exprimeret.

VEL NOS IN CAPITOLIUM, &c.] vel in Capitolium, aurum omnium malorum materiam, deferamus, quemadmodum censet populus & multitudo: vel in mare proximū proijciamus. Sed quærat aliquis, quorsum hîc Capitolij mentio fiat. dicebat Germanus Valens, spectasse Horatium illa tempora, quibus matronæ Ro. rep. in summum discrimen adducta, mundum omnem suum muliebrem in Capitolium comportassent, atque ad vsus, sumtusque belli contulissent. Ego existimabam respexisse potius ad morem veterum & Græcorum, & Romanorum: qui pecuniã in fanis, & templis deponere, & sacro quasi commendare solebant, idque maxime cùm rebus timerent, aut diffiderent suis, vt testatur M. Tullius

B lib. 2. de legib. vbi loquitur de sacrilegij pœna, quo loco narrat, Clisthenem quendam, Atheniensem, ciuem egregium, cùm rebus timeret suis, Iunoni Samiæ filiarum doteis credidisse. Sic igitur suadet hoc loco Horatius, vt aurum & pecunia deferatur in Capitolium, si quis fortè pecuniam magni faciendam existimat, quod facit vulgus: aut potius in mare proijciatur, quod philosophis magis probatur. Licet etiam dicere, velle Horatium, aurum in Capitolium portari, vel ad ornatum templi, vel vt sit donum Ioui Capitolino consecratum, seu ἀνάθεμα.

QVÒ CLAMOR VOCAT, &c.] id est, secunda populi voluntate, seu approbante populo: vel quod mauult populus, quam in mare proijci.

AVRVM ET INVTILE] rectè inutile, si materia est mali. Nam vt præclare disputat Xenoph. Oeconom. χρηματα, id est, pecuniã ab vtendo dictã, non sunt χρηματα ei, qui pecunijs nesciat vti, & multo minus ei, qui ex ijs detrimentum capiat.

C **ERADENDA CVPIDINIS, &c.]** si verè nos scelerum pœnitet, funditus tollenda, & radicitus extirpanda sunt vitiosæ cupiditatis primordia. Cupido pro cupiditate, masculini generis est apud hunc scriptorem, vt suprã notatum est ad Od. 16. lib. 1.

ET TENERÆ NIMIS MENTES] educationem, & exercitationem significat. quæ duo magnam vim habent in vtramque partem. sic suprã Od. 2. huius libri, *Angustam amici pauperiem pati Robustus acri militia puer Condiscat, &c.*

NE SCIT EQVO RVDIS] pueri ingenui discunt potius trocho Græco ludere, aut alea, quàm equitare, aut venari. hæere in equo dixit & M. Tull. in orat. pro Deiot.

VEN. QVE TIMET] φυλάττει, non vult, vt alibi admonuimus. Venatio autem Romanis sol-

lemne viris opus vtile fama, Vitaq, & membris, vt ait D epist. 18. lib. 1.

SEV GRÆCO IVBEAS TR.] trochi nomen, & ludus ipse Græca sunt. Itaque fortasse melius sentiunt qui Satyra 2. lib. 2. Græcari interpretantur, *trocho & disco ludere*, quàm qui *potare*. sic Horat. *vel si Romana fatigat Militia assuetum Græcari, &c.*

TROCHO] vide annot. ad epist. de arte poët. ibi, *Indoctusq, pile, disciue, trochiue quiescit.*

SEV MALIS VET. LEGIB. ALEA] fortasse lege Cornelia, & lege Titia, quæ commemorantur à Martiano iuriconsulto lib. 5. regularum: & exstat hoc caput lib. x. 1. pandect. iuris ciuilis, titulo de aleatoribus.

CVM PERIVRA PATRIS FIDES, &c.] cùm pater (inquit) in rebus contrahendis fidem iurisiurandi religione obstrictam non seruet: sed socium fallat, & hospitem, omneque suum studium eò conferat, vt citò heredem indignum locupletet: euenit scilicet, vt diuitiarum acruus amplificetur: semper aliquid desit tamen. Simile est illud sup. Od. 16. huius libri, *Crescentem sequitur cura pecuniam, Maiorumq, fames.*

INDIGNOQVE PECUNIAM HER. PROPERET] verbum properandi cum accusandi casu coniunxit: vt sup. Od. 7. lib. 2. *quis vdo Depropere apio coronas, &c.* sic Virg. lib. 9. *Æneid. pulchram properet per vulnera mortem.* Hic igitur *properet heredi pecuniam*, interpretor, citò & properè heredem locupletare studeat.

SCILICET IMPROBÆ] improbe ab effectu, quia improbos efficiunt, vt sup. Od. 4. lib. 1. *Pallida mors: vel improbè & summo studio, & magno labore coaceruata.*

AD BACCHVM.

Ode. 25.

Se Bacchi instinctu, afflatuque concitatum,
noua quædam & inaudita de Augusto dicturum.

QVÒ me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ in nemora, aut quos
agor in specus

Velox mente noua? quibus

Antris, egregij Caesaris audiar

Æternum meditans decus

Stellis inserere, & concilio Iouis?

Dicam insigne, recens, adhuc

Indictum ore alio. non secus in iugis

Ex somnis stupet Euias,

Hebrum prospiciens, & niue candidam

Thracen, ac pede barbaro

Lustratam Rhodopen. vt mihi deuio

Rupeis,

A *Rupeis, & vacuum nemus*
Mirari libet? ô Naiadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos:
Nil paruum, aut humili modo:
Nil mortale loquar. dulce periculū est,
O Lenæ, sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

QVÒ ME BACCHE RAP. TVI PLEN.] significat, se Bacchi numine afflatum, & mente concitatum, Augusti laudes canere, nouoque carminis genere celebrare velle, nempe lyrico: quod gloriatur à se primo Latinorum poetarum institutum, ac vulgatum.

AVT QVOS AGOR IN SPECVS] sic legi malo, vt reperi scriptum in tribus codicib. antiquis, quàm vt in alijs, & quos ag. in sp. quamquam ne illam quidem improbo.

VELOX] κούφος, celer, expeditus.

B. MENTE NOVA] mente, quam mihi Bacchus in nouauit, & diuino quodam instinctu concitauit. mente non mea, sed diuina.

QVIBVS ANTRIS] in quibus antris: in quibus locorum solitudinibus: quibus in locis secretis ac remotis, &c. Od. 4. huius lib. *Finire quarentem labores Pierio recreatis antro.* epist. 2. lib. 2. *Scriptorū chorus omnis amat nemus, & fugit vrbeis, Rite cliens Bacchi, etc.* & epist. ad Pison. *secretis petit loca.*

STELLIS INSERERE] in calum vocare, vt loquitur Catullus, id est, immortalitati commendare & cōsecrare: immortalibus laudibus afficere.

DICAM INSIGNE, &c.] non dicā res communeis, vulgareis, obsoletas, & omnium sermone usurpatas: sed insignes, nouas, & à nemine vsque adhuc cantatas, neque tractatas. sic epist. ad Mæcenatem tertia libri primi. *Iuuat immemorata ferentem Ingenius oculisq; legi, manibusq; teneri.*

NON SECVS, &c.] sic concitari solent thyades, seu manades, seu Euiades, seu Bassarides, vt ego nunc mente concitata, & commota, feror ad Augusti laudes meo carmine prædicandas.

C. EXSOMNIS] experrecta sic cod. Faërn. Vrf. Don. Torn. tres Vatic. sed ad marginē libri Faërn. ascriptum erat *Insomnis.*

HEBRVM] Thraciæ fluuium. epist. 16. lib. 1. *Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt nec Frigidior Thraciam, nec purior ambiat Hebrus,* quem hiemis sodalem appellat Oda 25. lib. 1.

NIVE CANDIDAM] sic supra Od. 9. lib. 1. *niue candidum Soracte:* vbi diximus Soracte montem esse in Sabinis, cum sit in Faliscis potius, vt apparet ex Plinio.

THRACEN] Θρηάκων, alibi Thraciam, vt epist. ad Iul. Florum lib. 1. *Thraciæ vos, Hebrusq; nivali compe de vinctus.* vide sup. annot. Od. 16. lib. 2. *Otiū bello furiosa Thrace, &c.* sed cur niue candida? quia regio est frigidissima, & ideò habet ventorum ἐργαστήριον, seu officina, vt diximus ad illum locum, *Thracia bacchante magis, &c.* Od. 25. lib. 1.

AC PEDE BARB. LVSTR.] quam barbari, nempe Thracæ peragrant, & incolunt.

RHODOPEN.] Thraciæ montem. Virg. Sileno. *Nec tantū Rhodope miratur, & Ismaros Orphea.*

VT MIHI DEVIO] mihi vago, erranti, vias inuitatas, atque à nemine tritas indaganti. vt *libet, &c.* id est, quàm liber, &c. significat autem se versus lyricos primum protulisse Latinorum. vt igitur hoc loco valet quàm: vel quo modo, vt sit admirantis. quale est illud Virgil. *vt perij, vt me malus abstulit error:* quod ex Theocrito expressum est in Amarillide. *ὣς ἴδεν, ὣς ἐμᾶν, ὣς εἰς Βαθύν ἀπὲρ ἔρωτα,* id est, vbi vidit, vt insanijt: vt in altū desiliijt amorem! sic iterum Horatius Od. 2. epod. *Vt gaudet insitua decerpens pyra:* & epist. ad Mæcenat. 3. lib. 1. *vt mihi saepe Bilem, saepe iocū vestri mouere tumultus!* Ripas autem habent nonnulli libri manuscr.

VACVVM NEMVS] ἄλσος ἐρηκων. epist. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Libera per vacuum posui vestigia princeps.*

O NAIADVM POTENS] ô Bacche Naiadum, & Baccharum domine. sic Od. 3. lib. 1. *Sic te diua potens Cypri.* Naiades sunt Nymphae, vt sup. diximus libro primo.

VERTERE] euertere. Virg. *En. 1. Tyrias quæ verteret arceis.*

DVLCE PERIC. EST, O LENÆE] Periculosum illud quidem est, ô Bacche, profiteri se aliquid magnum, nouū, immortale, & elato quodā, & grandi modo dicturum: sed tamen dulce est id facere Deo illo ducente, instigante, atque impellente, qui capiti vel suo, vel eorum, quos caros habeat, viridem pampium circumdat. *Lenæus* dictus est Bacchus ἀπὸ τῶν ληνῶν, id est, à Lenæis Bacchi diebus festis. ληνῶν autem fortasse ἀπὸ τῆς ληνῆς, id est, à torculari. Virg. *Georg. 2. Huc pater ô Lenæe veni.* idem dictus *Lyæus* ἀπὸ τῆς λυῆς, quod animos curis astrictos soluat. Hor. Od. 9. libri epod. *Curam, metumq; Casaris rerum iuuat Dulci Lyæo soluere.* Liber autem cur nominetur, nemini obcurum est. *Thyoneus* à Thyone Bacchi matre, quæ alio nomine Semele appellatur. Od. 17. libri 1. *nec Semeleius Cum Marte confundet Thyoneus Proelia.* *Enius* à voce Bacchantium *ενοιε*, vt diximus ad Odam 18. libri 1. *Bassareus* ἀπὸ τῶν βασσάρων. *Βασσάρεος* autem aiunt fuisse calceos quosdam, quibus utebantur mulieres illæ bacchantes, à quibus Bassarides etiā dictæ. alij *βασσάρεον* vestimenti genus fuisse putant, quo eadem amictæ bacchanalia agitabant. supra Od. 18. lib. 1. *Candide Bassareu. Dionysus,* quasi è Ioue natus, & in Nyfa monte Thraciæ, seu, vt alij, India, educatus: vel à Ioue, & Nyfa eius nutrice appellatus. quamquam Plato in Cratylo, hoc ἐπιμωρ affert, ὁ Διονυσος εἶναι ὁ δίδεσθαι τὸν οἶνον, id est, Dionysus dictus esse videri possit, qui dat vinum, quod Græci dicunt οἶνον. *Dithyrambus* autē vel ab antro quodam *διθύρω*, id est, quod duas ianuas haberet: vel ex eo, quod Bacchus bis natus, & è duabus quodammodo ianuis egressus sit. Sed de Dithyrambo, vide quæ annotauimus ad Od. 2. lib. 4. *Bromius*, vel à strepitu tympanorum, & voce mulierum bacchantium, & satyrorum, & Silenorum & ceterorum Bacchi comitum: vel à tonitru, & ignis, ful-

A minisque, quo Semele deflagrauit, sonitu, fremitu, ac fragore. βρέμει enim fremere est, & βρόμος fremitus.

CINGENTEM VIRIDI TEMPORA PAMP.] cingentem tempora vel sibi, vel alijs, quos ornare instituerit: vel & sibi & suis. Od. 8. lib. 4. de Libro. *Ornatus viridi tempora pampino.*

Ode 26.

Se iam senem factum rebus amatorijs minus aptum esse.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma, defunctumq; bello
Barbiton hic paries habebit:
Læuum marinæ qui Veneris latus
Custodit hic, hic ponite lucida
B Funalia, & vecteis, & arcus
Oppositis foribus minaceis.
O, qua beatam diua tenes Cyprium, &
Memphim carentem Sythonia niue,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel, arrogantem.

VIXI PVELL. NVPER IDON.] cum essem ætate integra, & ad amores accommodata: qualis est adolescentium ætas, & virorum vsque ad annum quadragesimum: tum vixi puellis idoneus: tum me decebat puellas colere, atque amare. Erat enim spes amoris mutui: neque puellæ, tali ætate amatores aspernantur.

ET MILITAVI] amaui, amori operam dedi. Od. 1. lib. 4. *Et centum puer artium Latæ signa feret militia tua.*

CV NVC ARMA] quia dixerat, se militauisse, perstans in tralatione ait nunc sese arma amatoria Veneri consecrare velle. arma autem amatorum hæc sunt, funalia ad nocturnas ambulationes, & comissiones, versus lyrici, citharæ, vectes, & arcus ad foreis & fenestras effringendas. sic Delphis ille apud Theocr. φαρμακοντες. dicit Simæthæ, à qua fuerat arcescitus, se, si sibi non patuissent eius fores, & si exclusus esset, lampades & secureis in eius domum illaturum fuisse. Theocriti verba sunt hæc: Καί μ' εἰ μὴν κ' ἐδέχασθε, τὰ δ' ἦς φίλα, &c. Εἰδ' ἄλλα μ' ὀθείτε, καὶ ἂν θέξε ἕλκεα μακρῶ. Πάντως καὶ πηλέκεις, καὶ λαμπάδες ἑὸν ἐφ' ὑμέας. & Thrafo apud Terent. in Eunuchō, ædeis Thaidis expugnaturus, Donaetem quendam iubet cum vecti in medium agmen prodire. Neque enim (vt vulgò putant) vectibus clauderentur fores, sed effringebantur potius: muri, statuæ, ædificia subruerantur. quemadmodum fugitiui illi, Verrius iussu, duce Timarchi de (vt scribit M. Tull. orat. in Verrem de signis) signum Herculis, quod erat in templo Agrigentini-

no, subiectis vectibus commouere, & labefactare conantur. Lucil. lib. 29. apud Non. *Vecte atq; ancipiti ferro effringam cardines.* Iccirco eorum, qui parietes perfodiunt, vita, vecticularia appellatur à Catone, quòd vecte parietes effringant: & Græci parietum perforatoribus, quos illi πειλοχῆρες nominant vecteis tribuunt.

DEFUNCTVM QVE BELLO] defunctus re aliqua dicitur, qui ea vsus est, quamdiu debuit, aut quamdiu licuit, vti autem iam desijt: & defunctus munere, qui munus susceptum, aut receptum administravit: & defunctus opere, qui opus absoluit: & defunctus periculo, qui periculo, in quo versabatur, liberatus est. Ex his nata sunt illa genera loquendi, defungi vita, defungi temporibus. Horat. epist. ad August. lib. 2. *Et nisi qua terris semota suisq; Temporibus defuncta videt, fastidit, & odit.* & Od. 23. huius libri: *Defunctumq; laboribus, æquali recreat sorte vicarius.*

LÆVVM MAR. QVI VEN. LATVS CVST.] id est, paries læuo Veneris lateri proximus, dexter ijs, qui statuum ore aduerso intuentur.

MARINÆ] eodem epitheto vsus est & Od. 11. lib. 4. *Qui dies mensē Veneris marina Findit Aprilem.* quamobrem autem Venerem marinam dicat, omnibus notum est: idque declarat vocabuli notatio. ἀφρός enim spuma maris est: ex qua facit eam natam Hesiod. in Theog. cui Plato in Crat. non putat quicquam contrà dici æquum esse his verbis, ὅτι δὲ τῆς Ἀφροδίτης, ἢ ἄξιον Ἡσιόδῳ ἀνιπλέγειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν, ὅτι διὰ τὴν τῆ ἀφρῶ γένεσιν, Ἀφροδίτη ἐκλήθη. id est, de Venere autem non est æquum Hesiodo aduersari aut reclamare, sed potius ei assentiendum est, propter ea quòd ex spuma maris nata sit, iccirco Aphroditem esse appellatam.

TENES] κρατὶς ὑπάρχει, vt *Dina potens Cypri.* sic supra Od. 4. huius libri de Apolline, *qui Lycia tenet Dumeta.* alij annotant, tenes hoc loco idem valere, quod Græcum ἀμψιθέου. Libri aliquot veteres habent, regis.

SITHONIA NIVE] Thracia. Sithonij enim sunt Thracæ. vt sup. Ode 18. lib. 1. *Sithonij non lenis Euius.*

SUBLIMI FLAGELLO] sublato flagello, vt grauior sit plaga.

TANGE] feri, percutere, vt sit ἐλάττωσις.

SEMEL] ἀθρόως: vel dic propriè *semel*, vt illa, que numquam vim tuam sensit, aliquando & semel sentiat, desinatque tantum sibi arrogare, & se tam superbam ac ferocem in amanteis præbere.

AD GALATHEAM
Nauigaturam.

Ode 27.

Deterret eam præcipuè exemplo Europæ.

Impios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro

Rana

A *Rana decurrens lupa Lanuino,
Fetâque vulpes.
Rumpat & serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos. ego cui timebo
Prouidus auspex?*

*Antè quàm stanteis repetat paludes
Imbrium diuina auis imminentum:
Oscinem coruum prece suscitabo
Solis ab ortu.*

*Sis licet felix, vbi cumque maui,
Et memor nostri Galathæa viuas:
Téque nec leuus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.*

*Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. ego, quid sit ater*

B *Adria, noui, sinus: & quid albus
Peccet Iapix.*

*Hostium uxores, puerique cecos
Sentiant motus orientis Hædi, &
Æquoris nigri fremitum, & trementeis
Verbere ripas.*

*Sic & Europe niueum doloso
Credidit tauro latus: & scatentem
Belluis pontum, mediâsque fraudeis
Palluit audax.*

*Nuper in pratis studiosa florum, &
Debita nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri, nihil astra præter,
Vidit, & vndas.*

C *Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: pater ô relictum
Filiæ nomen, pietâsque dixit
Victa furore,*

*Vnde? quò veni? leuis vna mors est
Virginum culpæ. vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitijs carentem
Ludit imago*

*Vana: quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliùsne fluctus
Ire per longos fuit: an recenteis
Carpere flores?*

Si quis infamem mihi nunc iuuenicum

*Dedat iratæ: lacerare ferro, &
Frangere enitar modò multum amati
Cornua tauri.*

*Impudens liqui patrios Penateis:
Impudens Orcum moror. O, deorum
Siquis hæc audis: utinam inter errem
Nuda leones.*

*Antè quàm turpis macies decenteis
Occupet malas, teneræq; succus
Defluat prædæ, spetiosa quero
Pascere tigreis.*

*Vilis Europæ pater vrget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta
Ledere collum.*

*Siue te rupes, & acuta letho
Saxa delectant: age, te procellæ
Crede veloci: nisi herile maui
Carpere pensum*

*Regius sanguis, dominaeq; tradi
Barbaræ pellex. aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remisso
Filius arcu.*

*Mox vbi lusit satis abstineto,
Dixit, irarum, calidæq; rixæ:
Cum tibi inuisus laceranda reddet
Cornua taurus.*

*Vxor inuicti Iouis esse nescis?
Mitte singultus: bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.*

IMPIOS PARRÆ RECINENTIS, &c.] hoc sentit Horatius. Impijs obijciantur huiusmodi omina, auspicia, ostenta, quæ eos ab instituto itinere reuocent, ac deterreant, id est, mala: tibi autem nihil tale metuendum est. Ego enim data opera auspiciam feci, vt scirem, ecquid tibi ista nauigatio benè esset euentura. Itaque neque coruus, quem ego solis ab ortu precibus suscitavi, neque picus, neque cornix, neque ceteræ aues alites, & oscines vetant, quominus proficiscare. quin licet tibi per auspicia, vbi cunq; malis vitam traducere, secundissima fortuna frui. aues mihi pro te auspicianti, addixerunt. Dij immortales iter tuum approbant. Sed vides, quanto trepidet, &c. id est, sed vides anni tempus: vides tempestatem imminentem. Orionis occasus denunciat ingenteis, & horribileis fluctus. quàm periculosum sit mari Adriatico

A prænuntia. *ὑπερομάνην* appellat Euphorion, quod mihi indicauit Germ. Valens. in epist. ad Pilonos de arte poet. *diuina futuri.*

OSCINEM CORVVM] Oscines appellantur aues, quæ cantu, seu occentu augurium præbent, quasi ore canentes: vel (vt Festus) auspicium ore facientes: quales sunt coruus, cornix, noctua. M. Tull. de diuinat. lib. 1. *Eademque efficit in auiibus diuina mens, vt tùm huc, tùm illuc volent alites: tùm à dextra, tùm à sinistra parte canant oscines.* Tit. Liu. lib. 10. *Ante consulem hæc dicentem coruus clara voce occinuit.* Apud Hom. *ιλ. ω.* Priamus Hecubam dissuadentem, ne ad Achillem eat redimendi Hectoris mortui gratia, cùm diceret illum esse immitem, inexorabilem, atque infidum, auem malam appellat his verbis, *Μη δέ μοι ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλει.* Tulit autem etiam ætas Homeri augures, & auspices. *ι. οἰωνοκόπους.* Hom. *ὄδυσσ. α.* *Ουτὲ π μάνης ἐόν, ἔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς.* Nam & senex ille Alitherfa *ὀδ. β.* ex aquilarum volatu, collorūmque, & genarum laceratione, reditum Vlyssis, & procorum interitum auguratur. & Priamus libro *ιλ. δ.* quem paullo antè diximus, ab Hecuba admonitus, Iouem orat, vt aquilam mittat, cuius volatu in bonam spem erectus, auspicioque secundo confusus ad naueis Græcorum sese conferat.

B Πέμψον δ' οἰωνόν ταχὺ ἄγγελον, ὅς πε σοι αὐτῶν Φίλιππος οἰωνῶν, καὶ ἔκράτος ἐστὶ μέγιστον, Δέξιον, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας Τῶ πύσσος ἐπὶ νῆας ἰὼ δαναῶν ταχὺπέλων. id est, Mittito auem oscinem, celerem nuntiam, que tibi auium oscinum carissima, & cuius vis est maxima, dexteram, vt ego ea cōspecta, eaq; confusus eā ad naueis Græcorum celeribus equis vectorū.

CORVVM] qui cantet à dextra manu. nam si à læua crocicaret, triste esset augurium. Plaut. *Aulul. Non temere est quod coruus cantet mihi nunc ab læua manu. Simul radebat pedibus terram, & voce crocicitabat sua, &c.*

SOLIS ABORTV] non temere hoc dicit. nam augures cælum in quattuor parteis diuidebant, & cùm augurium captabant, orientem solem spectabant, vt meridies eis esset pars dextera, septentrio sinistra.

C SIS LICET FELIX, &c.] nihil est (inquit Horat.) quod tibi nauigare cogitanti casum vllū aduersum minetur, aut prænuntiet: non oscinum cantus, non alitum volatus, non serpentis, aut canis prægnantis, aut lupæ grauidæ occurfus iter tuum impediunt: denique per hæc omnia licet nauigationem institutam suscipias. quocumque proficisci, & vbicumque atatem agere in animo habes, illic omnia tibi læta, ac secunda euenient: sed Orion astrum infelix, & formidolosum: maris, in constantissimi, atque infidissimi elementi, maximeque Adriatici natura: venti, res incertissima: tempestates denique impendentes te ab isto nauigandi consilio detertere debent. *Sis licet felix*, id est, licet tibi esse felici: nihil obstat, quo minus feliciter atatem agas, vbicumque quod tibi vitæ reliquum est, maui traducere.

V BICVM QVE MAVIS] tale fere est illud. *Æneid. 4. Quæ me cumque vocant terra, &c.*

ET MEMOR NOSTRI] hæc legenda sunt,

quasi interposita, quibus eam orat, vt, vbicumque vitam agat, sui memor sit.

TEQVE NEC LÆVVS VETAT] sic est legendum, & ita reperi scriptum in vno codice Vaticano, non, vt in vulg. *vetet.* Est enim hæc huius loci sententia: (dicendum autem est sæpius, propter eius difficultatem, cùm videam, doctissimos homines in eo hætere) paullo antè dixerat, se tanquam augurem, coruum oscinem prece suscitaturum ab oriente sole, vt ex eius garritu de huius institutæ nauigationis euentu iudicare, certique aliquid cognoscere queat. Nunc proinde quasi corui, & ceterarum auium garritum, ac volatum notauerit, atque obseruauerit, hæc subiungit, ex quibus vult intelligi, coruum, picum, cornicem addixisse, id est, Galatæ nauigationem comprobasse. *Sis licet felix* (inquit) id est, licet tibi per omnem alites, atque oscines prosperè nauigare, beatèque viuere, quocumque te conferre voles: omnes aues tibi secundum, ac lætum tuæ profectio nis, tuique consilij euentum promittunt, atque ostendunt. sic Plaut. in *Asinar. Picus, & cornix est ab læua: coruos porrò ab dextera Consuadent.* huc etiam pertinet, quod est lib. 2. *Academic. quæst. Non enim magis assentiuntur, neque approbant lucere nunc, quam, cùm cornix cecinerit, tum aliquid eā aut iubere, aut vetare.*

PICVS] picum Martium vocant Latini, Græci *δρυκολάπτεω.* de quo lege Plinium. lib. 10. cap. 18. & Plutarch. *Ρωμαϊκός.*

SED VIDES QVANTO TREPIDET TVM VLTIV] sed vides quantam tempestatem denuntiet, &c.

PRONVS] occidens. de Orione diximus ad Od. 28. lib. 1.

ATER ADR.] atrum Adriæ sinum appellat, quasi tristem, & infestum, propter huius maris improbitatem atque iracundiam, vt Oda 9. huius lib. *improbo Iracundior Adria.*

SINVS] κόλπος. dicitur autem maris sinus per translationem à corpore humano, ea maris pars, quam littora curuata complectuntur.

ALBVS] sic sup. Od. 7. lib. 1. Notum, *album* dixit. *Albus vt obscuro deterget nubila celo Sæpe Notus.* Iapix autem Calabriae ventus est, vt supra diximus ad Od. 3. lib. 1.

HOSTIVM VX. PVERIQVE, &c.] vsitatissimum est scriptoribus Græcis, & Latinis, cùm magnum aliquod malum significare, ac describere volunt, sine longiore vlla oratione, quicquid id est, hostibus precari, atque optare. Sophocl. in *Electra. Εἰ μὲν πέφικεν ἐσθλά, δὲς πλεσφόρα. Εἰ δ' ἐχθρά, τοῖς ἐχθροῖσιν ἔμπαλιν μέθες.* id est, siquidem bona sunt, dato integra, & ad exitum perducito: Sin inimica, & mala, ad hosteis transfero. Xenoph. *ἀναβασ. γ. οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς ποιαῦτα ἀπαγγεῖν, οἷα τὸς ἐχθροῖς οἱ θεοὶ ποίησειαν.* id est, puto fore vt talia nobis accidant, qualia dii immortales hostibus ingerant. tale est illud Homericum. (sunt autem Achilles verba ad *Asteropæum.*) *ιλ. φ. τίς ποθεν εἰς ἀνδρῶν, ὁ μὲν ἔτλης ἀντίος ἐλθεῖν, Δυσήνων δὲ πε πᾶσι δὲς ἐμῶ μάνει ἀνπόωσι.* id est, Quis & vnde venisti hominum, qui contra me congreddi ausus es? Infelicium filij se meis vitibus oppo-

ant.

A nunt. Dionysius Alexandr. *ἡ δὲ ἐπισημοῦσι Δυσμενέων τοὶ παῖδες ἐλισσόμενοι πᾶσι πόντοι Κεῖνοις ἀνέσσειαν ἀκλυμένοι.* id est, hostium filij in mari versantes in illos incidat errantes. Et Antisthenes, ut refert Diogenes Laertius in Antisthene, ad quendam qui laudabat delicias, & luxum *ἑχθρῶν παῖδες, ἔφη, τρεφόμενοι,* id est, hostium, seu inimicorum filij delectentur, & luxurient. Virg. Georg. 3. *Dij meliora pjs, errorē-que hostibus illum.* Ouid. *Hostibus eneniant conuiuia talia nostris.* Terent. Heautont. *Ah, obsecro te, istuc inimicis nostris fiet.* Plaut. Mercat. *A. perimus. C. principium inimicis dato.* Idem in Alin. *Vtinam, male qui mihi volunt, sic rideant.* non dissimile est illud Marci Tullij, Catone maiore. *Mirari solitum C. Fabricium, quod, cum apud Regem Pyrrhum legatus esset, audisset a Thessalo Cineā Athenis quendam esse, qui se sapientem profiteretur: eūmq; dicere, omnia, quae faceremus, ad voluptatem esse referenda: quod ex eo audienteis M. Curium, & T. Cornucanum optare solitos, ut id Samnitibus, ipsiq; Pyrrho persuaderetur, quo facilius vinci possent; cum se voluptatibus dedissent.* Propert. lib. 3. *Hostibus enemat lenta puella meis.* Idem lib. 2. eleg. 5. *Hostis si quis erit nobis, amet ipse puellas: Gaudeat in puero, si quis amicus erit.* C A C O S] quorum causa, & principia ignorantur: vel simpliciter, obscuros: ut sup. Od. 13. lib. 2. *caca fata.* & Virg. lib. 2. *Æn. Multaque per cecam congressi praelia noctem Conserimus.* & 3. *Excutimur cursu, & cecis erramus in undis.* Lucret. lib. 2. *Quod tales turba motus quoque materiai Significat clandestinos, cacosque subesse.*

O R I E N T I S H A E D I,] quidam libri veteres habent orientis Austri.

E T T R E M E N T E I S V E R B.] quæ videntur tremere, vndarum ictu, & fluctibus conquassata. paullo verecundius dixit trementeis sices Oda 10. epod.

S I C E T E V R O P E] Europæ exemplo Galatæam deterret, ne se mari, quantumuis in præsentia tranquillo, committat. Exstat autem elegantissimum Theocriti carmen de Europa Phœnicis filia, & hoc tauro. Etiam M. Tullius lib. 1. de nat. deorum hunc taurum commemorat his verbis:

C *At me hercule ego (dicam enim quod sentio) quāuis amem ipse me, tamen non audeo dicere pulchriore esse me, quam ille fuit taurus, qui vexit Europam, &c.* D O L O S O] qui deum tegebat, ut ait Theoc. in illo carmine, *Κρύψε θεόν, και κρέψε δέμας, και γίγνετο ταύρος.* id est, Celauit deum, & mutauit corpus, & factus est taurus. sic sup. Od. 1. lib. 2. *cinere, dolosum* appellauit, qui igneis suppositos tegeret, ac celaret.

C R E D I D I T.] commisit, ἐπίστευσεν. suprà Od. 5. huius lib.

P A L L V I T A V D A X] pallens extimuit pericula illa, in quæ sese decepta, audaciùs coniecerat. ne que est, quod quisquam miretur, hinc ab Horatio cum pallore seu timore coniungi audaciam. Nam & Aristotel. lib. 3. de moribus ad Nicom. scribit, multos esse θρασύδειλους, id est, qui audaciam habent cum timiditate coniunctam. *palluit* hoc loco ἐνεργητικόν, cum alioqui verbum sit absolutum: ut epist. 1. lib. 1. *Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.* &

Saty. 3. lib. 2. *quisquis Ambitione mala, aut argenti pallet amore.* & de arte poet. *Pallescit super his.*

D E B. N. O P I F E X C O R.] quæ coronam ne ctebat Nymphis debitam, hoc est promissam.

S V B L V S T R I] aliquantulum luminosa. T. Liuius lib. 5. *nocte sublustri, cum primò inermem, qui tentaret viam, promississent: tradentes inde arma, ubi quid iniqui esset, &c.* Virg. lib. 9. *Æn. Et galea Euryalum sublustri noctis in umbra Prodidit immemorem.*

S I M V L] simulatque, ut sup. Od. 4. lib. 1. *quò simul mearis.*

C E N T V M T E T I G. P O T E N T. O P P. C R E T.] sic Homer. *il. β. οἱ Κρήτιω ἑκατὴ μπουλιν ἀμφερέουσιν.* & Virgil. *Æneid. 2. de Cretensibus, Centum vrbeis habitant.* & Horat. Od. 9. epod. *Aut ille centum nobilem Cretam vrbeibus, Ventis iturus non suis, &c.*

P A T E R, ὀ R E L I C T. F I L I E N O M E N] ὀ pater, ὀ nomen paternum à filia relictum. *nomen* autem legendum, ut habent omnes libri veteres, & plerique excusi: non, *numen.*

F V R O R E] amore perditio, & infano.

L E V I S V N A M. E S T V I R G I N. C V L P A E.] leuis est pœna virgini, quæ parentibus inscijs corpus cum viro commiscuerit, semel mori: grauiore pœna multari debet. hyperbole: cuiusmodi est apud Propertium, ubi de Tarpeia vestali loquitur: *Et satis vna male potuit mors esse puella: Quæ potuit flammæ fallere, Vesta, tuas?* Nausicaa apud Hom. *ὄδυσο. 7.* grauem in ea virgine culpam residere dicit, quæ utroque parente inuito, præsertim propitio, cum vitis rem habeat, neque expectet palàm nubendi tempus. *Καὶ δ' ἄλλη νεμεσῶ, ἢ πρὸς παῖδά γε ῥέζοι, ἢ τ' ἀέκητι φίλων πατρῶς, καὶ μὴ τρὸς ἑόντων Ἀνδράσι μίσσηται, κρινῶ ἀμφάδον γάμον ἐλθεῖν.*

E **I M A G O V A N A]** species falsa in somnis occurrere solita. φάντασμα.

Q U A E P. F V G. E B V R.] sumtus est hic locus ex Hom. *ὄδυσο. 7.* in extremo. *Δοιοὶ γάρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ὀνειρων. Αἱ μὲν γὰρ κραιέσει πεπύχεται: αἱ δ' ἐλέφαντος. Τῶνοί μὲν κ' ἔλθωσι διὰ κρινῶν ἐλέφαντος, Οἳρ' ἐλεφαίρονται ἐπὶ ἀκράντα φέροντες: Οἱ δὲ διὰ ζεσῶν κραιάων ἔλθωσι θύραζε: Οἳρ' ἔτυμα κραινοῦσι, βροπιῶν ὅτε κεί πρὸς ἰδηται.* quos Homeri versus expressit Virg. *Æneid. 6. Sūt gemina somni portæ: quarum altera fertur Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris: Altera candenti perfecta nitens elephanto.* huc alludit Plato in Charmide. *Ἄκουε δὲ, ἔφλεω, τὸ ἐμὸν ὄνειρον, εἴτε διὰ κραιάτων, εἴτε δι' ἐλεφαντος ἐλήλυθεν,* id est, audi igitur, inquam, meum somnium, utrum per cornu, an per ebur venierit. eodem pertinet epigramma Græcum non inuentum ex lib. 3. epigrammatum Græcorum, in Callimac. *ὁ μέγα Βαττιάδαο σοφοῦ πᾶσι πύσον ὄνειρον. Ἡρ' ἔπειον κραιάων, ἔδ' ἐλέφαντος ἔφλεω. Τοῖα γὰρ ἀμμῖν ἔφηνας, αἳ τ' ἔπαρος ἀνέρες ἴσμεν Ἀμφίτε ἀθανάτους, ἀμφίτε ἡμιθέους:* quorum versuum interpretatio ad verbum expressa, hæc est. O Battiadæ sapientis valde clarum somnium. Planè re vera è cornibus, non ex ebore natum es. Talia enim nobis aperuisti ac declarasti, quæ antea nos homines nesciebamus, de dijs immortalibus, & de semidijs.

S I Q V I S I N F A M. M I H I N.] re transacta solent puellæ virginitatem amissam deslere, venci-

F

A **VENEREAMQUE** illam voluptatem oratione detestari. Quod dico autem, id sic accipi volo, quasi Europa certò scierit, se cum Ioue rem habuisse. Nam si taurum esse putauisset, iusta causa esset, cur eam talis turpitudinis pœniteret. sed certè nouæ nupte non sine lacrymis primos illos Veneris fructus cū sponfis suis decerpunt. Sūntne igitur veræ hæ lacrymæ, an falsæ? falsas ait esse Catullus in carm. de coma Berenices. *Est ne nouis nuptis odio Venus? an ne parentum Frustrantur falsis gaudia lacrymulis, Vbertum thalami quas intra limina fundunt? Non, ita me Diui, vera gemunt, inierint.* Ita puella illa apud Theocr. eisd. vltimo, à pastore Daphnide mulier è virgine facta, ad oueis suas reuertitur, oculis quidem pudore suffusis: animo autem penitus exhilarato. *ὄμικρασιν αἰδομένη κραιδίη δὲ οἱ ἔνδορ ἰαυγῆ.*

FRANGERE] διακόσσειν, diripere, diuellere ac ac discerpere.

COR. TAVRI] nonnulli libri habent *corua monstri*: quos non sequor, quanquam non damno.

IMPVD. LIQ. PAT. PEN.] impudens in eo fui, quòd patrem reliqui: impudens nunc sum, quòd tali flagitio admisso maneā in vita. sup. Od. 24. *Et peccare nefas, aut pretium est mori.*

ORCV M MOROR] Orcum moratut is, qui non moritur tum, cūm mori debet. Est enim quodammodo Orco in mora. nam quamuis nos omnes morti debeamur, nostraque, vt idem ait alibi: non vno tamen die sumus omnes morituri: sed alij alijs vel citius, vel tardius. sic iunxit hoc verbū cum accusandi casu Od. 12. lib. 1. *rapidos morantē Fluminum lapsus.* plura exempla collegimus ad Od. 7. lib. 2.

SI QVIS HÆC AVDIS] cod. vnus Vatic. & Tornes. habent *hac audit* in 3. persona. vt Od. 5. epod. *At ò deorum quicquid in calo regit, &c.*

VTINAM INTER ERREM NVDA LEON.] Vtinam errem nuda inter leones. talia aliquot loquendi genera sub vno quasi aspectu posuimus ad Od. 7. lib. 2.

TENERÆQVE SVCCVS DEFL. PR.] id est, & antequam ego præda leonibus & tigribus debita, ac penè deuota, contabescam; velim integra pascere tigreis, & simileis feras. legendū fortasse est *teneræque succ. Defl. præda*, nisi ita dictum intelligamus, vt illud, *Corticem demonebit amphora*, Od. 8. lib. 3.

SPEC. QV. PASC. TIGR.] quæro etiamnum speciosa, & dum forma integra manet, tigribus esca & pabulum esse. *quæro pascere* genus loquendi Horatio vsitatum, alibi à nobis notatum.

VILIS EVROPÆ PATER VRG. ABS.] Vulgata quidem hæc est lectio: *vilis Europe, pater vrget absens*: quam si quis fortè ei, quam secutus sum, anteponet, sic explico, O Europa, contemta iam, & minimi pretij, posteaquam pudicitiam tuam prodidisti: pater, qui abest, adesse videtur tamen, & te vrgeri, tibi que instare. Sed cūm Europæ per æ diphthongum scriptum reperissem in vno cod. Vatic. eandemque scripturam codex Faëri, quamuis hoc loco interlitus, comprobaret: putavi mihi sine arrogantiæ crimine à vulgata lectio

ne discedere licere. accessit cod. Tornes. ad cuius oram hæc verba sunt ascripta, *vilis Europa patrē dicit, quia eo relicto taurum secuta est.* solemus autem ea vilia nobis esse dicere, quæ non sunt nobis cara, & quæ contemnimus, parūque facimus. sic M. Tull. Philipp. 12. *vita mihi quidem minimè cara est, præsertim cūm Dolabella fecerit, vt optanda mors esset, modò sine cruciatu, & tormentis: vobis tamen, & populo Rom. vilis esse spiritus meus non debet.* Sic igitur hunc locum explico. Pater tibi Europæ filia vilis, id est, quem tu filia præ tauro contempsisti, & pro nihilo putasti, videtur te absens vrgeri, & stimulare, vt moriaris: ita me ex cruciat mei flagitij conscientia, vt quoquò eam, patrem mihi coram videar audire, quamuis absentem, qui me obiurget, atque increperet, &c. Et sanè congruit hæc explicatio cum verbis illis superioribus, *pietas vitæ a furore.* idem sunt enim: pietatem in patrem, vitæ esse ab amore, ac libidine: & patrem ab Europa filia contentum esse præ amante.

QVID MORI CESSAS?] putant quidam hæc esse verba patris Europam vrgentis. mihi contendere non placet. ego tamen malim hæc quoq; Europæ esse verba intelligi, vt intelligamus, eam perpetuò seipsam affari.

VRGET] codex etiam ille Vatic. habet, *vrget.*

POTES HAC AB ORNO PEND.] poteste de hac orno suspendere. quidam per ornum, nauis malum significari putant, vt intelligamus, Europam in nauis esse. sed refellit hanc opinionem id, quod sequitur, *age, te procella Crede veloci.* Sūt autem Europæ verba à principio vsque ad extremum, vt dixi: nisi quis malit hæc à patre tanquam præsentè dici, vt Europa perturbata, & de gradu mentis deturbata hæc loquentem patrem audire sibi videatur. Iam hæc *Pendulum ab orno*, coniunctè sunt legenda, vt epist. ad Loll. 2. lib. *ne fluitè dubia spe pendulus hora.*

ZONA BENÈ TE SEC.] quam opportunè tecum deportasti, vt ea tibi collum obstringas, animamque intercludas. erat autem verisimile, zonam virgineam, quam taurus Europæ soluisset, ei aliud agenti excidisse.

LADERE COLLVM] codex Card. Rainutij, & vnus Vatic. & nonnulli alij manuscripti habent *elidere collum*, quæ scriptura quamquam non est mihi visa vulgatæ anteponenda, *ludere collum*: nō tamen videtur reiicienda aut damnanda, vt primæ littera verbi *elidere*, pertinet ad verbum antecedentem, hoc modo *Zona benè te secuta e. Lidere collum.*

SIVE TE RVPES, ET AC.] siue, non geminatum, annotatum ad Od 3. lib. 1. acuta autem leto saxa dicit, quòd eum, qui se ex eis præcipitè agat, celeriter exanimet, vt morbi acuti appellatur, quòd celeriter tollant de medio.

AGE, TE PROC. CREDE] id est, committe, seu per mitte te procellæ: ex hac tupe te præcipitem in mare deijce.

REGIVS SANGVIS] sic Od. 2. lib. 4. *Sen Deos, Regesque canit, Deorum sanguinem, & carm. saculari, Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis.* & de art. poet. *Vos ò Pompilius sanguis.*

A **Q**UERENTI] Europæ. hoc loco adducor, ut credâ orationem esse Europæ ab initio continuatam ad hunc vsque locum.

PERFIDVM RIDENS] Hellenismus, ut annot. Od. 2.2. lib. 1. ad illum locum, *Dulceridentem*. Sic quidem omnes hunc locum connectunt, & explicant. Sed Passeratius, coniunctè legit *querenti Perfidum*, id est, querenti taurum perfidum ac dolosum: vel querenti perfidiam tauri, cui latus crediderat, cuique se vehendam tradiderat. sic locutus est Ouid. in epist. Didonis. *Non tamen Enéam quamuis male cogitet, odi. Sed queror infidū: questâque peius amo.*

REMISSO] iam laxato, posteaquàm Europæ suis sagittis sautiarat. probabiliter autem, & ex sagittariorum more dixit, *remisso arcu*. Nam sagittarij vbi arcu uti necesse habent, eum intendunt. vbi iaculati velle desierunt, remittunt. sic supra Od. 8. *Iam Scythæ laxo meditantur arcu Cedere campis.*

ABSTINETO (DIXIT) IRARVM] etiam hoc è Græco expressum puto, ἀπέχεσθαι τῆς ὀργῆς. nam Latino more dixisset, *abstineto ab iris*. Simile est illud supra Od. 9. lib. 2. *desine mollium Tandem querelarum.*

B **C**UM TIBI INVISVS LACERANDA, &c.] cum taurus is, cui te tantopere iratam esse ostendis, te reniser: ne, quod te facturam esse minata es, eius cornua frangito, aut lacerato: sed in eum te facilem ac placatam præbeto.

VXOR INVICTI IOVIS ESSE NESCIS?] hoc quoque loquedi genus Græcum est. sic enim loquuntur illi, ἢ κ' οἶδα τὸ Διὸς γυνῆδ' ἔσσαι, Latini autem sic, te vxorem inuicti Iouis esse nescis? tale est illud, *patiens vocari Caesaris ultor*. Od. 2. lib. 1.

BENE FERRE MAGNAM] ἢ γὰρ παρὸς ἀνδρὸς φέρειν εὐτυχίαν, inquit Aristot. lib. 5. polit. id est, nō est cuiuslibet ferre res secundas. Quod si quis secundam fortunam consecutus aut certaminibus gloriosus, aut pecuniæ magnitudine, insolentem atque odiosam petulantiam comprimere sciat, dignus sit, quem homines certatim laudibus efferant, ut ait Pindarus: cuius hæc verba sunt εἰδ. γ. ἰδ. μ. princip. *Εἰ πὺς ἀνδρὶ ἀνεὐτυχίαις ἢ αὐτῷ εὐδόξοις ἀέθλοισι, ἢ ἀδένει πλεῖστ' ἀποχρησθῆναι φρεσὶν αἰατῆν κόρον, Ἀξίος εὐλογίαις ἀσπὸν μεμύχεται.* Vtrum autem sit difficilior secundam, an aduersam fortunam moderatè & compositè ferre, non est facilè pronuntiare. Aiunt quidam, quemadmodum dolor interimit, voluptas autem liquefacit: sic rebus aduersis homines opprimi, atque affligi: secundis verò, dumtaxat immoderata lætitia efferri. Ego tamen existimari, si mihi quod sentio, liceat dicere, difficilior esse res secundas æquo animo, & moderatè ferre, quam aduersas: propterea quòd secundæ res animos hominum vanissimis opinionibus imbuere, eosdè que ad superbiam, ferociam, ignorationem sui, perniciosam securitatem, omnem denique peccandi licentiam atque impunitatem facillimè impellere solent, dum suas fortunas, tanquam deorum, stabileis, fixas, & sempiternas fore sperant. Ita fit, ut secundis rebus elati, præ se contemnant alios, sese alijs omnibus anteponan, sua profundant, alienis rebus manus afferant, leges negli-

C gant, sacra cum profanis misceant, omnia sua libidine metiantur: postremò suæ intemperantiæ ac temeritatis meritas pœnas luant. Contrà in rebus aduersis præcipua vis inest excitandorum ad virtutem animorum, acuenda fortitudinis & industriæ, comprimenda superbiæ, coercendarum cupiditatum. Nam si quis, exempli gratia, sit inertior, ignauior, dissolutior, mollior natura, is rebus aduersis stimulatus, atque exsuscitatus, omnem continuò ex animo inertiam, ac mollitiam discutit, atque eijcit, totumque se ad fortitudinis & patientiæ studium traducit: si quis elatior, ferocior, ac superbius: is à rebus aduersis correctus, & quodam modo eruditus, ad modestiam & facilitatem sese dicto citius inflectit: ex quo Græci solènt ita loqui, τὸς ἀνθρώπους ταῖς ἀτυχίαις σωφρονίζεισθαι: id est, homines rebus aduersis sapientiores fieri, atque erudiri: si quis luxuriosus, profusus, ac sumtuosus: is cō filio mutato, frugalitatem, & parsimoniam amplectitur. Hanc sententiam confirmat Cornelius Tacitus, non optimus ille quidem latinitatis auctor, sed historiæ certè scriptor prudens, verus, atque acutus, lib. 17. his verbis: *fortunam adhuc tantū aduersam tulisti. secunda res acrioribus stimulis animū explorant: quia miseria tolerantur. felicitate corrumpimur. & item Sallust. coniur. Catil. Quippe secunda res sapientum animos fatigant: nedum illi (militēs) corruptis moribus victoria t̄mperarēt. Sic & Cato oratione pro Rhod. apud Gell. lib. 7. cap. 3. Scio solere plerisque hominibus rebus secundis, atque prolixis, atque prosperis animum excellentem, atque superbiam, atque ferocitatem auferere, atque crescere: quod nūc mihi magna cura est, quod hæc res tam secunde processerit, nequid in consulendo aduersi eueniat, quod nostras secundas res confricet: neve hæc lætitia nimis luxuriose eueniat. Aduersa res se domant & docent quid opus sit facto: secunda res lætitia tranorsum trudere solent à rectè consulendo, atque intelligèdo. Ad hunc locum pertinet illud epist. 8. lib. 1. in extr. *se binde Præceptum auriculis hoc instillare memento: Vt tu fortunam: sic nos te, Celse, feremus. & illud Saty. 2. lib. 2. in extr. quocirca viuite fortes, Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus.**

D **T**VA SECT. ORB. &c.] id est, tertia pars orbis terrarum tuo nomine appellabitur, ad sempiternam tui memoriam.

E **F**

AD LYDEN.
Ode 28.

Diem Neptuno sacrum hilariter exigendum esse.

FESTO quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde strenua, Cæcubum:
Munitæq; adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis: ac, veluti stet volucris dies,
Parsis

A *Parcis deripere horreo*

Cessantem Bibuli consulis amphoram.

Nos cantabimus inuicem

Neptunū, & virideis Nereidū comas.

Tu curua recines lyra

Latonam, & celeris spicula Cinthia:

Summo carmine, quæ Cnidon

Fulgentisq; tenet Cycladas, & Paphō

Iunctis visit oloribus.

Dicetur merita Nox quoque nenia.

FESTO QUID POTIVS DIE, &c.] ὁστέρων
μεθ' ἄλλων. Erat enim hic ordo. Prome Lyde recon-
ditum Cæcubum, vt bibam. quid enim potius
festo Neptuni die facere possum?

MVNITÆ QVE ADHIBE VIM] id est, seue-
riorem istam sapientiam septam, & munitam ad-
uersus voluptates, expugna liberaliore potu, vt
det loci aliquid ioco, & ludo. non dissimile est il-
lud, quod est supra Od. 21. ad testam. *Tu lene tor-
mentum ingenio admones Plerumque duro.* nam qui
ingenium durius, rebūque seriis semper deditum,
& sapientiam obfirmatam, atque in proposito cō-
silio pertinacem, vini potu temperat, ac relaxat,
videtur cum dulcem quandam vim sapientiæ af-
ferre, tum lene quoddam tormentum ingenio
duriori adhibere.

INCLINARE MERIDIEM SENTIS] vides,
solem à meridie iam ad occasum vergere: & ta-
men proinde quasi stet in cælo fixus, neq; se com-
moueat, sicca manes, neque ea, quæ ad curandum
corpus pertinent, comparari iubes. Eandem ex-
pressit sententiam aliis verbis, sub persona parasiti
Plautus Menæch. *Dies quidem iam ad umbilicum
est dimidiatus mortuus.* sic M. Tull. lib. 3. Tuscul.
quæst. princip. *Vt enim in Academiam nostram
descendimus, inclinato iam in pomeridianum tempus
die, &c.* Conuenienter autem & accommodatè
ad naturam rerum ita loquebantur Latini. Nam
veteres Græci diem ad meridiem vsque crescere
dicebant, à meridie minui ac decrescere. Itaque
manè sol surgere dicitur & oriri: vesperi occidere
& cubare. Homer. *ἰλ. λ. Ωφρα μὲν ἦν, καὶ ἀέξετο
ἱερὸν ἦμαρ.* id est, Interea dum erat aurora, & dies
facit augefcebat: & φθινάδα ἄβραη appellat Græci
tempus pomeridianum: quasi tempus decrescens.

ACVELVTI] sic quidem habent omnes,
quos vidi, libri calamo scripti: mallet tamen *at
veluti.*

PARCIS DERIP. HERR.] deripere scrip-
tum reperi in quattuor libris Vatican. Don. Vir.
Tornef. eamque scripturam puto esse rectam &
germanam. condebant autem vini cados, & testas
in horreis antiqui, id est, vini apothecis, vt Ode
12. lib. 4. *eliciet cadum, Qui nunc Sulpiciis accubat
horreis.* vide annot. ad Od. 21. huius libri. quo
loco cum vtatur verbo descendendi, satis declarat,
vini apothecas fuisse in locis editioribus colloca-
tas, & in eis testas & amphoras seruari solitas, for-

tasse vt facilius fumum biberent, & ita vinum in-
ueterasceret, quemadmodum docet Columella
lib. 1. cap. 9. & nos diximus supra ad Oden 8.
huius libri.

BIBULI CONSULIS AMPH.] ætatem hu-
ius vini notat. Fuit autem Bibulus C. Iulij Cæsaris
collega, anno ab vrbe condita DCXCIV.

INUICEM] vicissim, vt sup. Od. 25. lib. 1. *In-
uicem mæchos anus arrogantis Flebis.* quidam libri
manufer. habent, *Inuices.*

ET VIRIDEIS] talis color tribuitur diis &
deabus marinis, seu glaucus, & cæruleus. idem
valet *vitreus.* iccirco supra Circeam *vitream* dixit
Oda 16. lib. 1.

TV CURVÆ] sup. Od. 10. lib. 1. *curuæq; lyra
parentem.*

RECINES] iterum atque iterum canes, vt Od.
12. 1. libri. *cui recinet iocosa Nomen imago?*

CEL. SPIC. CYNTHIÆ] Dianæ. Cynthus
mons Deli, à quo & Apollo, Cynthius: & Diana,
Cynthia nominata est. cur celeris? quia taleis o-
portet esse venatores. Diana autem venatrix est.
præterea Diana, luna est. at luna breuissimo tem-
pore nempe 28. diebus orbem & cursum suum
conficit. Quare ob hanc causam *lunas celeris* dixit
Oda 1. lib. 4. & Oda 6. eiusdem, lunam celerem
pronos voluere mensis. Spicula porrò Dianæ tribu-
untur, quia est iaculatrix. iccirco & ab Homero,
& à ceteris *ἰοχέαιρα* appellatur, id est, spiculis, seu
iaculis gaudens. Postremò habet etiam luna suos
radios. Virg. lib. 9. *Et galea Euryalum sublustri
noctis in umbra Prodidit immemorem, radiisque ad-
uersa resulsit.* At radij, sunt spicula.

SVMMO] vltimo, vt epist. 1. ad Mæcen. 1. lib.
1. *summa dicende camæna.*

QVÆ CNIDON, &c.] Venerem designat,
sup. Od. 30. lib. 1. *O Venus, regina Cnidi, Paphig.*

FVLGENTEIS QVE] nitentis: Oda 14. lib. 1.
Interfusa nitentis Vites aquora Cycladas.

IVNCTIS VISIT OLORIB.] cyncis: à qui-
bus trahitur currus Veneris. Od. 1. lib. 4. *purpureis
ales oloribus,* id est, vtens olorum pennis, & alis ad
currum suum trahendum. Vtitur etiam Venus
passeribus ad eandem rem. Sappho. *πατρὸς δὲ δό-
μων λιποῖσα Χρύσειον ἦλθες Ἀρμ' ὑπολευξασα, καλοὶ δὲ σ' ἄρον
Ὠκίεις σροβοὶ πέρυγας μελαίνας Πυκνὰ δινέοντες ἀπ' ἄραια,
αἰδέ-ρος δια μέσσω:* id est, patris autem domo reli-
cta, venisti curru aureo iuncto: Pulchri verò &
celeris passeris te vehabant crebrò nigras alas agi-
tantes à cælo per medium æthera. Eò fortasse
spectans Catullus passerem, suæ puellæ delicias,
& tam lepido carmine cecinit, & mortuum tam
tristibus versibus luxit. Vtitur & columbis. Pro-
pertius lib. 3. in somnio suo. *Et Veneris domine vo-
lucres mea turba columbe Tingunt Gorgoneo Punica
rostralaclu.*

MERITA NENIA] carmine debito, aliàs næ-
nia carmen est funebre, vt supra Od. 1. lib. 2. Pu-
tant quidam propriè hîc positam esse vocem *ne-
nia,* pro carmine tristi & lugubri, quia (inquiunt)
nox sit mortis & somni mater.

A AD MÆCENATEM.
Ode 29.

Inuitat eum ad cenam.

TYrrhena regum progenies, tibi
Non antè verso lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Iam dudum apud me est. eripe te moræ,
Ne semper vudum Tibur, & Æsula
Decline contempleris aruum, &
Telegoni iuga patricida.

Fastidiosam desere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
B Fumum, & opes, strepitumq; Romæ.
Plerumq; grata diuitibus vices,
Mundæq; paruo sub Lare, pauperum
Cena sine aulais, & ostro
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromeda pater
Ostendit ignem. iam Procyon furit,
Et stella vesani leonis,
Sole dies referente siccos.

Iam pastor umbras cum grege languido,
Riuumq; fessus querit, & horridi
Dumeta Siluani: caretq;
Ripa vagis taciturna ventis.

C Tu, ciuitatem quis deceat status,
Curas, & urbi sollicitus times:
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisq; discors.
Prudens, futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus:
Ridetq; si mortalis ultra
Fastrepidat. quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alueo
Cum pace dilabentis Etrus-
Cum in mare, nunc lapides adesos,
Stirpeisq; raptas, & pecus, & domos
Voluentis vnâ, non sine montium
Clamore, vicinæq; siluæ,

D Cum fera diluuiis quietos
Irritat amneis. ille potens sui,
Latusq; deget: cui licet, in diem,
Dixisse, vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcumq; retro est, efficiet: neq;
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna seuo lata negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.
Laudo manentem: si celereis quatit
Pennas: resigno, quæ dedit: & mea
Virtute me inuoluo: probamque
E Pauperiem sine dote quero.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseræ preces
Decurrere: & votis pacisci,
Ne Cypriæ, Tyriæq; merces
Addant auaro diuitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægeos tumultus
Auræ feret, geminusq; Pollux.

THYRRHENA REG. PROG.] Mæcena-
tem significat, ab Etruscis Regibus oriundum, vt
diximus sup. Od. 1. lib. 1. Mæcenas atanis edite Re-
gibus. & Propert. lib. 3. Mæcenas eques Etrusco de
sanguine Regum, Intra fortunâ qui cupis esse tuâ, &c.

TIBI NON ANTE VERS. L. M. C. CVM
FL. &c.] tria se præcipuè apparasse ostendit: vi-
num, rosas, vnguenta. sic sup. Od. 3. lib. 2. Huc
vina, & vnguenta, & nimium breuicis Flores amœna
ferre inberosa.

NON ANTE VERSO CADO] quid sit cadum
verttere, & cadus versus, ex Plauto intelligere li-
cet in Stich. Nolo ego nos pro summo bibere: nulli
relerimus postea: Namq; ad eol quamuis de subito vel
cadus vorti potest. & Virg. Æneid. 9. Indulgent vi-
no, & vertunt crateras ænos. & Lucil. Vertitur æno-
phoris fundus, sententia nobis. Horat. sat. 8. lib. 2. In-
uertunt Alifanis vinaria tota. Vinum igitur è ca-
do prompturi cadum vertebant: & ita exhaurie-
bant, seu vinum depromebant.

PRESSA] id est, ex qua oleum expressum est,
quod balaninum appellatur. per glandem igitur
pressam, oleum balaninum ex glande vnguenta-
ria expressum significat.

TUIS CAPILLIS] vteo vnguento tui capilli
delibuti niteant.

BALANVS]

A **BALANVS**] balanus, glans vnguentaria. Plin. lib. 12. cap. 28.

ÆSVLÆ] Æsula oppidum in colle situm, Tiburi propinquum. Æsolanos commemorat. Plin. lib. 3. cap. 5. Quare malim hic legi Æsola. quamquam ab eodem etiam Æsulani, seu Asulani eodem loco referuntur.

ET TELEGONI IVGA PATR.] id est, Tusculum item in colle situm. de quo multa Strabo lib. 5. De Telegono autem scribit Homeri interpres id. a. recentiores poetas ea, quæ de Telegono Vlyffis & Circes filio dicuntur, confinxisse, nempe ab eo, cum in Ithacam patrem quærens venisset, imprudente patrem esse interfectum.

FASTIDIOSAM COPIAM] quæ fastidium parit. nã *Putet aper, rhombusq; recens, mala copia quando Agrum sollicitat stomachum*, ut est Saty. 2. lib. 2. supra Od. 1. huius libri, dominum, *terra fastidiosum* dixit, qui terræ fastidio afficiatur. Omnino copia fatietatem, fatietas fastidium parit.

MOLEM PROPINQ. NVBIB.] ædificia ad eam altitudinem perducta, ut nubeis attingere videantur. sup. Od. 15. lib. 2. *regias moles appellavit.*

B **MVNDÆ**] neque fordida, neque nimis opipara, & sumtuosa, ut Saty. 1. lib. 2. *Mundus erit, qui non offendet sordibus, atq; In neutram partem cultus miser.*

SOLLICITAM EXPLIC. FR.] ademerunt curas, tristitiam discusserunt & animos exhilararunt. *explicare frontem* dicitur tum id, quod lætitiæ causam affert, ut hoc loco: tum is, qui re aliqua læta sibi oblata, vultu & fronte lætitiæ declarat. sic Saty. 2. lib. 2. *Ac venerata Ceres ut culmo surgeret alto, Explicuit vino contracta serica frontis.* Terentius de eo, qui hilariter viuit, dixit *exporrigere frontem*, Adelph. *da te hodie mihi. Exporge frontem.* paullo post idem dicit alijs verbis, *hodie modo hilarum te face.*

IAM CLARVS OCCVLTVM] videtur hic Alceum esse imitatus: cuius extant hi versus apud Athen. lib. 1. & 10. *Τέγχε πνεύμονας οἴνω, πὸ γὰρ ἄστρον πέλει μέλαι:* Ἡ δ' ἄρη Χαλεπή, πάντα δὲ δὴ δ' ἄπο καύματος. quibus verbis hæc ferè sententia exprimitur. *Madefacito pulmones vino. Astrum enim oritur feruidum: anni tempus graue & molestum est, omnia præ æstu siciunt.* & alibi, *Πίνωμεν: πὸ γὰρ ἄστρον πέλει μέλαι.* significatur autem æstatis aduentus.

ANDROMEDÆ PATER] Cepheus Andromedæ pater ex Cassiopæa vxore. de quo sic Aratus: *Αὐτὸς μὲν κατὰ πῶτον ἐὼν κνωστέλειδος ἀρκτοῦ Κηφείδος ἀμφοτέρωθεν χεῖρας πανύονη εὐκιάς.* id est, *Ipse breuem patulis manibus stat post Cynosuram Cepheus.* *Andromedæ* autem repofui, secutus libros veteres.

IAM PROCYON FVRIT] anticanem Aratus sub geminis locat. *καὶ μὴν καὶ ἀστροῦ δίδυμοῖς ἄπο καλὰ φαίνει.* quem versum sic vertit M. Tull. *Et hic Geminis est ille sub ipsis Anticanis, Graio procyon qui nomine fertur.* sic autem legendum potius, quam ut vulgò, *Antecanem.*

ET HORRIDA DVMETA SILVANI] ita scriptum reperi in duobus lib. Vatic. & Iann. alij habent *horridi.* &c. vnus, *horrida Dumeta siluarum.* ego probabiliore, meo iudicio, scripturam secutus sum.

CARETOVE RIPA] cod. Achillis Statij *ca-D ret qua*, quam scripturam non memini me vquam reperire.

REGNATA CYRO BACTRA] Bactra, in quibus regnavit Cyrus. notauimus hoc genus loquendi supra ad Od. 6. lib. 1. *Et regnata petam Laconi Rura Phalanho.* Strabo *βάκτρα* nominat numero singulari lib. 2. *εἶτα εἰς βάκτραν τὴν πόλιν,* &c. Plinius Bactra numero multitudinis, ut Horat.

TANAISQVE DISCORS] cur discors? an quod cum Mæotide palude Asiam ab Europa determinat: an quod desinens in duas se parteis findit, vnaque in Mæotidem paludem, altera in Cimmerium Bosphorum influit? an quod Scythæ & Sarmatæ, per quos fluit, continua inter se bella gerunt? an quod Parthi, seu Medi, Tanaï vicini inter se discordant, & seditiones agitant? eoque minus Mæcenati de rep. laborandum est? quod postremum placet Passeratius: confirmatq; simili loco, qui est Oda 8. huius libri, *Mitte ciuileis super vrbe curas. Occidit Daci Cotisonis agmen. Medus infestus sibi luctuosus Dissidet armis.*

PRVD. FVT. TEMP. EXIT.] nihil est hac sententia tritius. eam sic complectitur Pindarus id. E. *Ὀλύμπ. σύμβολον δ' ἔπω πρὸς ὀπιχθονίων τῶν ἀμφοτέρωθεν ἐοικμένως εὐρεῖ θεόθεν. τῶν δὲ μελλόντων τερσφρονται φράσαι,* id est, nullus dum mortalium certam rei futuræ notam diuinitus consecutus est: & futurorum cognitio est obscura.

VLTTRA FAS TREPIDAT] vltra id, quod ei licet, laborat, id est, se cura rerum futurarum macerat, ut Od. 16. lib. 2. *Latus in præsens animus, quod vltra est, Oderit curare.*

QVOD ADEST] id, quod præsens est. sic Pindar. id. n. id. m. *τὸ δὲ πρὸς πόδος ἀρειὸν αἰεὶ χεῖμα πᾶν δόλιος γὰρ αἰὼν ἐπ' αἰδράσι κρέμαται ἐλίστων βίοντι πόρον,* id est, res autem omnis, quæ ante pedes est, semper est melior. dolosa enim ætas hominibus impendet vitæ cursum voluens.

ÆQVVS] id est, æquo animo. annot. ad Od. 3. lib. 2.

CETERA FLVM. RITV FER.] eiantantum, quæ præsentia sunt, in nostra potestate sunt sita, eaque nostro arbitrato componere, & moderari possumus, inquit. cetera autem vel Dei immortalis voluntate, ac prouidentia administrantur, & horum causæ sunt æternæ ac necessaria: vel temerè, arbitrioque fortunæ eueniunt, & horum causæ sunt fortuitæ. dico autem hæc de philosophorum sententia. Quemadmodum autem fluuij, qui nunc lenis & pacatus est: nunc rapidus & violentus, cursum moderati non possumus: sic neque rerum futurarum naturam, quæ interdum tranquilla est, sedata, læta, optata: interdum concitata, & turbulenta, & mortalibus calamitosa, atq; aduersa, immutare fas est. Sæpe vtuntur poëta hac torrentis similitudine: sed variè. Virg. *Æneam armorum sonitu & fragore è somno excitatum cum pastore confert, è montis vertice torrentem ingenti cum murmure præcipitantem, omniaque secum trahentem, exaudiente Æneid. 2. Excitior somno, Et summi fastigia tecti Ascensu supero, atq; arreptis auribus asto: In segete veluti cum flammis*

A *ma* furentibus Austris Incidit, aut rapidus montano flumine torrens Sternit agros, sternit sata laeta, boūq; labores, Precipiteisq; trahit silvas. stupet inscius alto Accipiens sonitum saxi de vertice pastor. Sic Lucret. lib. 1. ubi disputat de primis corporibus, docetque, ea cerni non posse: ventorum affert similitudinem, qui, cum oculis non cernantur, arbores sternunt tamen, & mare turbant, & concitant, non aliter (inquit) *Quam cum mollis aqua fertur natura repente Flumine abundanti, quod largis imbribus auget Montibus ex altis magnus decursus aquai, Fragmina coniciens silvarum, arbuſtaq; tota: Nec validi possunt pontes venientis aquai Vm subitū tolerare: ita magno turbidus imbrī Molibus incurres validis cum viribus amnis: Dat sonitu magno stragem, voluitq; sub undis Grandia saxa: ruit, qua quicquam fluctibus obstat.* & Hom. *il. λ.* Aiacem in prælio viros, equosque sternentem cum fluuio torrente comparat. Ως δ' ὅποτε πλῆθον ποταμὸς πεδίονδε κἀπεισι Χειμάρρους κέει ὄρεσφι ὅπα ζόμενος Διὸς ἄμβρω. Πολλὰς δὲ δρύς ἀζυγίας, πλάσας δὲ τε πύκας εἰσφέρειται, πολλὸν δὲ τ' ἀφύσγητον εἰς ἀλαβήλλαι. Ως ἔφραπε κλονέων πεδίον πέπε φαιδίμος Δίας. quorū versuum hæc sententia est, *Quem admodum autem cum fluuius torrens extra ripas suas effusus in campum delabitur è montibus præcipitans, cælestibus imbribus auctus, Multas autem quercus aridas, multasque piceas secum trahit, multum limum in mare conijcit: Sic clarus Ajax campū turbans hosteis in sequebatur. itemque Diomedem* *il. ε.* Θῶπ' ἔφρα ἀμπέδιον ποταμῷ πλῆθον π' ἐοικὼς Χειμάρρῳ, & c. id est, furebat autem per campum Diomedes flumini torrenti exundanti similis. quos versus adumbrasse videtur Virg. *li. 2.* *Æneid. Non sic aggeribus raptis cum spumeus amnis Exijt, oppositasq; euicit gurgite moles, Fertur in arua furens cumulo, camposq; per omneis. Cum stabulis armenta trahit.* Horatius quoque *Od. 2. lib. 4.* Pin datum cum tali fluuio comparat. *Monte decurrens velut amnis, imbres Quem super notas aluere ripas, Feruet immensuq; ruit profundo Pindarus ore.* Idē *Od. 14.* eiusdem libri, Claudium Neronem eiusmodi fluuio similem facit, *Sic Tauriformis voluitur Ausidus: Qui regna Daunni præfluit Appuli, Cum sauit, horrendamq; cultis Diluuiem meditatur agris: Vt Barbarorum, & c.* Sic Homerus *il. γ.* Vlyſſis orationem cum niuibus hibernis confert. Ἀλλ' ὅτε δὴ ὅπα τε μέγ' ἄλλω δὴ βῆθεος ἴει, καὶ ἔπειτα νηφάδεσσιν ἐοικότα Χειμάρρῳσιν, Οὐκ αὖ ἔπειτα βροτὸς ἄλλος.

B *Quem admodum autem cum fluuius torrens extra ripas suas effusus in campum delabitur è montibus præcipitans, cælestibus imbribus auctus, Multas autem quercus aridas, multasque piceas secum trahit, multum limum in mare conijcit: Sic clarus Ajax campū turbans hosteis in sequebatur. itemque Diomedem* *il. ε.* Θῶπ' ἔφρα ἀμπέδιον ποταμῷ πλῆθον π' ἐοικὼς Χειμάρρῳ, & c. id est, furebat autem per campum Diomedes flumini torrenti exundanti similis. quos versus adumbrasse videtur Virg. *li. 2.* *Æneid. Non sic aggeribus raptis cum spumeus amnis Exijt, oppositasq; euicit gurgite moles, Fertur in arua furens cumulo, camposq; per omneis. Cum stabulis armenta trahit.* Horatius quoque *Od. 2. lib. 4.* Pin datum cum tali fluuio comparat. *Monte decurrens velut amnis, imbres Quem super notas aluere ripas, Feruet immensuq; ruit profundo Pindarus ore.* Idē *Od. 14.* eiusdem libri, Claudium Neronem eiusmodi fluuio similem facit, *Sic Tauriformis voluitur Ausidus: Qui regna Daunni præfluit Appuli, Cum sauit, horrendamq; cultis Diluuiem meditatur agris: Vt Barbarorum, & c.* Sic Homerus *il. γ.* Vlyſſis orationem cum niuibus hibernis confert. Ἀλλ' ὅτε δὴ ὅπα τε μέγ' ἄλλω δὴ βῆθεος ἴει, καὶ ἔπειτα νηφάδεσσιν ἐοικότα Χειμάρρῳσιν, Οὐκ αὖ ἔπειτα βροτὸς ἄλλος.

C *Qui regna Daunni præfluit Appuli, Cum sauit, horrendamq; cultis Diluuiem meditatur agris: Vt Barbarorum, & c.* Sic Homerus *il. γ.* Vlyſſis orationem cum niuibus hibernis confert. Ἀλλ' ὅτε δὴ ὅπα τε μέγ' ἄλλω δὴ βῆθεος ἴει, καὶ ἔπειτα νηφάδεσσιν ἐοικότα Χειμάρρῳσιν, Οὐκ αὖ ἔπειτα βροτὸς ἄλλος.

NUNC MEDIO ALVEO] quidam libri veteres habent *nunc medio equore.*

CUM PACE] ἡρέμα, ἡσυχως, seu ἡσυχῆ: leniter, quietè, placidè.

DELABENTIS] sic est legendum, non, *dilabentis.* & ita scriptum reperi in duob. codicib. Vaticanis, Don. Faër. Vrf. Torn. Ruffard. Nicot. Cleric. & nonnullis impressis.

IRRITAT] irritandi verbum vnico r. scribendum esse aliquando existimaui, tanquam à verbo *irascor,* seu ab *ira* ducatur. sed cum in omnibus libris calamo scriptis reperiatur scriptum irritare, Faër. Vrf. Don. Torn. ceteris, hoc loco *Irritat* sine villa litura: Plin. & Colum. vtantur verbo *proritandi,* à sententia descisco. Est autem *irritare* propriè

iram commouere, & concitare, fortasse à canibus **D** iratis ductum. ἰρριγεῖν dicunt Græci. ex quo excitare interdum significat. M. Tull. Philip. 7. *irritari Antonium non oportuit.* Brutus ad Att. *nescio, quid scribam tibi, nisi unum, pueri & cupiditatem, & licentiam potius esse irritatam, quam compressam.* Terent. Adelp. *ne si magis irritatus fiet, aliqua ad patrē hoc permānet, atq; ego tunc perpetuo perierim.* Plaut. Amphit. *Nam si me irritassis, hodie lumbis agium hinc auferes.* Horat. in epist. ad Pisones, *Segnius irritant animos dimissa per aureis, & c.* Irritat amneis autem translata dictum est: cuius translationis hæc ratio est. fluuius imbribus auctus dum arbores secum rapit, & ponteis disturbat, & sata læta boūmque labores diluit, iratus esse videtur, quia homo iratus potestate & facultate nactus, talia faceret. At qui irascendi causam dedit, irritasse dicitur. Ita diluuius ex imbribus orta, quæ fluuio torrenti tantam vim, tantumque impetum præbet, fluuium ab Horatio dicitur irritare.

ILLE POTENS SVI, LATVSQVE] ἐγκρατής ἐαυτῆ: liber, & solutus omni cupiditate, & va cuus ab omnibus animi morbis: compos sui.

IN DIEM VIXI] crebrò monet Horat. vt in diem viuamus, id est, vt bonis præsentibus, & paratis, atque in nostra potestate sitis fruamur: vt *Od. 16. lib. 2.*

CRAS VEL ATRA] respexit ad illud ἐμὴ θανάσιμος ἢ γῆ μιλῆται πύελ. me mortuo terra miscetur in cendio. quæ oratio est eorum, qui futura ad se nihil perimere putant. nō dissimile est illud ex Hymnide Cæcilij. *Mibi sex menses satis sunt vita: septimū Orco spondeo.*

NON TAMEN IRRITVM] Aristot. lib. 6. de morib. ad Nicom. quo loco disputat ἀεὶ ἀεθαίρετος, id est, de consilio, vt nos quidem vertimus: duos versus Agathonis profert in hanc sententiā, Μὴν γὰρ αὐτῆ καὶ θεὸς σέλεισται, ἀγένητα ποιεῖν, ἀσὶ αὖ ἢ πὶ ἀεθγμένα. quos versus sic vertimus. *Hoc namq; dum taxat negatum etiam Deo est, Qua facta sunt, infecta posse reddere.* eandem sententiam sic complexus est Simonides, πὶ γὰρ γενημένον, ἐκ ἔπ' ἀρρεκέν ἐται. id est, quod enim factum est, non iam infectum esse poterit.

ATRA NVBE] Virg. lib. 10. *Æneid. nubi se immiscuit atra.* idem lib. 5. *Plaudentem nigra figit sub nube columbam.*

QVODCVMQVE RETRO EST] quodcumque præterijt.

DIFFINGET] ex hoc loco intelligi potest, quid sit diffingere, nempe contrarium esse verbo fingendi, quemadmodum supra docuimus ad *Od. 35. lib. 1.* ubi locum illum in omnibus exemplarib. corruptum, *diffingas recusum, & c.* olim ita quidem emendaueramus coniectura ducti: *diffingas recusum:* sed postea secuti scripturam veterem, quam se alij reperisse testantur, *desingas recusum,* reposuimus. quidam tamen hoc loco legunt *Diffringet.* quam scripturam neque vsquam reperi, neque probo.

LVDERE PERTINAX] de hoc genere loquendi dicemus ad *Od. 8. lib. 4.* iam *ludum ludere,* & *gaudium gaudere,* & similia, Latinis sunt perusitata.

A tata. Terent. in Eunuch. *quia consimilem luserat
Iam olim ille ludum.*

TRANSMTAT INCERT. HON. NVNC,
&c.] sic sup. Od. 34. lib. 1. *valet ima summis Mu-
tare, &c. & hinc apicem rapax Fortuna cum strido-
re acuto Sustulit, hic posuisse gaudet.*

BENIGNA] quid sit benignus, & benignitas,
diximus ad Oden 17. lib. 1.

LAUDO MANENTEM] si fortuna manet,
laudo: si à me discedit, æquo animo reddo quæ de-
dit. *fortuna manens* intelligitur *secunda: auolans, &
fugiens*, aduersa. ita loquitur lib. de arte poet. *Vt
redeat miseris, abeat fortuna superbis.* & Od. 35. lib.
1. *Vicumq; mutata potentis Veste domos inimica lin-
quis.* sic Eurip. Phœniss. *Κρέων Μείων ἢ φεύγεις, Τειρεσ.
ἢ πύγεις, ἀλλ' ἔκ' ἐγώ.* id est, mane. quid fugis? Tir. for-
tuna te fugit, non ego.

SI CELE. QVAT. PENN.] id est, si auo-
lat: si mutatur fortuna, si fugit, id est, si aduersa est,
vt diximus.

RESIGNO, Q. D.] quæ ob signata habebã,
aperio, & reddo. sic epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Hac
ego si compellor imagine, cuncta resigno,* id est, reddo.

B Nam propriè, resignare valet aperire. Idem ead.
epist. princip. *Adducit febreis & testamenta resi-
gnat.* aliter Virg. lib. 4. *Ænci. & lumina morte resi-
gnat.* quamquam legendus ad illum locū Seruius.

MEA VIRT. ME INVOLVO] bona exter-
na non desidero: sed meis contentus viuo: in mea
virtute meæ vitæ præsidium constituo, non in re-
bus externis: meis me viribus orno, tutor, ac de-
fendo, non alienis. videtur esse translatio à vesti-
mentis, quibus nos inuoluimus.

PROBAMQVE PAVP. S. D. Q.] id est,
paupertatem cum virtute coniunctam expeto. du-
cta est similitudo ab ijs vxoribus, quæ indotata
ducuntur domum. congruit cum his id, quod est
Od. 9. lib. 4. *Non, possidentem multa vocaueris Re-
tè beatum, &c.* quæ sequuntur.

NON EST MEVM, &c.] non est meum na-
uigare, nauigationisq; me periculo committe-
re, vt dicescam: seu non est meum, rem facere, &
augerè per mare, per saxa, per igneis, à consequen-
tibus, intelligenda sunt antecedentia. nemo enim

C nauigat vt rem augeat, nisi cui quæsito opus est, &
qui plus habendi studio ducitur. notat Seruius ad
illum locum Virg. Pollione. *Pauca tamen suberūt
prisca vestigia fraudis: Quæ tentare Tethim ratibus,
&c.* Solent autem homines in dubijs temporibus,
& rebus aduersis, quemadmodum coorta in mari
tempestate, ad deos confugere. sup. Od. 1. huius li-
bri. *Desiderantem quod satis est, neq; Tumultuosum
solllicitat mare: Nec sanus, &c.*

ET VOTIS PACISCI] non est meum (in-
quit) votis, & precibus cum dijs quodammodo
transigere, ac pacisci, ne naufragio factò merces
mea in mari pereant.

T VNC ME BIREMIS] significat, id nun-
quam futurum. Quis enim se in mari Egæo, tem-
pestate coorta, & ventis increbrescentibus sca-
pha biremi tutò nauigaturum speret? Paruis na-
uib; scilicet, & orarijs, littus legere & secundum
oram nauigare oportet: corbitis autem & onera-

rijs, & magnis pelagus medium tentandum est. D
quamquam Catullus faselum laudans negat vlla
vota littoralibus Dei sibi esse facta, cum veniret à ma-
re Nonissimo vsq; ad Benacum lacum. Melius igitur
Eurip. *Ναῦς ἢ μεγίστη κρείσσον, ἢ μικρὸν σκάφος.* id est, na-
uis maxima melior est, quàm paruum nauigium.

GEMINVSQVE POLLVX] sic Catull. *Ge-
melle Castor, & Gemelle Castoris.* de Castore, & Pol-
luce diximus ad Od. 12. lib. 1.

Ode 30.

Carminum suorum gloriam æternam fore.

E X egi monumentum ære peremnius.

Regaliq; situ pyramidum altius:

Quod nō imber edax, nō Aquilo impotēs

Possit diruere, aut innumerabilis

Annorum series, & fuga temporum.

Non omnis moriar: multa q; pars mei

Vitabit Libitinam. vsq; ego postera

Crescam laude recens, dum Capitolium

Scandet cum tacita virgine pontifex.

Dicar, quæ violens obstrepit Ausidus:

Et, quæ pauper aquæ Daunus agrestium

Regnavit populorum, ex humili potens

Princeps Æolium carmen ad Italos

Deduxisse modos sume superbiam

Quæsitam meritis: & mihi Delphica

Lauro cinge volens Melpomene comam.

EXEGI] absolui, perfeci.

MONVMENTVM] monumentum est, quod
mortui causa ædificatum est: & quicquid ob me-
moriam alicuius factum est, vt fama, porticus, scri-
pta, & carmina: Festus.

ÆRE PEREMNIVS] æreis statuis du- F
rabilius.

QVOD NON IMBER EDAX, &c.] hæc
videntur è Pindaro expressa: qui Pyth. *εἰδ. ἔκτω,* ait
laudum thesaurum Xenocrati, eiusq; maioribus
in Apollinis fano opulentissimo repositum ne-
que ab imbre hiberno, neque vi ventorum in al-
tissimos maris recessus, ac latebras delatum iri. sic
Pind. *Τὸν (sub. θησαυρὸν) οὔτε χειμῆλος ὄμβρος ἐπακτὸς
ἐλθὼν ἐλερόμεν νεφέλης, στρατὸς ἀμείλιχος, οὔτ' ἀνεμὸς ἐς μω-
χὰς ἀλὸς ἀΐει παμφόρον χεῖρ' ἀπὸ πύθωνος.*

SITV] statu, positu, θέστω, στήστω.

PYRAMIDVM] de Pyramidibus lege Hero-
dotum, Euterpe, & Plin. lib. 36. cap. 12.

IMPOTENS] vehementer sæuiens. tralatio
ducta ab impotentibus, & incontinentibus ho-
minibus, qui sibi temperare non possunt, quo mi-
nus, quod ira suadet, aut libido, exsequantur. vide
annot. ad Od. 37. lib. 1.

A I N N U M E R A B I L I S A N N O R V M S E R I E S] immensa temporis longinquitas. series, εἰρημὸς, id est, connexio. sic Stoici fatum, causarum feriem, & ordinem definiunt, cum causa ex causa nexa rem gignit.

FUGA TEMPORVM] cursus temporum. sic sup. Od. II. lib. 2. *fugit retro Læuis inuentas.* & Od. 14. eiusd. *fugacis annos dixit.* & Oda superiore, *horam fugientem.*

NON OMNIS MORIAR] non totus moriar. sic loquitur epist. I. *Quid verum, atq. decens, curo, & rogo, & omnis in hoc sum.* Sic & Græci Homerus *ἰλ. λ. πᾶς δ' ἀπ' ἀρχαῖω Λάμψ', ὥς τε στροπὴν πατρὸς διὸς Αἰγυπιοῖο;* id est, Omnis autem ære fulgebat, vt fulgur Iouis ægida tenentis.

MVLTAQVE PARS MEI] mens, ingeniū, consiliū, maxima, & præstantissima hominis pars.

VITABIT LIBITINAM] erit immortalis, mortem effugiet. Libitina Dea funerum. epist. ad Aug. lib. 2. *Miraturq. nihil, nisi, quod Libitina sacrauit,* id est, nisi, quod sepultum, & munere viuendi defunctum est. & Sat. 6. lib. 2. *Auctunniusq. granis Libitina questus acerba.* T. Liuius lib. 41. animalium, *Ne liberorum quidem funeri Libitina sufficiebat.* vide quæ annotata sunt ad illum locum *Libitina questus acerba.* Sed virum hoc sentit Horatius, animum esse immortalem, quemadmodū nos Christiani credimus: an id significat, se laude, & gloria libris suis parta perpetuò victurū? quod sanè credibilis est. Nam Horatius quidem animorum immortalitatem nusquam probat: eam autem immortalitatē solam nouit, quæ sit in memoria viuorum posita, quemadmodum omnes ferè veteres existimabant, præter Platonem, & paucos alios. Nam de Aristotele quidem, vtram sententiam sequatur, philosophi certant, & adhuc *sub iudice lis est.* Videtur tamen non obscure, quid sentiat, significare, si quis eius verba attentè consideret.

RECENS] nunquam senescens, semper incolumis, incorruptus, atque integer.

DVM CAPITOLIVM SCAND.] Pontifices, & sacerdotes, viri & fæminæ Idualibus in Capitolium per sacram viam ad sacra facienda ascendere solebant.

C V M T A C. V I R G.] solitas esse virgines Vestales sacris publicis interesse, declarant hæc verba Dionysij Halicarn. lib. 3. *ἐπειτα ταῖς ἱεραῖς παρθένοις, ὑπ' ὧν τὸ ἅσβεστον φυλάττεται πῦρ, πέτταρον οὐσαις δύο πρεσκαπέλεξεν ἑτέρας. πλείονα γὰρ ἤδη σωτηλεμέναν ἰσὺ τῆς πόλεως ἱερουργίαν, αἷς ἔδει τὰς τῆς ἐστίας παρεῖναι θυπόλους, ἐκ ἐδόκωαι πέτταρες ἀρκεῖν.* id est, deinde sacris virginibus, à quibus ignis æternus custoditur, quæ qua-

tuor erant numero, duas allégit. Nam cum plura iam à ciuitate sacrificia fierent, quibus oportebat Vestæ sacerdotes interesse, non videbantur ad id munus quattuor satis esse. Sed cur tacitam virginem dixit? an propterea quòd sacra, sunt ἀπόρρητα, id est, arcana, minimeque vulganda? ex quo illud à Virgilio dictum est lib. 3. *Æneid. hinc fida silentia sacris.* adde quæ annotauimus ad illum locū Od. 13. lib. 2. *Vtrūq. sacro digna silentio, &c.* an quòd fæminas cum in reb. ac locis omnibus, tū maximè in sacris tacere oportet? an quòd more & instituto Romano non solum aliæ fæminæ, quæ à sacris arcebantur, sed etiam sacerdotes Vestales tacebant?

VIOLENS] violentus. epist. 10. lib. 1. *Sed postquam victor violens discessit ab hoste.* acrem appellat Saty. 1. lib. 1. *Cum ripa simul auulso ser at Ausfidus acer.*

AUFIDVS] Apuliæ fluius, de quo Strabo libro 5. commemorat & Horat. Od. 9. lib. 4. *Longè sonantem natus ad Ausfidum.* & Satyr. 1. lib. 1. *Cum ripa simul auulso, &c.* & Od. 14. lib. 4. *Sic tauriformis voluitur Ausfidus.*

ET QVA PAUPER AQVÆ DAUNVS] Od. 14. lib. 4. *Qui regna Dauni præstuit,* seu, *perfluit Appuli.* pauperem aquæ autem Daunum intellige fluium eiusdem nominis. epod. Od. 3. *Nec tantus umquam siderum insedit vapor Siculo-se Apullia, &c.*

REGNAUIT POPVLORVM] ego sic hunc locum emendaui à Seruio admonitus in 11. lib. *Æneid.* idque duobus locis: vno, *Iustitiæ ne prius mirer, &c.* altero, *nec veterum memini, latorue malorum:* & item à Porphyrione. *regnauit autem idem valet, quod rex fuit, βασιλευσ, ἡρξ.* solet enim Horat. structuram Græcam seruare etiam in sermone Latino, vt *desine mollium querelarum, abstineto irarum, & inuidit auena, &c.* Sententia igitur, & ordo horum verborum talis est, *Dicam ego, qui ex humili, potens & clarus exstiti, qua parte labitur Ausfidus, & quæ regnauit Daunus, princeps, id est, omnium primus, deduxisse carmen Æoliū ad modos, seu cantus Latinos.*

PRINCEPS] primus. sup. lib. 1. Od. 16. *principilimo.* sic Lucret. lib. 1. de Iphianassa. *Nec misere prodesse in tali tempore quibat, Quod patrio princeps donarat nomine regē.* M. Tull. lib. 2. *accus. omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam, fidemq. populi Rom. applicuit.*

SVMÈ SVPERBIAM] fume spiritus iustos, & tibi iure debitos, nempe ingenio partos. Nam cum Musam alloquitur, eamque laudat, sibi eodem tempore, eademque opera blanditur, & fauet.